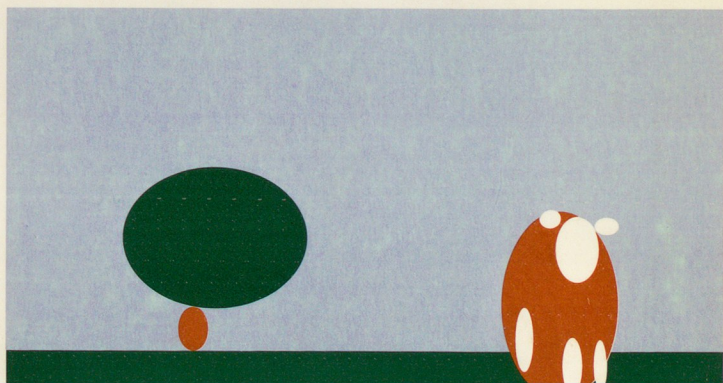

Veterinär verksamhet

-behov, organisation och finansiering

Ur KB:s samlingar

Digitaliserad år 2014

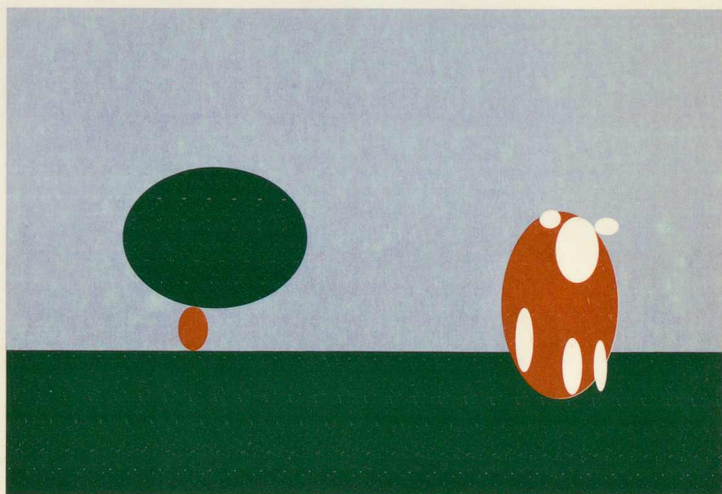
National Library
of Sweden

SOU

1992:88

Veterinär verksamhet

-behov, organisation och finansiering

Betänkande av veterinärutredningen

SOU

1992:88

Ref KB Oc.

Statens offentliga utredningar

1992:88

Jordbruksdepartementet

Veterinär verksamhet

– behov, organisation och finansiering

Betänkande av Veterinärutredningen
Stockholm 1992

SOU och Ds kan köpas från Allmänna Förlaget, som också på uppdrag av regeringskansliets förvaltningskontor ombesörjer remissutsändningar av dessa publikationer.

Adress: Allmänna Förlaget
Kundtjänst
106 47 Stockholm
Tel 08/739 96 30
Telefax: 08/739 95 48

Publikationerna kan också köpas i Informationsbokhandeln, Malm Morgsgatan 5, Stockholm.

REGERINGSKANSLIETS
OFFSETCENTRAL
Stockholm 1992

ISBN 91-38-13160-9
ISSN 0375-250X

Statsrådet och chefen för Jordbruksdepartementet

Genom beslut den 8 maj 1991 bemyndigade regeringen dåvarande chefen för Jordbruksdepartementet, statsrådet Mats Hellström, att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att göra en översyn av veterinärväsendet.

Med stöd av bemyndigandet förordnade departementschefen den 1 juli 1991 som särskild utredare landshövdingen Anita Bråkenhielm.

Som experter förordnades den 29 augusti 1991 departementssekreteraren Lars Gråberg, kanslirådet Håkan Hällman, agr. lic. Gunnar Larsson, avdelningschefen Bengt Nordblom, länsveterinären (numera veterinärrådet) Jan-Olof Rönnegård och administrative chefen (numera veterinärrådet) Håkan Stenson samt den 13 januari 1992 distriktsveterinären Christer Averhed.

Som sekreterare förordnades den 1 augusti 1991 hovrättsfiskalen Per Hall.

Utredningen antog namnet veterinärutredningen.

Regeringen har den 21 november 1991 till utredningen överlämnat ett antal framställningar.

Utredningen har den 28 april 1992 avgett remissyttrande över Jordbruksverkets den 30 januari 1992 avgivna förslag om ändringar av salmonellalagstiftningen.

Veterinärutredningen överlämnar härmed betänkandet Veterinär verksamhet – behov, organisation och finansiering. Utredningsuppdraget är därmed slutfört.

Stockholm i september 1992

Anita Bråkenhielm

/Per Hall

Ständes- und Landtagsgesetz

Genehmigt durch den Reichstag am 1. März 1850
in der Sitzung vom 1. März 1850
in der Sitzung vom 1. März 1850

Med dem Reichsgesetz vom 1. März 1850
ist die Reichsverfassung vom 1. März 1850
in der Sitzung vom 1. März 1850
in der Sitzung vom 1. März 1850

Das Reichsgesetz vom 1. März 1850
ist in der Sitzung vom 1. März 1850

Das Reichsgesetz vom 1. März 1850
ist in der Sitzung vom 1. März 1850

Das Reichsgesetz vom 1. März 1850
ist in der Sitzung vom 1. März 1850

Das Reichsgesetz vom 1. März 1850
ist in der Sitzung vom 1. März 1850

Das Reichsgesetz vom 1. März 1850
ist in der Sitzung vom 1. März 1850

Das Reichsgesetz vom 1. März 1850
ist in der Sitzung vom 1. März 1850

St. 1. 1. 1850

Am 1. März 1850

Innehåll

	Sida
Sammanfattning	9
Författningsförslag	17
1 Inledning	23
1.1 Utredningsdirektiven	23
1.2 Utredningsarbetet	23
2 Nuvarande organisation, kostnader och finansiering	25
2.1 Inledning	25
2.2 Djurens hälso- och sjukvård	25
2.2.1 Statens jordbruksverk	25
2.2.2 Länsstyrelserna	26
2.2.3 Distriktsveterinärorganisationen	27
2.2.4 Näringens organisationer	29
2.2.5 Djursjukhus	31
2.2.6 Djurkliniker och annan privatpraktik	31
2.2.7 Statens veterinärmedicinska anstalt	32
2.3 Seminverksamhet och överföring av befruktade ägg	32
2.3.1 Statens jordbruksverk	32
2.3.2 Länsstyrelserna	32
2.3.3 Näringens organisationer, enskilda företag, m.fl.	33
2.4 Djurskydd	34
2.4.1 Statens jordbruksverk	34
2.4.2 Länsstyrelserna	35
2.4.3 Miljö- och hälsoskyddsnämnderna	35
2.4.4 Distriktsveterinärer, besiktningsveterinärer och särskilt förordnade banveterinärer	36
2.5 Smittskydd	36
2.5.1 Statens jordbruksverk	36
2.5.2 Länsstyrelserna	38
2.5.3 Statens veterinärmedicinska anstalt	38
2.5.4 Gränsveterinärer	39
2.5.5 Veterinärer i allmänhet	39
2.6 Livsmedelskontroll	40
2.6.1 Statens livsmedelsverk	40
2.6.2 Länsstyrelserna	41
2.6.3 Miljö- och hälsoskyddsnämnderna	41
2.6.4 Besiktningsveterinärorganisationen	42
2.6.5 Besiktningsveterinärer utanför besiktningsveterinärorganisationen	43
2.6.6 Distriktsveterinärer	44
2.7 Obduktionsverksamhet	44
2.8 Behörighetsfrågor och tillsyn över utövningen av veterinäryrket	45
2.8.1 Statens jordbruksverk	45

	Sida	
2.8.2	Veterinära ansvarsnämnden	45
2.8.3	Statens livsmedelsverk	46
2.8.4	Länsstyrelserna	46
2.9	Militär veterinärverksamhet och den civila veterinärverk- samhetens krigsorganisation	46
2.10	Avels- och produktionskontroll	47
2.11	Laboratorieverksamhet	49
2.11.1	Centrallaboratorier	49
2.11.2	Regionala laboratorier	50
2.12	Läkemedelskontroll m.m.	51
2.13	Foderkontroll	52
2.14	Central djurförsöksnämnd och djurförsöksetiska nämnder	53
2.15	Datasystem för bearbetande av veterinärmedicinska data m.m.	53
2.16	Utbildning	54
2.17	De veterinära verksamhetsområdenas nuvarande kostnader och finansiering	54
2.17.1	Statens jordbruksverk m.m.	54
2.17.2	Länsstyrelserna	55
2.17.3	Distriktsveterinärorganisationen	55
2.17.4	Bidrag till djurägare	56
2.17.5	Gränsveterinärer och banveterinärer	56
2.17.6	Statens veterinärmedicinska anstalt	57
2.17.7	Miljö- och hälsoskyddsmyndigheterna	57
2.17.8	Näringens organiserade hälsokontroll och annan förebyggande djurhälsovård	57
2.17.9	Öbduktionsverksamhet	58
2.17.10	Seminverksamhet och överföring av befruktade ägg	58
2.17.11	Djursjukhus, djurkliniker och annan privatpraktik.	59
2.17.12	Statens livsmedelsverk	59
2.17.13	Besiktningveterinärorganisationen	59
2.17.14	Besiktningveterinärer utanför besiktning- veterinärorganisationen	60
2.17.15	Militär veterinärverksamhet och den civila veterinärverksamhetens krigsorganisation	60
2.17.16	Sammanfattning	61
3	Veterinär verksamhet och EG	63
3.1	Inledning	63
3.2	Djurens hälso- och sjukvård, seminverksamhet samt överföring av befruktade ägg	64
3.3	Djurskydd	64
3.4	Smittskydd	65
3.5	Kontroll av livsmedel av animaliskt ursprung	67

	Sida
4	Nuvarande och framtida behov av veterinär verksamhet inom djurhållningen 69
4.1	Faktorer som påverkar behovet 69
4.2	Behovsanalys för olika djurslag 69
4.3	Slutsatser 73
5	Framtida huvudmannaskap för bedrivande av veterinär verksamhet 75
5.1	Inledning 75
5.2	Veterinär verksamhet som på grund av sin art bör bedrivas i offentlig regi 75
5.3	Djurens hälso- och sjukvård 77
5.4	Seminverksamhet och överföring av befruktade ägg 83
6	Framtida myndighetsorganisation och därmed sammanhängande frågor 85
6.1	Inledning 85
6.2	Myndighetsuppgifter 85
6.2.1	Djurens hälso- och sjukvård 85
6.2.2	Seminverksamhet och överföring av befruktade ägg 87
6.2.3	Djurskydd 88
6.2.4	Smittskydd 90
6.2.5	Livsmedelskontroll 92
6.2.6	Behörighetsfrågor och tillsyn över utövningen av veterinäryrket 97
6.2.7	Militär veterinärverksamhet och den civila veterinärverksamhetens krigsorganisation 98
6.3	Myndighetsstruktur m.m. 99
6.3.1	Centrala myndigheter 99
6.3.2	Regionala myndigheter 102
6.3.3	Lokala tillsynsorgan 106
6.3.4	Genomförandet 107
7	Framtida organisation av annan än statlig och kommunal verksamhet samt därmed sammanhängande frågor 111
7.1	Djurens hälso- och sjukvård 111
7.1.1	Fältverksamhet 111
	Utgångspunkter 111
	Verksamhetsform 112
	Administration m.m. 113
	Uppgifter 114
	Fort- och vidareutbildning 120
	Genomförandet m.m. 121
7.1.2	Näringens organiserade hälsokontroll och annan förebyggande hälsovård 125
7.1.3	Djursjukhus, djurkliniker och annan privatpraktik 127
7.2	Seminverksamhet och överföring av befruktade ägg 127

	Sida
8 Framtida kostnader och finansiering	129
8.1 Inledning	129
8.2 Statliga och kommunala uppgifter	129
8.2.1 Djurens hälso- och sjukvård	129
8.2.2 Seminverksamhet och överföring av befruktade ägg	130
8.2.3 Djurskydd	131
8.2.4 Smittskydd	133
8.2.5 Livsmedelskontroll	136
8.2.6 Behörighetsfrågor och tillsyn över utövningen av veterinäryrket	138
8.2.7 Militär veterinärverksamhet och den civila veterinärverksamhetens krigsorganisation	139
8.2.8 Etableringsbidrag och driftsbidrag	139
8.2.9 Beskattning av etableringsbidrag och driftsbidrag, m.m.	140
8.2.10 Upphandling	141
8.2.11 Regional samverkan	142
8.2.12 Överflyttning av Jordbruksverkets djuravdelning m.m. till Livsmedelsverket	143
8.2.13 Den sammanlagda ekonomiska betydelsen för stat och kommun	143
8.3 Andra uppgifter än statliga och kommunala	146
8.3.1 Djurens hälso- och sjukvård	146
Fältverksamhet	146
Organiserad hälsokontroll och annan förebyggande hälsovård	148
Djursjukhus, djurkliniker och annan privatpraktik	149
8.3.2 Seminverksamhet och överföring av befruktade ägg	149
8.3.3 Förslagens sammanlagda ekonomiska betydelse för djurägarna	149

BILAGOR

Bilaga 1. Kommittédirektiv (Dir. 1991:35)	151
Bilaga 2. Kommittédirektiv (Dir. 1992:62)	163
Bilaga 3. Behov av veterinärer under 1990-talet	165
Bilaga 4. Geografisk fördelning av mjölkkor, svin, får och höns	209
Bilaga 5. Förslag till områdesindelning för etableringsbidrag	213

Sammanfattning

Framtida behov av veterinär verksamhet inom djurhållningen

Bland jordbrukets djur förutses ett minskat antal mjölkkor och svin, medan antalet kor för köttproduktion, får och fjäderfä ökar. Sammantaget torde förändringarna av antalet djur innebära ett minskat behov av veterinära tjänster. En ökad intensitet i animalieproduktionen och en fortsatt utbyggnad av den förebyggande djurhälsovården verkar dock i motsatt riktning. Totalt torde behovet av veterinära tjänster för jordbrukets djur komma att bli i stort sett oförändrat.

Antalet hästar och sällskapsdjur förväntas bli relativt konstant. Trots detta är det sannolikt att behovet av veterinära tjänster för dessa djur ökar.

Framtida huvudmannskap för bedrivande av veterinär verksamhet

Staten har det yttersta ansvaret för att det i landet finns ett väl fungerande veterinärväsende. Detta ansvar kan komma till uttryck på olika sätt. I de flesta fall är det tillräckligt att en verksamhet regleras i författning eller att det i författning uppställs krav på den som utövar en viss verksamhet och att staten därefter utövar tillsyn. En verksamhet kan emellertid vara av sådan art att den även bör bedrivas av staten och/eller kommun. Det kan gälla verksamhet som har ett särskilt samhällsintresse eller en påtagligt officiell prägel.

Om man undantar rena tillsynsfunktioner och obduktionsverksamhet kan den veterinära verksamheten indelas i djurens hälso- och sjukvård, seminverksamhet och överföring av befruktade ägg, djurskydd, smittskydd samt köttbesiktning och införsel- och exportkontroll av livsmedel av animaliskt ursprung. Av dessa anser jag att smittskydd, köttbesiktning samt införsel- och exportkontroll av livsmedel av animaliskt ursprung är verksamheter som till sin art är sådana att staten bör vara ansvarig (vara huvudman) för dess bedrivande.

Vad djurskyddet beträffar åvilar ansvaret för att djuren behandlas väl och skyddas mot lidande primärt varje enskild människa som har

djur i sin vård. Samhället måste dock ha ett ansvar för att djurskyddet upprätthålls. Detta ansvar får anses ligga inom ramen för normgivning och tillsyn.

Djurens hälso- och sjukvård har inte minst med hänsyn till dess betydelse för livsmedelsförsörjning, livsmedelskvalitet och djurskydd ett betydande samhällsintresse. Det är emellertid djurägaren som i första hand har ansvar för att djuren får den hälso- och sjukvård som behövs. Djurens hälso- och sjukvård kan därför – även om samhället av djurskyddsskäl och regionalpolitiska skäl måste anses ha ett ansvar för att djursjukvård på ett godtagbart sätt kan tillhandahållas i alla delar av landet – inte anses vara av sådan art att den måste bedrivas av staten. Jag föreslår att det statliga huvudmannskapet för den veterinära fältverksamheten avvecklas. Distriktsveterinärorganisationen bör upplösas och beroende av lokala förhållanden ersättas antingen av en privatpraktikbaserad fältverksamhet, bedriven av enskilda veterinärer eller bolag, eller av en fältverksamhet bedriven av hushållnings-sällskap eller husdjursföreningar. Någon förändring beträffande huvudmannskapet för djursjukhus, djurkliniker och organiserad hälso-kontroll har jag inte funnit påkallad.

Enligt min uppfattning saknas anledning att begränsa rätten att utöva seminverksamhet och överföring av befruktade ägg till vissa organisationer eller sammanslutningar (dvs. till någon eller några särskilt utsedda huvudmän). Nuvarande bestämmelser som ger enskilda mjölk- och köttproducenter möjlighet att efter erhållet tillstånd själva under veterinär tillsyn ansvara för inseminering och överföring av befruktade ägg bör således bibehållas.

Framtida myndighetsuppgifter

Jag föreslår att statens uppgifter på djurhälso- och djursjukvårdsområdet, med undantag för behörighetsfrågor och tillsyn över utövningen av veterinäryrket, i huvudsak bör vara begränsade till den organiserade hälsokontrollen. Inom detta område föreslås inga andra förändringar än att den direkta tillsynen överförs från den centrala till den regionala myndigheten.

Den direkta djurskyddstillsynen bör även i fortsättningen bedrivas av lokala tillsynsorgan. De regionala myndigheterna bör dock i större utsträckning än tidigare stödja de lokala tillsynsorganen i djurskyddsarbetet. Jag föreslår att förordnanden av s.k. banveterinärer, med un-

dantag för banveterinärer vid trav- och galoppbanor och vid internationella evenemang, överförs från den centrala till de regionala myndigheterna. Den centrala myndigheten bör i framtiden, utöver utfärdande av föreskrifter och allmänna råd samt bedrivande av viss informations- och samordningsverksamhet, endast handlägga ärenden som rör landet i dess helhet eller kräver särskild kompetens.

Vad gäller smittskyddsarbetet bör när det gäller epizootilagssjukdomar tyngdpunkten ligga på de regionala myndigheterna samt när det gäller bekämpning av salmonella och gränsskydd på särskilt förordnade lokala veterinärer. Den centrala myndigheten bör ha det övergripande ansvaret för smittskyddet i dess helhet och svara för de ökade internationella kontakter som följer av EES-avtalet och ett framtida EG-medlemskap. Jag föreslår inga andra ändringar av de statliga uppgifterna på smittskyddsområdet än att den regionala myndigheten vid en upplösning av distriktsveterinärorganisationen bör upphäva beslut om spärrförklaring som fattats av enskilda veterinärer. Vid ett EG-medlemskap bör den regionala myndigheten utfärda sådana friskintyg som krävs vid export av djur. Provtagning och eventuellt annan undersökning som krävs som underlag för intyget bör dock utföras av på orten förordnad veterinär.

Den direkta livsmedelstillsynen bör även fortsättningsvis i huvudsak utövas av lokala tillsynsorgan. De regionala myndigheterna föreslås dock i väsentligt högre grad än tidigare ge stöd till de lokala tillsynsorganen. Vidare föreslår jag att den regionala myndigheten övertar den direkta tillsyn över livsmedelsanläggningar och den prövning av frågor om godkännande av livsmedelslokaler som tidigare utförts av den centrala myndigheten. Detta gäller dock inte livsmedelsanläggningar som är belägna i de fyra nordligaste länen och renkontrollslakterier. Beträffande dessa är det av praktiska skäl mest ändamålsenligt att godkännanden och direkt tillsyn även i fortsättningen handhas av den centrala myndigheten. Jag bedömer att den regionala myndighetens utökade arbetsuppgifter generellt sett kräver en högre livsmedelshygienisk kompetens och tillgång till livsmedelstekniker. Den centrala myndigheten föreslås mera renodlat ägna sig åt att utfärda föreskrifter och allmänna råd samt svara för samordning och enhetlig tillämpning. Vad gäller besiktningsveterinärorganisationen samt införsel- och exportkontrollen föreslås inga organisatoriska förändringar.

Framtida myndighetsstruktur

Jag föreslår att samtliga centrala veterinära myndighetsuppgifter samlas i ett verk. För att uppnå detta bör Jordbruksverkets djuravdelning, internationella smittskyddsenheten samt en eller två verksjurister överflyttas till Livsmedelsverket. Inom Livsmedelsverket bör en självständig veterinärenhet tillskapas som under en chefveterinär (överdirektör) bedriver verksamheten i nära kontakt med de regionala myndigheterna.

De regionala myndighetsuppgifterna bör även i fortsättningen utföras av länsstyrelserna. För att åstadkomma en förstärkning och höja kompetensen föreslås att två eller flera länsstyrelser samarbetar vad gäller expertfunktionen inom sakområdet livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinära frågor (länsveterinärfunktionen). Inom området för den regionala samverkan bör inrättas en regional veterinärenhet vilken skall ha tillgång till en eller flera livsmedelstekniker.

De lokala tillsynsuppgifterna bör liksom tidigare ombesörjas av kommunerna. Jag förordar ett närmare samarbete dels mellan kommunerna, dels mellan kommunerna och inom respektive kommun verksamma veterinärer – både fältveterinärer och djurhälsoveterinärer – för att åstadkomma en effektivisering och kvalitetshöjning av den kommunala djurskyddstillsynen. Ett närmare samarbete mellan kommunerna skulle även kunna effektivisera och höja kompetensen inom livsmedelskontrollen.

Organisation av annan än statlig och kommunal verksamhet

Jag anser att den framtida veterinära fältverksamheten så långt möjligt bör bedrivas i veterinärstationer med en bemanning av fem veterinärer fördelade på fyra veterinärtjänster. Detta torde innebära en effektivisering av den veterinära fältverksamheten med ett betydligt mindre behov av externa vikarier. Att bedriva den veterinära fältverksamheten i stationsform kommer sannolikt att förbättra fältveterinärernas arbetsförhållanden och ha en positiv inverkan på rekryteringen. Om fältverksamheten bedrivs i stationsform över hela landet torde behovet av externa vikarier minska med uppskattningsvis 60 – 70 årsarbetskrafter. Veterinärerna bör ha en hög kompetens anpassad efter lokala behov. För att uppnå detta krävs att veterinärerna i högre grad än i dag deltar i fort- och vidareutbildning.

Primärt bör den veterinära fältverksamheten även i fortsättningen vara inriktad på animalieproduktionens djur samt hästar inom jord- och skogsbruk. Ett närmare samarbete med husdjursföreningarna och Slakteriförbundets djurhälsovård bör eftersträvas. Fältveterinärerna bör även sträva efter att inleda samarbete med kommunerna inom djurskyddstillsynen. Veterinärernas skyldigheter att rapportera och ingripa vid fall av misstänkta utbrott av smittsamma sjukdomar bör bibehållas i huvudsak oförändrade. Vidare bör samtliga veterinärer åläggas en skyldighet att anmäla missförhållanden i fråga om djurs vård och behandling. Fältveterinärerna bör även i fortsättningen vara skyldiga att rapportera sina sjukbesök till djursjukdatasystemet.

Staten kommer även i framtiden att ha ett behov av att anlita lokala veterinärer för vissa uppgifter av officiell karaktär inom djurskydd, smittskydd och livsmedelskontroll. Jag föreslår därför att staten för två år i taget avtalar med veterinärstation, annan privatpraktik eller organisation att denna ställer veterinärer till förfogande för att utföra uppgifter av detta slag inom ett visst geografiskt område. Ansvarig myndighet har att i erforderlig omfattning utfärda förordnanden för avtalspartens veterinärer. Ersättning som skall erläggas av staten bör utgå i enlighet med vad som fastställs efter förhandlingar mellan parterna. Ersättning som skall erläggas av annan, t.ex importör eller tävlingsarrangör, bör inte regleras i avtalet. Vidare bör staten enligt avtalet förbinda sig att under avtalstiden enbart anlita avtalspartens veterinärer för här aktuella uppgifter. Motprestation för denna "ensamrätt" bör vara att avtalsparten inom det aktuella området åtar sig att tillhandahålla en dygnstäckande jourverksamhet. Någon särskild ersättning för bundenheten utgår inte utan får anses kompenseras av "ensamrätten". Däremot bör ersättning utgå för de jourförrättningar som påbörjas vardagar före kl. 07.00 och efter kl.19.00 eller som företas under helger. För att motverka att veterinär verksamhet onödigtvis bedrivs på obekvämt arbetstid bör enligt min uppfattning ersättning utgå som svarar mot en viss procentandel av det arvode djurägaren betalar. Det bör även vara möjligt för staten att vid sidan av ovan nämnda avtal teckna avtal som enbart avser tillhandahållande av jour. Det kan t.ex. bli aktuellt att ingå ett sådant avtal om en veterinärstation och en annan privatpraktik vill dela juren inom ett område.

I den mån enskilda husdjursföreningar inte bedriver veterinär fältverksamhet kan en ökad samordning mellan den veterinära fältverksamheten och den förebyggande djurhälsovården i viss mån främjas

genom samlokalisering med husdjursföreningarna eller Slakteriförbundets djurhälsovård. I övrigt ankommer det på husdjursföreningarna och Slakteriförbundets djurhälsovård att så effektivt som möjligt utnyttja de fältverksamma veterinärerna för rutinmässiga besättningsbesök. Systemet med information från köttbesiktningen bör vidareutvecklas och utnyttjas bättre. Djurhälsoveterinärerna bör ha samma skyldigheter som övriga veterinärer vad gäller smittskydd och djurskydd.

Etablering och drift av djursjukhus, djurklinik och annan privatpraktik bör liksom tidigare styras av efterfrågan på sådana veterinära tjänster som erbjuds vid dessa anläggningar. Veterinärer som är verksamma inom djursjukhus, djurklinik och annan privatpraktik skall ha samma skyldigheter som övriga veterinärer vad gäller smittskydd och djurskydd.

Seminverksamhet och överföring av befruktade ägg bör även i fortsättningen under veterinärt ansvar bedrivas både av näringens organisationer och av enskilda djurägare. Vad beträffar inseminering bör enskilda djurägare i så stor utsträckning som möjligt själva inseminera svin och nötboskap.

Genomförandet

Distriktsveterinärorganisationen bör avvecklas innan förändringarna inom Jordbruksverket, Livsmedelverket och länsstyrelserna genomförs. Det kan möjligen te sig naturligt att först genomföra förändringarna inom myndigheterna. Avvecklingen av distriktsveterinärorganisationen bör dock enligt min uppfattning genomföras av den myndighet som har störst erfarenhet av organisationen. En snar avveckling av distriktsveterinärorganisationen ter sig också angelägen med hänsyn till de ekonomiska problem som finns inom organisationen. En avveckling av distriktsveterinärorganisationen, som innebär den största besparingen för staten, bör även av statsfinansiella skäl prioriteras. Avvecklingen av distriktsveterinärorganisationen bör kunna genomföras under en tidsperiod av ett år.

Bildandet av veterinärstationer i lämpliga områden bör underlättas genom etableringsbidrag. När det gäller befintliga distriktsveterinärstationer skall dessa kunna tas över antingen av de vid stationen verksamma distriktsveterinärerna eller av andra.

För att kunna erbjuda en tillfredsställande veterinär service i de sex nordligaste länen föreslås även inrättandet av ett statligt driftsbidrag. Detta bör dock vara den enda bidragsformen för att upprätthålla veterinär fältverksamhet i djurglesa områden. Bidrag till avlägset boende bör ingå i driftsbidraget. I den mån resekostnaderna blir för stora för att djurägarna skall anlita veterinär får detta beaktas i driftsbidraget. Veterinären kan t.ex. förbinda sig att maximera den resekostnad som debiteras djurägaren mot en kompensation inom ramen för driftsbidraget.

När distriktsveterinärorganisationen avvecklats bör de föreslagna förändringarna inom Jordbruksverket, Livsmedelverket och länsstyrelserna genomföras. Jag bedömer genomförandetiden till ett år.

Framtida kostnader och finansiering

De föreslagna förändringarna innebär, förutom att de medför en höjning av kvaliteten på den veterinära verksamheten och ökar kompetensen, minskade kostnader för staten med omkring 85 mkr per år. I beräkningen har även hänsyn tagits till de ökade kostnader som ett framtida EG-medlemskap sannolikt medför. Vid avvecklingen av det statliga huvudmannskapet tillkommer dock en engångskostnad för etableringsbidrag. Denna kostnad torde inte överstiga 21 mkr.

Kommunernas kostnader bedöms bli oförändrade. Kommunernas kostnadstäckning ökar dock genom uttag av ytterligare avgifter med uppskattningsvis 11,5 mkr.

De föreslagna förändringarna kommer att sammanlagt öka djurägarnas kostnader med uppskattningsvis 24 mkr. Ökningen är obetydligt större än vad som motsvaras av de ytterligare arbetsgivaravgifter m.m. (LKP) som redan nu borde utgå för att distriktsveterinärernas pension skall motsvara erlagda avgifter. Den besparing som föreslagna förändringar innebär för staten erhålls således inte genom att övervältra kostnaderna på djurägarna utan genom att åstadkomma en effektivare verksamhet.

The author first discusses the general situation of the German economy in the early 1930s, and then turns to a detailed examination of the economic conditions in the various provinces. The author then discusses the economic conditions in the various provinces, and finally discusses the economic conditions in the various provinces.

The author then discusses the economic conditions in the various provinces, and finally discusses the economic conditions in the various provinces. The author then discusses the economic conditions in the various provinces, and finally discusses the economic conditions in the various provinces.

The author then discusses the economic conditions in the various provinces, and finally discusses the economic conditions in the various provinces. The author then discusses the economic conditions in the various provinces, and finally discusses the economic conditions in the various provinces.

Författningsförslag

1 Förslag till Lag om ändring i livsmedelslagen (1971:511)

Härigenom föreskrivs att 24 § livsmedelslagen (1971:511) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Statens livsmedelsverk utövar den centrala tillsynen över efterlevnaden av denna lag och de föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen. Länsstyrelsen utövar den närmare tillsynen inom länet. Den eller de kommunala nämnder som fullgör uppgifter inom miljö- och hälsoskyddsområdet utöver tillsynen inom kommunen om regeringen inte har föreskrivit att tillsynen skall utövas av Livsmedelsverket.

Föreslagen lydelse

24 §¹

Statens livsmedelsverk utövar den centrala tillsynen över efterlevnaden av denna lag och de föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen. Länsstyrelsen utövar den närmare tillsynen inom länet. Den eller de kommunala nämnder som fullgör uppgifter inom miljö- och hälsoskyddsområdet utöver tillsynen inom kommunen om regeringen inte har föreskrivit att tillsynen skall utövas av *länsstyrelsen eller* Livsmedelsverket.

Denna lag träder i kraft den

¹Senaste lydelse 1991:1687.

2 Förslag till Lag om ändring i epizootilagen (1980:369)

Härigenom föreskrivs att 6 § epizootilagen (1980:369) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Beslut enligt 4 § skall upphävas av *distriktsveterinären och beslut enligt 5 § av länsstyrelsen*, så snart det blivit klarlagt att förut-sättningarna för beslutet inte längre föreligger.

Föreslagen lydelse

6 §

Beslut enligt 4 *och* 5 §§ skall upphävas av länsstyrelsen så snart det blivit klarlagt att förut-sättningarna för beslutet inte längre föreligger.

Denna lag träder i kraft den

3 Förslag till Lag om ändring i djurskyddslagen (1988:534)

Härigenom föreskrivs i fråga om djurskyddslagen (1988:534)¹

dels att i 3 § ordet "Statens jordbruksverk" skall bytas ut mot "Statens livsmedelsverk",

dels att i 4, 6–8, 10–12, 14, 15, 17–20, 24, 25, 38 och 39 §§ samt punkten 4 i övergångsbestämmelserna till lagen ordet "Jordbruksverket" i olika böjningsformer skall bytas ut mot "Livsmedelsverket" i motsvarande form.

Denna lag träder i kraft den

¹ Senaste lydelse av

4 § 1991:404

6–8 §§ 1991:404

10–12 §§ 1991:404

14 § 1991:404

15 § 1991:404

17–20 §§ 1991:404

24 § 1991:1688

25 § 1990:404

38 § 1991:1688

39 § 1991:404.

4 Förslag till Lag om ändring i bisjukdomslagen (1974:211)

Härigenom föreskrivs att i 9 § bisjukdomslagen (1974:211)¹ ordet "Statens jordbruksverk" skall bytas ut mot "Statens livsmedelsverk".

Denna lag träder i kraft den

¹Senaste lydelse av 9 § 1991:290.

5 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1985:342) om kontroll av husdjur m.m.

Härigenom föreskrivs att i 6 § lagen (1985:343)¹ om kontroll av husdjur m.m. ordet "Statens jordbruksverk" skall bytas ut mot "Statens livsmedelsverk".

Denna lag träder i kraft den

¹Senaste lydelse 1991:402.

1 Inledning

1.1 Utredningsdirektiven

Utredaren bör enligt direktiven (dir. 1991:35) analysera nuvarande behov av veterinär verksamhet och vilket behov som förväntas i framtiden. Mot bakgrund av denna analys bör förslag lämnas till ansvarsfördelning, dimensionering och framtida organisation i fråga om veterinärväsendet i dess helhet. I förslaget skall såväl kostnaderna som finansieringen av verksamheten belysas. En utgångspunkt är att avlasta statsbudgetens kostnader för djurens hälso- och sjukvård som inte motiveras av samhällsintresset. Utredningsarbetet bör bedrivas i nära kontakt med berörda myndigheter och organisationer. Arbetet skall bedrivas i perspektivet av regeringens program för att förnya den offentliga sektorn vars huvudpunkter finns redovisade i prop. 1990/91:100, bil. 2.

Utredaren har vidare haft att beakta de allmänna direktiven till kommittéer och särskilda utredare angående dels utredningsförslagens inriktning (dir. 1984:5), dels beaktande av EG-aspekterna i utredningsverksamheten (dir. 1988:43).

I februari 1992 hemställde utredningen hos Jordbruksdepartementet att få anlita regeringsrådet Ulla Wadell för arbetet med granskningen av veterinära ansvarsnämndens uppgifter och organisation. Regeringen utfärdade emellertid den 14 maj 1992 tilläggsdirektiv (dir 1992:62) genom vilka utredningsuppdraget begränsades så att det inte längre omfattade en översyn av veterinära ansvarsnämnden.

Direktiven återges i sin helhet i betänkandets bilaga 1 och 2.

1.2 Utredningsarbetet

Arbetet inleddes hösten 1992. Utredningen har sammanträtt vid åtta tillfällen. Jag har därutöver vid skilda tillfällen sammanträtt med en eller flera av utredningens experter. Arbetet har bedrivits under stor tidspress.

Tillsammans med utredningens experter har jag genomfört ett studiebesök vid det danska veterinärdirektoratet. Jag har vidare besökt

för den veterinära verksamheten ansvariga myndigheter och departement i Tyskland och Schweiz.

Arbetet har bedrivits i nära kontakt med Jordbruksverket, Livsmedelsverket, Lantbrukarnas Riksförbund och Sveriges Veterinärförbund. Vidare har jag ensam eller tillsammans med en eller flera av utredningens experter sammanträffat med företrädare för Statens veterinärmedicinska anstalt, Hushållningssällskapens Förbund, Köttbranschens Riksförbund, Slakteriförbundet, Svensk Fågel, Svensk Hushjurskötsel, Svenska Kommunförbundet, AB Trav och Galopp, Försäkringsaktiebolaget Agria, Praktikertjänst AB, Sleipner Djurförsäkring AB samt Veterinarius AB. Jag har även sammanträffat med enskilda veterinärer

Jag har löpande från myndigheter, organisationer och enskilda erhållit skrivelser med synpunkter på veterinärväsendets framtida organisation.

Inom ramen för utredningen har två enkätundersökningar rörande länsveterinärfunktionen genomförts bland landets länsveterinärer.

Jordbruksverket har på uppdrag av utredningen gjort en prognos över det förväntade behovet av veterinärer den närmaste tioårsperioden med utgångspunkt från utredningens förslag. Prognosen redovisas i betänkandets bilaga 3.

Analysen i kapitel 4 av nuvarande och framtida behov av veterinär verksamhet inom djurhållningen har utförts av agr. lic. Gunnar Larsson, Lantbrukarnas Riksförbund.

2 Nuvarande organisation, kostnader och finansiering

2.1 Inledning

I detta kapitel lämnas först en översiktlig genomgång av nuvarande organisation av veterinära och därmed närstående verksamhetsområden. I avsnitt 2.2–2.9 behandlas de verksamhetsområden som utredningen anser är att betrakta som veterinära. Enligt utredningens definition utgör dessa verksamhetsområden tillsammans det s.k. veterinärväsendet¹. Avsnitten är uppdelade mot bakgrund av resp. områdesorganisatoriska struktur. I avsnitt 2.10–2.16 behandlas vissa verksamhetsområden som inte kan anses vara veterinära men som är av intresse vid utformningen av veterinärväsendets framtida organisation eller som av andra skäl bör tas med vid en genomgång av nuvarande förhållanden.

Därefter, i avsnitt 2.17, behandlas de veterinära verksamhetsområdenas nuvarande kostnader och finansiering.

2.2 Djurens hälso- och sjukvård

2.2.1 Statens jordbruksverk

Jordbruksverket är chefsmyndighet för distriktsveterinärorganisationen och skall i egenskap av förvaltningsmyndighet verka för ett gott hälsotillstånd bland husdjuren.

Jordbruksverket förordnar om indelningen av landet i veterinärdistrikt och bestämmer det antal distriktsveterinärer som skall finnas i varje distrikt. En av distriktsveterinärerna skall vara förste distriktsveterinär. Jordbruksverket bestämmer distriktsveterinärernas tjänstgöringsområden och stationeringsorter samt tillsätter tjänst som distriktsveterinär. Jordbruksverket kan bestämma om skyldighet för distriktsveterinär att fullgöra tjänsteåligganden som avser annat veterinärdistrikt, att tjänstgöra hos Jordbruksverket eller länsstyrelse eller att tjänstgöra som gränsveterinär.

¹ Det kan ifrågasättas om varje uppgift inom respektive verksamhetsområde är att beteckna som veterinär. Utredningen har dock valt att behandla dessa områden i sin helhet.

Jordbruksverket får ge organisationer på jordbruksnäringens område eller andra sammanslutningar rätt att anordna kontroll av husdjur och andra djur som människan har i sin vård i syfte att förebygga sjukdomar (organiserad hälsokontroll). Innan kontrollen anordnas skall Jordbruksverket godkänna plan och riktlinjer för verksamheten. Jordbruksverket meddelar även föreskrifter för kontrollen. Vidare kan Jordbruksverket föreskriva att det hos huvudman för organiserad hälsokontroll skall finnas en samarbetsnämnd (central djurhälso-nämnd) vilken skall representera samtliga inom branschen förekommande organisationer och sammanslutningar. Jordbruksverket fastställer nämndens instruktion och, efter förslag av huvudmannen, nämndens sammansättning. För närvarande finns två centrala djurhälso-nämnder. Dessa är djurhälsovårdens centrala nämnd för svin-, slakt-nöt- och fårproduktion och centrala fiskhälsonämnden. Tillsynen över den organiserade hälsokontrollen utövas av Jordbruksverket eller, i den utsträckning Jordbruksverket bestämmer, länsstyrelsen. Beslut fattade av organisationer och sammanslutningar inom den organiserade hälsokontrollen överklagas hos Jordbruksverket.

Inom Jordbruksverket handläggs ärenden angående djurens hälso- och sjukvård av djurhälsoenheten. Enheten, som tillhör avdelningen för djurfrågor, består av elva personer, varav nio veterinärer. Av arbetet inom enheten är uppskattningsvis 20 % att hänföra till djurens hälso- och sjukvård.

2.2.2 Länsstyrelserna

Länsstyrelsen svarar för distriktsveterinärorganisationen i länet. Detta innebär bl.a. att länsstyrelsen fastställer beredskapsområden, beredskapsplaner och tjänstgöringsplaner samt utför vissa administrativa uppgifter. Vidare tar länsstyrelsen initiativ till åtgärder för att utveckla och samordna sjukdomsförebyggande åtgärder inom länet. Som ett led i denna verksamhet skall länsstyrelsen inrätta ett samrådsorgan med representanter från länsstyrelsen, olika veterinärkategorier, Lantbrukarnas Riksförbund, m.fl. Samrådsorganet behandlar frågor rörande besättningsutredningar, regional fortbildning av veterinärer och rådgivare samt information och rådgivning till lantbrukare, m.m. Tillsynen över den organiserade hälsokontrollen har inte delegerats till länsstyrelserna.

Inom länsstyrelsen är länsexperten för livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinära frågor (länsveterinären) ansvarig för djurens hälso- och sjukvård. Denne har ett odelat ansvar för sitt sakområde. En länsveterinär ägnar i genomsnitt ca en fjärdedel av sin arbetstid åt djurens hälso- och sjukvård inklusive administrationen av distriktsveterinärorganisationen. I hela landet finns 38 länsveterinärer och biträdande länsveterinärer motsvarande knappt 34 årsarbetskrafter. Till länsveterinärerna är knuten assistentpersonal motsvarande drygt 30 årsarbetskrafter.

2.2.3 Distriktsveterinärorganisationen

Distriktsveterinärorganisationen är främst avpassad för att tillgodose behovet av sjukvård och hälsovård hos djur inom animalieproduktionen och hos hästar som används i jord- och skogsbruket. Sådana djur är distriktsveterinär alltid skyldig att behandla. I särskilt angivna områden eller om djurskyddsskäl föreligger är distriktsveterinären även skyldig att behandla sällskapsdjur och sporthästar. Det åligger distriktsveterinär att tillse att föreskrifter rörande hälso- och sjukvården bland husdjuren efterlevs och i detta syfte efter förordnande företa besiktning eller inspektion.

Landet är indelat i veterinärdistrikt. Det finns för närvarande 89 veterinärdistrikt. I varje distrikt finns två eller flera distriktsveterinärer. Varje distriktsveterinär är knuten till en stationeringsort. Förste distriktsveterinären leder och fördelar arbetet inom distriktet och ansvarar för samordning av djursjukvård och djurhälsovård. I vissa distrikt har veterinärstation inrättats. Distriktsveterinärer på stationeringsort där veterinärstation inrättats är skyldiga att tjänstgöra vid veterinärstationen. Det finns för närvarande 20 flerveterinärstationer och 19 tvåveterinärstationer. Av tvåveterinärstationerna är 7 under utbyggnad till flerveterinärstationer. Vidare är ytterligare 1 flerveterinärstation och 9 tvåveterinärstationer under uppbyggnad.

Antalet tjänster inom distriktsveterinärorganisationen får uppgå till högst 390. Den 1 november 1991 var 317 tjänster tillsatta, 26 tjänster under tillsättning och behovet av ytterligare 21 obesatta tjänster under utredning av länsveterinär. Av de 317 som innehade tjänst var 266 distriktsveterinärer med praktikområde och 51 regionvikarier. Av regionvikarierna tjänstgör vissa inom ett län och andra inom ett distrikt. Även externa veterinärer tas i anspråk som vikarier. Budgetåret

1991/92 anlätades externa veterinärer motsvarande 116 årsarbetskrafter, vilket var en minskning med ca 20 årsarbetskrafter från budgetåret dessförinnan². Distriktsveterinär är tjänstgöringsskyldig helgfria måndagar t.o.m. fredagar mellan klockan 08.00 och 17.00. Därutöver är distriktsveterinär skyldig att fullgöra beredskapstjänstgöring inom beredskapsområde på de tider som han är upptagen på av länsstyrelsen fastställd beredskapsplan. Om beredskapstjänstgöringen omfattar ett veckoslut erhåller distriktsveterinären som kompensation tre dagars ledighet. Under obekväm arbetstid får distriktsveterinär vänta med förrättningar till normal arbetstid om det anses möjligt ur djurskyddssynpunkt. Distriktsveterinär skall vara tillgänglig för allmänheten på stationeringsorten viss angiven tid varje tjänstgöringsdag, om inte brådskande tjänsteförrättning lägger hinder i vägen.

Distriktsveterinär skall där så bedöms lämpligt genomföra åtgärder i samarbete med veterinärer vid den organiserade hälsokontrollen. Om det finns särskilda skäl är en distriktsveterinär även skyldig att, mot ersättning som Jordbruksverket godkänner, tjänstgöra inom den organiserade hälsokontrollen.

En distriktsveterinär fullgör all tjänstgöring som statstjänsteman med ersättning dels i form av lön, dels i form av arvode enligt veterinärtaxeförordningen. Den lön som utgår när distriktsveterinären är i tjänst, tjänstelön, uppgår i genomsnitt till 7 433 kr per månad. Till veterinärer stationerade i vissa glesbygdsområden utgår lönetillägg som kompensation för lägre beräknade praktikintäkter. Vid semester, sjukledighet, arbetsbefrielse och viss tjänstledighet utgår s.k. jämförelselön med i genomsnitt 21 185 kr per månad. Jämförelselönen skall motsvara distriktsveterinärens genomsnittliga inkomst. (Vissa distriktsveterinärer har dock betydligt högre månadsinkomst.) Distriktsveterinärernas pension beräknas efter denna jämförelselön. Kallortstillägg utgår i särskilt angivna kallortsområden. Arvodet enligt veterinärtaxeförordningen är uppdelat i inställelsearvode och behandlingsarvode och utges av djurägaren i samband med behandling av djur. Veterinären är även berättigad till resekostnadsersättning som utges av djurägaren. Med vissa undantag skall vid varje förrättning som utförs av distriktsveterinär även en särskild djursjukvårdsavgift erläggas. Avgiften bestäms av regeringen och är för närvarande 100 kr när förrättningen avser djur inom animalieproduktionen och hästar som används

² Kostnaderna för vikarier motsvarade budgetåret 1991/92 37 % av de totala kostnaderna för distriktsveterinärorganisationen.

i jord- eller skogsbruket och 150 kr när förrättningen avser andra djur. Avgiften betalas till veterinären som via länsstyrelsen betalar in denna till Jordbruksverket.

2.2.4 Näringens organisationer

Samtliga organisationer som av Jordbruksverket givits rätt att anordna organiserad hälsokontroll tillhör jordbruksnäringen. Den organiserade hälsokontrollen, som har till ändamål att motverka eller förebygga sjukdomar hos husdjur, bedrivs genom tillsyn och besättningsutredningar, undersökningar av djurens miljö samt genomgång av djurmaterial, utfordring och skötsel. Med utgångspunkt från gjorda observationer lämnas råd och förslag till lämpliga åtgärdsprogram. Samarbete skall ske med besättningsveterinären.

Den som är huvudman för organiserad hälsokontroll, vilken inte är enbart lokalt förankrad, skall göra en för verksamheten ändamålsenlig regionindelning och se till att verksamheten bedrivs efter av Jordbruksverket godkända riktlinjer och i nära samverkan med annan produktionsservice för husdjur. Hos huvudmannen skall finnas en för verksamheten ansvarig hälsokontrollenhet under chefskap av en veterinär. Hälsokontrollenheten skall vara organisatoriskt skild från övrig verksamhet hos huvudmannen och ge anvisningar till de regionalt verksamma veterinärerna om den veterinärmedicinska inriktningen av hälsokontrollen. Central djurhälsönämnd skall vid behov medverka till bildandet av regionala samrådsgrupper.

Den som innehar djur av sådant slag och inom sådant område för vilket kontroll har anordnats har rätt att få djuren anslutna till kontrollen. Fortsatt anslutning får dock vägras, om djurens innehavare inte följer de föreskrifter som gäller för kontrollen. Djur som omfattas av kontrollen får enligt de föreskrifter som meddelas av Jordbruksverket överlåtas under särskild beteckning som är förbehållen sådana djur.

Om det finns hälsokontroll anordnad för slaktsvin eller nötkreatur, får regeringen föreskriva att en avgift får tas ut vid slakt av svin eller nötkreatur från sådana besättningar som inte omfattas av kontrollen och i vilka sjukdomar i särskilt hög grad förekommer. Sådan föreskrift har meddelats för slaktsvin.

Svensk Husdjursskötsel ek. för. är huvudman för hälsokontrollen av mjölkkor och hälsokontrollen avseende leukos på nötkreatur. Ansvarig enhet inom Svensk Husdjursskötsel är avdelningen för djurhäl-

sa. Landet är indelat i 12 regioner som sammanfaller med husdjursföreningarnas verksamhetsområden. I varje region finns en för resp. hälsokontroll ansvarig veterinär. Svensk Husdjurskötsel utför även annan förebyggande djurhälsovård än sådan som omfattas av den organiserade hälsokontrollen t.ex. hälsovård avseende bovin virusdiarré (BVD) och ringorm, fertilitetshälsovård samt klövvård. Hälsokontroll och annan förebyggande djurhälsovård utförs huvudsakligen av husdjursföreningarnas egen personal. Inom husdjursorganisationen är motsvarande ca 85 årsarbetskrafter, varav ca 35 veterinära, sysselsatta med hälsokontroll och annan förebyggande djurhälsovård.

Sveriges Slakteriförbund är huvudman för hälsokontrollen av svin, får och köttproducerande nötkreatur samt för hälsokontroll avseende Aujeszky's sjukdom. Ansvarig enhet inom Slakteriförbundet är sektionen för djurhälsovård. Svinhälsokontrollen är indelad i fem regioner, fårhälsokontrollen i tio regioner, hälsokontrollen av köttproducerande nötkreatur i tre regioner och hälsokontrollen avseende Aujeszky's sjukdom i fem regioner. I varje region finns en för verksamheten ansvarig veterinär. Rutinmässiga besättningsbesök utförs i stor utsträckning av distriktsveterinärer som genom avtal knutits till Slakteriförbundets djurhälsovård. (För närvarande är ca 185 distriktsveterinärer engagerade i Slakteriförbundets hälsokontroll). Inom Slakteriförbundet är motsvarande ca 40 årsarbetskrafter, varav ca 29 veterinära, sysselsatta med hälsokontrollen. Slakteriförbundet och slakteriföreningarna driver parallellt även speciella kvalitets- och kontrollprogram, t.ex. Scan's "Omsorg i djurskötseln".

Fiskhälsan FH AB är huvudman för hälsokontrollen avseende odlad fisk och odlade kräftor. Fiskhälsan ägs till lika delar av Vattenbrukarnas Riksförbund och Laxforskningsinstitutet och har till enda uppgift att bedriva fisk- och kräfhälsovård. Verksamheten är inte regionindelad. Fältverksamheten utförs av egen personal och distriktsveterinärer. Totalt är motsvarande 6 årsarbetskrafter, varav 2 veterinära, verkamma inom hälsokontrollen.

För de fem nordligaste länen har en gemensam samplaneringsnämnd inrättats med huvudsaklig uppgift att samordna och planera djurhälsokontrollen och annan förebyggande djurhälsovård. Samplaneringsnämnden består av länsveterinärerna i berörda län samt representanter bl.a. för Slakteriförbundets djurhälsovård, Svensk Husdjurskötsel, distriktsveterinärerna och besiktningsveterinärerna.

2.2.5 Djursjukhus

Det finns för närvarande 30 anläggningar som enligt Svenska Djursjukhusföreningens definition är att betrakta som djursjukhus. Huvudmannaskapen fördelar sig på följande sätt.

Staten	2
Kommun	1
Stiftelse	10
Hushållningssällskap	1
Privat	16

De djursjukhus som ägs av staten är knutna till Sveriges lantbruksuniversitet och har bl.a. uppgifter inom utbildning och forskning. I sex av stiftelserna har kommuner det dominerande inflytandet.

Vid djursjukhusen behandlas främst sällskapsdjur och sporthästar. Det totala antalet veterinärer verksamma inom djursjukhusen motsvarar ca 150 årsarbetskrafter. Vid de flesta av djursjukhusen tillämpas Svenska Djursjukhusföreningens rådgivande taxa. En del större djursjukhus tillämpar egna taxor. Dessa bygger dock i de flesta fall på den rådgivande taxan. Huvuddelen av landets kommuner lämnar ekonomiska bidrag till djursjukhusen.

2.2.6 Djurkliniker och annan privatpraktik

Förutom djursjukhusen finns ca 50 anläggningar som på heltid bedriver djursjukvård. Av dessa uppfyller ca 20 de krav som Svenska Djursjukhusföreningen ställer på djurklinik. Av de återstående är 15 hästkliniker som drivs av Aktiebolaget Trav och Galopp. Samtliga anläggningar är privatägda. Antalet verksamma veterinärer motsvarar ca 100 årsarbetskrafter. De flesta av djurklinikerna tillämpar Svenska Djursjukhusföreningens rådgivande taxa. Övriga anläggningar tillämpar Sveriges Veterinärförbunds rådgivande taxa.

Vidare driver ett stort antal yrkesverksamma och pensionerade veterinärer privatpraktik på deltid. Dessa tillämpar i allt väsentligt Sveriges Veterinärförbunds rådgivande taxa.

2.2.7 Statens veterinärmedicinska anstalt

Statens veterinärmedicinska anstalt har bl.a. till uppgift att utreda djursjukdomars uppkomst, orsak och spridningssätt samt att medverka i förebyggande och bekämpande av djursjukdomar. Med undantag för epizootiska, övriga anmälningspliktiga och zoonotiska sjukdomar bedrivs detta arbete inom anstaltens djurslagsenheter. Arbetet i djurslagsenheterna bedrivs i nära samarbete med näringens organisationer. Det finns för närvarande sex djurslagsenheter. Dessa är allmän husdjursenhet (nötkreatur, får och svin), fjäderfäenhet, fiskenhet, viltenhet, pälsdjursenhet (inkl. sällskapsdjur) och hästenhet. Varje enhet leds av en chef (statsveterinär).

Inom djurslagsenheterna sysselsätts motsvarande ca 28 årsarbetskrafter, varav ca 11 veterinära.

2.3 Seminverksamhet och överföring av befruktade ägg

2.3.1 Statens jordbruksverk

Jordbruksverket är tillståndsgivande myndighet för seminverksamhet och överföring av befruktade ägg mellan hondjur och får meddela föreskrifter om villkor för sådan verksamhet. För tillstånd till seminverksamhet och överföring av befruktade ägg fordras att det finns en för verksamheten ansvarig veterinär. Tillsynen över seminering och överföring av befruktade ägg utövas av Jordbruksverket eller, i den utsträckning Jordbruksverket bestämmer, länsstyrelsen.

Inom Jordbruksverket handlägger djurmiljöenheten i samråd med djurhälsoenheten ärenden angående seminverksamhet och överföring av befruktade ägg. Djurmiljöenheten tillhör avdelningen för djurfrågor och består av 15 personer. Ingen av dessa är veterinär. Av arbetet inom djurmiljöenheten är uppskattningsvis 5 % att hänföra till seminverksamhet och överföring av befruktade ägg.

2.3.2 Länsstyrelserna

Tillsynen över seminverksamheten inom länen har Jordbruksverket delegerat till länsstyrelserna. Jordbruksverket har dock inte delegerat tillsynen över överföring av befruktade ägg.

Om det vid tillsynen över seminverksamheten framkommer allvarliga anmärkningar mot verksamheten skall detta anmälas till Jordbruksverket. Inom länsstyrelsen är länsveterinären ansvarig för tillsyn över seminverksamheten. En mycket begränsad del av länsveterinärens arbetstid ägnas åt denna tillsyn.

2.3.3 Näringens organisationer, enskilda företag, m.fl.

Svensk Husdjursskötsel bedriver seminverksamhet för avel av nötboskap. För spermproduktionen finns inom organisationen två tjurcentraler. Vid dessa är motsvarande ca 60 årsarbetskrafter, varav 3 veterinärer, verksamma. Inseminering utförs huvudsakligen av husdjursföreningarnas husdjurstekniker under ledning av veterinär. Antalet husdjurstekniker som arbetar med inseminering motsvarar ca 235 årsarbetskrafter. Det finns även ett mindre antal privata företag som bedriver seminverksamhet för avel av nötboskap. Dessa, som i första hand är verksamma inom import och distribution av tjursperma, svarar tillsammans för ca 2 % av den tjursperma som insemineras.

Slakteriföreningarna bedriver seminverksamhet för avel av svin. För spermproduktionen finns två galtstationer, Svinsemin Syd och Norden Semin. Vid dessa är motsvarande 13 årsarbetskrafter verksamma. Ingen av dessa är veterinär. Galtstationerna anlitar veterinärer verksamma inom husdjursföreningarna och tjurcentralerna. Vidare finns ett privat företag, Svenska Avelspoolen AB, som bedriver seminverksamhet för avel av svin. Detta företag svarar för drygt 10 % av den galtsperma som insemineras. Sperman distribueras per post eller järnväg. Insemineringen utförs till ca 90 % av djurägarna.

Svenska Fåravelsförbundet bedriver seminverksamhet för avel av får. För spermproduktionen finns två baggstationer. Dessa har tillgång till veterinär. Sperman distribueras per bil, flyg eller järnväg. Insemineringen utförs av djurägarna.

Svenska Travsportens Centralförbund och Svenska Hästavelsförbundet är på olika sätt engagerade i seminverksamheten men bedriver inte någon seminverksamhet i egen regi. Seminverksamhet för avel av häst bedrivs av enskilda stuterier och husdjursföreningarna.

I viss mindre omfattning bedrivs även seminverksamhet för avel av hund och farmad räva. Denna verksamhet bedrivs av enskilda veterinärer resp. Sveriges Pälsdjursuppfödare Riksförbundet.

Om det finns särskilda skäl är en distriktsveterinär skyldig att, mot ersättning som Jordbruksverket godkänner, tjänstgöra inom seminverksamheten.

Svensk Husdjurskötsel har sedan år 1988 bedrivit försöksverksamhet med överföring av befruktade ägg. År 1990 bildades Svensk Embryoservice AB av ett antal husdjursföreningar. Detta bolag har till syfte att utveckla och bedriva embryoservice som ett effektivt avelsinstrument såväl för det nationella avelsarbetet som för avelsarbetet på besättningsnivå. Verksamheten, som bedrivs i nära samarbete med husdjursföreningarna, är ännu av begränsad omfattning. För avel av nötboskap utförs även i liten skala överföring av befruktade ägg av ett privat företag, Semex-Sweden AB, och enskilda djurägare.

2.4 Djurskydd

2.4.1 Statens jordbruksverk

Jordbruksverket skall verka för ett gott djurskydd och i sin egenskap av förvaltningsmyndighet säkerställa genomförandet av skärpta djurskyddskrav. Vidare skall Jordbruksverket utöva den centrala tillsynen över efterlevnaden av djurskyddslagen och, om inte annat är angivet, de föreskrifter som har meddelats med stöd av djurskyddslagen. I tillsynsansvaret ingår att samordna övriga tillsynsmyndigheters verksamhet och vid behov lämna råd och hjälp i denna verksamhet samt att arbeta för att en enhetlig praxis utbildas vid tillämpningen av tillsynsbestämmelserna.

Jordbruksverket prövar frågor om tillstånd för försöksdjursanvändning vid försök som innebär lidande för djuret liksom frågor om tillstånd för uppfödning av försöksdjur. Vidare prövar Jordbruksverket frågor om godkännande av djurparker och liknande anläggningar. Jordbruksverket prövar också frågor om godkännande ur djurhälso- och djurskyddssynpunkt av nya tekniska system och ny teknisk utrustning för djurhållning.

Sådan veterinär som skall finnas vid offentlig tävling med djur, s.k. banveterinär förordnas av Jordbruksverket eller, om Jordbruksverket bestämmer det, länsstyrelsen.

Inom Jordbruksverket handläggs ärenden angående djurskydd av djurhälsoenheten. Av arbetet inom enheten är uppskattningsvis 40 % att hänföra till djurskyddet. Vid djurmiljöenheten handläggs frågor

om förprovning m.m. av djurstallar, bidrag till djurskyddsfrämjande åtgärder och djurmiljöfrågor i övrigt. Arbetet med dessa frågor kan uppskattas till ca 20 % av enhetens arbetsuppgifter.

2.4.2 Länsstyrelserna

Länsstyrelsen svarar inom länet för frågor som rör djurskydd och utövar den regionala tillsynen över efterlevnaden av djurskyddslagen.

Länsstyrelsen kan under vissa förutsättningar meddela förbud att ha hand om djur eller ett visst slags djur. Om den mot vilken förbudet riktats är ägare av djuret, får länsstyrelsen dessutom ålägga honom att göra sig av med det och förbjuda honom att skaffa djur över huvud taget eller att skaffa djur av ett visst slag. Länsstyrelsen har också möjlighet att i vissa fall besluta att ett djur skall tas om hand genom polismyndighetens försorg. Inom det s.k. frikommunförsöket pågår viss försöksverksamhet med kommunal beslutanderätt i nu nämnda fall. Länsstyrelsen prövar vidare från djurskydds- och djurhälsosynpunkt frågor om godkännande av stallar för häst, nötkreatur, svin, får, get och fjäderfä samt anläggningar för pälsdjur. Länsstyrelsen är också besvärinstans för miljö- och hälsoskyddsnämndens beslut enligt djurskyddslagen eller bestämmelse som meddelats med stöd av djurskyddslagen. Förordnaden av banveterinärer har inte delegerats till länsstyrelserna.

Inom länsstyrelsen är länsveterinären ansvarig för djurskyddet. En länsveterinär ägnar i genomsnitt ca en fjärdedel av sin arbetstid åt djurskydd.

2.4.3 Miljö- och hälsoskyddsnämnderna³

Miljö- och hälsoskyddsnämnden utövar tillsynen över djurskyddslagen inom kommunen om regeringen inte har föreskrivit att tillsynen skall utövas på annat sätt. Nämnden skall ha tillgång till djurskyddsutbildad personal i den omfattning som behövs för att kunna fullgöra sina uppgifter på ett tillfredsställande sätt.

³ Fr.o.m den 1 januari 1992 får varje kommun själv bestämma vilka nämnder som skall finnas i kommunen. Detta har lett till att miljö- och hälsoskyddsnämnden i ett antal kommuner slagits ihop med en eller flera andra nämnder. Med miljö- och hälsoskyddsnämnd avses i detta betänkande den eller de kommunala nämnder som fullgör uppgifter inom miljö- och hälsoskyddsområdet.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden prövar frågor om tillstånd för att yrkesmässigt eller i större omfattning föda upp eller sälja hundar, ta emot hundar för förvaring och utfodring, upplåta hästar eller använda hästar i ridskoleverksamhet eller föda upp pälsdjur. Vidare skall lokaler och andra utrymmen för djur som används i yrkesmässig handel med sällskapsdjur godkännas av miljö- och hälsoskyddsnämnden.

I 15 kommuner har miljö- och hälsoskyddsnämnden tillgång till en eller flera stadsveterinärer. Totalt finns i landet ca 20 stadsveterinärer. Dessa fungerar bl.a. som sakkunniga i djurskyddsfrågor. I vissa kommuner tillgodoses behovet av veterinär sakkunskap genom lokalt verksamma veterinärer.

2.4.4 Distriktsveterinärer, besiktningsveterinärer och särskilt förordnade banveterinärer

Det åligger distriktsveterinär att tillse att djurskyddet efterlevs och i detta syfte efter förordnande företa besiktning eller inspektion. Finnen en distriktsveterinär anledning att anmärka på någon djurhållning varöver miljö- och hälsoskyddsnämnden har tillsynsansvar och sker inte rättelse skall han anmäla detta till nämnden.

Besiktningsveterinär vid kontrollslakteri har skyldighet att till miljö- och hälsoskyddsnämnden anmäla eventuella missförhållanden vad gäller djurskyddet inom slakterierna som trots tillsägelse inte åtgärdas. Besiktningsveterinärerna skall övervaka djurtransporter samt vård och behandling av djur i samband med slakt. Besiktningsveterinärernas anmälningsskyldighet innefattar även missförhållanden som orsakas av omständigheter utanför slakteriets område.

Särskilt förordnad s.k. banveterinär skall före tävling besiktiga tävlingsområde och deltagande djur. Om djur utsätts eller kan antas bli utsatt för skada eller annat lidande skall veterinären med omedelbar verkan helt eller delvis förbjuda tävlingen eller att ett visst djur deltar i tävlingen.

2.5 Smittskydd

2.5.1 Statens jordbruksverk

Jordbruksverket skall i sin egenskap av förvaltningsmyndighet tillse att smittsamma djursjukdomar bekämpas.

För att bekämpa eller förebygga epizootiska sjukdomar får Jordbruksverket enligt epizootilagen (1980:369) bl.a. besluta om avlivning, oskadliggörande av döda djur, smittrening och skyddsypning. Vidare utövar Jordbruksverket den centrala tillsynen över efterlevnaden av epizootilagen och med stöd av epizootilagen meddelade föreskrifter.

För att bekämpa och hindra spridning av uppkommen salmonella-infektion hos husdjur och andra djur som hålls i fångenskap får Jordbruksverket enligt lagen (1983:783) om bekämpande av salmonella besluta om slakt eller annan avlivning av djur eller oskadliggörande av ägg, isolering av djur eller andra begränsningar i hanteringen av djur eller varor som kan vara infekterade, smittrening och andra åtgärder som är nödvändiga från bekämpningssynpunkt. Tillsynen över efterlevnaden av sådana beslut utövas genom veterinär som Jordbruksverket bestämmer, i regel en distriktsveterinär. Vissa av de befogenheter som enligt lagen om bekämpande av salmonella tillkommer Jordbruksverket kan delegeras till länsstyrelserna.

I veterinära införselkungörelsen (1958:551) återfinns bestämmelser som bl.a. har till syfte att förebygga att djursjukdomar genom införsel av djur och vissa andra varor inkommer i riket eller här vinner ytterligare spridning. För att tillgodose syftet med denna kungörelse får Jordbruksverket bl.a. föreskriva krav på införseltillstånd och föreskriva karantänsbehandling. För varje ort, dit enligt bestämmelserna i kungörelsen införsel får ske, skall Jordbruksverket förordna en eller flera veterinärer att vara gränsveterinär. På uppdrag av Jordbruksverket får gränsveterinär beträffande visst införselärende eller grupp av sådana ärenden utöva befogenhet som enligt veterinära införselkungörelsen tillkommer Jordbruksverket. En gränsveterinärs beslut enligt veterinära införselkungörelsen får överklagas hos Jordbruksverket.

Inom Jordbruksverket handläggs ärenden angående bekämpande av smittsamma djursjukdomar inom landet (inre smittskydd) av djurhälsoenheten. Av arbetet inom enheten är uppskattningsvis 40 % att hänföra till inre smittskydd. Ärenden angående sjukdomssituationen i andra länder (yttre smittskydd) samt import- och exportkontroll av levande djur och animaliska produkter (ej livsmedel) handläggs av smittskydds-enheten. Denna enhet tillhör avdelningen för internationella frågor och består av 10 personer, varav 3 veterinärer.

2.5.2 Länsstyrelserna

Länsstyrelsen svarar för att leda och samordna åtgärder mot djursjukdomar inom länet och utövar inom länet tillsyn över efterlevnaden av epizootilagen och med stöd av denna lag meddelade föreskrifter. Inga befogenheter som tillkommer Jordbruksverket enligt lagen om bekämpning av salmonella har delegerats till länsstyrelserna.

Har ett fall av epizootisk sjukdom inträffat skall länsstyrelsen besluta om förbud mot att besöka och lämna fastighet där smitta förekommer eller kan antas förekomma samt besluta om förbud att utföra transporter till eller från sådan fastighet eller besluta om andra begränsningar i hanteringen av djur eller varor, allt i den utsträckning som behövs för att motverka smittspridning (smittförklaring). Länsstyrelsen kan också besluta om förbud mot transporter av djur eller varor till, från eller inom ett område som gränsar till fastighet där smitta förekommer eller om andra begränsningar i hanteringen av djur eller varor inom ett sådant område (beslut om kontrollområde) samt besluta om förbud mot tillträde till vissa djurstallar (stallförbud). Beslut om smittförklaring, kontrollområde och stallförbud upphävs av länsstyrelsen.

Inom länsstyrelsen är länsveterinären ansvarig för smittskyddet. En länsveterinär ägnar i genomsnitt ca en tiondel av sin arbetstid åt smittskydd.

2.5.3 Statens veterinärmedicinska anstalt

Statens veterinärmedicinska anstalt har bl.a. till uppgift att utreda smittsamma djursjukdomars uppkomst, orsak och spridningssätt samt att medverka i förebyggande och bekämpande av sådana sjukdomar. När det gäller sjukdomar som finns upptagna i epizootilagen, övriga anmälningspliktiga sjukdomar och zoonotiska sjukdomar samt allvarliga sjukdomsutbrott bedrivs arbetet inom anstaltens epizootologiska enhet. Den epizootologiska enheten bl.a. följer epizootiläget inom och utom landet, bedriver viss diagnostisk verksamhet och gör utredningar i anslutning till epizootier och övriga allvarliga sjukdomsutbrott.

Den epizootologiska enheten sysselsätter motsvarande ca 6 årsarbetskrafter, varav ca 4 veterinära. Chefen för epizootologiska enheten är även statsepizootolog.

2.5.4 Gränsveterinärer

Vid införsel av levande djur skall gränsveterinär med beaktande av villkoren i eventuellt införseltillstånd besiktiga djuret innan införsel medges. Om gränsveterinär misstänker att ett djur är angripet av sjukdom på vilken epizootilagen är tillämplig, skall djuret omedelbart återutföras eller, om detta inte är möjligt, enligt Jordbruksverkets närmare bestämmande avlivas. Vad gäller vissa andra sjukdomar ankommer det på verket att besluta hur man skall förfara med djuret. Befogenheter som tillkommer Jordbruksverket enligt veterinära införselkungörelsen har inte i något fall delegerats till gränsveterinär.

Karantänsbehandling skall, om inte Jordbruksverket undantagsvis medger annat, stå under tillsyn av gränsveterinär.

2.5.5 Veterinärer i allmänhet

Det åligger varje veterinär att skyndsamt underrätta Jordbruksverket, länsstyrelsen, smittskyddsläkaren, miljö- och hälsoskyddsnämnden och vederbörande distriktsveterinär om förhållanden som ger anledning befara att det inom hans verksamhetsområde förekommer sådan sjukdom som avses i epizootilagen eller annan djursjukdom som kan överföras till människor samt att omedelbart vidta nödvändiga åtgärder för att förhindra att smitta sprids. Veterinär är även skyldig att enligt de föreskrifter Jordbruksverket meddelat underrätta Jordbruksverket om andra djursjukdomar.

Har veterinär anledning misstänka att djur drabbats av en epizootisk sjukdom, skall han omedelbart göra en undersökning för att fastställa sjukdomens art. Föreligger grundad anledning anta att ett fall av epizootisk sjukdom har inträffat, skall han, i den utsträckning som behövs för att motverka smittspridning, besluta om förbud mot att besöka och lämna den fastighet där sjukdomsfallet inträffat eller smitta annars kan antas förekomma samt besluta om förbud att utföra transporter till eller från sådan fastighet (spärrförklaring). Beslut om spärrförklaring upphävs av distriktsveterinär.

Om Jordbruksverket beträffande visst område föreskrivit vaccinering eller annan skyddsåtgärd för att förebygga att smittsam husdjursjukdom bryter ut eller sprids och antalet tjänsteveterinärer inom området ej är tillräckligt för att skyddsåtgärden skall kunna genomföras,

är även annan veterinär skyldig att på anmodan och mot ersättning delta i arbetet.

2.6 Livsmedelskontroll

2.6.1 Statens livsmedelsverk

Livsmedelsverket är central förvaltningsmyndighet för frågor som rör livsmedel och är chefsmyndighet för besiktningsveterinärorganisationen. I egenskap av förvaltningsmyndighet utövar verket den centrala tillsynen över efterlevnaden av livsmedelslagen (1971:511) och de föreskrifter som har meddelats med stöd av denna lag samt leder och samordnar livsmedelskontrollen. Livsmedelsverket utövar även direkt tillsyn⁴ över verksamheten vid kontrollslakterier, fristående sanitets-slaktavdelningar, mejerier, äggproduktanläggningar och exportkontrollerade anläggningar samt livsmedelslokaler i järnvägsvagnar, flygplan och fartyg. Om det finns särskilda skäl får Livsmedelsverket i det enskilda fallet besluta att denna tillsyn skall överflyttas till miljö- och hälsoskyddsmynd. Livsmedelsverket prövar också frågor om godkännande av livsmedelslokaler beträffande sådana livsmedelsanläggningar över vilka verket utövar den direkta tillsynen.

Livsmedelsverket får förordna att visst slag av livsmedel ej får införas till riket utan tillstånd. Ett sådant tillstånd får förenas med villkor t.ex. att ett livsmedel skall härröra från anläggning som godkänts av verket. Införselkontrollen utövas av veterinär som förordnats av Livsmedelsverket. För införsel av kött och andra livsmedel av animalt ursprung kan det även krävas tillstånd enligt den veterinära införselkungörelsen. Frågor om sådant införseltillstånd prövas när det gäller livsmedel av Livsmedelsverket.

Efter ansökan får Livsmedelsverket förordna att anläggning som framställer eller bereder livsmedel för export skall ställas under sådan särskild kontroll som föranleds av införselbestämmelser i annat land (exportkontrollerad anläggning). Livsmedelsverket förordnar särskild besiktningssman att utöva erforderlig besiktning och kontroll vid sådan anläggning.

Inom Livsmedelsverket handläggs ärenden angående köttbesiktning, införselkontroll och exportkontroll av tillsynsenhet 1. Enheten består

⁴ Med direkt tillsyn avses i detta betänkande den tillsyn som utövas vid anläggningar eller motsvarande där den verksamhet som skall kontrolleras bedrivs.

av 26 personer, varav 9 veterinärer. Övrig livsmedelstillsyn handläggs av tillsynsenhet 2 som består av 17 personer. Ingen av dessa är veterinär.

2.6.2 Länsstyrelserna

Länsstyrelsen svarar inom länet för livsmedelskontrollen och den närmare tillsynen av livsmedelslagen och de föreskrifter som meddelats med stöd av livsmedelslagen. Bl.a. verkställs utredning vid restförekomst av vissa läkemedel i slaktdjur. Länsstyrelsen utövar dock inte någon direkt tillsyn utan har i stället till uppgift att övervaka att miljö- och hälsoskyddsnämnderna utför sina åligganden inom livsmedelskontrollen och att fungera som stödjande, samordnande och allmänt rådgivande organ gentemot miljö- och hälsoskyddsnämnderna.

Länsstyrelsen är besvärinstans för beslut som meddelats av miljö- och hälsoskyddsnämnd enligt livsmedelslagen, livsmedelsförordningen och kungörelsen om kontroll vid införsel av livsmedel samt vissa beslut som meddelats av besiktningsveterinär. Även beslut av besiktningsman i samband med besiktning och kontroll vid exportkontrollerad anläggning får överklagas hos länsstyrelsen.

Inom länsstyrelsen är länsveterinären ansvarig för livsmedelskontrollen. En länsveterinär ägnar i genomsnitt ca en sjättedel av sin arbetstid åt livsmedelskontroll.

2.6.3 Miljö- och hälsoskyddsnämnderna

Miljö- och hälsoskyddsnämnden utövar inom kommunen den direkta tillsynen över verksamhet som innefattar hantering av livsmedel med undantag för verksamheten vid kontrollslakterier, fristående sanitets-slaktavdelningar, mejerier, äggproduktanläggningar och exportkontrollerade anläggningar samt livsmedelslokaler i järnvägsvagnar, flygplan och fartyg. Om verksamheten i det enskilda fallet har särskilt stor omfattning, är komplicerad eller om det finns andra särskilda skäl får Livsmedelsverket besluta att flytta över tillsynen till verket. Tillsynen inriktas i första hand på inspektion, uppföljning av verksamhetens egentillsyn, provtagning samt information och rådgivning. Miljö- och hälsoskyddsnämnd prövar också frågor om godkännande

av livsmedelslokal som används i sådan verksamhet över vilken man utövar direkt tillsyn.

Vad beträffar införsel av livsmedel skall miljö- och hälsoskydds-nämnden i den ort där livsmedlet anges till förtullning eller anmäls till hemtagning ombesörja undersökning, provtagning och annan kontroll av livsmedlet. Om inte Livsmedelsverket medger annat får köttvara införas till riket endast över ort där hos miljö- och hälsoskydds-nämnden finns veterinär som Livsmedelsverket förordnat att utföra införselkontroll.

I de kommuner där miljö- och hälsoskyddsnämnden har tillgång till stadsveterinärer är denne ofta sakkunnig i livsmedelshygieniska frågor eller ansvarig för dessa frågor.

2.6.4 Besiktningveterinärorganisationen

Besiktningveterinärorganisationen består av besiktningveterinärer och besiktningssisterter vid kontrollslakterier⁵ samt besiktningmän vid exportkontrollerade anläggningar. Samtliga är anställda av Livsmedelsverket. Till besiktningveterinärorganisationen hör även viss administrativ personal vid Livsmedelsverket. Inom besiktningveterinärorganisationen tjänstgör dessutom i viss utsträckning externa veterinärer, främst distriktsveterinärer. Dessa erhåller särskilda förordnanden som besiktningveterinär och/eller särskild besiktningssman och uppbär timarvode.

Besiktningveterinärerna skall övervaka verksamheten vid kontrollslakterierna och se till att gällande bestämmelser följs, utföra besiktning av djur före slakt, utföra köttbesiktning samt i övrigt utföra de arbetsuppgifter som lämpligen kan förenas med besiktningverksamheten vid slakteriet och om vilka överenskommelse träffats mellan Livsmedelsverket och berört företag. Besiktningveterinärerna biträds vid de större slakterierna av besiktningssisterter. Överveterinär eller den till tjänsteställning främste besiktningveterinären är chef för besiktningsspersonalen och ansvarar i förekommande fall för slakteriets livsmedelshygieniska laboratorium. Om det finns anmärkningar mot eller brister i slakteriets hantering som snarast måste åtgär-

⁵ Med ett kontrollslakteri avses en slakteriinrättning som Livsmedelsverket ställt under särskild offentlig kontroll på begäran av innehavaren.

das och slakteriledningen underlåter att vidta åtgärder skall detta anmälas till Livsmedelsverket.

Besiktningsveterinärerna samarbetar med den organiserade hälsokontrollen, främst inom svinhälsokontrollen och hälsokontrollen av köttproducerande nötkreatur, genom att rapportera sjukliga förändringar som påvisats vid köttbesiktningen.

Totalt finns omkring 120 kontrollslakterier, varav 55 kontrollslakterier för tamdjur och vilt, 19 fjäderfäkontrollslakterier, 30–35 renkontrollslakterier och 19 småskaliga slakterier. Det totala antalet besiktningsveterinärer och besiktningssassistenter inom besiktningsveterinärorganisationen motsvarar ca 65 resp. ca 120 årsarbetskrafter. Huvuddelen är placerade vid kontrollslakterierna för tamdjur och vilt. Externa veterinärer som är verksamma inom kontrollslakten motsvarar 2-3 årsarbetskrafter. Dessa är huvudsakligen verksamma vid renkontrollslakterier och småskaliga slakterier.

De särskilda besiktningmännen har till uppgift att utöva besiktning och kontroll vid exportkontrollerade anläggningar. Livsmedel som härrör från sådan anläggning skall före utförseln ha godkänts av en besiktningssman. När varorna förs ut skall sändningen åtföljas av ett exportintyg som utfärdas av besiktningssmannen.

Totalt finns omkring 95 exportkontrollerade anläggningar. Det totala antalet besiktningssmän inom besiktningsveterinärorganisationen motsvarar ca 6 årsarbetskrafter. Externa veterinärer som är verksamma vid exportkontrollerade anläggningar motsvarar ca 4 årsarbetskrafter. (Av de totalt tio årsarbetskrafterna är 6,5 placerade vid sju kontrollenheter.)

2.6.5 Besiktningsveterinärer utanför besiktningsveterinärorganisationen

Utanför besiktningsveterinärorganisationen faller besiktningsveterinärer vid fristående sanitetsslaktavdelningar och kommunala köttbesiktningssbyråer. Besiktningssveterinärer vid fristående sanitetsslaktavdelningar förordnas och avlönas av Livsmedelsverket. Besiktningssveterinärer vid köttbesiktningssbyråer förordnas av Livsmedelsverket men uppbär lön från den köttbesiktningssbyrå vid vilken de tjänstgör. Besiktningssveterinärer vid fristående sanitetsslaktavdelningar och köttbesiktningssbyråer har i huvudsak samma uppgifter som besiktningssveterinärerna i besiktningssveterinärorganisationen.

Totalt finns 55 köttbesiktningsbyråer. Det totala antalet besiktningsveterinärer vid köttbesiktningsbyråerna motsvarar ca 2 årsarbetskrafter. Köttbesiktningsbyråerna upphör den 1 juli 1993. Vidare finns totalt 5 fristående sanitetsslaktavdelningar. Det totala antalet besiktningsveterinärer vid fristående sanitetsslaktavdelningar motsvarar mindre än 1 årsarbetskraft.

2.6.6 Distriktsveterinärer

Det åligger distriktsveterinär att tillse att de bestämmelser i livsmedelslagen och i anslutning därtill meddelade föreskrifter samt hälsoskyddslagen (1982:1080), vilka angår hans verksamhetsområde, efterlevs och i detta syfte efter förordnande företa besiktning eller inspektion.

En distriktsveterinär är skyldig att efter förordnande av Livsmedelsverket mot ersättning som verket godkänner utföra göromål som ankommer på innehavaren av veterinärtjänst vid en kommunal köttbesiktningsbyrå, belägen inom distriktet i eller i närheten av stationeringsorten, samt vid ett renkontrollslakteri beläget inom distriktet.

Samtliga veterinärer som är verksamma vid renkontrollslakterierna är för närvarande distriktsveterinärer.

2.7 Obduktionsverksamhet

Syftet med en obduktion är att ställa diagnos, bekräfta en diagnos eller kontrollera effekten av en behandling. Förutom granskning av organ och vävnader kan en obduktion omfatta kompletterande mikrobiologiska, kemiska och toxikologiska undersökningar. Obduktionerna har stor betydelse för möjligheten att kontrollera och dokumentera sjukdomsläget i landet. Inom den förebyggande djurhälsovården är ofta obduktion nödvändig för att fastställa en specifik besättningsdiagnos.

Obduktionsverksamhet bedrivs vid Statens veterinärmedicinska anstalt, vid Stenab Produktion AB (en av Slakteriförbundet helägd kädaverkonverteringsanläggning), vid Svelabs laboratorier i Kristianstad, Kalmar, Linköping, Halmstad, Västerås, Örebro och Borlänge, vid AnalyCens laboratorium i Skara samt vid ett flertal slakterier.

Obduktionsverksamheten utreddes senast år 1991 av en arbetsgrupp inom Jordbruksverket. Som ett resultat av denna utredning har Djurhälsovårdens centrala nämnd för svin- slaktnöt och fårproduktion fr.o.m. den 1 juli 1992 och tills vidare fått det direkta ledningsansvaret för obduktionsverksamheten i landet. Med anledning härav saknas anledning att inom ramen för denna utredning närmare beröra obduktionsverksamheten.

2.8 Behörighetsfrågor och tillsyn över utövningen av veterinäryrket

2.8.1 Statens jordbruksverk

Behörig att utöva veterinäryrket är den som är legitimerad, den som förordnats att tjänstgöra som veterinär och, i den utsträckning som särskilt anges för varje fall, den som meddelats begränsad behörighet att utöva veterinäryrket. Legitimation som veterinär meddelas av Jordbruksverket. Förordande att tjänstgöra som veterinär meddelas av Jordbruksverket eller, efter Jordbruksverkets bemyndigande, av annan myndighet. Vidare har regeringen bemyndigat Jordbruksverket att meddela begränsad behörighet att utöva veterinäryrket.

Veterinärerna står under Jordbruksverkets tillsyn i utövningen av veterinäryrket och är skyldiga att följa de föreskrifter som Jordbruksverket meddelar. Veterinär i allmän tjänst är även skyldig att på kallelse infinna sig hos Jordbruksverket för överläggning. Vad nu sagts gäller dock inte veterinär som tillhör besiktningsveterinärorganisationen och veterinär som är anställd vid Sveriges lantbruksuniversitet i sådan yrkesutövning i vilken de omfattas av lagen (1976:600) om offentlig anställning. Det gäller inte heller veterinär i sin verksamhet som tjänsteman hos länsstyrelsen eller veterinär i militär tjänst beträffande annat än den veterinärmedicinska verksamheten.

2.8.2 Veterinära ansvarsnämnden

Veterinära ansvarsnämnden är en fristående enhet inom Jordbruksverket. Nämnden prövar frågor om avskedande eller avstängning av legitimerad veterinär som är anställd hos Jordbruksverket under förutsättning att frågan rör fel eller försummelse i tjänsten. Vidare prövar nämnden frågor om tilldelande av varning eller erinran, återkal-

lande av behörighet att utöva yrke eller verksamhet som meddelats av Jordbruksverket samt meddelande av ny behörighet åt den som tidigare fått sin behörighet återkallad av nämnden.

Veterinära ansvarsnämnden består av chefen för avdelningen för djurfrågor, chefen för administrativa avdelningen, personalföreträdarna samt fyra av regeringen särskilt utsedda ledamöter, varav en skall vara jurist och ha erfarenhet som domare och en vara veterinär. Juristen är nämndens ordförande.

2.8.3 Statens livsmedelsverk

Livsmedelsverket skall utöva tillsyn över besiktningsveterinärerna i besiktningsveterinärorganisationen i sådan yrkesutövning i vilken de omfattas av lagen om offentlig anställning.

2.8.4 Länsstyrelserna

Inom resp. län utövar länsstyrelsen tillsyn över praktiserande veterinärers verksamhet. Ansvarig för tillsynsverksamheten är länsveterinären. En läsveterinär ägnar i genomsnitt knappt en tjugondel av sin arbetstid åt tillsyn över praktiserande veterinärer.

2.9 Militär veterinärverksamhet och den civila veterinärverksamhetens krigsorganisation

I fredsorganisationen finns två veterinärer vid Försvarets sjukvårdsstyrelse och en veterinär vid varje milostab. Dessa utför uppgifter inom djurens hälso- och sjukvård, djurskydd samt livsmedel-, vatten- och omgivningshygien. Till veterinära arbetsuppgifter hör även frågor inom epidemi- och epizootiområdet. Försvarets sjukvårdsstyrelse har inom försvaret tillsyn över djurens hälso- och sjukvård, djurskyddet och livsmedelskontrollen.

Vad beträffar krigsorganisationen av den civila veterinärverksamheten utövas den centrala och regionala ledningen av de civila myndigheterna. Inom regionerna leder krigstjänsteveterinärer den veterinära verksamheten i särskilt angivna krigsveterinärömråden. Ett krigsveterinärömråde kan indelas i krigsveterinärdistrikt. Jordbruksverket indelar landet i krigsveterinärömråden och krigsveterinärdistrikt samt

krigsplacerar och utbildar veterinär personal för tjänstgöring inom den civila veterinärverksamheten. Länsstyrelserna upprättar organisationsplaner för krigsveterinärområdena, bedriver viss utbildningsverksamhet, arrangerar övningar, m.m. Ansvarig inom länsstyrelsen är länsveterinären.

2.10 Avels- och produktionskontroll

Jordbruksverket får ge organisationer på jordbruksnäringens område eller andra sammanslutningar rätt att anordna kontroll av husdjur och andra djur som människan har i sin vård i syfte att främja animalieproduktionen och djurs lämplighet för avel i näringsverksamhet (officiell husdjurskontroll). På samma sätt som gäller för hälsokontrollen skall Jordbruksverket innan kontrollen anordnas godkänna plan och riktlinjer för verksamheten. Föreskrifter för kontrollen meddelas av Jordbruksverket. Den som innehar djur av sådant slag och inom sådant område för vilket kontroll anordnats har rätt att få djuren anslutna till kontrollen. Fortsatt anslutning får dock vägras, om djurens innehavare inte följer de föreskrifter som gäller för kontrollen. Beslut av organisation eller sammanslutning inom den organiserade husdjurskontrollen överklagas hos Jordbruksverket. Tillsynen över den officiella husdjurskontrollen utövas av Jordbruksverket eller, i den utsträckning Jordbruksverket bestämmer, länsstyrelsen. Inom Jordbruksverket handläggs ärenden angående officiell husdjurskontroll av djurmiljöenheten. Av arbetet inom enheten är uppskattningsvis 5 % att hänföra till dessa frågor.

Den regionala tillsynen över den officiella husdjurskontrollen har i huvudsak delegerats till länsstyrelserna. När övervakningen ger anledning till anmärkning skall länsstyrelsen i flertalet fall underrätta huvudmannen och Jordbruksverket. Inom länsstyrelsen är länsexperten för lantbruk (lantbruksdirektören) ansvarig för den officiella husdjurskontrollen. Frågor på detta område handläggs i regel av en lantbrukskonsulent.

För närvarande anordnas officiell husdjurskontroll av nötkreatur, svin, getter, får och hästar. Denna kontroll syftar till att skapa underlag för avelsarbete, avelsvärdering, kvalitetsbeskrivning av djur som försäljs, rådgivning, utvecklingsarbete, forskning, m.m. Kontrollen

omfattar bl.a. insamling och bearbetande av data om djurens identitet, härstamning, prestationer och produktionsegenskaper.

Svensk Husdjursskötsel är huvudman för svinkontrollen, nötboskapskontrollen och getkontrollen. Fälthuvudmän för svinkontrollen är slakteriföreningarna och en av husdjursföreningarna, Skara Semin. Husdjursföreningarna är fälthuvudmän för nötboskapskontrollen och getkontrollen. Den kontrollverksamhet som bedrivs av husdjursföreningarna utförs huvudsakligen av egen personal. Centralt inom Svensk Husdjursskötsel är motsvarande ca 20 årsarbetskrafter sysselsatta med den officiella husdjurskontrollen. Antalet husdjurstekniker som inom husdjursföreningarna arbetar med kontrollverksamhet motsvarar ca 150 årsarbetskrafter. Även slakteriföreningarnas kontrollverksamhet utförs huvudsakligen av egen personal. Inom slakteriföreningarna är motsvarande ca 30 årsarbetskrafter sysselsatta med kontrollverksamheten.

Svenska Fåravelsförbundet är huvudman för fårkontrollen. Centralt inom Svenska Fåravelsförbundet är motsvarande 1 årsarbetskraft sysselsatt med fårkontrollen. Kontrollen bekostar även 2 tjänster vid Sveriges lantbruksuniversitet. Sveriges lantbruksuniversitet svarar för databearbetning av kontrollresultat liksom för visst utvecklingsarbete. Kontrollverksamheten sköts av husdjurskonsulent/husdjursassistent vid länsstyrelsen, av länsstyrelsen utsedd "mönstrare" eller av djurägaren. Djurägaren avgör vem som skall utföra kontrollen. Arbetsinsatsen motsvarar totalt 6-7 årsarbetskrafter.

Hästkontrollen har tre huvudmän. Svenska Travsportens Centralförbund är huvudman för travhästarna, Svenska GaloppSPORTENS Centralförbund för galopphästarna och Svenska HästavelSförbundet för övriga hästar.

Svenska TravSPORTENS Centralförbund har för sin avelsverksamhet två avelsvärderingsnämnder, en för varmblodiga travare och en för kallblodiga travare, samt en avelskommitté för övergripande avelsfrågor. Det finns även en besvärnsnämnd hos vilken avelsvärderingsnämndernas beslut kan överklagas. Centralt inom Svenska TravSPORTENS Centralförbund är motsvarande ca 9 årsarbetskrafter sysselsatta med hästkontrollen. Uppgifter som skall ligga till grund för registrering av travhäst insamlas av egen fältpersonal motsvarande ca 4 årsarbetskrafter.

Svenska GaloppSPORTENS Centralförbund har för sin avelsverksamhet en avelsvärderingsnämnd och ett avelsråd för övergripande avels-

verksamhet. Det finns också en besvärdsnämnd hos vilken avelvärderingsnämndens beslut kan överklagas. Centralt inom Svenska Galopp-sportens Centralförbund är motsvarande ca 1,5 årsarbetskrafter syssel-satta med hästkontrollen. Svenska Galopp-sportens Centralförbund har ingen egen fältverksam personal. Uppgifter som skall ligga till grund för registrering av galopphest insamlas av enskilda veterinärer på uppdrag av hästägarna som vidarebefordrar uppgifterna till Svenska Galopp-sportens Centralförbund. Totalt kan veterinärernas arbetsinsats uppskattas till motsvarande 0,25 årsarbetskrafter.

Svenska Hästavelserbundet har för sin avelsverksamhet sex avels-kommittéer. Centralt inom Svenska Hästavelserbundet är motsvarande ca 3 årsarbetskrafter sysselsatta med hästkontrollen. Avelsvärdering av hingst sker vid särskilda hingstpremieringar. Dessa utförs av Svenska Hästavelserbundet i samarbete med medlemsföreningarna. I arbetet är motsvarande ca 3 årsarbetskrafter, varav 1 veterinär, verk-samma. Avelsvärdering av unghästar och fölston sker vid s.k. sommarpremieringar. Fälthuvudmän för denna verksamhet är hushåll-ningsssällskapen. Det praktiska arbetet med sommarpremieringarna, i vilket även de lokala hästavelserföreningar deltar, är motsvarande ca 10 årsarbetskrafter verk-samma.

2.11 Laboratieverksamhet

2.11.1 Centrallaboratorier

Med centrallaboratorium avses ett för landet centralt laboratorium med vissa föreskrivna funktioner. De centrallaboratorier som kan vara av intresse i detta sammanhang är Statens veterinärmedicinska anstalt och Livsmedelsverkets laboratorier.

Statens veterinärmedicinska anstalt har bl.a. till uppgift att vara vet-erinärmedicinskt centrallaboratorium. Inom den enhet inom anstalten som betecknas centrallaboratoriet finns ett bakteriologiskt laborator-ium, ett virologiskt laboratorium, ett patologisk-anatomiskt laborato-rium, ett kemiskt laboratorium, ett parasitologiskt laboratorium, ett antibiotikalaboratorium, ett mastitlaboratorium och ett fodermedels-laboratorium. Inom centrallaboratoriet utförs diagnostiska undersök-ningar på särskilt uppdrag av myndigheter och diagnostiska undersök-ningar som kräver speciell kompetens eller särskilda laboratorieresur-ser. Även viss rutindiagnostisk verksamhet bedrivs. Nya diagnostiska

metoder utarbetas, utvecklas, standardiseras och introduceras. Vidare deltar laboratoriet i internationellt arbete beträffande diagnostik av djursjukdomar. Detta svarar också för skötsel och förråd av bakterie- och virusstammar samt bereder och tillhandahåller vissa diagnostiska preparat, substrat och dylikt. Centrallaboratoriet sysselsätter motsvarande ca 124 årsarbetskrafter, varav ca 24 veterinära.

Livsmedelsverket har sex laboratorier, tre kemiska laboratorier, ett näringslaboratorium, ett toxikologiskt laboratorium och ett mikrobiologiskt laboratorium. De kemiska laboratorierna utför i huvudsak kemiska undersökningar av tillsatser och främmande ämnen i livsmedel. Dessa utarbetar och utvärderar även biokemiska undersökningsmetoder. Det mikrobiologiska laboratoriet utför mikrobiologiska och andra biologiska undersökningar samt utarbetar metoder och riktlinjer för utvärdering av mikrobiologiska undersökningar. Näringslaboratoriet utför kemiska, mikrobiologiska och djurbiologiska undersökningar av närings- och vitamininnehåll i foder och läkemedel. Det toxikologiska laboratoriet bedömer från toxikologisk synpunkt frågor om främmande ämnen och tillsatser i livsmedel och gör även egna undersökningar. Totalt sysselsätter Livsmedelsverkets laboratorier motsvarande ca 110 årsarbetskrafter. Ingen av dessa är veterinär.

2.11.2 Regionala laboratorier

Den regionala veterinärmedicinska laboratorieverksamheten, som främst består av rutinmässig diagnostisk verksamhet, bedrivs huvudsakligen av AB Svensk laboratorietjänst (Svelab). Svelab ägs av Svenska kommunförbundet genom Förenade Kommun-företag AB och utför främst analyser av livsmedel och vatten. Verksamheten är förlagd till laboratorier i Malmö, Helsingborg, Kristianstad, Halmstad, Kalmar, Jönköping, Linköping, Örebro, Västerås, Borlänge och Luleå. Antalet årsarbetskrafter uppgår till ca 126, varav 22 veterinära. AnalyCen AB övertog 1991 Svelab's laboratorieverksamhet i Skara. Bolaget ägs till 91 % av Västsvenska Lantmän och till 9 % av Svelab och driver sedan tidigare laboratorieverksamhet i Göteborg och Lidköping. AnalyCen utför huvudsakligen analyser av livsmedel och vatten men bibehåller tills vidare den veterinärmedicinska laboratorieverksamheten i Skara. Antalet årsarbetskrafter uppgår till ca 80, varav 4 veterinära.

Det kan ifrågasättas om inte en större koncentration av den regionala veterinärmedicinska laboratorieverksamheten positivt skulle påverka möjligheterna att tillgodose framtida kompetenskrav, inte minst i ett EG-perspektiv. Ett flertal europeiska länder har betydligt färre regionala laboratorier för veterinärmedicinsk diagnostik än Sverige. Det måste med hänsyn till de regionala laboratoriernas stora betydelse för övervakningen av smittsamma sjukdomar samt för djurhälsovård och djursjukvård anses angeläget att de regionala laboratoriernas struktur och kompetens ses över. Denna frågeställning ligger dock utanför mitt utredningsuppdrag.

Huvuddelen av den regionala livsmedelshygieniska laboratorieverksamheten utförs av Svelab och livsmedelshygieniska laboratorier som drivs av enskilda kommuner. Sistnämnda laboratorier förestås av stadsveterinärer. Vidare finns laboratorier vid 13 av kontrollslakterierna. De undersökningar som utförs vid sistnämnda laboratorier är främst obligatoriska bakteriologiska undersökningar inkl. antibiotikatester i samband med köttbesiktningen.

2.12 Läkemedelskontroll m.m.

Läkemedelsverket registrerar veterinärmedicinska läkemedel. Jordbruksverket är samrådsorgan till Läkemedelsverket i frågor om registrering av läkemedel, klinisk prövning av nya läkemedel och licensgivning avseende nya läkemedel. Jordbruksverket utfärdar också föreskrifter beträffande hantering av läkemedel, till djurägarna delegerad behandling med läkemedel, m.m.

För att restsubstanser av läkemedel i livsmedel skall undvikas fastställer Livsmedelsverket karenstider för behandling av djur inom animalieproduktionen. Karenstiderna gäller från behandling fram till slakt, tillvaratagande av mjölk eller uppsamlade av ägg. Livsmedelsverket kontrollerar också förekomsten av rester av läkemedel och andra skadliga ämnen i både nationellt producerade och importerade livsmedel, den s.k. restsubstanskontrollen. Detta arbete leds och samordnas av Livsmedelsverkets tillsynsenhet 1. Analyserna utförs av Livsmedelsverkets kemiska laboratorier, se ovan under 2.11.1.

Statens veterinärmedicinska anstalt har på det veterinära området ett samlat ansvar för vaccinförsörjningen i landet. Inom anstalten har vaccinenheten bl.a. till uppgift att svara för utveckling, klinisk pröv-

ning och utvärdering av vacciner och andra immunbiologiska preparat för produktion inom landet, att medverka i klinisk prövning och utvärdering av importerade vacciner och andra immunbiologiska preparat, att producera besättningsegna vacciner och biträda Läkemedelsverket i den officiella kontrollen. Djurslagsenheterna svarar för vaccinberedskapen för resp. djurslag. Statsepizootologen svarar för vaccinberedskap vad avser epizootilagssjukdomarna och medverkar i övrigt med riskbedömningar m.m. i anslutning till vaccinimport. Vaccinheten sysselsätter motsvarande ca 10 årsarbetskrafter, varav ca 3 veterinära.

2.13 Foderkontroll

Foder får inte ha sådan sammansättning eller beskaffenhet i övrigt att det är skadligt eller annars otjänligt för djuret, att det gör livsmedel från djur som utfodrats med fodret skadligt eller otjänligt som människoföda eller att det vid hanteringen medför hälsorisker för människor. Som fodertillsats får endast användas vara eller ämne som godkänt av Jordbruksverket. Antibiotika och andra kemoterapeutiska medel får tillsättas foder endast för att förebygga, lindra eller bota sjukdom eller sjukdomssymptom. Sådana medel får t.ex. inte användas i tillväxtfrämjande syfte.

Jordbruksverket utövar centralt tillsynen över efterlevnaden av foderlagen och med stöd av denna lag meddelade föreskrifter. Den regionala tillsynen är uppdelad i fem tillsynsregioner vilka består av ett antal län. Tillsynsmyndighet i en region är länsstyrelsen i en av de i regionen ingående länen. Tillsynsmyndigheter är länsstyrelserna i Östergötlands, Gotlands, Malmöhus, Skaraborgs och Västerbottens län. Dessa länsstyrelser kontrollerar förutom själva fodret bl.a. märkningsuppgifter och tillverkningsförhållanden. De foderprover som tas analyseras med avseende på näringsinnehåll, sjukdomsalstrande bakterier, mögelgifter, rester från kemiskt växtskydd, tungmetaller etc. En av Jordbruksverket utsedd tillsynsgrupp utför kontroll med särskild inriktning på den del av fodertillverkningens processteknik som kan ha betydelse för människors och djurs hälsa.

Inom Jordbruksverket handläggs ärenden angående foderkontroll av djurmiljöenheten. Av arbetet inom enheten är uppskattningsvis 30 % att hänföra till foderkontrollen.

2.14 Central djurförsöksnämnd och djurförsöksetiska nämnder

Jordbruksverkets prövning av frågor om tillstånd för försöksdjursanvändning innefattar inte någon etisk bedömning av de tilltänkta djurförsöken. Användningen av försöksdjur ur etisk synvinkel prövas i stället av en djurförsöksetisk nämnd. De djurförsöksetiska nämnderna har en rådgivande funktion. Omprövning av användningen från etisk synpunkt skall göras vart tredje år. Centrala försöksdjursnämnden bestämmer hur många djurförsöksetiska nämnder som skall finnas, dock minst sex, och hur dessa skall vara fördelade över landet. För närvarande finns sju försöksdjursetiska nämnder. Dessa är belägna i Stockholm (två), Göteborg, Malmö/Lund, Linköping, Uppsala och Umeå. I varje nämnd skall det ingå en ordförande och en vice ordförande, vilka företrädesvis skall vara lagfarna och ha erfarenhet av dömande verksamhet, samt lekmän, forskare och representanter för personal som har hand om försöksdjur. Centrala djurförsöksnämnden meddelar närmare föreskrifter om prövningen av här aktuella ärenden.

2.15 Datasystem för bearbetande av veterinärmedicinska data m.m.

Enligt ett ramavtal mellan staten och Lantbrukarnas Riksförbund har Lantbrukarnas Riksförbund påtagit sig ansvaret för driften av ett landsomfattande datasystem för bearbetning av veterinärmedicinska data insamlade av praktiserande veterinärer, det s.k. djursjukdatasystemet. Svensk husdjursskötsel svarar enligt ett avtal med Jordbruksverket för administration och utveckling av djursjukdatasystemet. Veterinärernas sjukbesök rapporteras in via en särskild praktikjournalblankett och bearbetas i djursjukdatasystemet tillsammans med uppgifter från den officiella nötboskapskontrollen och från seminverksamheten för att kunna användas i en integrerad rådgivning. Från datasystemet kan vidare fortlöpande sjukdomsstatistik erhållas vilket bl.a. har betydelse för forskning och utveckling samt avel. För närvarande pågår en revidering av systemet i syfte att modernisera och förbättra in- och utdatorutiner samt för att skapa möjligheter till en effektivare övervakning av hälsoläget i nötkreaturspopulationen.

Svensk Husdjursskötsel kommer under innevarande år att introducera ett nytt registreringssystem för praktiserande veterinärer, DDVET, vilket bygger på persondatoranvändning i kombination med registrering via handterminal. Med DDVET kan den praktiserande veterinären rapportera sina sjukbesök till ovan nämnda datasystem, sköta bokföring, fakturering, m.m.

2.16 Utbildning

Sveriges lantbruksuniversitet, veterinärmedicinska fakulteten, ansvarar för den grundläggande veterinärutbildningen (veterinärlinjen). Till veterinärlinjen, som enligt studieplanen omfattar 5,5 år, antas för närvarande 65 studenter per år. Vid veterinärmedicinska fakulteten anordnas även fort- och vidareutbildning samt forskarutbildning. Vidare bedrivs bl.a. forskning och försöksverksamhet. Verksamheten vid veterinärmedicinska fakulteten är uppdelat på 17 institutioner, varav en är gemensam med lantbruksvetenskapliga fakulteten. Inom den veterinärmedicinska fakulteten arbetar 535 personer. Av dessa är knappt en tredjedel veterinärer.

Tjänstemän vid Statens veterinärmedicinska anstalt är skyldiga att inom sitt ämnesområde undervisa vid Sveriges lantbruksuniversitet. Omfattningen av undervisningsskyldigheten bestäms av lantbruksuniversitetets styrelse. Statens veterinärmedicinska anstalt bedriver även i egen regi utbildnings- och forskningsverksamhet.

Viss fort- och vidareutbildning tillhandahålls även av Sveriges Veterinärmedicinska Sällskap, Jordbruksverket, Livsmedelsverket och länsstyrelserna.

2.17 De veterinära verksamhetsområdenas⁶ nuvarande kostnader och finansiering

2.17.1 Statens jordbruksverk m.m.

Jordbruksverkets kostnader för administration av djurens hälso- och sjukvård, seminverksamhet och överföring av befruktade ägg, djurskydd, smittskydd samt behörighetsfrågor och tillsyn över veterinärerna har för budgetåret 1992/93 beräknats till ca 5 mkr. Kostnaderna

⁶ Jfr not 1.

finansieras över statsbudgeten, Jordbruksdepartementets huvudtitel, anslag B 1. Statens jordbruksverk (4,5 mkr) och anslag F 4. Bidrag till distriktsveterinärorganisationen (0,5 mkr – se nedan).

Under anslag F 6. Djurhälsovård och djurskyddsfrämjande åtgärder, anvisas för budgetåret 1992/93 5,0 mkr för främjande av förebyggande åtgärder inom djurens hälso- och sjukvård (varav obduktion 0,4 mkr - se nedan) samt 4,9 mkr för kostnader för prövning från djurskyddssynpunkt av nya djurhållningsmetoder, inredningsdetaljer i stallar, m.m. och utbildning i djurskyddstillsyn.

Under anslag F 8. Bekämpande av smittsamma husdjursjukdomar anvisas 4,6 mkr för bekämpande av smittsamma husdjursjukdomar. Av denna anslagspost, som får överskridas, får 2 mkr användas för särskilda undersökningar avseende främst salmonella samt som bidrag till vissa obduktioner (0,4 mkr - se nedan) och för bakteriologisk undersökning på salmonella i samband med obduktion. För utveckling av sjukdomskontrollprogram och genomförande av sjukdomskontroller som krävs för att infria de krav som förväntas med anledning av EES-avtalet anvisas under samma anslag 10 mkr.

2.17.2 Länsstyrelserna

Länsstyrelsernas totala kostnader för länsveterinärfunktionen kan budgetåret 1992/93 uppskattas till 27 mkr. Kostnaderna finansieras över statsbudgeten, Civildepartementets huvudtitel, anslag D 1. Länsstyrelserna m.m.

2.17.3 Distriktsveterinärorganisationen

Distriktsveterinärernas och de externa vikariernas sammanlagda arvodesintäkter 1992 kan uppskattas till 102,4 mkr exklusive moms⁷.

Statens budgeterade kostnader för distriktsveterinärorganisationen uppgår budgetåret 1992/93 till 115,0 mkr. Dessa kostnader finansieras dels genom djursjukvårdsavgifter, dels över statsbudgeten. Den särskilda djursjukvårdsavgift som tas ut vid varje förrättning beräknas budgetåret 1992/93 inbringa 40,3 mkr. Statens kostnader för

⁷ Distriktsveterinärernas genomsnittliga arvodesinkomst exklusive inkomster från bisysslor har uppskattats till 225 000 kr per år. Antalet distriktsveterinärer har beräknats till 340. Antalet vikarier har beräknats till motsvarande 115 årsarbetskrafter. Vikariernas arvodesinkomster exklusive inkomster från bisysslor har per årsarbetskraft uppskattats till 225 000 kr.

distriktsveterinärorganisationen som inte finansieras genom djursjukvårdsavgifter har tidigare huvudsakligen finansierats genom kollektiva medel från jordbruksnäringen och införselavgifter utanför fördelningsplanen. Som resultat av riksdagens beslut om en ny livsmedelspolitik finns sådana medel inte längre tillgängliga från den 1 juli 1991. Detta innebär att statens kostnader för distriktsveterinärorganisationen till stor del måste finansieras över statsbudgeten. Under Jordbruksdepartementets huvudtitel, anslag F 4. Bidrag till distriktsveterinärorganisationen, anvisas budgetåret 1992/93 74,6 mkr för bidrag till distriktsveterinärorganisationen, viss veterinärutbildning samt stöd vid inrättande av flerveterinärstationer. Av detta belopp utgör 52,7 mkr medel som jordbruket skall tillföras i form av budgetmedel till följd av regleringsekonomins avskaffande.

Vidare har staten en indirekt kostnad för distriktsveterinärorganisationen genom att lönekostnadspåslag⁸ (LKP) inte utgår på distriktsveterinärernas arvoden. Denna kostnad kan beräknas till 23,2 mkr, se närmare i avsnitt 8.2.13.

2.17.4 Bidrag till djurägare

Enligt veterinärtaxeförordningen får distriktsveterinären ej debitera djurägaren högre inställelsearvode och resekostnadsersättning för besöket än som skulle ha utgått om veterinären åkt egen bil och vägsträckan uppgått till 30 km enkel resa. Överstigande belopp ersätts av staten. Under Jordbruksdepartementets huvudtitel, anslag F 5. Bidrag till avlägset boende djurägare för veterinärvård, anvisas budgetåret 1992/93 2,2 mkr för bestridande av sådana kostnader. Anslaget får överskridas.

2.17.5 Gränsveterinärer och banveterinärer

Kostnaderna för den besiktning som utförs av gränsveterinär har för budgetåret 1992/93 uppskattats till 1,5–2 mkr. Dessa kostnader ersätts av importörerna.

⁸ Lönekostnadspåslaget täcker dels de generella avgifter som samtliga arbetsgivare enligt lag har att erlägga (arbetsgivaravgifter), dels de kostnader som är förknippade med statliga anställningsförmåner.

Kostnaderna för banveterinärer har för budgetåret 1992/93 uppskattats till 5 mkr. Dessa kostnader ersätts av dem som anordnar tävlingarna.

2.17.6 Statens veterinärmedicinska anstalt

Kostnaderna för den verksamhet som bedrivs vid djurslagsenheterna och epizootiska enheten vid Statens veterinärmedicinska anstalt beräknas budgetåret 1992/93 till ca 12 mkr. Av dessa kostnader finansieras ca 6 mkr över statsbudgeten, Jordbruksdepartementets huvudtitel, anslag F 2. Bidrag till Statens veterinärmedicinska anstalt. Övriga kostnader – vilka är hänförliga till uppdragsverksamhet – finansieras genom avgifter.

2.17.7 Miljö- och hälsoskyddsnämnderna

Kostnaderna för miljö- och hälsoskyddsnämndernas djurskyddstillsyn uppskattas budgetåret 1992/92 till 40–60 mkr. Dessa kostnader finansieras genom skattemedel och avgifter. (Avgiftsuttaget har av utredningen uppskattats till 7 mkr, se avsnitt 8.2.3.)

Kostnaderna för miljö- och hälsoskyddsnämndernas livsmedelstillsyn uppskattas budgetåret 1992/93 till 200 mkr, varav 132 mkr finansieras genom skattemedel och 68 mkr genom avgifter.

2.17.8 Näringens organiserade hälsokontroll och annan förebyggande hälsovård

Kostnaderna för Svensk Husdjursskötsels organiserade hälsokontroll och annan förebyggande hälsovård beräknas budgetåret 1992/93 totalt uppgå till ca 70 mkr.

Kostnaderna för Slakteriförbundets organiserade hälsokontroll beräknas budgetåret 1992/93 totalt uppgå till ca 55 mkr.

De totala kostnaderna för Fiskhälsans organiserade hälsokontroll beräknas budgetåret 1992/93 uppgå till ca 4 mkr.

I statsbudgeten under Jordbruksdepartementets huvudtitel, anslag F 6. Djurhälsovård och djurskyddsfrämjande åtgärder, anvisas för budgetåret 1992/93 20,5 mkr för en del av den djurhälsovård som tidigare finansierats inom ramen för jordbruksprisregleringen. Medlen skall disponeras för bl.a. arbetet med djurhälsovård hos Svensk

Husdjursskötsel och Slakteriförbundet, djursjukdata (ca 3 mkr), fårhälsovård och stöd till biodlingen. Under anslag F 8. Bekämpande av smittsamma husdjurssjukdomar anvisas 35 mkr för bekämpande av leukos. För budgetåret 1992/93 har regeringen vidare, inom ramen för de s.k. direktbidragen till jordbruket, anvisat 30 mkr för bekämpande av Aujeszky's sjukdom och 20,8 mkr för bekämpningen av leukos.

I övrigt finansieras den organiserade hälsokontrollen och annan förebyggande hälsovård genom avgifter från djurägare och, såvitt avser Svensk Husdjursskötsel, mejerier.

2.17.9 Obduktionsverksamhet

De totala kostnaderna för obduktionsverksamheten beräknas budgetåret 1992/93 uppgå till 5 mkr.

Under anslag F 8. Bekämpande av smittsamma husdjurssjukdomar anvisas för budgetåret 1992/93 2,2 mkr till obduktionsverksamheten, (anslagspost 3). Av de medel som under samma anslag anvisats för bekämpande av smittsamma husdjurssjukdomar, (anslagspost 1), disponeras vidare 0,4 mkr för vissa kostnader i samband med obduktioner, främst avseende kvalificerade laboratorieundersökningar. Av de medel som under anslag F 6. Djurhälsovård och djurskyddsfrämjande åtgärder anvisas för främjande av förebyggande åtgärder inom djurens hälso- och sjukvård, (anslagspost 1), disponeras 0,4 mkr till bidrag för vissa obduktioner i samband med besättningsutredningar. I övrigt finansieras obduktionsverksamheten genom avgifter från djurägarna och jordbruksnäringens organisationer.

2.17.10 Seminverksamhet och överföring av befruktade ägg

De totala kostnaderna för Svensk Husdjursskötsels seminverksamhet beräknas budgetåret 1992/93 uppgå till ca 200 mkr.

De totala kostnaderna för den seminverksamhet som utförs inom slakteriföreningarna beräknas budgetåret 1992/93 uppgå till 20 mkr.

De totala kostnaderna för den seminverksamhet som utförs av Svenska Fåravelsförbundet beräknas budgetåret 1992/93 uppgå till 0,1 mkr.

De totala kostnaderna för seminverksamheten för avel av häst budgetåret 1992/93 uppskattas till 110-115 mkr.

De totala kostnaderna för Svensk Husdjursskötsel och Svensk Embryoservice AB:s verksamhet med överföring av befruktade ägg beräknas budgetåret 1992/93 uppgå till ca 3,5 mkr.

Kostnaderna för övrig seminverksamhet och verksamhet med överföring av befruktade ägg har av utredningen uppskattats till 3-5 mkr för budgetåret 1992/93.

Samtliga kostnader finansieras av djurägarna.

2.17.11 Djursjukhus, djurkliniker och annan privatpraktik

De totala kostnaderna för driften av djursjukhusen budgetåret 1992/93 uppskattas till 300-350 mkr. Dessa kostnader täcks av arvoden och kommunala bidrag. De kommunala bidragen kan uppskattas till ca 15 mkr.

De totala kostnaderna för djursjukvård vid djurkliniker och annan privatpraktik uppskattas budgetåret 1992/93 uppgå till 120-160 mkr. Dessa kostnader täcks av arvoden.

2.17.12 Statens livsmedelsverk

Livsmedelsverkets kostnader för den tillsynsverksamheten som bedrivs av tillsynsenhet 1 beräknas budgetåret 1992/93 uppgå till 4,9 mkr och för den tillsynsverksamhet som bedrivs av tillsynsenhet 2 till 4 mkr. Kostnaderna finansieras över statsbudgeten, Jordbruksdepartementets huvudtitel, anslag H 1. Statens livsmedelsverk, samt genom tillsyns- och exportavgifter (3,7 mkr).

2.17.13 Besiktningsveterinärorganisationen

De totala kostnaderna för verksamheten vid kontrollslakterierna beräknas budgetåret 1992/93 uppgå till ca 76 mkr. Kostnaderna finansieras genom avgifter från slakterierna.

De totala kostnaderna för särskilda besiktningsmän vid exportkontrollerade anläggningar beräknas budgetåret 1992/93 uppgå till ca 7 mkr. Kostnaderna finansieras genom avgifter från de exportkontrollerade anläggningarna.

2.17.14 Besiktningveterinärer utanför besiktningveterinärorganisation

De totala kostnaderna budgetåret 1992/93 för de besiktningveterinärer som inte tillhör besiktningveterinärorganisationen kan beräknas till 1,2 mkr. Resp. fristående sanitetsslaktavdelning och köttkontrollbyrå bestrider dessa kostnader.

2.17.15 Militär veterinärverksamhet och den civila veterinärverksamhetens krigsorganisation

Kostnaderna för den militära veterinärverksamheten budgetåret 1992/93 beräknas uppgå till 7,0 mkr.

Jordbruksverkets och Livsmedelsverkets kostnader för krigsorganisationen av den civila veterinärverksamheten beräknas budgetåret 1992/93 uppgå till 0,6 mkr.

Länsstyrelsernas kostnader för krigsorganisationen av den civila veterinärverksamheten ingår i de upptagna kostnaderna för länsveterinärfunktionen (avsnitt 2.17.2).

Samtliga kostnader finansieras över statsbudgeten.

2.17.16 Sammanfattning

Kostnaderna för de veterinära verksamhetsområdena kan budgetåret 1992/93 uppskattas till 1,6 mdkr, varav staten svarar för 0,3 mdkr och djurägarna för 1,0 mdkr.

Statens jordbruksverk m.m.	28,2 mkr
Länsstyrelserna	27,0 mkr
Distriktsveterinärorganisationen	240,6 mkr
Bidrag till djurägare	2,2 mkr
Gränsveterinärer och banveterinärer	6,8 mkr
Statens veterinärmedicinska anstalt ⁹	12,0 mkr
Miljö- och hälsoskyddsnämnder	250,0 mkr
Näringens organiserade hälsokontroll och annan förebyggande hälsovård	129,0 mkr
Obduktionsverksamhet	5,0 mkr
Seminverksamhet och överföring av befruktade ägg	340,1 mkr
Djursjukhus, djurkliniker m.m.	465,0 mkr
Statens livsmedelsverk	8,9 mkr
Besiktningveterinärorganisationen	83,0 mkr
Besiktningveterinärer utanför besiktningveterinärorganisationen	1,2 mkr
Militär veterinärverksamhet och den civila veterinärverksamhetens krigsorganisation (ej länsstyrelserna)	<u>7,6 mkr</u>
SUMMA	<u>1 606,6 mkr</u>

⁹ Det bör observeras att angivna kostnader endast avser den verksamhet som bedrivs vid diurslagsenheterna och epizootiska avdelningen.

3 Veterinär verksamhet och EG

3.1 Inledning

Under flera år har ett intensivt arbete pågått inom EG för att möjliggöra en fri inre marknad för levande djur och animaliska produkter. Sjukdomsförekomsten hos djur i de olika medlemsländerna har under lång tid uppvisat stora olikheter. I de dokument som ger bakgrunden till den fria marknaden fastslås att trots de stora olikheterna skall veterinär- och husdjursområdet inte exkluderas när det gäller en fri handel. Allmänna principer om sjukdomsfrihet och sjukdomsförebyggande åtgärder måste dock vara uppfyllda för att tillåta djur och produkter att fritt kunna föras mellan länderna. Omfattande sjukdomsbekämpningsåtgärder har pågått i medlemsländerna under de senaste åren och man har kommit långt med att uppnå en likhet i och minskning av sjukdomsförekomsten.

Vid utformningen av nya bestämmelser i Sverige har sedan flera år rättsutvecklingen inom EG beaktats. Sverige har genom beslut att, inom ramen för EFTA, åstadkomma ett avtal med EG om fördjupat ekonomiskt samarbete (EES-avtalet) och beslutet att söka medlemskap i EG styr utvecklingen inom många samhällsområden i riktning mot vad som gäller inom EG. Vilken utveckling som kan förväntas inom det veterinära området måste ses mot bakgrund av vad som kommer att hända inom EG efter den 1 januari 1993 då reglerna om EG:s inre marknad träder i kraft. Under förutsättning av att EES-avtalet träder i kraft och att Sverige blir medlem i EG kan vårt närmande till EG ses i två faser, dels tiden efter den 1 september 1993 då den veterinära delen i EES-avtalet skall träda i kraft, dels tiden efter den 1 januari 1995 då Sverige enligt planerna skall vara medlem i EG.

EES-avtalet omfattar en stor del av EG:s regler inom den veterinära sektorn. EG och Sverige har en likartad syn på bekämpning av smittsamma djursjukdomar, åtgärder som behövs för att hindra smittspridning och på livsmedelshygieniska frågor varför EG:s regler inom dessa områden i stor utsträckning kunnat övertas. EG:s regler som rör gränskontroll, djurskydd och finansiella dispositioner omfattas dock inte av EES-avtalet. EES-avtalet föreskriver dock att kontroller och formaliteter vid gränsen skall förenklas. Detta gäller

även den veterinära gränskontrollen. På vilket sätt detta skall ske kommer att avgöras av en gemensam EES-kommitté. Denna kommitté har dock ännu inte inrättats.

Genom EES-avtalet kommer EFTA att inrätta övervakningsorganet ESA (EFTA Surveillance Authority). För tillämpning av vissa direktiv och för övervakning av avtalets efterlevnad kommer, inom ramen för ESA, viss veterinär personal att behöva anlitas. (Vid ett EG-medlemskap kommer det arbete som utförs inom ESA i stället att utföras inom EG.) Vidare kommer veterinära experter att medverka i olika arbetsgrupper vid utarbetande eller ändring av direktiv. Dessa frågor kommer främst att beröra ett begränsat antal veterinärer vid Jordbruksverket, Livsmedelsverket och Statens veterinärmedicinska anstalt.

I följande avsnitt redovisas innehållet i och konsekvenserna av vissa veterinära EG-bestämmelser och huruvida dessa omfattas av EES-avtalet. Bestämmelserna har delats upp efter verksamhetsområde.

3.2 Djurens hälso- och sjukvård, seminverksamhet samt överföring av befruktade ägg

Det saknas EG-bestämmelser som rör själva utövandet av djurhälso- och djursjukvård. EG-bestämmelser som i första hand avser livsmedelshygien eller smittskydd kan dock komma att påverka val av behandling etc.

När det gäller seminverksamhet finns EG-bestämmelser om utformning, skötsel och övervakning av tjur- och galtstationer. Vad beträffar överföring av befruktade ägg finns bestämmelser som är inriktade på handel med befruktade ägg. Samtliga dessa bestämmelser omfattas av EES-avtalet.

3.3 Djurskydd

Vad djurskyddsområdet beträffar finns inom EG bestämmelser om transport av djur, om bedövning av djur före slakt, om djurhållning i allmänhet och om värphöns i bur. Dessa bestämmelser omfattas inte av EES-avtalet.

Sverige har betydligt mer omfattande och strängare djurskyddsbestämmelser än EG. Ett EG-medlemskap utgör dock inget hinder mot att bibehålla dessa då EG:s bestämmelser på detta område är minimikrav. De svenska djurskyddsbestämmelserna kan således inte betraktas som handelshinder.

3.4 Smittskydd

När EG:s inre marknad träder i kraft den 1 januari 1993 upphör gränskontrollen av levande djur inom EG-området. Gränskontrollen vid import av levande djur från ett land utanför EG-området (tredjeland) kommer dock att bibehållas.

När gränskontrollen upphör inom EG är det inte längre vare sig möjligt eller meningsfullt att upprätthålla en sjukdomskontroll med det enskilda landet som utgångspunkt. Från sjukdomsbekämpningssynpunkt indelar man därför EG i regioner som är adekvata för att bekämpa och kontrollera ett sjukdomsutbrott. Det är dock endast vissa allvarligare smittsamma sjukdomar som blir föremål för regionindelning. En region kan bestå av en del av ett land eller delar av flera länder. Från regioner där sjukdom förekommer är handeln med djur förbjuden eller kringgärdad med restriktioner. Med övriga delar av berörda länder kan dock handeln fortgå utan begränsningar.

Handeln över nationsgränser inom EG med levande djur bygger på att friskintyg utfärdas *på avsändarorten*. Intygens utformning är i detalj reglerade i EG:s direktiv och skall utfärdas av en "official veterinarian". Med "official veterinarian" avses "a veterinarian designated by the competent authority¹ of the Member State". Direktiven ger ingen ytterligare information om kraven på "official veterinarian" varför det ankommer på den enskilda staten att närmare tolka innebörden.

Kontroll av internationella djurtransporter kommer emellertid att ske även *på bestämmelseorten*. Har mottagarlandet anledning anta att djur från visst område medför smitta kan en utökad kontroll genomföras.

¹ Med begreppet "competent authority" avses i EG:s regler den myndighet som enligt det enskilda landets lagstiftning utövar tillsyn över det aktuella området. I vissa direktiv anges att det skall vara en central myndighet eller annan myndighet som av den centrala myndigheten bemyndigats att utöva tillsyn.

För att förenkla informationsutbytet vid handeln av levande djur över nationsgränser kommer ett datorbaserat informationssystem, ANIMO, att tas i bruk den 1 januari 1993. Systemet skall förmedla uppgifter om djurslag, antal djur, avsändarens och mottagarens adress, numret på friskintyget, namnet på utfärdaren av intyget, numret på den region varifrån djuret kommer samt transportmedel. Informationen kommer sannolikt även att innehålla uppgift om ett djurs identitet. Hur detta skall utformas är dock ännu inte klart. Alla gränsöverskridande transporter av djur, utom sällskapsdjur som åtföljer resanden, skall omfattas av systemet. Informationen kommer att förmedlas till såväl den centrala som regionala veterinärmyndigheten i mottagarlandet.

I direktiven om handel med djur ges möjligheter att av kommissionen få ett sjukdomskontrollprogram godkänt avseende andra sjukdomar än de som anges i direktiven. Anser kommissionen att programmet är tillfredsställande kan importlandet uppställa krav på uppgift om att ett importerat djur är fritt från den sjukdomen som programmet avser (additional guaranties). Ett land kan vidare uppnå samma resultat om landet för kommissionen kan visa att landet är fritt från en viss sjukdom. För att tillfredsställande kunna visa detta kommer en omfattande provtagning att krävas. Detta förutsätter även att laboratorieresurser finns tillgängliga. Hurvida proven skall tas av en veterinär eller annan provtagare finns inte särskilt angivet utan varje land har möjlighet att välja den modell som är mest ändamålsenlig.

För att i Sverige åstadkomma sådana kontrollprogram och sjukdomsundersökningar som krävs för att erhålla "additional guaranties" kommer ett begränsat antal veterinärer på såväl myndighetsnivå som hos organisationer som bedriver förebyggande djurhälsovård att engageras. Hur omfattande denna arbetsinsats blir går för närvarande inte att bedöma eftersom beslut om sådana kontrollåtgärder ännu inte föreligger. Som framgår under avsnitt 2.17.1 har dock för budgetåret 1992/93 anvisats 10 mkr för utveckling av sjukdomskontrollprogram och genomförande av sjukdomskontroller.

EG har gemensamma bestämmelser för import från ett antal länder utanför EG-området s.k. tredjelandsavtal. En utökning av länder med tredjelandsavtal är att förvänta. En utökad gränskontroll på gränspasseringsorten till EG kan förutses liksom också av de inspektioner som redan i dag sker av tredjeländernas djurhållning, produktionsformer, veterinärväsende etc.

EES-avtalet omfattar en stor del av EG:s regler inom smittskyddsområdet. EG:s regler som rör gränskontroll omfattas dock inte av avtalet. Avtalet omfattar inte heller EG:s regler avseende levande djur vilka införs till något land inom EES-området från ett land utanför detta område. EG:s regler om BSE (bovin spongiform encephalopati) omfattas inte heller av avtalet för Sveriges del. En konsekvens av avtalet är att det nuvarande systemet med införseltillstånd inte kan bibehållas i fråga om handeln inom EES-området.

Vid medlemskap i EG kommer gränskontrollerna mellan Sverige och övriga EG-länder att försvinna. Ett medlemskap innebär även att Sverige måste tillämpa de regler som gäller inom EG i fråga om import från länder utanför EG-området (tredjelandsregler). EG-länderna kan med stöd av tredjelandsreglerna importera vissa produkter från länder som Sverige av smittskyddskäl för närvarande inte importerar från. Dessa produkter kan sedan utan ytterligare kontroll komma in i Sverige. Detta förhållande kommer att ställa ökade krav på veterinärerna om kunskap om sjukdomar som normalt inte förekommer i landet.

3.5 Kontroll av livsmedel av animaliskt ursprung

När EG:s inre marknad träder i kraft den 1 januari 1993 upphör även gränskontrollen av animaliska produkter inom EG-området. Gränskontrollen vid import av animaliska produkter från tredje land kommer dock att bibehållas. Systemet med gränskontroller inom EG ersätts av en ordning som innebär att varan kontrolleras på avsändarorten och att stickprovsmässiga undersökningar kan göras på bestämmelseorten.

De livsmedelshygieniska kraven som uppställs i EG:s regelverk överensstämmer i stora delar med de krav som ställs i Sverige. Åtskilliga svenska slakterier och andra livsmedelsproducerande företag tillämpar redan EG:s regler och har även godkänts av EG för export till EG. Besiktningveterinären skall enligt direktiven vara "official veterinarian" med samma innebörd som nämnts ovan. Besiktningssistenterna skall vara oberoende av slakteriet i sitt arbete men stå under besiktningveterinärens kontroll och ansvar. Assistenterna får utföra viss besiktning av levande djur, köttbesiktning om besiktningveterinären kan övervaka arbetet, hälsokontroll av styckat kött samt

inspektion och övervakning av godkända anläggningar. För att en person skall få verka som besiktningssassistent krävs att denna genomgått en för uppgiften särskild utbildning.

I EG:s "köttdirektiv" sägs att vissa styckningsanläggningar, som i Sverige för närvarande kontrolleras av miljö- och hälsoskyddsnämnden, skall stå under veterinär kontroll. Det är oklart om denna veterinära kontroll kan utövas av annan än veterinär. Det finns för närvarande ca 100 styckningsanläggningar av här aktuellt slag. Skall kontrollen utövas av veterinär motsvarar detta ca 5 årsarbetskrafter.

Som tidigare nämnts omfattar inte EES-avtalet EG:s regler om gränskontroll. Större delen av EG:s regler inom det livsmedelshygieniska området omfattas dock av avtalet. En konsekvens av EES-avtalet är att det nuvarande systemet med införseltillstånd för livsmedel av animaliskt ursprung inte kan bibehållas i fråga om handeln inom EES-området.

Vid medlemskap i EG kommer, som framgått ovan, gränskontrollerna mellan Sverige och övriga EG-länder att försvinna och de regler som gäller inom EG i fråga om import från länder utanför EG-området att bli tillämpliga.

4 Nuvarande och framtida behov av veterinär verksamhet inom djurhållningen

4.1 Faktorer som påverkar behovet

Djurantalet

Antalet djur inom jordbruket och rennäringen samt antalet sporthästar och sällskapsdjur är en central faktor vad gäller behovet av veterinära tjänster.

Den framtida animalieproduktionens omfattning kommer i hög grad att styras av den jordbrukspolitiska utvecklingen. Vid en EG-an slutning kommer svenskt jordbruk att möta ett ökat konkurrenstryck från övriga medlemsländer. Behoven av kostnadsanpassning blir stora vad gäller dels de av jordbruket påverkbara kostnaderna, dels den allmänna kostnadsnivån i samhället avseende t.ex. skatter och avgifter. De prognoser och de bedömningar som redovisas i det följande förutsätter ett svenskt medlemskap i EG.

Omfattningen av den inhemska produktionen bestäms av konsumtionens storlek, självförsörjningsgraden och av exportens omfattning. En vanlig bedömning är att importandelen kommer att öka, medan den svenska exporten inriktas på vissa speciella nischer.

Intensiteten i animalieproduktionen

Avelsarbetet inom animalieproduktionen är inriktat på kvalitetsförbättringar och höjd avkastningsnivå. Ett intensivt utnyttjande av djurmaterialet medför att en god djurhälsa blir allt viktigare för det ekonomiska utfallet. Mycket talar för att en intensitetshöjning leder till ett ökat behov av veterinära tjänster. Dessa tjänster torde i ökande utsträckning komma att inriktas på den förebyggande hälsovården.

4.2 Behovsanalys för olika djurslag

Med hjälp av ovan redovisade faktorer kan det framtida behovet av veterinär verksamhet belysas. Som underlag för bedömningarna har

bl.a. legat Jordbruksverkets Rapport 1992:7, Jordbruket i EG, samt prognoser över djurantalet utförda vid Lantbrukarnas Fiksförbund, Slakteriförbundet och Svensk Husdjursskötsel.

Mjölkkor

En EG-anpassning innebär en försämring av lönsamheten i svensk mjölkproduktion. En del av försämringen torde kompenseras genom justeringar i produktionsmetoderna t.ex genom en minskning av de fasta kostnaderna för bl.a. byggnader och arbete.

Av stor betydelse vid EG-inträdet blir storleken på den svenska mjölkkvoten och hur den fördelas mellan producenterna.

Enligt en prognos utförd av Svensk Husdjursskötsel kommer antalet mjölkkor att minska med 20-25 % från drygt 500 000 år 1991 till 350 000-400 000 år 2000. Prognosen baseras på antaganden rörande konsumtionen av mjölkprodukter, självförsörjningsgrader och mjölkavkastningen per ko. Den största osäkerheten utgör effekterna av EG-anpassningen.

Behovet av veterinära tjänster är inte direkt proportionellt mot antalet mjölkkor, utan även intensitetsändringar bör beaktas. En intensitetshöjning under 90-talet torde öka veterinärbehovet per ko.

Den geografiska fördelningen av mjölkproduktionen har betydelse för hur en behovstäckning skall uppnås. I bilaga 4 redovisas grafiskt mjölkornas geografiska fördelning 1990. Största koncentrationen av mjölkkor uppvisar östra Skåne, Gotland, Västkusten och Skaraborg.

Kor för köttproduktion

Lönsamheten i den specialiserade nötköttsproduktionen har under ett flertal år varit låg. En EG-anslutning ökar den ekonomiska pressen på denna produktionsgren. Sänkta producentpriser uppvägs inte av de djurbidrag som utgår inom EG.

Trots den svaga lönsamheten har antalet kor för köttproduktion ökat under de senaste åren. Troligen kommer ökningen att fortsätta under 1990-talet. Den främsta förklaringen till detta är att extensivt bete inom omställningsprogrammet samt stödet till landskapsvårdande åtgärder stimulerar den specialiserade nötköttsproduktionen.

Antalet kor för köttproduktion uppgick år 1991 till knappt 100 000 och enligt Svensk Husdjursskötsels prognos kan antalet väntas öka till ca 170 000 år 2000. Huvuddelen (60 %) av korna för köttproduktion återfinns i Götalands skogs- och mellanbygder.

Svin

EG:s nya jordbrukspolitik innebär sänkta spannmålspriser och motsvarande nedjusteringar av exportbidrag och gränsskydd för bl.a. gris-kött. De svenska producentpriserna på griskött ligger för närvarande högre än inom EG, vilket delvis förklaras av den högre kostnadsnivån i Sverige. Omfattningen av den framtida svenska produktionen kommer i hög grad att vara beroende av möjligheterna till kostnadsanpassning.

En prognos utförd av Lantbrukarnas Riksförbund och Slakteriförbundet förutser att antalet modersuggor och antalet producerade slaktsvin minskar med 20-25 % resp. 10 % mellan åren 1990 och 2000. Antalet modersuggor skulle därmed minska till 170 000-180 000 och antalet producerade slaktsvin till ca 3,2 miljoner djur. Redan under 1991 och 1992 har en betydande minskning skett av antalet svin.

Behovet av veterinära tjänster bör även ses mot bakgrund av företagsstrukturen. År 1990 fanns svin vid drygt 14 000 jordbruksföretag och många av besättningarna var små. Under 1990-talet torde en storleksrationalisering ske. Antalet besättningar kommer enligt Slakteriförbundets bedömningar att minska med minst en tredjedel.

Den ökade besättningsstorleken torde minska antalet veterinärbesök, då "gruppåtgärder" ofta används inom svinproduktionen. Detta motverkas av att anslutningen till den förebyggande djurhälsovården torde öka ytterligare. Den sammantagna effekten av nämnda förändringar torde dock innebära en inte oväsentlig minskning av behovet av veterinära tjänster.

Den geografiska fördelningen av svinen redovisas grafiskt i bilaga 4. Svinproduktionen är främst koncentrerad till Skåne, Västkusten, Skaraborg och Gotland.

Får

Behovet av veterinära tjänster är litet. År 1991 var totala antalet tackor och baggar ca 170 000 och antalet lamm ca 250 000. Enligt Fåravelsförbundets bedömning kommer fårantalet att öka 15–20 % under 1990-talet. Den geografiska fördelningen inom landet redovisas i bilaga 4.

Fjäderfä

Huvuddelen av produktionen av såväl ägg som fjäderfäkött är koncentrerad till ett litet antal storproducenter. Ett begränsat antal specialiserade veterinärer arbetar med detta djurslag.

År 1991 uppgick antalet höns och kycklingar av värpraser till nära 9 miljoner. Årsproduktionen av slaktkycklingar var under samma år ca 45 miljoner djur. Branschen räknar med en ökad produktion av slaktkycklingar under 1990-talet. Den geografiska fördelningen av hönsen redovisas i bilaga 4.

Hästar

Hästar är ett viktigt djurslag i den veterinära verksamheten. Enligt Lantbruksstyrelsens rapport 1991:4, Hästutredningen, uppskattas hästbeståndet till ca 155 000 djur. Geografiskt återfinns de flesta hästarna inom de befolkningstäta regionerna.

Den antalsmässiga utvecklingen under 1990-talet torde vara beroende av den allmänna ekonomiska utvecklingen. Detta gäller såväl ridhästar som travhästar. Till år 2000 kan en svag ökning av hästantalet förutses.

Renar

De veterinära arbetsuppgifterna vad gäller renar är begränsat till köttbesiktning. Akutsjukvård förekommer praktiskt taget inte alls.

Hundar och katter

Enligt en grov uppskattning uppgår antalet hundar och katter till ca 0,7 resp. 1,0 miljon djur.

Det totala antalet hundar och katter torde vara relativt konstant under resten av 1990-talet. Trots ett relativt konstant djurantal torde efterfrågan på veterinära tjänster successivt komma att öka. Detta sammanhänger med ökade vårdinsatser per djur.

4.3 Slutsatser

Bland jordbrukets djur förutses ett minskat antal mjölkkor och svin, medan antalet kor för köttproduktion, får och fjäderfä ökar. Sammantaget torde förändringarna av antalet djur innebära ett minskat behov av veterinära tjänster. Den ökade intensiteten i animalieproduktionen och utbyggnaden av den förebyggande djurhälsovården verkar dock i motsatt riktning. Totalt torde behovet av veterinära tjänster för jordbrukets djur komma att bli i stort sett oförändrat.

Antalet hästar och sällskapsdjur förväntas bli relativt konstant. Trots detta är det sannolikt att behovet av veterinära tjänster för dessa djur ökar.

5 Framtida huvudmannaskap för bedrivande av veterinär verksamhet

5.1 Inledning

Staten har det yttersta ansvaret för att det i landet finns ett väl fungerande veterinärväsende. Detta ansvar kan komma till uttryck på olika sätt. I de flesta fall är det tillräckligt att en verksamhet regleras i författning eller att det i författning uppställs krav på den som utövar en viss verksamhet och att staten därefter utövar tillsyn. I vilken omfattning olika veterinära verksamheter bör regleras och vara underkastad tillsyn behandlas i kapitel 6.

En verksamhet kan emellertid vara av sådan art att den även bör bedrivas av staten och/eller kommun (bedrivs i offentlig regi). Det kan gälla verksamhet som har ett särskilt samhällsintresse eller en påtagligt officiell prägel. I detta kapitel tas först upp i vad mån någon eller några veterinära verksamhetsområden tillhör denna grupp. Därefter behandlas frågan om huvudmannaskap för de veterinära verksamhetsområden som inte redan på grund av sin art bör bedrivas i offentlig regi.

5.2 Veterinär verksamhet som på grund av sin art bör bedrivas i offentlig regi

Om man undantar rena tillsynsfunktioner och obduktionsverksamhet kan den veterinära verksamheten indelas i djurens hälso- och sjukvård, seminverksamhet och överföring av befruktade ägg, djurskydd, smittskydd (vari även innefattas införsel- och exportkontroll av levande djur och vissa animaliska produkter) samt köttbesiktning och införsel- och exportkontroll av livsmedel av animaliskt ursprung.

Djurens hälso- och sjukvård har inte minst med hänsyn till dess betydelse för livsmedelsförsörjning, livsmedelskvalitet och djurskydd ett betydande samhällsintresse. Det är emellertid djurägaren som i första hand har ansvar för att djuren får den hälso- och sjukvård som behövs. Djurens hälso- och sjukvård kan därför – även om samhället av djurskyddsskäl och regionalpolitiska skäl måste anses ha ett ansvar

för att djursjukvård på ett godtagbart sätt kan tillhandahållas i alla delar av landet - inte anses vara av sådan art att den måste bedrivas av staten. Ett samhälleligt ansvar för att t.ex. veterinär service kan tillhandahållas i glesbygd kan komma till uttryck på annat sätt än att verksamheten bedrivs av staten.

Seminverksamheten och överföring av befruktade ägg är verksamheter som är starkt förknippade med aveln. De har stor betydelse för att djurmaterialet successivt förbättras. Inte heller dessa verksamheter kan dock anses vara av sådan art att de bör bedrivas av staten.

Ansvar för att djuren behandlas väl och skyddas mot lidande åvilar primärt varje enskild människa som har djur i sin vård. Samhället måste dock ha ett ansvar för att djurskyddet upprätthålls. Detta ansvar får anses ligga inom ramen för normgivning och tillsyn.

Ett område där samhällsintresset gör sig särskilt starkt gällande är smittskyddet. Smitta måste hindras från att komma in i landet och det måste finnas en god beredskap för eventuella sjukdomsutbrott. Vid ett utbrott kräver sjukdomsbekämpningen ofta omfattande åtgärder som inte sällan står i strid med enskilda intressen. Bekämpningen kan också bli mycket kostsam. Den ökade handeln och den begränsning av gränskontrollen som följer av ett framtida EG-medlemskap innebär vidare ett ökat smittryck och en ökad risk för utbrott av sjukdomar som i dag inte förekommer i Sverige. Det är mot denna bakgrund inte troligt att man kan uppnå tillräcklig effektivitet utan ett direkt samhälleligt engagemang. Det måste därför anses vara en samhällelig uppgift att försöka begränsa och kontrollera smittsamma husdjursjukdomar inkl. sådana som är överförbara mellan djur och människor (zoonoser). Ett sådant ställningstagande är väl förenligt med att enskilda veterinärer åläggs skyldighet att anmäla misstänkt smitta eller vidta andra åtgärder för att hindra smittspridning.

Ansvar för att de kvalitetskrav som konsumenter och lagstiftning ställer på livsmedlen blir uppfyllda vilar i första hand på alla som är verksamma i livsmedelskedjan. Samhället måste dock ha ett ansvar för att konsumenterna skyddas mot skadliga eller på annat sätt otjänliga livsmedel och att livsmedlen uppfyller kraven på redlighet¹. Detta tillgodoses i första hand genom att stat och kommun utövar tillsyn över livsmedelshanteringen. Köttbesiktning samt import- och exportkon-

¹ Att ett livsmedel uppfyller kraven på redlighet innebär att det motsvarar de krav på sammansättning och märkning som lagen föreskriver samt de utfästelser i övrigt som lämnats ifråga om livsmedlet.

troll av animaliska produkter är emellertid inte enbart underkastad offentlig tillsyn utan *utförs* även av offentlig personal (fast anställd eller med särskilt förordnande). Vad beträffar köttbesiktningen kan ifrågasättas om inte denna kunde utföras av slakteriets egen personal inom ramen för en obligatorisk egenbesiktning som utförs efter ett av tillsynsmyndigheten fastställt program. Med hänsyn till att kött medför de största riskerna för överföring till människa av livsmedelsburen sjukdom kan det dock ifrågasättas om en sådan lösning skulle vara tillräcklig för att effektivt skydda konsumenterna mot hälsorisker eller för att köttbesiktningen skulle uppfattas som trovärdig. Härtill kommer att köttbesiktningen är en verksamhet med officiell prägel och att EG ställer krav på att köttbesiktning skall utövas av "official veterinarian". Mot denna bakgrund måste köttkontrollen anses vara av sådan art att den bör handhas av samhället. Införsel- och exportkontroll av livsmedel av animaliskt ursprung har också en påtagligt officiell prägel. Införselkontrollens uppgifter, att komplettera ursprungslandets livsmedelskontroll och förhindra att smittsamma sjukdomar kommer in i landet, liksom exportkontrollens, att tillförsäkra importländerna att vissa särskilt angivna kvalitetskrav är uppfyllda, är sådana att även dessa verksamheter bör bedrivas i offentlig regi.

Sammanfattning: Jag anser att smittskydd, köttbesiktning samt införsel- och exportkontroll av livsmedel av animaliskt ursprung är verksamheter som till sin art är sådana att staten bör vara huvudman för dess bedrivande. Det innebär dock inte att staten i samtliga fall måste utföra verksamheten med fast anställd personal eller stå för alla kostnader för verksamheten. Vidare har samhället ett ansvar för att djurskyddet upprätthålls. Detta ansvar får anses ligga inom ramen för normgivning och tillsyn.

5.3 Djurens hälso- och sjukvård

En allmän tendens inom animalieproduktionen är att den förebyggande hälsovården får allt större betydelse. Denna utveckling leder till ett ökat behov av samarbete mellan de veterinärer som i första hand är verksamma inom akutsjukvården (fältveterinärer) och de veterinärer som är verksamma inom näringens organiserade hälsokontroll/före-

byggande hälsovård (djurhälsoveterinärer). Dessutom framstår den nuvarande ordningen, att flera parallella organisationer sysslar med djurens hälso- och sjukvård, som mindre rationell. Mot denna bakgrund har jag undersökt förutsättningarna dels för att Svensk Husdjursskötsel eller Slakteriförbundet skulle överta huvudmannaskapet för distriksveterinärorganisationen, dels för att ett av jordbruksnäringens organisationer ägt bolag med eller utan statligt delägarskap skulle överta huvudmannaskapet för distriksveterinärorganisationen.

Jag har sammanträffat med företrädare för Köttbranschens Riksförbund, Slakteriförbundet, Svensk Fågel och Svensk Husdjursskötsel. Dessa har gjort klart att man inte är intresserad av att vara huvudman för en veterinär fältorganisation. Slakteriförbundet och Köttbranschens Riksförbund har vidare helt avvisat tanken på att vara delägare i ett bolag som är huvudman för en sådan organisation. Inte heller Svensk Husdjursskötsel eller Svensk Fågel har visat något större intresse för en sådan lösning även om man inte intagit en fullt så avvisande hållning.

Jag kan således konstatera att det saknas förutsättningar för förslag som innebär att någon eller några av näringens organisationer övertar huvudmannaskapet för distriksveterinärorganisationen.

Ett annat sätt att få till stånd en samordning mellan djursjukvård och djurhälsovård är att staten behåller huvudmannaskapet för distriksveterinärorganisationen och övertar huvudmannaskapet för bedrivandet av den organiserade hälsokontrollen. Det vore dock enligt min mening omotiverat att förstatliga denna väl fungerande verksamhet. Dessutom skulle näringen vid ett förstatligande av den organiserade hälsokontrollen sannolikt ändå komma att bedriva förebyggande djurhälsovård i egen regi vilket skulle innebära att den tänkta samordningen av djursjukvård och djurhälsovård skulle bli mycket begränsad. Mot denna bakgrund måste en samordning som bygger på att staten övertar huvudmannaskapet för bedrivandet av den organiserade hälsokontrollen anses utesluten.

Då någon generell samordning av djurens hälso- och sjukvård uppenbarligen inte går att få till stånd genom samordning av huvudmannaskap övergår jag till att mer allmänt överväga alternativa huvudmän för den veterinära fältverksamhet som för närvarande bedrivs av staten.

Vad beträffar ett kommunalt huvudmannaskap kan inledningsvis konstateras att djurens hälso- och sjukvård är en för kommunerna täm-

ligen artfrämmande verksamhet. Kommunernas storlek är också mycket varierande och kommunindelningen skulle inte utgöra någon särskilt ändamålsenlig indelning av den veterinära fältverksamheten. En effektiv fältverksamhet skulle i flertalet fall förutsätta ett samarbete över kommungränserna. Det kan inte uteslutas att ett påtvinget sådant samarbete skulle leda till konflikter t.ex. vid lokalisering och uppbyggnad av veterinärstationer. Dessutom har kommunförbundet uppgivit att det från kommunernas sida inte finns något som helst intresse av att vara huvudmän för en framtida veterinär fältverksamhet. Mot bakgrund av det anförda anser jag att ett kommunalt huvudmannaskap bör avvisas.

Inte heller landstingen framstår som lämpliga huvudmän. Möjligheterna att göra samordningsvinster med landstingens uppgifter inom humansjukvården synes ytterst begränsade. Dessutom ter sig landstingens framtida roll alldeles för oklar för att föreslå dessa som huvudmän för en framtida veterinär fältverksamhet. Jag anser därför att även ett landstingskommunalt huvudmannaskap bör avvisas.

Fördelarna med ett statligt huvudmannaskap anses framför allt vara att det skapar förutsättningar för en enhetlig och rikstäckande fältorganisation och att det ger veterinärerna en relativt fristående ställning i förhållande till näringen. Denna fristående ställning anses i sin tur ha stor betydelse för veterinärernas möjligheter att agera i smittskydds- och djurskyddsfall. Det bör dock betonas att ett statligt huvudmannaskap inte är enda möjligheten att åstadkomma en enhetlig och rikstäckande fältorganisation. Vad gäller de statliga veterinärernas ställning kan heller inte bortses från att även dessa – om de inte erhåller hela sin inkomst från staten – är mer eller mindre beroende av djurägarna för sin försörjning. Det kan också konstateras att även andra veterinärer än statligt anställda är skyldiga att rapportera och ingripa vid fall av misstänkta utbrott av smittsamma sjukdomar och att det inte finns något hinder mot att införa en skyldighet för samtliga veterinärer att anmäla missförhållanden i fråga om vård eller behandling av djur. Det finns givetvis ingen anledning att tro att en god yrkesetik skulle vara beroende av att veterinärerna är statligt anställda. Det kan även vara av visst intresse att notera att djursjukvård i de flesta europeiska länder anses vara en angelägenhet mellan djurägaren och veterinären. Enligt min uppfattning kan inte fördelarna med ett statligt huvudmannaskap anses vara så stora att de skulle vara av avgörande betydelse för valet av huvudman.

Vidare har det sätt på vilket det statliga huvudmannaskapet utövas föranlett en hel del kritik. Organisationen anses vara mindre väl anpassad till moderna arbetsförhållanden och den centrala ledningen uppfattas som svag. Dessutom anses verksamheten mindre kostnadseffektiv vilket bl.a. exemplifieras av statens höga kostnader för jourverksamheten och av att statens kostnad per förrättning varierar stort även mellan län som är jämförbara vad gäller djurunderlag och avstånd. Distriktsveterinärorganisationen anses också ha svårt att täcka in vissa verksamhetsområden t.ex. förebyggande hälsovård. Enligt min uppfattning bör staten över huvud taget inte bedriva verksamhet som på ett godtagbart sätt kan utföras av annan och som inte på grund av sin speciella art bör bedrivas i offentlig regi. Myndighetsuppgifterna bör i möjligaste mån renodlas till policyfrågor, normgivning och tillsyn. Det kan t.ex. ifrågasättas om det är lämpligt att en central myndighet, som nu är fallet, både är chefsmyndighet för distriktsveterinärorganisationen och ansvarig för tillsynen över distriktsveterinärernas yrkesutövning. Mot bakgrund av det anförda och då statsbudgeten enligt direktiven skall avlastas från andra kostnader för djurens hälso- och sjukvård än sådana som motiveras av samhällsintresset kan jag endast förorda ett fortsatt statligt huvudmannaskap om det kan befaras att den veterinära fältverksamheten annars inte skulle fungera på ett tillfredsställande sätt.

En privatpraktikbaserad fältverksamhet bör kunna byggas upp så att den blir rikstäckande och tämligen enhetlig genom att etableringen styrs genom etableringsbidrag. I vissa glesbygdsområden kan etableringen vidmakthållas genom bidrag även till den löpande verksamheten (driftsbidrag). Det saknas anledning tro att veterinärerna i en privatpraktikbaserad fältverksamhet inte skulle upprätthålla en adekvat smittskydds- och djurskyddsbevakning. Som tidigare nämnts är privatpraktiserande veterinärer skyldiga att rapportera och ingripa vid fall av misstänkta utbrott av smittsamma sjukdomar och det är inget som hindrar att även en skyldighet att anmäla missförhållanden i fråga om vård eller behandling av djur införs för samtliga veterinärer. Om någon veterinär skulle underlåta att iaktta dessa skyldigheter eller förskriva medicin på ett sätt som strider mot gällande föreskrifter kan detta föranleda ingripanden från tillsynsmyndigheten. Man får i detta sammanhang inte glömma bort att de veterinärer som är verkamma i Sverige har god yrkesetik och hög integritet, ett förhållande som inte synes vara beroende av huvudman. Det finns t.ex. inget som

tyder på att de veterinärer som nu bedriver privatpraktik skulle vara underlägsna distriktsveterinärerna i detta avseende. En svaghet med en privatpraktikbaserad fältverksamhet är att huvudmannskapet blir splittrat. En rikstäckande fältorganisation med en huvudman skulle skapa förutsättningar för ett samarbete på central nivå mellan en framtida veterinär fältorganisation och de organisationer som bedriver förebyggande djurhälsovård. Det skulle t.ex. vara möjligt att centralt teckna avtal om fältveterinärernas medverkan i den organiserade hälsokontrollen och annan förebyggande hälsovård. Slakteriförbundet och Svensk Husdjursskötsel har emellertid ställt sig avvisande till central upphandling av veterinära tjänster. Slakteriförbundet har särskilt poängterat fördelen med att göra upphandlingen lokalt med den möjlighet det innebär att utnyttja konkurrensläget på orten. Ett splittrat huvudmannskap kan därför inte i sig anses försämra möjligheterna till samarbete mellan fältveterinärerna och de organisationer som bedriver förebyggande djurhälsovård. Sammantaget finner jag att en privatpraktikbaserad fältverksamhet måste anses ha förutsättningar att tillhandahålla en tillfredsställande djurhälso- och djursjukvård.

Hushållningssällskapens Förbund har för det fall ett statligt huvudmannskap inte längre är aktuellt visat intresse för att överta huvudmannskapet för fältverksamheten i de sex nordligaste länen. En förutsättning är dock att man erhåller etableringsbidrag för att bilda veterinärstationer och driftsbidrag för den löpande verksamheten. Mot detta är man, om en förhandlingslösning kan uppnås, villig att upprätthålla en enhetlig och geografiskt heltäckande veterinär service. Under samma förutsättningar som Hushållningssällskapens Förbund har tre av Svensk Husdjursskötsels husdjursföreningar, Norrmejerier Husdjur, NNP Husdjur och Dala-Gävle Husdjur, också visat intresse för att överta huvudmannskapet i de sex nordligaste länen. Skillnaderna från kvalitativ synpunkt mellan en fältverksamhet som bedrivs av hushållningssällskap eller husdjursföreningar och en privatpraktikbaserad fältverksamhet synes inte vara särskilt stor. Sålunda torde såväl hushållningssällskapen som husdjursföreningarna ha förutsättningar att tillhandahålla en tillfredsställande djurhälso- och djursjukvård.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts föreslår jag att det statliga huvudmannskapet för den veterinära fältverksamheten avvecklas. Distriktsveterinärorganisationen bör upplösas och beroende av lokala förhållanden antingen ersättas av en privatpraktikbaserad fältverksam-

het, bedriven av enskilda veterinärer eller bolag, eller av en fältverksamhet bedriven av hushållningssällskap eller husdjursföreningar. Om den veterinära fältverksamheten i de sex nordligaste länen bör bedrivas av hushållningssällskap eller husdjursföreningar i enlighet med avgivna intresseanmälningar är i första hand beroende av förhandlingar mellan organisationerna och staten. Från statens synpunkt måste det emellertid anses vara en fördel om den veterinära fältverksamheten i de sex nordligaste länen, där verksamheten torde förbli beroende av driftstöd, skulle bedrivas av samma organisation. Det driftsbidrag som blir nödvändigt för att upprätthålla veterinär service i detta område kan då framförhandlas med endast en part som själv får fördela medlen inom området. Med hänsyn till möjligheten att samordna djurens hälso- och sjukvård vore det positivt om husdjursföreningarna även i andra områden skulle vara beredda att bedriva veterinär fältverksamhet. En fältverksamhet bedriven av såväl enskilda veterinärer som bolag, föreningar och andra organisationer innebär en ökad konkurrens som sannolikt kommer att vara stimulerande för effektivitet och kompetensutveckling.

Djursjukhusen och djurklinikerna har för närvarande en rad olika huvudmän. Då denna ordning synes fungera väl saknas anledning att föreslå någon förändring av huvudmannaskapet.

Vad beträffar den organiserade hälsokontrollen finner jag det lämpligt att näringsens organisationer även fortsättningsvis är ansvariga för bedrivandet av denna. Inte heller inom detta område är således någon förändring av huvudmannaskapet påkallad.

Sammanfattning: Jag föreslår att det statliga huvudmannaskapet för den veterinära fältverksamheten avvecklas. Distriktsveterinärorganisationen bör upplösas och beroende av lokala förhållanden ersättas antingen av en privatpraktikbaserad fältverksamhet, bedriven av enskilda veterinärer eller bolag, eller av en fältverksamhet bedriven av hushållningssällskap eller husdjursföreningar. Någon förändring beträffande huvudmannaskapet för djursjukhus, djurkliniker och organiserad hälsokontroll synes inte påkallad.

5.4 Seminverksamhet och överföring av befruktade ägg

I och med införandet av lagen (1985:342) om kontroll av husdjur m.m. ersattes den dåvarande anmälningsplikten för seminverksamhet och överföring av befruktade ägg med en tillståndsprövning. Anledningen till detta var framför allt utvecklingen inom seminverksamheten. Till en början tillämpades semintekniken endast på nötkreatur. En seminförening svarade för verksamheten som utfördes av speciellt utbildade veterinärer och semintekniker. Efter hand började tekniken tillämpas också på svin, får, getter och hästar och enskilda djurägare började utföra semineringarna utanför seminföreningarna. Därtill kom att importen och handeln med sperma ökade. Ett tillståndskrav ansågs mot denna bakgrund ge förbättrade möjligheter till ingripanden bl.a. om seminverksamheten inte skulle uppfylla kraven på smittskydd eller djurskydd.

Av smittskydds- och djurskyddsskäl bör seminverksamheten även fortsättningsvis vara underkastad tillståndsprövning. Av samma skäl bör även överföring av befruktade ägg tillståndsprövas. Anledning att begränsa rätten att utöva dessa verksamheter till vissa organisationer eller sammanslutningar, dvs. till någon eller några särskilt utsedda huvudmän, saknas. En förutsättning för att erhålla tillstånd bör dock liksom tidigare vara att det finns en för verksamheten ansvarig veterinär.

Sammanfattning: Anledning att begränsa rätten att utöva seminverksamhet och överföring av befruktade ägg till vissa organisationer eller sammanslutningar saknas. Nuvarande bestämmelser som även ger enskilda mjölk- och köttproducenter möjlighet att efter erhållet tillstånd själva under veterinär tillsyn svara för inseminering och överföring av befruktade ägg bör därför bibehållas.

6 Framtida myndighetsorganisation och därmed sammanhängande frågor

6.1 Inledning

Myndighetsuppgifterna på det veterinära området bör enligt min uppfattning i första hand delas mellan en central och en regional nivå. På vissa områden finns dock även i framtiden behov av en lokal nivå. När det gäller de olika nivåernas arbetsuppgifter har jag strävat efter att renodla dessa. De centrala organen bör därvid svara för policyfrågor och normgivning medan de regionala och/eller lokala organen bör svara för tillsyn.

I detta kapitel diskuteras först vilka uppgifter som samhället bör ha inom olika veterinära verksamhetsområden och vilka av dessa uppgifter som skall fullgöras av den centrala, regionala och lokala nivån. Därefter behandlas den framtida myndighetsstrukturen.

6.2 Myndighetsuppgifter

6.2.1 Djurens hälso- och sjukvård

För att en veterinär skall ha rätt att utöva djursjukvård krävs att denne uppfyller de krav som ställs i lagen (1965:61) om behörighet att utöva veterinäryrket m.m. och dess tillämpningsföreskrifter. Enligt förordningen (1971:810) med allmän veterinärinstruktion är en veterinär skyldig att fullgöra sina uppgifter i överensstämmelse med vetenskap och beprövad erfarenhet. Vidare skall en veterinär enligt lantbruksstyrelsens kungörelse (1982:43) i anslutning till allmänna veterinärinstruktionen¹ vid förrättning noga överväga sina åtgärder i förhållande till djurens bruks- och avelsvärde och med hänsyn till djurskyddet samt vid val och dosering av läkemedel särskilt beakta riskerna för rests substanser i livsmedel. I samma kungörelse stadgas också att användningen av läkemedel skall vara väl motiverad och att en veterinär under förrättning inte får tillhandahålla behövliga läkemedel i större mängd än som erfordras för tillfället. Några andra

¹Kungörelsen tillkom före bildandet av Jordbruksverket.

allmänna bestämmelser som rör utövande av djursjukvård finns inte. Den myndighetstillsyn som veterinärerna står under vid utövningen av veterinäryrket är enligt min uppfattning en tillräcklig garanti mot missförhållanden. Det saknas således anledning att närmare reglera utövningen av djurens hälso- och sjukvård. Den centrala myndigheten skall dock liksom tidigare ha möjlighet att utfärda föreskrifter för verkställighet av veterinärinstruktionen. (Tillsynen över utövningen av veterinäryrket behandlas under avsnitt 6.2.6.)

En avveckling av det statliga huvudmannskapet för den veterinära fältverksamheten får till följd att den centrala och de regionala myndigheterna inte längre kommer att ha några löpande administrativa uppgifter inom djursjukvården.

Vad gäller djursjukhus, djurkliniker och privatpraktiker bör en fortsatt etableringsfrihet eftersträvas². Jag har dock när det gäller djursjukhus och djurkliniker övervägt om vissa minimikrav av djurskydds- och konsumentskäl bör ställas på utrustning och lokaler. Syftet skulle inte vara att inskränka etableringsfriheten utan att skapa garantier för en lägsta standard avseende utrustning och lokaler samt att underlätta tillsynen. Med hänsyn till djursjukhusens och djurklinikernas relativt goda standard samt att det inom Sveriges Veterinärförbund pågår arbete med att utarbeta normer på detta område anser jag dock att det för närvarande saknas anledning att från statens sida ställa upp sådana krav.

Vad beträffar den organiserade hälsokontrollen bör statens medverkan liksom tidigare i huvudsak inskränka sig till att meddela föreskrifter för verksamheten och utöva tillsyn. Den egentliga hälsokontrollen bör omhändershas av organisationer på jordbruksnäringens område eller andra sammanslutningar. Den centrala myndigheten bör vara tillståndsgivande, godkänna plan och riktlinjer för verksamheten, meddela föreskrifter, ansvara för tillsynen samt vara besvärinstans för beslut meddelade av organisationer och sammanslutningar inom den organiserade hälsokontrollen. Den direkta tillsynen bör i framtiden utövas av de regionala myndigheterna i stället för den centrala myndigheten. En sådan förändring kan genomföras inom ramen för gällande lagstiftning.

² I Tyskland får statligt anställda veterinärer inte bedriva privatpraktik på sin fritid utan särskilt tillstånd. Sådant tillstånd meddelas endast i undantagsfall. För svenska förhållanden synes en sådan tillståndsplikt mindre lämplig.

De regionala myndigheterna bör även fortsättningsvis ta initiativ till åtgärder för att utveckla och samordna sjukdomsförebyggande åtgärder inom regionen och som ett led i denna verksamhet inrätta samrådsorgan.

Sammanfattning: Jag föreslår att statens uppgifter på djurhälso- och djursjukvårdsområdet, med undantag för behörighetsfrågor och tillsyn över utövningen av veterinäryrket, i huvudsak bör vara begränsade till den organiserade hälsokontrollen. Inom detta område föreslås inga andra förändringar än att den direkta tillsynen överförs från den centrala till de regionala myndigheterna.

6.2.2 Seminverksamhet och överföring av befruktade ägg

Som framgår av avsnitt 5.4 anser jag att seminverksamhet och överföring av befruktade ägg av smittskydds- och djurskyddsskäl bör vara underkastade tillståndsprovning. Den centrala myndigheten bör ansvara för tillståndsprovningen, meddela föreskrifter för hur verksamheten skall bedrivas och ansvara för tillsynen. Den direkta tillsynen över överföring av befruktade ägg bör tills vidare, med hänsyn till verksamhetens begränsade omfattning, utövas av den centrala myndigheten. Den direkta tillsynen över seminverksamheten bör dock utövas av de regionala myndigheterna.

Jag har kunnat konstatera att föreskrifterna för överföring av befruktade ägg är av mycket begränsad omfattning i jämförelse med föreskrifterna för seminverksamheten. Med hänsyn till att överföring av befruktade ägg synes få ökad omfattning och att den är betydligt mer ingripande för djuren än seminverksamheten kan ifrågasättas om det inte av djurskyddsskäl finns anledning att närmare reglera denna verksamhet. Ett förslag till nya föreskrifter som utarbetats av Jordbruksverket är för närvarande under remissbehandling. Jag avstår därför från att lämna något förslag i detta avseende.

Sammanfattning: Jag föreslår inte några förändringar av de statliga uppgifterna vad gäller seminverksamhet och överföring av befruktade ägg. Någon förändring av uppgifternas fördelning mellan central myndighet och regionala myndigheter föreslås inte heller.

6.2.3 Djurskydd

Statens ansvar för djurskyddet har i regeringens proposition 1987/88: 13 om djurskydd, m.m. uttryckts som ett ansvar för normgivning och en ändamålsenlig tillsyn. Samhällets tillsyn bör enligt propositionen fattas i mycket vid bemärkelse. Tillsynen skall inte enbart ses som en kontrollerande funktion utan skall även ta sikte på information, upplysning och rådgivning om djurskyddsaspekter på såväl djurhållning i allmänhet som på enskilda personers djurinnehav. För att få underlag för en ändamålsenlig upplysningsverksamhet krävs ytterligare studier om djurs beteenden och om sambandet mellan djurmiljö, djurskötsel och djurhälsa.

Den direkta tillsynen bör, främst med hänsyn till antalet tillsynsobjekt, utövas av lokala tillsynsorgan. Dessa organ bör vidare pröva frågor om tillstånd för att yrkesmässigt eller i större omfattning föda upp eller sälja hundar, ta emot hundar för förvaring och utfodring, upplåta hästar eller använda hästar i ridskoleverksamhet eller föda upp pälsdjur. Dessutom bör de lokala tillsynsorganen godkänna sådana lokaler och andra utrymmen för djur som används i yrkesmässig handel med sällskapsdjur.

Den lokala djurskyddstillsynen är av skiftande kvalitet. Flertalet lokala tillsynsorgan har inte djurskyddsutbildad personal i erforderlig omfattning³. Lokalt verk samma veterinärer utnyttjas inte heller optimalt. Med hänsyn härtill bör de regionala myndigheterna i högre grad än tidigare fungera som ett stöd för de lokala tillsynsorganen. De bör stödja och samordna det lokala tillsynsarbetet, medverka vid djurskyddstillsyn av särskilt svårbedömbara tillsynsobjekt, t.ex. djurparker, cirkusar och ridskolor, samt initiera och leda projektinriktad djurskyddstillsyn. Vidare bör de regionala myndigheterna följa det lokala tillsynsarbetet och vara skyldiga att ingripa om tillsynen inte utförs på ett ändamålsenligt sätt. De regionala myndigheterna bör också svara för djurskyddsutbildning (i första hand fort- och vidareutbildning) av den lokala tillsynspersonalen. Vad gäller prövning av frågor om förbud att ha hand om djur och om omhändertagande av djur bör på grund av dessa ärendens speciella karaktär både juridisk och veterinär kompetens medverka vid prövningen. Då samordnad sådan kompetens är lättare att upprätthålla regionalt än lokalt bör dessa ärenden företrädesvis prövas av de regionala myndigheterna. Även

³Jfr Jordbruksverkets rapport 1992:3, Tillsyn enligt djurskyddslagen 1991.

frågor om godkännande från djurskydds- och djurhälsosynpunkt av stallar för häst, nötkreatur, svin, får, get och fjäderfä samt anläggningar för pälsdjur bör prövas av de regionala myndigheterna. Förordnaden av s.k. banveterinärer bör enligt min uppfattning, med undantag för banveterinärer vid trav- och galoppbanor och vid internationella evenemang, överföras från den centrala till de regionala myndigheterna. En sådan förändring kan genomföras inom ramen för gällande lagstiftning. De regionala myndigheterna bör också inom sina resp. regioner ha ansvar för information och rådgivning om djurskydd till bl.a. lantbrukare. Dessutom bör de regionala myndigheterna vara besvärinstans för beslut meddelade av de lokala tillsynsorganen.

Den centrala myndigheten bör utfärda föreskrifter och allmänna råd, framställa informationsmaterial samt samordna informations- och upplysningsverksamheten. I samband därmed bör den centrala myndigheten följa forskning och utveckling inom djurskyddsområdet vilket bl.a. innebär kontakter med Sveriges lantbruksuniversitet och Statens veterinärmedicinska anstalt. Vidare bör den centrala myndigheten ha det övergripande ansvaret för den egentliga tillsynen. I detta ingår att samordna övriga tillsynsmyndigheters verksamhet och vid behov lämna råd och hjälp samt att arbeta för en enhetlig praxis. De utökade kontakter med utlandet som blir en följd inte minst av ett framtida EG-medlemskap bör i första hand skötas av den centrala myndigheten. Med hänsyn till försöksdjurshandlingens speciella förhållanden bör den centrala myndigheten även pröva frågor om tillstånd för försöksdjursanvändning liksom frågor om tillstånd för uppfödning av försöksdjur. Det centrala verket bör också pröva frågor om godkännande av djurparker och liknande anläggningar. Dessutom bör det centrala verket förordna banveterinärer vid trav- och galoppbanor och vid internationella evenemang samt pröva frågor om typgodkännande från djurhälso- och djurskyddssynpunkt av nya tekniska system och ny teknisk utrustning för djurhållning.

Sammanfattning: Jag anser att tyngdpunkten i djurskyddstillsynen även i fortsättningen bör ligga på det lokala tillsynsorganet. De regionala myndigheterna bör dock i större utsträckning än tidigare stödja de lokala tillsynsorganen i djurskyddsarbetet. Vidare föreslås att förordnaden av s.k. banveterinärer, med undantag för banveterinärer vid trav- och galoppbanor och vid internationella evenemang, överförs

från den centrala till de regionala myndigheterna. Den centrala myndigheten bör i framtiden, utöver utfärdande av föreskrifter och allmänna råd samt bedrivande av viss informations- och samordningsverksamhet, endast handlägga ärenden som rör landet i dess helhet eller kräver särskild kompetens.

6.2.4 Smittskydd

Som framgår av avsnitt 5.2 anser jag att det är en offentlig uppgift att försöka begränsa och kontrollera smittsamma husdjurssjukdomar.

Den centrala myndigheten bör ha det övergripande ansvaret för att bekämpa och hindra spridning av epizootilagssjukdomar, salmonella och andra s.k. anmälningspliktiga sjukdomar. Att i förebyggande syfte införa krav på införseltillstånd för djur och vissa andra varor, att föreskriva karantänsbehandling samt att förordna gränsveterinärer bör vara uppgifter för den centrala myndigheten. Vidare bör den centrala myndigheten fungera som ett stöd för de regionala myndigheterna och ansvara för att de uppgifter som ålagts dem i smittskyddshänseende utförs på ett ändamålsenligt sätt. De utökade internationella kontakter som följer av EES-avtalet och ett framtida EG-medlemskap bör i första hand skötas av den centrala myndigheten.

Är det klarlagt att ett fall av epizootisk sjukdom inträffat har det hittills varit de regionala myndigheternas uppgift att besluta om smittförklaring, kontrollområde och stallförbud. Det kan ifrågasättas om dessa beslut i initialskedet av ett sjukdomsutbrott i stället bör fattas av den centrala myndigheten. För detta talar den ökade risk för utbrott av sådana sjukdomar som i dag inte förekommer i Sverige, sjukdomar som de regionala myndigheterna har bristande erfarenhet av, att samråd bör ske med Statens veterinärmedicinska anstalt samt att ett beslut inte enbart bör grundas på veterinärmedicinska utan även på juridiska och ekonomiska överväganden. Därtill kommer att den centrala myndigheten i praktiken redan nu träffar dessa avgöranden även om de regionala myndigheterna fattar de formella besluten. Förfarandet vid utbrott av epizootilagssjukdomar utreds för närvarande inom Jordbruksverket. Jag avstår därför från att avge något eget förslag i denna del.

Oavsett om den centrala myndigheten kommer att fatta de initiala besluten vid ett utbrott av en epizootilagssjukdom är det de regionala myndigheterna som bör leda och samordna åtgärderna mot dessa sjuk-

domar. Det motiveras bl.a. av kortare avstånd och kännedom om lokala förhållanden. För ett effektivt smittskydd krävs god kompetens hos de regionala myndigheterna och ett nära samarbete med den centrala myndigheten. Vid ett EG-medlemskap bör de under avsnitt 3.4 nämnda friskintygen utfärdas av veterinär vid de regionala myndigheterna. Detta motiveras dels av att man inom de enskilda medlemsländerna troligen sätter större tilltro till ett friskintyg utfärdat av en statligt anställd veterinär än ett friskintyg utfärdat av en på orten förordnad fältveterinär, dels av att inte varje fältveterinär kan ha tillgång till det databaserade informationssystemet, ANIMO, som är en förutsättning för systemet med friskintyg. Provtagning och eventuell annan undersökning som krävs som underlag för dessa intyg bör dock utföras av på orten förordnad fältveterinär. Om distriktsveterinärorganisationen upplöses vore det lämpligt att de regionala myndigheterna upphäver beslut om spärrförklaring som fattats av enskilda veterinärer. Detta kräver en ändring av 6 § epizootilagen.

Vid konstaterad salmonellainfektion har praxis sedan lång tid varit att den centrala myndigheten förordnar en lokal veterinär att utföra smittskyddsutredning i infekterad besättning. Enligt 1 § lagen om bekämpande av salmonella hos djur får dock inte Jordbruksverket besluta att befogenhet som tillkommer verket skall ankomma på den förordnade veterinären. Jordbruksverket har nyligen i skrivelse till regeringen föreslagit att verket skall ha rätt att till veterinär verket bestämmer delegera uppgifter som nu tillkommer verket. Jag har vid remissbehandlingen tillstyrkt förslaget.

Sammanfattning: Jag anser att tyngpunkten i smittskyddsarbetet även i fortsättningen bör ligga på de regionala myndigheterna när det gäller epizootilagssjukdomar samt på särskilt förordnade lokala veterinärer när det gäller bekämpning av salmonella samt gränsskydd. Den centrala myndigheten bör ha det övergripande ansvaret för smittskyddet i dess helhet och svara för de utökade internationella kontakter som följer av EES-avtalet och ett framtida EG-medlemskap. Jag föreslår inga andra ändringar av de statliga uppgifterna på smittskyddsområdet än att de regionala myndigheterna vid en upplösning av distriktsveterinärorganisationen bör upphäva beslut om spärrförklaring som fattas av enskilda veterinärer. Vid ett EG-medlemskap bör de regionala myndigheterna utfärda sådana friskintyg som krävs vid export av djur. Provtagning och eventuell annan undersökning

som krävs som underlag för dessa intyg bör dock utföras av på orten förordnad fältveterinär.

6.2.5 Livsmedelskontroll

Fram till den 1 juli 1990 hade kommunerna det primära tillsynsansvaret för all livsmedelshantering. Därefter fick Livsmedelsverket ett utökat ansvar för tillsynen av den storskaliga livsmedelshantering. Detta var en följd av strukturomvandlingen inom livsmedelsindustrin under 70- och 80-talen som resulterade i färre och större, alltmer avancerade anläggningar. Flertalet kommuner saknade förutsättningar att genomföra en tillräcklig kontroll av dessa storskaliga och tekniskt avancerade tillverkningsanläggningar.

Det totala antalet anläggningar som för närvarande omfattas av den offentliga livsmedelskontrollen uppgår till ca 46 500. Livsmedelsverkets tillsynsenhet 1 utför köttbesiktning vid kontrollslakterier (genom besiktningsveterinärorganisationen) och rutinmässig kontroll vid exportanläggningar (genom särskilt förordnade besiktningsmän) samt utövar direkt tillsyn över verksamheten vid kontrollslakterier, exportgodkända kött- och fiskproducerande anläggningar, totalt 192 anläggningar. Livsmedelsverkets tillsynsenhet 2 utövar direkt tillsyn över verksamheten vid mejerianläggningar, äggproduktanläggningar, andra större produktionsanläggningar samt livsmedelslokaler i järnvägsvagnar, flygplan och fartyg, totalt 172 objekt. Den direkta tillsynen över övriga anläggningar ansvarar kommunerna för. Kommunerna har således fortfarande det direkta tillsynsansvaret för huvuddelen av antalet livsmedelsanläggningar.

Att lyfta bort tillsynen över den storskaliga livsmedelshantering har underlättat livsmedelstillsynen för många kommuner. Den kommunala livsmedelstillsynen är dock fortfarande mycket ojämn. Många kommuner har otillräcklig bemanning och prioriterar andra uppgifter än livsmedelstillsynen. Dessutom varierar kompetensen mycket mellan kommunerna. Möjligheten till samordning av livsmedelstillsynen mellan kommunerna utnyttjas endast i begränsad omfattning. Det finns emellertid ett stort intresse för utbildning och samordning. Det visar inte minst de många förfrågningar som Livsmedelsverket får från kommunerna. Många kommuner har också uttalat att de har behov av stöd av olika slag.

Som framgår under avsnitt 5.2 anser jag att köttbesiktning samt införsel- och exportkontroll av livsmedel av animaliskt ursprung är verksamheter som bör bedrivas i offentlig regi. Även annan livsmedelskontroll än sådan som kan anses hänförlig till det veterinära verksamhetsområdet måste anses vara ett samhälleligt ansvar. Även om samhället är ansvarigt för livsmedelskontrollen bör dock denna i möjligaste mån bygga på företagens egentillsyn.

Med hänsyn till det stora antalet tillsynsobjekt bör den direkta livsmedelstillsynen även i framtiden utövas av lokala tillsynsorgan. I förekommande fall bör lokala tillsynsorgan även ombesörja införselkontroll av importerade livsmedel. Av vad som anförts ovan framgår att ett stort antal av de befintliga lokala tillsynsorganen är i behov av stöd och hjälp för att kunna genomföra en effektiv livsmedelstillsyn. Det är inte realistiskt att tänka sig att den centrala myndigheten skall kunna utveckla något närmare samarbete med ett stort antal lokala tillsynsorgan. Stödet måste i stället komma från de regionala myndigheterna. De befintliga regionala myndigheternas insatser inom livsmedelstillsynen varierar stort⁴. Vidare saknar dessa till övervägande del livsmedelsteknisk kompetens. Skall den regionala myndigheten tilldelas en mer aktiv roll inom livsmedelstillsynen förutsätter det generellt sett en högre livsmedelshygienisk kompetens och tillgång till livsmedelstekniker. Först då skapas möjligheter att ge kvalificerat stöd till de lokala tillsynsorganen.⁵

För att det utökade stödet skall kunna utnyttjas effektivt är det viktigt att finna former för ett utvecklat samarbete mellan de regionala myndigheterna och de lokala tillsynsorganen. För att ett sådant samarbete verkligen skall komma till stånd bör de regionala myndigheterna kalla de lokala tillsynsorganen till årliga överläggningar för att planera inriktning och omfattning av livsmedelstillsynen inom regionen. Vid dessa överläggningar är det även viktigt att ansvarsfördelningen mellan den regionala myndigheten och det lokala tillsynsorganet klarläggs. Regionala verksamhetsplaner bör upprättas. Av dessa bör bl.a. framgå vilket stöd de lokala tillsynsorganen kommer att erhålla från

⁴ Detta framgår bl.a. av uppgifter som av utredningen inhämtats från landets samtliga länsveterinärer.

⁵ Jfr livsmedelskontrollutredningens betänkande, SOU 1986:25, Kontroll av livsmedel.

den regionala myndigheten vad gäller godkännande av livsmedelslokaler, direkt tillsyn, fastställande av kontrollprogram för egentillsyn samt branschgenomgångar och annan projektinriktad kontroll. Planerna bör sammanställas av de regionala myndigheterna som därefter översänder dem till den centrala myndigheten. Om ett lokalt tillsynsorgan brister i tillsynen bör den regionala myndigheten vara skyldig att ingripa. De regionala myndigheterna bör vidare ha ett utbildningsansvar gentemot de lokala tillsynsorganen. De regionala myndigheterna bör även i fortsättningen vara besvärinstans för beslut meddelade av de lokala tillsynsorganen, för vissa beslut meddelade av besiktningsveterinär och för beslut av besiktningsman i samband med besiktning och kontroll vid exportkontrollerad anläggning.

Genom den förstärkning av de regionala myndigheterna som är en förutsättning för att ge de lokala tillsynsorganen ett utökat stöd skapas en kompetens på den regionala nivån som gör det möjligt att överta den direkta tillsyn över livsmedelsanläggningar som för närvarande utövas av den centrala myndigheten. Denna tillsyn utövas i första hand genom inspektioner. Det är i hela landet fråga om ca 850 inspektioner per år. De regionala myndigheterna kan även överta den prövning av frågor om godkännande av livsmedelslokaler som nu handhas av den centrala myndigheten. Ett övertagande av dessa uppgifter innebär ett optimalt utnyttjande av de regionala resurserna samtidigt som den centrala myndigheten i högre grad än tidigare kan renodla sina uppgifter. Närheten till tillsynsobjekten gör det möjligt för de regionala myndigheterna att fortlöpande följa verksamheten vid dessa och skapa ett förtroendefullt samarbete mellan myndighet och företag. De regionala myndigheternas större kännedom om lokala förhållanden torde också underlätta tillsynsarbetet. Den nuvarande centrala myndigheten har totalt 21,5 inspektörstjänster som med undantag av 1,5 tjänst är placerade i Uppsala. Detta innebär att en stor del av den tid som avsätts för inspektioner används till resor. Genom att överföra den centrala myndighetens direkta tillsyn över livsmedelsanläggningar och dess prövning av frågor om godkännanden av livsmedelslokaler till de regionala myndigheterna, kan dessa verksamheter i större delen av landet utövas mer rationellt. Detta måste anses angeläget särskilt med hänsyn till att den centrala myndigheten inte på alla områden når uppställda inspektionsmål. Beträffande Norrbottens, Västerbottens, Västernorrlands och Jämtlands län är det dock med hänsyn till det ringa antalet komplicerade och svårkontrollerade anläggningar tvek-

samt om några rationaliseringsvinster skulle uppnås. I dessa län torde det av praktiska skäl vara mest ändamålsenligt att den tillsynsverk-samhet och den prövning av frågor om godkännande av livsmedels-lokaler som här är aktuell, även i fortsättningen handhas av den cen-trala myndigheten. Renskötsel bedrivs huvudsakligen i de fyra nord-ligaste länen. Viss renskötsel bedrivs dock även i Kopparbergs län. Med hänsyn till renslaktens speciella förhållanden bör samtliga god-kännanden och inspektioner av renkontrollslakterier skötas av samma myndighet.

Mot denna bakgrund föreslår jag att man till de regionala myndig-heterna överför den direkta tillsyn av livsmedelsanläggningar liksom den prövning av frågor om godkännande av livsmedelslokaler som för närvarande utförs av den centrala myndigheten, med undantag för de livsmedelsanläggningar som är belägna i de fyra nordligaste länen och samtliga renkontrollslakterier. I de fyra nordligaste länen bör den centrala myndigheten utöva direkt tillsyn över livsmedelsanläggningar och pröva frågor om godkännande av livsmedelslokaler i samma ut-sträckning som i dag. Den centrala myndigheten bör även inspektera och pröva godkännanden av renkontrollslakterier oavsett var i landet dessa är belägna. Genom de föreslagna förändringarna bör enligt min bedömning den centrala myndigheten kunna minska antalet inspek-törstjänster med åtta⁶. På sikt torde det vara möjligt att ytterligare minska antalet centralt placerade inspektörstjänster. Kvarvarande in-spektörer bör utöver uppgifterna i de fyra nordligaste länen bl.a. få till uppgift att stödja de regionala myndigheterna i egenskap av specia-lister. Dessa bör – med undantag för den inspektör som skall ansvara för renslakt, se avsnitt 6.3.1 – vara placerade på den centrala myndig-heten och kunna utnyttjas var som helst i landet. För att de regionala myndigheterna skall kunna utöva tillsyn inom kommunerna krävs en ändring av 24 § livsmedelslagen.

Den centrala myndigheten bör utfärda föreskrifter och allmänna råd samt fungera som referensmyndighet och referenslaboratorium för vissa livsmedelsundersökningar. Den bör ha det övergripande an-svaret för tillsynsverksamheten och ha en pådrivande funktion i för-hållande till övriga tillsynsmyndigheter. De utökade kontakter med ut-landet som blir en följd av EES-avtalet och ett framtida EG-medlem-

⁶ I bedömningen har jag vägt in att den centrala myndigheten till följd av EES-avtalet och ett framtida EG-medlemskap behöver en förstärkning på grund av ökade inter-nationella kontakter.

skap bör i första hand skötas av den centrala myndigheten. Tillsynen bör vara densamma oberoende av hur och var i landet livsmedlen produceras och oberoende av om livsmedlen har sitt ursprung inom landet eller är importerade. Den skall bedrivas efter enhetliga principer och likartade metoder. Prövningen av frågor om godkännande av livsmedelslokaler bör också vara enhetlig i hela landet. För att upprätthålla dessa principer bör den centrala myndigheten aktivt följa tillsynsverksamheten och prövningen av frågor om godkännande av livsmedelslokaler. Detta kan bl.a. ske genom deltagande i den regionala planläggningen, genom att ta del av de regionala myndigheternas sammanställningar över den regionala livsmedelskontrollen och genom att kalla till årliga överläggningar med de regionala livsmedelsteknikerna och de länsveterinärer som har livsmedelshygienisk inriktning. Genom att de inspektörer som även i fortsättningen skall vara placerade centralt i egenskap av specialister skall stödja de regionala myndigheterna får den centrala myndigheten också en inblick i den regionala tillsynen. Vidare bör den centrala myndigheten ha ansvar för att livsmedelstillsynen kontinuerligt anpassas till förändringar inom livsmedelsindustrin. Den centrala myndigheten bör också ha ett utbildningsansvar gentemot de regionala myndigheterna.

Den centrala myndigheten bör även i fortsättningen vara chefsmyndighet för besiktningsveterinärorganisationen. Besiktningsveterinärorganisationen har nyligen genomgått en omorganisation. Det är ännu för tidigt att dra några säkra slutsatser av denna men förändringarna synes ha medfört dels ett mer effektivt utnyttjande av personalen, dels minskade kostnader för Livsmedelsverket och slakteriföretagen. När det gäller användande av slakterianställda avbytare till besiktningsassistenterna kan dock ifrågasättas om detta, även om avbytare när de tjänstgör som besiktningsassistenter är anställda av Livsmedelsverket och underställda överveterinären, är förenligt med EG:s krav på att besiktningsassistenterna skall vara oberoende av slakteriet. Det har inte varit möjligt att få någon klarhet i denna fråga varför jag nöjer mig med att peka på frågeställningen. Externa veterinärer inom besiktningsveterinärorganisationen och besiktningsveterinärer som inte tillhör besiktningsveterinärorganisationen bör även i fortsättningen förordnas av den centrala myndigheten.

Den centrala myndigheten bör vidare ansvara för frågor om införseltillstånd och för att importerade livsmedel kontrolleras vad avser rests substanser av läkemedel och andra farliga ämnen. Den centrala

myndigheten bör också pröva ansökningar att ställa anläggning under sådan kontroll som föranleds av införselbestämmelser i annat land (dvs. pröva om anläggning skall godkännas som exportkontrollanläggning). De veterinärer som skall ombesörja införselkontroll av livsmedel och sådana särskilda besiktningmän som har att utöva kontroll och besiktning vid exportkontrollanläggningar bör även i fortsättningen förordnas av den centrala myndigheten.

Sammanfattning: Jag anser att tyngdpunkten i livsmedelstillsynen även fortsättningsvis bör ligga på det lokala tillsynsorganet. Den regionala myndigheten föreslås dock i väsentligt högre grad än tidigare ge stöd till det lokala tillsynsorganet. Vidare föreslår jag att den regionala myndigheten övertar den direkta tillsyn över livsmedelsanläggningar och den prövning av frågor om godkännande av livsmedelslokaler som för närvarande utövas av den centrala myndigheten. Detta gäller dock inte livsmedelsanläggningar som är belägna i de fyra nordligaste länen och renkontrollslakterier. Beträffande dessa anläggningar torde det av praktiska skäl vara mest ändamålsenligt att godkännanden och direkt tillsyn även i fortsättningen handhas av den centrala myndigheten. Jag bedömer att den regionala myndighetens utökade arbetsuppgifter generellt sett kräver en högre livsmedelshygienisk kompetens och tillgång till livsmedelstekniker. Den centrala myndigheten föreslås mera renodlat ägna sig åt att utfärda föreskrifter och allmänna råd samt ansvara för samordning och enhetlig tillämpning. Vad gäller besiktningsveterinärorganisationen samt införsel- och exportkontrollen föreslås inga förändringar.

6.2.6 Behörighetsfrågor och tillsyn över utövningen av veterinäryrket

Behörighetsfrågor bör handhas av den centrala myndigheten. Den centrala myndigheten bör också ansvara för tillsynen över utövningen av veterinäryrket medan den direkta tillsynen bör utövas av de regionala myndigheterna. Vid en avveckling av det statliga huvudmannskapet för den veterinära fältverksamheten kommer tillsynen över utövningen av veterinäryrket generellt sett att få ökad betydelse. Det innebär att de regionala myndigheterna måste avsätta mer tid åt denna tillsyn än tidigare.

Frågor om tilldelande av varning eller erinran, återkallande av behörighet att utöva veterinäryrket samt meddelande av ny behörighet åt den som tidigare fått sin behörighet återkallad bör även i framtiden prövas av en ansvarsnämnd. Den veterinära ansvarsnämndens ställning, ansvarsområde och sammansättning, frågor om partställning och besvärsrätt, m.m. utreds inom Jordbruksdepartementet.

Sammanfattning: Jag föreslår inte någon förändring vad gäller behörighetsfrågor och tillsyn över utövningen av veterinäryrket. En avveckling av det statliga huvudmannaskapet för den veterinära fältverksamheten kommer emellertid för de regionala myndigheterna att medföra utökad arbete med tillsynen över utövningen av veterinäryrket.

6.2.7 Militär veterinärverksamhet och den civila veterinärverksamhetens krigsorganisation

Inom försvaret bör även i framtiden finnas tillgång till veterinär kompetens både på central och regional nivå. Den veterinära representationen i försvarets sjukvårdsstyrelse och milostaberna bör således bibehållas. Med hänsyn till de speciella förhållanden som råder inom försvaret bör tillsynen av djurens hälso- och sjukvård, djurskyddet och livsmedelskontrollen även i fredstid ombesörjas av försvarets sjukvårdsstyrelse.

Vad beträffar krigsorganisationen av den civila veterinärverksamheten bör den centrala och regionala ledningen utövas av de civila myndigheterna. Dessa bör så långt möjligt handlägga samma ärenden i krig som i fred. Inom regionerna bör liksom tidigare krigstjänsteveterinärer leda den veterinära verksamheten i särskilt angivna krigsveterinärrområden. Detta bör gälla oavsett om distriktsveterinärorganisationen avvecklas eller inte. Indelningen av landet i krigsveterinärrområden (och eventuellt krigsveterinärdistrikt) bör ombesörjas av den centrala myndigheten medan organisationsplanerna för krigsveterinärrområdena bör upprättas av de regionala myndigheterna. Vidare bör den centrala myndigheten ha till uppgift att krigsplacera och utbilda veterinär personal för tjänstgöring inom den civila veterinärverksamheten. Den regionala myndigheten bör även i fortsättningen arrangera övningar och bedriva viss utbildningsverksamhet.

Sammanfattning: Jag föreslår inte några förändringar av den militära veterinärverksamheten eller krigsorganisationen av den civila veterinärverksamheten. Inom krigsorganisationen av den civila veterinärverksamheten bör det dock vara en strävan att de centrala myndigheterna så långt möjligt handlägger samma ärenden i krig som i fred.

6.3 Myndighetsstruktur m.m.

6.3.1 Centrala myndigheter

Jordbruksverket och Livsmedelsverket har båda uppgifter inom det veterinära verksamhetsområdet. Livsmedelsverket svarar för den veterinära verksamheten inom livsmedelskontrollen och Jordbruksverket för övrig veterinär verksamhet. Det kan ifrågasättas om inte samtliga centrala veterinära myndighetsuppgifter borde samlas inom ett verk.

Det finns ett flertal beröringspunkter mellan de båda verkens uppgifter. När det gäller lantbrukets djur finns ett påtagligt samband mellan djurhälsa och livsmedelskvalitet. I takt med att etiska värderingar gör sig gällande hos konsumenterna vad beträffar djurhållning, djurtransporter och slaktfrågor kan även hävdas att ett väl fungerande djurskydd är en väsentlig del av livsmedelskvaliteten. Den förväntade ökningen av småskalig slakt kommer att öka behovet av medverkan av praktiserande veterinärer i köttkontrollen. Fynden vid köttbesiktning är betydelsefulla dels för djurens hälso- och sjukvård, dels för upptäckten av missförhållanden i fråga om vård eller behandling av djur. För smittskyddet är både införselkontrollen av levande djur och införselkontrollen av livsmedel av animaliskt ursprung väsentlig. Vidare måste en avvägning mellan livsmedelskvalitet och djurskydd göras vid användning av läkemedel. Med hänsyn till det nära sambandet mellan ett flertal av de båda verkens uppgifter måste det anses vara en fördel för veterinärväsendet i dess helhet att samla de centrala veterinära myndighetsuppgifterna i ett verk. Detta skulle även vara till fördel för de regionala myndigheternas samverkan med den centrala nivån. Internationellt sett är det relativt ovanligt att djurens hälso- och sjukvård inte administreras av samma myndighet som den som administrerar köttkontrollen⁷. En central veterinärmyndighet skulle dessutom bättre svara mot EG:s krav på "competent authority" än vad en

⁷ EG handlägger samtliga veterinära frågor inom ett direktorat.

uppdelning på två centrala myndigheter skulle göra. Med två centrala myndigheter torde det i ett EG-perspektiv bli nödvändigt att inrätta en särskild koordineringsfunktion. Att ha två parallella myndigheter med delvis likartade uppgifter innebär också generellt sett en risk för dubbelkontroll eller brist på kontroll. Det skulle även bli nödvändigt att ha två "chief veterinary officer (CVO)" dvs. sådan tjänsteman som inom ett EG-land är högsta veterinära chef och som bl.a. fungerar som kontaktman inom EG. Även gentemot länder utanför EG skulle en central myndighet innebära ökade förutsättningar att på ett rationellt sätt upprätthålla erforderliga internationella kontakter.

Det bör emellertid enligt min mening inte inrättas något nytt centralt verk. De centrala veterinära myndighetsuppgifterna bör i stället samlas i Jordbruksverket eller Livsmedelsverket. Att överföra ansvaret för köttbesiktning, införsel- och exportkontroll av livsmedel av animaliskt ursprung från Livsmedelsverket till Jordbruksverket skulle få till följd att livsmedelskontrollen delades upp mellan två verk. Detta skulle sannolikt göra kontrollen mindre effektiv och leda till ett sämre utnyttjande av Livsmedelsverkets laboratorieresurser. En liknande invändning kan riktas mot att överföra ansvaret för seminverksamheten från Jordbruksverket till Livsmedelsverket med hänsyn till seminverksamhetens starka koppling till avels- och produktionskontrollen. Jordbruksverkets övriga veterinära ansvarsområden synes dock kunna överföras till Livsmedelsverket utan motsvarande problem. En sådan lösning skulle emellertid innebära att Livsmedelsverket inte bara skulle få nya ansvarsområden utan även skulle få ansvar för helt nya djurkategorier som inte har någon anknytning till livsmedelsproduktionen t.ex. sällskaps- och försöksdjur. Lämpligheten härav kan ifrågasättas. Att låta ansvaret för dessa djurkategorier vara kvar hos Jordbruksverket eller flytta dessa till någon annan myndighet skulle å andra sidan innebära att ansvaret för djurens hälso- och sjukvård, djurskydd, smittskydd m.m. skulle delas upp mellan två eller flera myndigheter. Nackdelen med en sådan lösning måste anses vara större än nackdelen av att Livsmedelsverket får överta ansvaret för ytterligare djurkategorier. För en lokalisering till Livsmedelsverket talar även närheten till Sveriges lantbruksuniversitet och Statens veterinärmedicinska anstalt vilket måste vara gynnsamt för samarbetet mellan dessa myndigheter liksom för rekryteringen till verket av kompetent personal. Uppsala ligger också bättre till från kommunikationssynpunkt än Jönköping vilket är betydelsefullt inte minst med tanke på de

specialistfunktioner som skall utövas i hela landet och även fortsättningsvis bör finnas kvar vid den centrala myndigheten.

Mot denna bakgrund finner jag det lämpligt att ansvaret för djurens hälso- och sjukvård inkl. läkemedelsfrågor, djurskydd samt smittskydd⁸ överförs från Jordbruksverket till Livsmedelsverket. Om ansvaret för dessa områden samlas i Livsmedelsverket är det naturligt att även behörighetsfrågor, tillsynen över utövningen av veterinäryrket och veterinära beredskapsfrågor överförs till Livsmedelsverket. Det kan ifrågasättas om även vissa verksamheter utanför det veterinära området bör överföras från Jordbruksverket till Livsmedelsverket. Det finns flera områden som har en nära anknytning till livsmedelsproduktionen utan att vara veterinära t.ex. foderkontroll och köttklassificering. Om avels- och produktionskontrollen överfördes till Livsmedelsverket skulle vidare förutsättningar skapas för att föra över seminverksamheten till Livsmedelsverket och således samla all veterinär verksamhet inom ett verk. Detta skulle ge Livsmedelsverket överblick över hela livsmedelsproduktionen.

Efter noggranna överväganden har jag funnit att Jordbruksverkets djuravdelning bör flyttas till Livsmedelsverket. Med hänsyn till att nationella och internationella frågor inom resp. område bör handläggas av samma personal föreslår jag att även den internationella smittskydds-enheten flyttas till Livsmedelsverket. En eller möjligen två verksjurister med erfarenhet av veterinära frågor bör också flyttas till Livsmedelsverket. Totalt skulle det bli fråga om 37-38 tjänster, varav 12 veterinära. Inom Livsmedelsverket bör en självständig veterinäravdelning under ledning av en chefveterinär (överdirektör) tillskapas. Denna tjänsteman kommer att motsvara "chief veterinary officer, (CVO)" inom EG. Veterinäravdelningen kan förslagsvis bestå av en djurhälsoenhet, en djurmiljöenhet, en enhet för köttkontroll och införsel- och exportkontroll av livsmedel av animaliskt ursprung samt en enhet för smittskydd. Köttklassificeringen kan med fördel handhas av Livsmedelsverkets normenhet. Verksamheten vid veterinäravdelningen bör utföras i nära kontakt med den regionala nivån. Vidare bör den inspektör som utövar tillsyn över renkontrollslakterier, bevakar cesiumhalten i kött och bedriver rådgivningsverksamhet i

⁸ I smittskyddet innefattas även det administrativa ansvaret för den s.k. Washingtonkonventionen (CITES) till skydd för utrotningshotade arter av vilda djur. Ansvaret för den del av konventionen som avser skydd för vilda växter faller dock utanför och bör dock vara kvar på Jordbruksverket. På sikt kan ifrågasättas om det administrativa ansvaret för denna konvention inte borde överföras till Statens naturvårdsverk.

renslaktfrågor stationeras inom det geografiska område där rennär-ingen bedrivs. Det kan noteras att Livsmedelsverket med mycket gott resultat bedrivit försöksverksamhet med en regionalt verksam statsinspektör. Om föreslagna förändringar genomförs bör med hänsyn till verkets ändrade karaktär även ett namnbyte övervägas. Ett möjligt namn är Statens livsmedels- och veterinärverk (SLV).

Sammanfattning: Jag föreslår att samtliga centrala veterinära myndighetsuppgifter samlas i ett verk. För att uppnå detta bör Jordbruksverkets djuravdelning, internationella smittskyddsenheten samt en eller två verksjurister överflyttas till Livsmedelsverket. Inom Livsmedelsverket bör en självständig veterinäravdelning tillskapas som under en chefveterinär (överdirektör) bedriver verksamheten i nära kontakt med de regionala myndigheterna.

6.3.2 Regionala myndigheter

När det gäller myndighetsuppgifter som bör utföras regionalt kan dessa antingen läggas på länsstyrelserna eller utföras av självständiga regionala organ inom resp. verk. Det förstnämnda alternativet är uttryck för ett synsätt enligt vilket man söker bryta upp myndighets- och sektorsgränser på den regionala nivån och låter en avvägning mellan olika intressen vara avgörande. Det andra alternativet innebär stark sektorisering av den statliga myndighetsutövningen och obefintlig eller svag samordning på regional nivå.

Behovet av samarbete mellan å ena sidan husdjursagronomer och byggnadskonsulenter och å andra sidan veterinär expertis talar för att den veterinärmedicinska kompetensen bör finnas kvar inom länsstyrelserna. Behovet av juridisk och byggnadsteknisk kompetens vid handläggningen av djurskyddsärenden talar också för detta. Det behov av juridisk kompetens som finns inom livsmedelskontrollen kan också tillgodoses inom länsstyrelsen. Den brist på regional samordning som skulle bli en följd av att inrätta regionala organ inom Livsmedelsverket skulle även innebära ett mindre rationellt utnyttjande av statliga resurser. Jag föreslår därför att de regionala myndighetsuppgifterna även i fortsättningen utövas av länsstyrelserna.

De förslag som lämnats under 6.2 innebär att länsstyrelserna kommer att få utökade arbetsuppgifter inom den organiserade hälsokontrollen, djurskyddet och livsmedelskontrollen samt en mer aktiv roll

vad gäller tillsynen över utövningen av veterinäryrket. Vidare kommer ett framtida EG-medlemskap att resultera i vissa nya arbetsuppgifter inom smittskyddet, främst utfärdande av friskintyg i samband med export av levande djur⁹. Dessutom kommer en avveckling av det statliga huvudmannskapet för den veterinära fältverksamheten att innebära viss upphandling av veterinära tjänster, (se närmare under avsnitt 7.1.1). Även om länsstyrelsernas administrativa uppgifter inom distriktsveterinärorganisationen faller bort leder förändringarna till att länsveterinärens arbetsuppgifter totalt sett kommer att öka. Förändringarna ställer också ökade krav på länsveterinärernas kompetens. Det är emellertid inte rimligt att kräva att varje länsveterinär i framtiden skall behärska samtliga uppgifter inom djurens hälso- och sjukvård, livsmedelskontroll, djurskydd, smittskydd och seminverksamhet. Det framstår därför som ett problem att det för närvarande i drygt 40 % av länen endast finns tillgång till en länsveterinär. Livsmedelsteknisk expertis, som är erforderlig för kontroll av redligheten i livsmedelshandlingen, förfogar inte någon länsstyrelse över i dag. (De sju sydligaste länen biträds dock av en livsmedelstekniker vilken Livsmedelsverket placerat regionalt med länsstyrelsen i Kristianstads län som värdmyndighet. Denna konstruktion har fungerat väl.)

Av det anförda följer att det generellt sett finns ett behov av förstärkning och ökad kompetens för att möta föreslagna förändringar. Förändringarna innebär dock inte att arbetsuppgifterna kvantitativt ökar i sådan omfattning att det skulle vara ekonomiskt försvarbart eller rationellt att i den utsträckning som skulle behövas personellt förstärka varje länsstyrelse. Jag föreslår därför att två eller flera länsstyrelser samverkar vad gäller expertfunktionen inom sakområdet livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinära frågor (länsveterinärfunktionen). Inom ett sådant samverkansområde, nedan kallad region, bör det finnas tillgång till en eller flera livsmedelstekniker. Dessa bör med undantag för de fyra nordligaste länen vara placerade i resp. region (regional livsmedelstekniker). Om samtliga länsveterinärer och regionala livsmedelstekniker inom en region har gemensam stationeringsort blir en sådan regional veterinärenhet mindre sårbar samtidigt som samlokaliseringen sannolikt kommer att uppfattas som stimulerande av veterinärer och livsmedelstekniker. Det skapar även utrymme för individuell specia-

⁹ Det kan eventuellt bli nödvändigt att utfärda friskintyg även vid förflyttning av djur mellan besättningar inom landet. Det råder dock delade meningar om detta.

lisering, vilket bidrar till kompetenshöjningen. På detta sätt får resp. länsstyrelse tillgång till en stark organisation samtidigt som den får del av en större kompetens utan att det totala antalet tjänster i landet behöver utökas i någon större omfattning. Behovet av administrativ personal kan dessutom bli mindre om länsveterinärerna har en gemensam stationeringsort inom regionen i stället för att vara uppdelade på de i regionen ingående länsstyrelserna. De regionala veterinärenheterna bör placeras vid en av länsstyrelserna inom regionen som således får det administrativa ansvaret för enheten. Ingen enhet bör ha färre än tre veterinärtjänster. Geografiska förhållanden och begränsad animalie- och livsmedelsproduktion kan dock undantagsvis medföra att en enhet endast har två eller två och en halv veterinärtjänster. Veterinärerna bör tillsammans upprätthålla expertkompetens inom livsmedelshygien, djurskydd och smittskydd. Verksamheten inom enheten bör ledas av en av läsveterinärerna. Samtliga tjänster som läsveterinär och regional livsmedelstekniker bör vara placerade i något av länen i regionen men med tjänstgöringsskyldighet även i regionens övriga län. Detta innebär bl.a. att samtliga läsveterinärer och regionala livsmedelstekniker inom en region kan fungera som föredragande i var och en av de berörda länsstyrelserna. En samverkansmodell av här skisserat slag utgör inget hinder mot att en läsveterinär om det finns särskilda skäl är placerad vid annan länsstyrelse än den till vilken den regionala veterinärenheten administrativt är knuten.

Med hänsyn till att länsstyrelsernas veterinära uppgifter till stor del består av tillsynsverksamhet får regionerna inte bli för stora. Allt för mycket tid skulle då användas för resor. Regionerna får inte heller omfatta ett alltför stort antal lokala tillsynsorgan. Länsstyrelsernas stödfunktion skulle då bli illusorisk. Med denna utgångspunkt kan landet förslagsvis delas in i regioner enligt nedanstående sammanställning. I denna redovisas antal kommuner, befintliga läsveterinärer (biträdande läsveterinärer inräknade) samt en uppskattning av det framtida behovet av läsveterinärer och livsmedelstekniker inom resp. region. Inom ett par av regionerna är animalie-och livsmedelsproduktion mycket omfattande. Dessa regioner kan delas. Andra regioner är geografiskt mycket stora. En delning av dessa skulle dock innebära att kompetensen blev allt för bristfällig.

Förslag till samverkande länsstyrelser	Antal kommuner	Befintliga länsvet inom resp. region	Förväntat behov av länsvet.	Förväntat behov av livsmedelstekn
1. Stockholms län Uppsala län Gotlands län	32	4,5	4*	1
2. Södermanlands län Östergötlands län	22	2	3	1
3. Jönköpings län Kronobergs län Kalmar län	31	4,5	5	1
4. Blekinge län Kristianstads län Malmöhus län	38	5	6	2
5. Hallands län Göteborgs och Bohus län	21	3	4	1
6. Älvsborgs län Skaraborgs län	35	4	5	1
7. Värmlands län Örebro län Västmanlands län	38	4	3	1
8. Kopparbergs län Gävleborgs län	25	2	2	
9. Västernorrlands län Jämtlands län	15	2,5	2,5	**
10. Västerbottens län Norrbottens län	29	2,5	2,5	

*Detta antal förutsätter att uppgifter motsvarande 1-2 tjänster bör kunna köpas från kommuner som har tillgång till stadsveterinärer.

**I den utsträckning region 9 och 10 behöver tillgång till livsmedelsteknisk kompetens får dessa utnyttja de livsmedelstekniker som finns inom Livsmedelsverket.

Den administrativt ansvariga länsstyrelsen inom varje region bör väljas med hänsyn bl.a. till var tyngdpunkten i animalieproduktionen finns, var livsmedelsindustrierna är belägna och var det finns tillgång till laboratorieservice med bred kompetens. Valet av administrativt ansvarig länsstyrelse kan de samverkande länsstyrelserna själva träffa.

Den inspektör vid det centrala verket som är verksam inom rennäringen bör placeras vid den regionala veterinärenhet inom vars geografiska verksamhetsområde rennäringen har störst omfattning, dvs. region 10¹⁰.

Sammanfattning: De regionala myndighetsuppgifterna bör även i fortsättningen utföras av länsstyrelserna. För att åstadkomma en förstärkning och höja kompetensen föreslås att två eller flera länsstyrelser samarbetar vad gäller expertfunktionen inom sakområdet livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinära frågor (länsveterinärfunktionen). Inom samarbetsområdet bör inrättas en regional veterinärenhet vilken skall ha tillgång till en eller flera livsmedelstekniker.

6.3.3 Lokala tillsynsorgan

Det får anses naturligt att de lokala tillsynsuppgifterna liksom tidigare handhas av kommunerna.

I kommuner med ensaminspektörer kan det föreligga svårigheter att behärska hela det omfattande område som miljö- och hälsoskyddsnämnderna har att svara för. Genom samverkan mellan två eller flera kommuner finns det emellertid möjlighet att underlätta för inspektörerna att specialisera sig inom livsmedelskontroll eller djurskydd. En inspektör kan då sköta inspektionen inom ett av dessa områden i flera kommuner. Formerna för detta kan regleras i civilrättsliga avtal mellan kommunerna. Beslut som bereds av en för kommunerna gemensam inspektör fattas självständigt av resp. kommun.

Med hänsyn till att handläggningen av djurskyddsärenden inte sällan medför krav på veterinär sakkunskap kan det även för många kom-

¹⁰ Det kan ifrågasättas om inte även den personal som administrerar statliga stöd till rennäringen bör lokaliseras till samma regionala veterinärenhet som denna inspektör. Det ekonomiska stödet och livsmedelskontrollen hör nära samman när det gäller rennäringen. Det finns t.ex. en risk att vissa stödformer kan försvåra den generella övergången till kontrollslakt. Stödet till rennäringen ligger dock utanför utredningsuppdraget.

muner vara lämpligt att anlita en extern veterinär för uppgifter inom kommunen, en s.k. anvisningsveterinär. Det kan vara en i området verksam fältveterinär eller djurhälsoveterinär. En sådan kan delta i förvaltningens verksamhetsplanering samt när det gäller ärenden som handläggs i nämnden inkomma med skriftliga yttranden och/eller delta i nämndens sammanträden. Veterinärerna kan också i samband med besättningsbesök utföra viss djurskyddsinspektion. Detta gäller framför allt veterinärer som med en viss kontinuitet besöker ett större antal djurägare. Det som ligger närmast till hands är rutinmässig inspektion enligt en checklista som fastställts av miljö- och hälsoskyddsnämnden. När det gäller uppföljning av djurhållare som vid rutininspektion haft anmärkning som inte rättats till är det lämpligt att den kommunala förvaltningen träder in. På detta sätt kan förvaltningens personal ägna mer tid och kraft åt det mindre antal djurhållare som kräver särskild tillsyn och dem som inte kontrollerats av anvisningsveterinären. I den utsträckning organisation som bedriver förebyggande hälsovård har kontrollerat anslutna besättningar och till kommunen rapporterat att tillståndet ur djurskyddssynpunkt är gott finns dock anledning för kommunen att minska sin inspektionsfrekvens. En sådan ordning skulle innebära minskade kostnader för såväl kommunerna som berörda djurägare.

Sammanfattning: De lokala tillsynsuppgifterna bör även i fortsättningen ombesörjas av kommunerna. Jag förordar ett närmare samarbete dels mellan kommunerna, dels mellan kommunerna och inom resp. kommun verksamma veterinärer, både fältveterinärer och djurhälsoveterinärer, för att åstadkomma en effektivisering och kvalitetshöjning av den kommunala djurskyddstillsynen. Ett närmare samarbete mellan kommunerna skulle även kunna effektivisera och höja kompetensen inom livsmedelskontrollen.

6.3.4 Genomförandet

De föreslagna förändringarna av Jordbruksverket, Livsmedelsverket och länsstyrelserna bör påbörjas efter det att distriktsveterinärorganisationen avvecklats. Det kan möjligen te sig naturligt att först genomföra förändringarna inom myndigheterna. Avvecklingen av distriktsveterinärorganisationen bör dock enligt min uppfattning genomföras av den myndighet som har störst erfarenhet av organisationen.

En snar avveckling av distriktsveterinärorganisationen ter sig också angelägen med hänsyn till de ekonomiska problem som finns inom organisationen. En avveckling av distriktsveterinärorganisationen, som innebär den största besparingen för staten, bör även av statsfinansiella skäl prioriteras. Länsveterinärerna kommer i hög grad att engageras i avvecklingsarbetet varför inte heller förändringarna på den regionala nivån bör inledas förrän distriktsveterinärorganisationen avvecklats. Avvecklingen av distriktsveterinärorganisationen kan enligt min bedömning vara avslutad tidigast den 1 juli 1994. (Närmare om avvecklingen av distriktsveterinärorganisationen, se avsnitt 7.1.1.) Därefter bör förändringarna av de centrala och regionala myndigheterna genomföras. Jag bedömer genomförandetiden till ett år. Det innebär att förändringarna tidigast kan vara genomförda den 1 juli 1995.

Den personal som tjänstgör vid Jordbruksverkets djuravdelning, med undantag för dem som har haft uppgifter inom distriktsveterinärorganisationen, och internationella smittskyddsenheten samt en eller två av verksjuristerna bör erbjudas motsvarande anställning i Livsmedelsverket. De inspektörer som frigörs genom att centrala uppgifter överförs till den regionala nivån bör erbjudas anställning inom berörda länsstyrelser. Personal som på detta sätt får ny anställning hos Livsmedelsverket resp. länsstyrelserna behöver inte sägas upp. I den mån personalen inte accepterar erbjudandena måste dock, om omplaceringsmöjligheter saknas, uppsägning ske.

Enligt avtalet om trygghetsfrågor, som anger statliga arbetsgivares trygghetsåtaganden gentemot sina anställda, är målsättningen att så långt möjligt skapa förutsättningar för att ingen skall bli arbetslös till följd av arbetsbrist eller till följd av att han i samband med omlokalisering eller motsvarande väljer att inte följa med till den nya orten¹¹.

¹¹ Vid eventuell uppsägning aktualiseras följande trygghetsåtaganden.

- dubblerad uppsägningstid,
- ersättning av kostnader för utbildning, praktik, inskolning och andra liknande insatser för uppsagda,
- pensionsersättning för uppsagda som fyllt 60 år,
- särskild pensionsersättning från 55 år i vissa fall,
- inkomsttrygghetstillägg om ny anställning ger lägre lön,
- avgångsersättning som ersätter skillnaden mellan arbetslöshetsförsäkringens dagpenning och 85 % av tidigare lön,
- efterskydd om ny anställning upphör inom fem år.

Jordbruksverket resp. Livsmedelsverket ansvarar för eventuell uppsägning och för att avvecklingen av uppsagd personal genomförs i överensstämmelse med lagar och avtal.

För att förbereda förändringarna inom den regionala nivån bör länsstyrelserna snarast inleda diskussioner om bildande av samverkansområden och val av administrativt ansvarig länsstyrelse.

Sammanfattning: Genomförandet av de föreslagna förändringarna av Jordbruksverket, Livsmedelverket och länsstyrelserna bör påbörjas efter det att distriktsveterinärorganisationen avvecklats. Förändringarna bör kunna genomföras under en tidsperiod av ett år. Jag föreslår att den personal på Jordbruksverket som omfattas av mitt förslag bör erbjudas motsvarande anställning i Livsmedelsverket och de inspektörer som frigörs genom att centrala uppgifter överförs till den regionala nivån bör erbjudas anställning inom berörda länsstyrelserna. I den mån personalen inte accepterar erbjudandena måste dock, om omplaceringsmöjligheter saknas, uppsägning ske.

7 Framtida organisation av annan än statlig och kommunal verksamhet samt därmed sammanhängande frågor

7.1 Djurens hälso- och sjukvård

7.1.1 Fältverksamhet

Utgångspunkter

Den framtida fältverksamheten måste anpassas till de ändrade krav som följer av större produktionsenheter, nya och ändrade produktionsformer och ökad kunskap hos djurägarna. Verksamheten måste också anpassas till den ökade efterfrågan av förebyggande hälsovård.

Vidare är det angeläget att fördjupa och bredda fältveterinärernas kompetens. Kompetensen är för närvarande alltför varierande. Den senaste kunskapen inom diagnostik, terapi och förebyggande hälsovård används inte i tillräcklig omfattning¹.

Samverkan mellan djursjukvård och förebyggande djurhälsovård måste också förbättras. Det är inte tillfredsställande att veterinärer från olika organisationer besöker en gård för åtgärder som en av dem kan utföra. Den bristande kontakten mellan dessa leder ibland även till dubbelarbete i gränsområdet mellan djursjukvård och förebyggande hälsovård. Organisationerna måste, inte minst av kostnadsskäl, samordna sina resurser. En framtida förskjutning från akutsjukvård till förebyggande hälsovård gör en samordning än mer angelägen.

Även veterinärernas arbetsförhållanden måste förbättras. Det gäller främst omfattningen av beredskap och jourtjänstgöring samt möjlighet till deltidstjänstgöring. Kan man komma till rätta med detta torde även rekryteringen underlättas.

En avveckling av det statliga huvudmannskapet för den veterinära fältverksamheten får inte innebära att man förlorar en rikstäckande veterinär service. Djurägarna skall även i framtiden ha tillgång till en tillfredsställande veterinär service i alla delar av landet.

Fältveterinärerna bör även i framtiden kunna utföra uppgifter åt staten inom djurskydd, smittskydd och livsmedelskontroll. En avveck-

¹ Jfr Sveriges Veterinärmedicinska Sällskap; Den framtida veterinära fältverksamheten.

ling av det statliga huvudmannskapet för den veterinära fältverksamheten innebär inte att statens behov av lokala veterinärer som kan åta sig uppgifter inom dessa områden upphör.

Verksamhetsform

Utredningen har funnit många skäl tala för att den framtida veterinära fältverksamheten bör bedrivas i veterinärstationer. Verksamheten blir mindre sårbar. Korttidsfrånvaro på grund av sjukdom, vård av sjukt barn, utbildning, kompensationsledighet m.m. kan hanteras utan externa vikarier. Förutsättningar skapas för deltidstjänstgöring. Det blir möjligt att specialisera sig. Inköp av kvalificerad utrustning blir mindre betungande då kostnaden kan delas av flera användare. Vidare har kollegial samverkan ofta en positiv inverkan både på trivsel och arbetsresultat. Utvecklingen inom EG går också mot att fältveterinärerna driver praktik i grupp. En nackdel med veterinärstationer är att de innebär längre reseavstånd till vissa djurägarer. Jag anser dock att denna nackdel vid en ändamålsenlig fördelning av arbetet mer än väl uppvägs av fördelarna. Enligt min uppfattning skulle det optimala vara en veterinärstation med fyra veterinärtjänster fördelade på fem veterinärer. Veterinärstationen skulle då kunna erbjuda en dygnstäckande jourverksamhet utan att detta blir allt för betungande för de veterinärer som är verksamma vid stationen. En sådan bemanning är dock inte möjlig i allt för djurglesa områden. Ingen veterinärstation bör emellertid ha mindre än två veterinärtjänster. De veterinärer som är verksamma i veterinärstationer bör utöva all praktik inom stationssamverkan.

Vid veterinärstationer i djurtäta regioner bör i första hand finnas allmänpraktiserande veterinärer med särskild inriktning på svin eller nöt. Dessa bör svara för diagnostik, terapi och förebyggande djurhälsovård. Rutinmässiga besättningsbesök åt Slakteriförbundets djurhälsovård och husdjursföreningarna borde kunna vara en väsentlig del av det förebyggande djurhälsoarbetet.

I mindre jordbruksintensiva delar av landet kan underlaget för veterinärstationen till en större del utgöras av sällskapsdjur och sporthästar. Vid stationerna kan då finnas allmänpraktiserande veterinärer och veterinärer med särskild inriktning på sällskapsdjur och häst. Målsättningen bör även för dessa stationer vara att ansvara för diagnostik, terapi och förebyggande djurhälsovård. De kan dock inte förväntas ha

samma kompetens inom djurslagen svin och nöt som stationer i områden med intensiv animalieproduktion. Djurslagsspecialisterna inom Slakteriförbundets djurhälsovård och husdjursföreningarna måste därför utnyttjas på annat sätt än i de jordbruksintensiva områdena.

I landet finns det för närvarande 20 flerveterinärstationer och 19 tvåveterinärstationer. Mot bakgrund av vad som ovan anförts bör bildandet av ytterligare veterinärstationer eftersträvas vid en avveckling av det statliga huvudmannaskapet. Det saknar därvid betydelse om fältverksamheten kommer att drivas privat, av enskild veterinär eller bolag, eller av hushållningssällskap eller husdjursförening. Om fältverksamheten bedrivs i stationsform över hela landet torde behovet av externa vikarier minska med uppskattningsvis 60 – 70 årsarbetskrafter². Till viss del tillgodoser det rådande vikariatssystemet ett utbildningsbehov av nytutexaminerade veterinärer. I den mån det kvarvarande behovet av vikarier inte tillgodoser detta utbildningsbehov bör man som ett komplement till grundutbildningen överväga införandet av en allmäntjänstgöring (AT) av samma typ som för läkare och tandläkare.

Sammanfattning: Jag anser att den framtida veterinära fältverksamheten så långt möjligt bör bedrivas i veterinärstationer med en bemanning av fem veterinärer fördelade på fyra veterinärtjänster. Veterinärerna kommer att behöva en kompetens anpassad efter lokala förhållanden. Om all veterinär fältverksamhet drivs i stationsform torde behovet av externa vikarier minska med uppskattningsvis 60 – 70 årsarbetskrafter.

Administration m.m.

En avveckling av det statliga huvudmannaskapet för den veterinära fältverksamheten kommer sannolikt att innebära att fältverksamheten i flertalet län kommer att bli privatpraktikbaserad. Trots avgörande skillnader påminner distriktsveterinärernas arbetssituation redan i dag mycket om den egna företagarens. Distriktsveterinärerna torde därför vara tämligen väl förberedda för att verka i en privatpraktikbaserad fältverksamhet. Det finns dock en oro bland distriktsveterinärerna för

² Behovet av vikarier har med utgångspunkt från beräkningarna i avsnitt 8.3.1 uppskattats till 47 årsarbetskrafter. Nuvarande behov uppskattas till 115 årsarbetskrafter.

hur man skall klara omställningen från statstjänstemän till egna företagare. Jag vill därför peka på möjligheten att externt köpa administrativa tjänster eller att ansluta sig till ett veterinärt servicebolag.

I samband med utredningsuppdraget har jag varit i kontakt med bl.a. Praktikertjänst AB. Företrädare för bolaget har uppgivit att det på konsultbasis kan bistå vid uppbyggnaden av ett "Veterinärtjänst" men att det med hänsyn till Praktikertjänsts verksamhetsinriktning inte har möjlighet att löpande sälja administrativa tjänster till ett sådant bolag eller till enskilda veterinärer. Det är dock troligt att andra företag kommer att erbjuda sådana tjänster.

Om hushållningssällskap eller husdjursförening kommer att bedriva veterinär fältverksamhet kan förutsättas att dessa även kommer att sköta de administrativa uppgifter som är förknippande med verksamheten. Husdjursföreningarna kan även komma att erbjuda administrativ service till fältveterinärer som inte tillhör den egna organisationen.

Sammanfattning: För många veterinärer som har för avsikt att bedriva veterinär fältverksamhet som egna företagare kan det vara en fördel att externt köpa administrativa tjänster eller ansluta sig till ett veterinärt servicebolag.

Uppgifter

Den veterinära fältverksamheten bör liksom tidigare i första hand tillgodose behovet av hälso- och sjukvård hos djur inom animalieproduktionen samt hos hästar som används i jord- och skogsbruket. För att det skall vara möjligt att i mindre djurtäta områden bedriva veterinär verksamhet i veterinärstationer torde det dock vara nödvändigt att verksamheten även omfattar sällskapsdjur och sporthästar. För samtliga veterinärstationer är det givetvis en fördel att vara så mångsidiga som möjligt.

De som bedriver veterinär fältverksamhet bör sträva efter ett närmare samarbete med Slakteriförbundets djurhälsovård och husdjursföreningarna vad gäller förebyggande djurhälsovård. I den mån husdjursföreningarna kommer att bedriva veterinär fältverksamhet kan man utgå från att fältverksamheten kommer att integreras med resp. husdjursförenings övriga verksamhet. I övrigt blir samarbetet beroende av i vilken utsträckning Slakteriförbundets djurhälsovård och husdjursföreningarna kommer att köpa tjänster från fältveterinärerna.

En avgörande faktor för dessa organisationers intresse av att köpa tjänster blir veterinärernas kompetens. Det är således av väsentlig betydelse att veterinärerna har eller skaffar sig god kompetens vad gäller djurslagen svin och nöt.

Vidare måste det åligga fältveterinärerna, liksom övriga veterinärer, att skyndsamt underrätta den centrala myndigheten, länsstyrelsen, smittskyddsläkaren och miljö- och hälsoskyddsnämnden om förhållanden som ger anledning att befara att det inom dennes verksamhetsområde förekommer sådan sjukdom som avses i epizootilagen eller annan djursjukdom som kan överföras till människor samt att omedelbart vidta nödvändiga åtgärder för att förhindra att smitta sprids. De bör även vara skyldiga att enligt de föreskrifter som meddelas av den centrala myndigheten underrätta den centrala myndigheten om andra djursjukdomar. Om veterinären har anledning misstänka att djur drabbats av en epizootisk sjukdom, skall han omedelbart göra en undersökning för att fastställa sjukdomens art. Föreligger grundad anledning anta att ett fall av epizootisk sjukdom har inträffat, skall han, i den utsträckning som behövs för att motverka smittspridning, besluta om förbud mot att besöka och lämna den fastighet där sjukdomsfallet inträffat eller smitta annars kan antas förekomma samt besluta om förbud att utföra transporter till eller från sådan fastighet (spärrförklaring). Om den centrala myndigheten beträffande visst område föreskrivit vaccinering eller annan skyddsåtgärd för att förebygga att smittsam husdjursjukdom bryter ut eller sprids bör också samtliga veterinärer vara skyldiga att på anmodan och mot ersättning delta i arbetet.

För att upprätthålla en acceptabel djurskyddstillsyn anser jag det nödvändigt att fältveterinärer, såväl som övriga veterinärer, åläggs skyldighet att anmäla missförhållanden i fråga om djurs vård eller behandling som kommer till deras kännedom. I likhet med vad som nu gäller för distriktsveterinärerna bör möjlighet föreligga att rätta till missförhållandena genom att påtala dessa för djurägaren. Om rättelse inte sker bör veterinären vara skyldig att anmäla missförhållandena till miljö- och hälsoskyddsnämnd och länsstyrelse. En författningssenlig skyldighet att anmäla djurskyddsfall i kombination med de svenska veterinärernas integritet skapar enligt min mening goda förutsättningar för att djurskyddsfall som upptäcks av veterinärerna i deras yrkesutövning kommer till ansvariga organs känne-

dom. Veterinärernas skyldigheter i detta avseende bör införas i veterinärinstruktionen.

Som tidigare nämnts kommer staten även i framtiden att ha ett behov av att anlita lokala veterinärer för vissa uppgifter av officiell karaktär. Det kan röra sig om köttbesiktning, export- och införselkontroll av livsmedel av animaliskt ursprung, insatser vid bekämpning av smittsamma sjukdomar, gränskontroll, besiktningssuppgifter vid tävling med djur samt provtagning och eventuell annan undersökning som krävs som underlag för utfärdande av officiella intyg. Staten måste på något sätt försäkra sig om att det finns veterinärer tillgängliga för dessa uppgifter.

Att träffa avtal med enskilda veterinärer vid de tillfällen behov uppkommer är ett allt för osäkert tillvägagångssätt samtidigt som det administrativt skulle bli mycket svårhanterligt. Jag föreslår därför att staten avtalar med veterinärstation, annan privatpraktik eller organisation att denna för en längre tidsperiod ställer veterinärer till förfogande för att utföra ovan nämnda uppgifter inom ett visst geografiskt område. Ansvarig myndighet har att i erforderlig omfattning utfärda förordnanden för avtalspartens veterinärer³. Ersättning som skall erläggas av staten bör utgå i enlighet med vad som fastställs efter förhandlingar mellan parterna. Ersättning som skall erläggas av annan, t.ex. importör eller tävlingsarrangör, bör inte regleras i avtalet. Vidare bör staten enligt avtalet förbinda sig att under avtalstiden enbart anlita avtalspartens veterinärer för här aktuella uppgifter⁴. Motprestation för denna "ensamrätt" bör vara att avtalsparten inom det aktuella området åtar sig att tillhandahålla en dygnstäckande jourverksamhet. Tillgängligheten bör regleras i avtalet. Med rimliga krav på tillgänglighet och tillgång till moderna telekommunikationer behöver inte bundenheten bli allt för betungande. Någon särskild ersättning för bundenheten bör därför inte utgå utan får anses kompenseras av "ensamrätten". Däremot bör ersättning utgå för de jourförrättningar

³ Livsmedelsverket har ingått avtal av denna typ med ett antal miljö- och hälsoskyddsnämnder avseende besiktning och kontroll vid exportkontrollerade anläggningar.

⁴ Undantagsvis bör en viss uppgift kunna undantas om det skulle vara mer ändamålsenligt att annan veterinär än någon av avtalspartens veterinärer utför uppgiften. När det gäller införselkontroll av livsmedel kan det t.ex. vara mest ändamålsenligt att en kommunal tjänsteman (stadsinspektör) förordnas då kommunen är ansvarig för denna verksamhet. Vidare är det inom kycklingproduktionen lämpligt att köttkontroll och salmonellakontroll utförs av samma veterinär.

som påbörjas vardagar före kl. 07.00 och efter kl.19.00 eller som företas under helger. I Danmark verkar veterinärernas fackliga organisation av etiska skäl för en 24-timmars tillgänglighet. Dessutom anses det i Danmark ur konkurrenssynpunkt vara omöjligt för veterinärerna att inte tillhandahålla en dygnstäckande jour. Djurägaren betalar en förhöjd taxa men någon statlig ersättning för jourförrättningar utgår inte. Förutsättningar för att jourverksamheten i Sverige skulle kunna bedrivas helt utan statlig ersättning torde dock för närvarande inte föreligga. Storleken av den ersättning som skall utgå vid jourförrättning får avgöras vid förhandlingar mellan parterna. För att motverka att veterinär verksamhet onödigtvis bedrivs på obekväma arbetstid bör enligt min uppfattning ersättning utgå som svarar mot en viss procentandel av det arvode djurägaren betalar. En rimlig nivå anser jag vara ca 30 %. I avtalet har staten möjlighet att ställa krav på veterinärernas kompetens m.m. Inom EG, där det också förekommer att privatpraktiserande veterinärer efter förordnande (ackreditering) utför uppgifter åt staten, måste veterinärerna genomgå särskilda kunskapsprov. Detta är dock inget jag vill förorda för svenska förhållanden. Avtalet bör föregås av ett upphandlingsförfarande och förslagsvis sträcka sig över en tidsperiod av två år. Då omfattningen av flertalet uppgifter inte kan förutses bör avtalet utformas som ett avropsavtal. Upphandlingen skall bedrivas affärsmässigt. Upphandlande myndighet skall således utnyttja den konkurrenssituation som finns.

Jag har anledning att tro att ett avtal av här skisserat slag kommer att vara eftertraktat för dem som bedriver veterinär fältverksamhet. Jag förutsätter därför att hela landet kan täckas in med avtal av denna typ. Mycket talar för att huvuddelen av den veterinära fältverksamheten i Norrbottens, Västerbottens, Västernorrlands, Jämtlands, Kopparbergs och Gävleborgs län kommer att bedrivas av hushållnings-sällskap eller husdjursföreningar. Konkurrensen på det veterinära området är i dessa län, möjligen med undantag av kustområdet, begränsad. Vid upphandlingen i de sex nordligaste länen kommer således upphandlande myndighet att i huvudsak vara hänvisad till dessa organisationer. I övriga län, där huvuddelen av den veterinära fältverksamheten sannolikt kommer att vara privatpraktikbaserad, är förutsättningarna för konkurrens större. Enligt min bedömning torde emellertid veterinärstationerna på de flesta håll ha de största förutsättningarna att erhålla dessa avtal. Om det blir fråga om upphandling som omfattar hela eller stora delar av Norrland eller andra

områden som omfattar fler än ett regionalt samverkansområde bör den centrala myndigheten ombesörja upphandlingen. Mitt förslag att samla huvuddelen av de centrala veterinära myndighetsuppgifterna i ett verk skapar möjligheter för den centrala myndigheten att teckna ett avtal som omfattar samtliga veterinära uppgifter som kan bli aktuella. Den centrala myndighetens uppgifter i detta avseende bör införas i dess instruktion. Att handla upp veterinära tjänster från enskilda veterinärstationer/privatpraktiker är ett tämligen omfattande arbete. Det är inte rimligt att den centrala myndigheten ombesörjer även denna upphandling. Den bör i stället ombesörjas av länsstyrelserna. Fördelad på länsstyrelserna blir uppgiften inte lika betungande. Länsstyrelserna har dessutom den kännedom om lokala förhållanden som krävs för att ställa relevanta krav på den som skall bedriva verksamheten. De har också tillgång till ekonomisk och juridisk kompetens. Den centrala myndigheten bör dock tillhandahålla standardavtal för denna upphandling. Att länsstyrelserna skall svara för denna upphandling bör införas i förordningen (1990:1510) med länsstyrelseinstruktionen.

Genom denna avtalskonstruktion skapas förutsättningar dels för att statens uppgifter på det lokala planet kan utföras, dels för att en dygnsäckande jourberedskap kan upprätthållas i hela landet. Genom det statliga förordnandet torde veterinären för de uppgifter förordnandet avser även uppfylla EG:s krav på "official veterinarian". De som tecknat avtal med staten får under avtalsperioden en ekonomisk fördel och möjligen också en konkurrensfördel till följd av att deras veterinärer utför officiella uppgifter inom sina resp. geografiska verksamhetsområden. De får också en bättre möjlighet att långsiktigt planera sin verksamhet. Det måste också anses vara en fördel att statens uppgifter samordnas även på det lokala planet.

Det bör vara möjligt för staten att vid sidan av ovan nämnda avtal teckna avtal som enbart avser tillhandahållande av jour. Genom att förbinda sig att under årets samtliga dagar tillhandahålla en dygnsäckande jour för animalieproduktionens djur och hästar som används i jord- och skogsbruket kan även andra än de som åtagit sig att utföra statliga uppgifter under i avtalet angivna förutsättningar erhålla viss ersättning för jourförrättningar. Det kan t.ex. bli aktuellt att ingå ett sådant avtal om en veterinärstation och en annan privatpraktik vill dela jouden inom ett område.

Fältveterinärerna kommer genom sin verksamhet i kontakt med flertalet djurbesättningar. Stora samordningsfördelar skulle vinnas om kommunerna anlidade de fältveterinärer som är verksamma inom kommunen för att i samband med sina besök i besättningarna utföra djurskyddstillsyn åt kommunen. Resultatet skulle kunna redovisas till kommunen genom en av veterinären ifylld checklista. Fältveterinären kan också utföra andra uppgifter inom djurskyddstillsynen. Han kan t.ex. delta i verksamhetsplanering och medverka i utredningar. Fältveterinärerna bör, liksom kommunerna, verka för att ett samarbete av här beskrivet slag kommer till stånd.

Fältveterinärerna bör även i fortsättningen vara skyldiga att rapportera sina sjukbesök till djursjukdatasystemet.

Sammanfattning: Den veterinära fältverksamheten bör även i fortsättningen primärt vara inriktad på animalieproduktionens djur samt hästar inom jord- och skogsbruk. Ett närmare samarbete med Slakteriförbundets djurhälsovård och husdjursföreningarna bör eftersträvas. Fältveterinärernas kompetens inom djurslagen svin och nöt är därvid av avgörande betydelse. Veterinärernas skyldigheter att rapportera och ingripa vid fall av misstänkta utbrott av smittsamma sjukdomar bör bibehållas i huvudsak oförändrade. Samtliga veterinärer bör åläggas en skyldighet att anmäla missförhållanden i fråga om djurs vård och behandling. Staten kommer även i framtiden att ha ett behov av att anlita lokala veterinärer för vissa uppgifter av officiell karaktär. Jag föreslår därför att staten för två år i taget avtalar med veterinärstation, annan privatpraktik eller organisation att denna ställer veterinärer till förfogande för att utföra uppgifter av detta slag inom ett visst geografiskt område. Ansvarig myndighet har att i erforderlig omfattning utfärda förordnanden för avtalspartens veterinärer. Ersättning som skall erläggas av staten bör utgå i enlighet med vad som fastställs efter förhandlingar mellan parterna. Ersättning som skall erläggas av annan, t.ex. importör eller tävlingsarrangör, bör inte regleras i avtalet. Vidare bör staten enligt avtalet förbinda sig att under avtalstiden enbart anlita avtalspartens veterinärer för här aktuella uppgifter. Motprestation för denna "ensamrätt" bör vara att avtalsparten inom det aktuella området åtar sig att tillhandahålla en dygnstäckande jourverksamhet. Någon särskild ersättning för bundenheten utgår inte utan får anses kompenseras av "ensamrätten". Däremot bör ersättning utgå för de jourförrättningar som påbörjas

vardagar före kl. 07.00 och efter kl.19.00 eller som företas under helger. Det bör även vara möjligt för staten att vid sidan av ovan nämnda avtal teckna avtal som enbart avser tillhandahållande av jour. Veterinärstationerna bör sträva efter att inleda samarbete med kommunerna inom djurskyddstillsynen. Fältveterinärerna bör även i fortsättningen vara skyldiga att rapportera sina sjukbesök till djursjukdatasystemet.

Fort- och vidareutbildning

Det finns ett stort behov av fort- och vidareutbildning. En utökad samverkan mellan fältveterinärerna och de organisationer som bedriver förebyggande hälsovård förutsätter en höjning av fältveterinärens kompetens inom djurslagen svin och nöt. Ny kunskap och nya rön inom diagnostik, terapi och förebyggande hälsovård måste användas i större utsträckning. Vidare skall fältveterinärerna i framtiden kunna fullgöra veterinära uppgifter inom produktionsgrenar som kan bli aktuella i ett omstrukturerat jordbruk.

Fältveterinärerna har tidigare inte varit särskilt benägna att delta i fort- och vidareutbildning. Varje veterinär måste emellertid ständigt förnya och utveckla sina kunskaper för att kunna utföra sitt arbete med hänsyn till de ökade krav som utvecklingen ställer. Den ökade möjligheten till kortvarig ledighet som blir ett resultat av en samverkan i veterinärstationer ökar förutsättningarna för att kunna delta i utbildning. Veterinärstationen eller annan som bedriver veterinär fältverksamhet får dock räkna med att själv bära kostnaden för veterinärernas fort- och vidareutbildning. Med hänsyn till att utbildningen i framtiden kommer att vara ett verksamt konkurrensmedel råder det dock ingen tvekan om att vidareutbildning kommer att löna sig.

Den centrala myndigheten bör se till att sådan utbildning tillhandahålls som är nödvändig för att veterinärerna skall kunna utföra uppgifter åt staten. Övrig vidareutbildning bör i första hand tillhandahållas av Sveriges lantbruksuniversitet och Sveriges Veterinärmedicinska Sällskap. Även andra kan dock förväntas tillhandahålla viss utbildning t.ex. Aktiebolaget Trav och Galopp (ATG), Svensk Husdjurskötsel och Slakteriförbundet.

Sammanfattning: Det finns ett stort behov av fort- och vidareutbildning. Det är nödvändigt att varje veterinär ständigt förnyar och utvecklar sina kunskaper inom sitt område, inte minst därför att kompetensen i framtiden kommer att få allt större betydelse som konkurrensmedel.

Genomförandet m.m.

Som tidigare anförts bör distriktsveterinärorganisationen avvecklas innan förändringarna av Jordbruksverket, Livsmedelverket och länsstyrelserna genomförs. De distriktsveterinärer som är förordnade tills vidare bör sägas upp⁵. Uppsägning kan dock inte ske av de distriktsveterinärer som har s.k. konstitutorial. Man kan emellertid räkna med att några av dem som tillhör denna kategori slutar frivilligt för att driva verksamhet privat och att några avgår med pension. De som inte vill sluta frivilligt får staten antingen förflytta eller träffa särskild uppgörelse med.

Avvecklingen skall äga rum under ordnade former. Veterinärerna måste ha möjlighet att förbereda övergången till privatpraktik och i förekommande fall att organisera sig i veterinärstationer. I den mån hushållningssällskap eller husdjursförening har för avsikt att driva veterinär fältverksamhet måste dessa ges tillfälle att bygga upp en sådan verksamhet. Mot denna bakgrund bedömer jag ett år vara en lämplig övergångstid. Enligt avtalet om trygghetsfrågor är uppsägningstiden fördubblad vid uppsägning på grund av arbetsbrist vilket innebär att distriktsveterinärernas uppsägningstid kan variera mellan 2 och 12 månader beroende på ålder och anställningstid. Uppsägningstiden bör sammanfalla med övergångstiden. För dem som inte har 12 månaders uppsägningstid bör staten därför förlänga uppsägningstiden till 12 månader.

Om distriktsveterinären innan uppsägningstiden gått till ända fått annan anställning eller är beredd att påbörja verksamhet i en privat veterinärstation anser jag att han inte skall behöva stå till förfogande resterande del av uppsägningstiden. I den mån den veterinära fältverksamheten kommer att bedrivas av hushållningssällskap eller husdjursföreningar kommer sannolikt huvuddelen av de distriktsveterinärer som är verksamma inom aktuella områden att erbjudas anställ-

⁵ Eventuellt kan omplacering bli aktuell för någon/några av dessa.

ning av resp. organisation. Vad som anförts i kapitel 6 not 10 om avtalet om trygghetsfrågor gäller även distriktsveterinärerna. Enligt min uppfattning vore det lämpligt att distriktsveterinärerna under upp-sägningstiden utnyttjade möjligheten till fort- och vidareutbildning.

Avvecklingen av distriktsveterinärorganisationen skall genomföras av den centrala myndigheten, i detta fall Jordbruksverket, som också har ansvaret för att avvecklingen genomförs i överensstämmelse med lagar och avtal. Det kan möjligen vara lämpligt att man inom verket bildar en grupp för avvecklingen som arbetar för att all personal vid entledigandetidpunkten skall ha nytt arbete eller annan acceptabel lösning ordnad.

Om inga särskilda åtgärder vidtas skulle den fria etableringsrätten och den fria konkurrensen inom djurens hälso- och sjukvård sannolikt innebära att nyetableringen skulle komma till stånd utan någon inbördes samordning. Vid sådant förhållande finns anledning att befara övergångsproblem med avsaknad av veterinär service på vissa håll och överetablering på andra. Eftersom staten har ett ansvar för att en tillfredsställande veterinär service kan tillhandahållas i alla delar av landet måste åtgärder vidtas för att motverka detta.

Inom utredningen har analyserats hur många veterinärstationer som behövs och var dessa skulle vara placerade för att tillhandahålla en tillfredsställande veterinär service i hela landet. Analysen har resulterat i en indelning av landet i 99 områden. I varje sådant område bör, med undantag för det område inom vilket Sveriges lantbruksuniversitet bedriver fältverksamhet, finnas en veterinärstation. Indelningen redovisas i betänkandets bilaga 5. För att stimulera bildandet av veterinärstationer i dessa områden anser jag att man bör använda sig av etableringsbidrag. För att påskynda etableringen bör bidraget endast vara tillgängligt en begränsad tidsperiod, förslagsvis två år. Avsikten är att bidraget skall täcka kostnader för anskaffning av utrustning till veterinärstationen. Veterinärstationen bör dock få disponera medlen fritt. Hur medlen används kan dock få konsekvenser i beskattningshänseende, se närmare under avsnitt 8.2.9. Villkor bör kunna ställas på arbetssätt och utbud av veterinära tjänster för att bidraget skall utgå. Krav bör även kunna ställas på att verksamheten vid stationen upprätthålls under viss angiven tid. Etableringsbidraget bör vara tillgängligt för alla som fyller uppställda krav, även organisationer som vill bedriva veterinär fältverksamhet i stationsform. För att undvika en allt för hård styrning anser jag att etableringsbidraget inte bör kopplas till

en i förväg bestämd ort. I många fall bör en samlokalisering med Slakterieförbundets djurhälsovård eller husdjursföreningarna eftersträvas då detta kan skapa förutsättningar för en utvecklad samverkan. En samlokalisering med hushållningssällskap och djursjukhus kan också innebära samordningsfördelar. Vidare kan kommunerna ha ett intresse av att veterinärstationen förläggs till den egna kommunen. Kommunerna kan även komma att erbjuda visst stöd för att uppnå önskad etablering. Förhandlingar med näringens organisationer, hushållningssällskap, kommuner, m.fl. kan således komma att påverka valet av etableringsort. Jag har trots detta i betänkandets bilaga 5 lämnat förslag på lämpliga stationeringsorter i resp. område, främst med utgångspunkt från att det aktuella området skall få optimal täckning.

För närvarande utgår vid nyetablering högst 200 000 kr för anskaffning av inventarier till en flerveterinärstation och högst 75 000 kr för anskaffning av inventarier till en tvåveterinärstation. Det föreslagna etableringsbidraget bör vara något högre. Jag föreslår därför att etableringsbidrag skall utgå med 300 000 kr vid nyetablering av flerveterinärstation och med 120 000 kr vid nyetablering av tvåveterinärstation. Bidraget skall betalas ut till den juridiska eller fysiska person som formellt bedriver verksamheten. Etableringsbidraget bör endast utgå för etableringar som kommer till stånd inom två år från det att distriktsveterinärerna sagts upp. När det gäller befintliga distriktsveterinärstationer skall dessa kunna tas över antingen av de vid stationen verksamma distriktsveterinärerna eller av andra. De veterinärer som redan är verksamma i veterinärstationer skall i detta hänseende ha förtur. Ett övertagande av en befintlig veterinärstation bör inte ge rätt till etableringsbidrag. I stationen befintlig utrustning som tillhör staten bör dock utan ersättning överlätas till den som övertar driften av stationen under förutsättning att driften upprätthålls under en tid av i vart fall 3 år. De veterinärer som tidigare erhållit reducerat etableringsbidrag⁶ och fortfarande bedriver veterinär fältverksamhet vid den veterinärstation för vilken bidrag utgått bör emellertid erhålla mellanskillnaden mellan det bidrag som tidigare utgått och det etableringsbidrag som maximalt kunde utgå vid aktuell tidpunkt. Beloppet bör uppräknas med konsumentprisindex. De som övertar en tvåveterinärstation och utökar antalet veterinärer bör erhålla ett etableringsbidrag motsvarande mellanskillnaden av vad som

⁶ Med reducerat etableringsbidrag avses etableringsbidrag som är lägre än det vid varje tid tillämpade högsta etableringsbidrag för fler- respektive tvåveterinärstationer.

föreslås utgå för etablering av fler- resp. tvåveterinärstation. De veterinärer som är intresserade av att nyetablera eller överta en veterinärstation får inkomma med en framställning till den centrala myndigheten. Om det föreligger fler än en framställning om etableringsbidrag för ett visst område bör etableringsbidrag utgå till den sökande som vid en helhetsbedömning får anses ha de bästa förutsättningarna att driva veterinär fältverksamhet i det aktuella området. Vid en sådan bedömning bör bl.a. hänsyn tas till lokalisering, verksamhetsinriktning, möjligheter till samverkan med organisationer som bedriver förebyggande djurhälsovård och veterinärernas kompetens. Beslut bör inte fattas utan hörande av länsstyrelsen i det län där det aktuella området är beläget. Länsstyrelsen har genom länsveterinärerna den bästa överblicken över lokala förhållanden.

I de sex nordligaste länen är det med undantag för kustområdena inte möjligt att få den veterinära fältverksamheten lönsam. För att kunna erbjuda en tillfredsställande veterinär service i dessa län erfordras enligt min bedömning någon form av statliga driftsbidrag. Om det visar sig nödvändigt kan driftsbidrag även komma att utgå i andra djurglesa områden⁷. I flera EG-länder förekommer liknande statliga bidrag. För att driftsbidrag skall utgå bör villkor kunna ställas på arbetssätt och utbud av veterinära tjänster. Då förutsättningarna för den veterinära fältverksamheten är högst varierande bör storleken av driftsbidragen avgöras vid förhandlingar mellan staten och dem som förklarar sig intresserade av att bedriva veterinär fältverksamhet i aktuella områden. Detta bör vara den enda bidragsformen för att upprätthålla veterinär fältverksamhet i djurglesa områden. Bidrag till avlägset boende bör därför ingå i driftsbidraget. I den mån resekostnaderna blir för stora för att djurägarna skall anlita veterinär får detta beaktas i driftsbidraget. Veterinären kan t.ex. förbinda sig att maximera den resekostnad som debiteras djurägaren mot en kompensation inom ramen för driftsbidraget.

Upphandlingsförfarandet bör inledas i ett så tidigt skede som möjligt. Konkurrensläget på orten måste dock kunna överblickas innan upphandling sker. Innan de organisatoriska förändringarna inom de centrala myndigheterna genomförts får den del av upphandlingen som bör skötas av det framtida centrala verket skötas gemensamt av de båda befintliga verken.

⁷ Värmlands läns Hushållningssällskap har anmält intresse att mot etablerings- och driftsbidrag bedriva veterinär fältverksamhet i Värmland.

Avvecklingen av distriktsveterinärorganisationen kan enligt min bedömning vara avslutad tidigast den 1 juli 1994.

Sammanfattning: Distriktsveterinärorganisationen bör avvecklas innan förändringarna av Jordbruksverket, Livsmedelverket och länsstyrelserna genomförs. Distriktsveterinärer som är förordnade tills vidare bör sägas upp. För de distriktsveterinärer som har konstitutorial får andra, individuella lösningar, tillämpas. Bildandet av veterinärstationer i lämpliga områden bör underlättas genom etableringsbidrag. För att kunna erbjuda en tillfredsställande veterinär service i de sex nordligaste länen föreslås även inrättandet av ett statligt driftsbidrag.

7.1.2 Näringsens organiserade hälsokontroll och annan förebyggande hälsovård

Som framgått under avsnitt 2.2.4 bedrivs för närvarande organiserad hälsokontroll av Svensk Husdjursskötsel, Slakteriförbundet och Fiskhälsan. Det är väsentligt att denna kontroll står öppen för alla som är intresserade att ansluta sig.

När det gäller försöken att få till stånd en samordning av den veterinära fältverksamheten och den förebyggande djurhälsovård som bedrivs av näringsens organisationer, har tidigare konstaterats att näringsens centrala organ ställt sig avvisande till en samordning genom gemensamt huvudmannaskap och genom att teckna centrala samarbetsavtal. I den mån enskilda husdjursföreningar kommer att bedriva veterinär fältverksamhet kommer emellertid en sådan samordning till stånd på det lokala planet. I övrigt gäller det att utveckla samarbetet mellan fältveterinärerna och de organisationer som bedriver förebyggande djurhälsovård. Ett utökat samarbete kan t.ex. främjas genom samlokalisering. Svensk Husdjursskötsel har analyserat fördelarna med en samlokalisering av privatpraktiserande fältveterinärer och husdjursföreningar (huvudkontor, region- eller sektionslokal). Bl.a. följande fördelar har framhållits av Svensk Husdjursskötsel.

- Husdjursföreningarnas sektioner är som regel placerade i djurtäta områden (nötkreatur).

- Fältveterinärer och djurhälsoveterinärer kan tillsammans diskutera aktuell verksamhet och fördela arbetsuppgifter t. ex. inom be-

kämpningsprogrammets ram. Information från den förebyggande hälsovården kan utnyttjas i sjukvården och vice versa.

– Husdjursföreningarna kan tillhandahålla administrativa tjänster, t.ex. ADB och samordna inköp av sprutor, kanyler och övrig utrustning.

– Husdjursföreningarnas fältpersonal kan bistå veterinären med materialvård, handräckning och provtagningsverksamhet i nötkreatursbesättningar (blod, mjölk).

Därutöver ankommer det på husdjursföreningarna och Slakteriförbundets djurhälsovård att så effektivt som möjligt utnyttja de fältverk-samma veterinärerna för rutinmässiga besättningsbesök. Slakteriförbundets djurhälsovård anlitar redan i dag externa veterinärer, främst distriktsveterinärer, för rutinmässiga besättningsbesök. Erfarenheter-na är varierande beroende på enskilda veterinärers engagemang och kompetens. Husdjursföreningarna anlitar externa veterinärer i betydligt mindre omfattning. Jag har emellerid erfarit att man i framtiden har för avsikt att i ökad utsträckning nyttja fältveterinärer för besättningsbesök. För ett bättre resursutnyttjande bör det vara en målsättning att husdjursföreningarnas och Slakteriförbundets djurhälsovårds rutinmässiga besättningsbesök utförs av fältveterinärer.

Inom slaktsvinsproduktionen utgör bearbetning av besiktningfynd ett viktigt inslag för att indikera ett stort hälsoläge hos en besättning. Så borde även kunna vara fallet för övriga djurslag inom animaliepro-duktionen. Systemet med information från köttbesiktningen bör där-för vidareutvecklas och utnyttjas bättre.

För att utveckla djurhälsovården ytterligare är det nödvändigt med en nära kontakt med den kliniska forskningen vid Sveriges lantbruks-universitet och Statens veterinärmedicinska anstalt.

Vad som under avsnitt 7.1.1 anförts angående skyldigheter inom smittskydd och djurskydd bör även gälla djurhälsoveterinärerna.

Sammanfattning: I den mån enskilda husdjursföreningar inte be-driver veterinär fältverksamhet kan en ökad samordning mellan den veterinära fältverksamheten och den förebyggande djurhälsovården i viss mån främjas genom samlokalisering med husdjursföreningarna eller Slakteriförbundets djurhälsovård. I övrigt ankommer det på hus-djursföreningarna och Slakteriförbundets djurhälsovård att så effek-tivt som möjligt utnyttja fältveterinärerna för rutinmässiga besätt-

ningsbesök. Systemet med information från köttbesiktningen bör vidareutvecklas och utnyttjas bättre. Djurhälsoveterinärerna skall ha samma skyldigheter som övriga veterinärer vad gäller smittskydd och djurskydd.

7.1.3 Djursjukhus, djurklinik och annan privatpraktik

Etablering och drift av djursjukhus, djurklinik och annan privatpraktik bör liksom tidigare styras av efterfrågan på sådana veterinära tjänster som erbjuds vid dessa anläggningar. Det finns ingen anledning att styra etablering eller garantera driften genom statliga bidrag. Inget hindrar dock att t.ex. kommunerna även i fortsättningen stödjer djursjukhus och djurkliniker så att dessa kan bedriva jourverksamhet.

Vad som under avsnitt 7.1.1 anförts angående skyldigheter inom smittskydd och djurskydd bör även gälla veterinärer som är verksamma inom djursjukhus, djurklinik och annan privatpraktik.

På vissa orter kan en samlokalisering av veterinärstation och djursjukhus/djurklinik vara fördelaktig. Det kan t.ex. vara möjligt att ha gemensam jour.

Sammanfattning: Etablering och drift av djursjukhus, djurklinik och annan privatpraktik bör liksom tidigare styras av efterfrågan på sådana veterinära tjänster som erbjuds vid dessa anläggningar. Veterinärer som är verksamma inom djursjukhus, djurklinik och annan privatpraktik skall ha samma skyldigheter som övriga veterinärer vad gäller smittskydd och djurskydd.

7.2 Seminverksamhet och överföring av befruktade ägg

Seminverksamheten och överföring av befruktade ägg bör även i fortsättningen under veterinärt ansvar bedrivas både av näringsens organisationer och av enskilda djurägare.

När det gäller inseminering finns som tidigare framgått en stor skillnad mellan svin och nötboskap. Inseminering av svin utförs till ca 90 % av enskilda djurägare medan inseminering av nötboskap huvudsakligen utförs av husdjursföreningarnas husdjurstekniker. De husdjurstekniker som inom husdjursföreningarna arbetar med insemine-

ring motsvarar totalt ca 235 årsarbetskrafter. Det finns emellertid en tendens till att inseminering av nötboskap i allt högre grad utförs av enskilda djurägare. Det bör vara en strävan att enskilda djurägare på sikt även utför större delen av insemineringen av nötboskap. Detta skall givetvis ske under veterinärt ansvar. En sådan utveckling skulle innebära stora rationaliseringsvinster för jordbruksnäringen.

Sammanfattning: Seminverksamhet och överföring av befruktade ägg bör även i fortsättningen under veterinärt ansvar bedrivas både av näringens organisationer och av enskilda djurägare. Vad beträffar inseminering bör enskilda djurägare i så stor utsträckning som möjligt under veterinärt ansvar själva inseminera svin och nötboskap.

8 Framtida kostnader och finansiering

8.1 Inledning

I detta kapitel behandlas de ekonomiska konsekvenserna av föreslagna förändringar. Det bör beaktas att förändringarna inte enbart syftar till att åstadkomma en mer rationell organisation utan även är avsedda att vara kvalitets- och kompetenshöjande. Vidare har hänsyn tagits till de ökade kostnader som ett framtida medlemskap i EG sannolikt kommer att medföra. Nuvarande kostnader redovisas i avsnitt 2.17. I detta kapitel redovisas endast den förändring av kostnaderna som följer av föreslagna förändringar och ett framtida EG-medlemskap.

I avsnitt 8.2 behandlas kostnader och finansiering för statliga och kommunala uppgifter. Avsnittet är uppdelat efter verksamhetsområden och avslutas med en beräkning av de föreslagna förändringarnas sammanlagda ekonomiska betydelse för stat och kommun med beaktande av ett framtida EG-medlemskap. I avsnitt 8.3 behandlas kostnader och finansiering för andra uppgifter än statliga och kommunala. Även detta avsnitt är uppdelat efter verksamhetsområden. Avsnittet avslutas med en beräkning av de föreslagna förändringarnas sammanlagda ekonomiska betydelse för djurägarna. Alla belopp anges i 1992 års penningvärde.

Huvuddelen av de uppgifter som ligger till grund för beräkningarna har tillhandahållits av Jordbruksverket, Livsmedelsverket och Sveriges Veterinärförbund.

8.2 Statliga och kommunala uppgifter

8.2.1 Djurens hälso- och sjukvård

Jag har föreslagit att det statliga huvudmannskapet för den veterinära fältverksamheten avvecklas. Om förslaget genomförs innebär det minskade kostnader för Jordbruksverket. De uppgifter som Jordbruksverket utför i egenskap av chefsmyndighet för distriktsveterinärorganisationen tar i anspråk 0,5 veterinärtjänst, 0,4 handläggartjänst och 0,4 assistenttjänst till en beräknad kostnad av 0,6 mkr. Denna kostnad finansieras över statsbudgeten, anslaget B1. Statens jordbruksverk.

Statens övriga kostnader för distriktsveterinärorganisationen kan beräknas till 115,0 mkr och finansieras dels över statsbudgeten, anslaget F4. Bidrag till distriktsveterinärorganisationen, dels genom djursjukvårdsavgifter. Vid en avveckling av det statliga huvudmannskapet bortfaller samtliga dessa kostnader, totalt 115,6 mkr. Om staten inte längre är huvudman för den veterinära fältverksamheten saknas enligt min uppfattning förutsättningar för att ta ut statliga djursjukvårdsavgifter. Avvecklingen innebär således även minskade intäkter. Med hänsyn till att distriktsveterinärerna utför uppgifter även inom andra områden än djurens hälso- och sjukvård behandlas de samlade ekonomiska konsekvenserna av att distriktsveterinärorganisationen upplöses under avsnitt 8.2.13. Jag har vidare föreslagit att den direkta tillsynen över den organiserade hälsokontrollen flyttas från den centrala myndigheten till länsstyrelserna. Detta innebär dock inte några minskade kostnader för den centrala myndigheten då någon tillsyn hittills inte bedrivits.

Länsstyrelserna som svarat för distriktsveterinärorganisationen i resp. län kommer att få minskade administrativa arbetsuppgifter till följd av en avveckling av det statliga huvudmannskapet för den veterinära fältverksamheten. De utökade arbetsuppgifter för länsstyrelserna som blir en följd av att överta den direkta tillsynen över den organiserade hälsokontrollen är av begränsad omfattning och bör kunna utföras inom ramen för den föreslagna regionala samverkan. Kostnaderna för länsstyrelsernas regionala samverkan behandlas under avsnitt 8.2.11.

Den centrala myndighetens och länsstyrelsernas kvarvarande uppgifter inom djurens hälso- och sjukvård bör finansieras över statsbudgeten.

8.2.2 Seminverksamhet och överföring av befruktade ägg

Jag har inte lämnat några förslag beträffande statliga uppgifter inom seminverksamhet och överföring av befruktade ägg. Utgångspunkten är därför att kostnaderna för dessa verksamhetsområden blir oförändrade.

Den centrala myndighetens och länsstyrelsernas uppgifter inom seminverksamhet och överföring av befruktade ägg bör även i fortsättningen finansieras över statsbudgeten.

8.2.3 Djurskydd

Jag har föreslagit att förordnanden av s.k. banveterinärer, med undantag för banveterinärer vid trav- och galoppbanor och internationella evenemang, överförs från den centrala myndigheten till länsstyrelserna. Detta kommer att innebära en viss lättnad för den centrala myndigheten. Vid ett framtida EG-medlemskap kommer emellertid den centrala myndigheten att få ytterligare arbetsuppgifter till följd av ökade internationella kontakter. Ett EG-medlemskap torde även innebära en viss ökning av den centrala myndighetens arbete inom djurskyddsområdet. Jag anser det därför motiverat med en resursförstärkning motsvarande en veterinärtjänst utöver de resurser som redan tilldelats i anledning av närmandet till EG. Kostnaden för detta beräknas till 0,5 mkr¹.

Beträffande länsstyrelserna har jag föreslagit att dessa i större utsträckning skall stödja kommunerna i arbetet med djurskyddstillsynen. De utökade arbetsuppgifter som följer av detta och av att förordnanden av banveterinärer i viss utsträckning överförs från den centrala myndigheten bör kunna utföras inom ramen för den föreslagna regionala samverkan. Kostnaderna för länsstyrelsernas regionala samverkan behandlas under avsnitt 8.2.11.

Den centrala myndighetens och länsstyrelsernas kostnader för djurskyddet bör, med undantag för de kostnader som är förenade med länsstyrelsernas stöd till kommunerna, i sin helhet finansieras över statsbudgeten. Länsstyrelsernas kostnader för stödet till kommunerna inom djurskyddet bör till viss del finansieras genom avgifter, se nedan.

Några förändringar av kommunens uppgifter på detta område har inte föreslagits. Det utökade stödet från länsstyrelserna kommer dock att innebära en effektivisering och kvalitetshöjning av djurskyddstillsynen. En sådan effekt bör även kunna bli följderna av det förordnade närmare samarbete dels mellan kommunerna, dels mellan kommunerna och inom resp. kommun verksamma veterinärer. Med hänsyn till att antalet djurskyddsinspektioner sannolikt kommer att öka är det emellertid tveksamt om förändringarna innebär några minskade kostnader för kommunerna. Jag utgår därför från att kommunernas kostnader för djurskyddstillsynen blir oförändrade. Kostnaderna för

¹ Beräkningen utgår från en månadslön om 25 000 kr. LKP 42,5 %. Direkt påverkbara kringkostnader såsom resor, traktamenten, telefon, m.m. har beräknats till 25 % av den totala lönekostnaden.

djurskyddstillsynen kan antingen skattefinansieras eller finansieras genom avgifter. Enligt 57a § djurskyddsförordningen (1988:539) får kommunen ta ut avgift enligt taxa som kommunen bestämmer för miljö- och hälsoskyddsnämndens verksamhet enligt djurskyddslagen (1988:534) och djurskyddsförordningen (Avgift får dock inte tas ut för nämndens tillsyn över djur som hålls som cirkusdjur). Enligt Jordbruksverkets rapport 1992:3, Tillsyn enligt djurskyddslagen 1991, har avgifter för djurskyddstillsynen införts i en dryg fjärdedel (27 %) av kommunerna. Vad gäller den yrkesmässiga djurhållningen bör enligt min uppfattning kostnaderna för djurskyddstillsynen i första hand träffa djurägarna. Kostnaderna för djurskyddstillsynen inom den yrkesmässiga djurhållningen bör därför i huvudsak avgiftsfinansieras. De kommuner som har infört avgifter har konstruerat dessa som fasta årsavgifter eller som besöks- eller timavgifter. De avgifter som tas ut varierar mycket mellan kommunerna, från 200 kr till 3 000 kr beroende på besättningens storlek. En mer enhetlig taxa skulle vara önskvärd. När möjligheten att ta ut avgifter för kommunal djurskyddstillsyn infördes förutsattes att kommunförbundet skulle lämna rekommendationer för kommunernas avgiftsuttag. Trots att sådana rekommendationer nu utarbetats är avgifterna mycket varierande mellan kommunerna. Jag anser därför att taxorna bör bestämmas av den centrala myndigheten på samma sätt som gäller för tillsynsavgifter inom livsmedelstillsynen. En fast årlig avgift differentierad t.ex. efter antal djurenheter framstår som mest ändamålsenlig. Kommunerna skall dock kunna befria djurägare från avgiftsskyldighet t.ex. om djurägaren anslutit sig till ett program inom näringsens förebyggande djurhälsovård som innefattar kontroll av djurskyddet. En sådan fast årlig tillsynsavgift som här beskrivits torde mycket grovt uppskattat kunna tillföra kommunerna 25 mkr² per år. Då ett antal kommuner redan infört djurskyddstillsynsavgift kan det bli fråga om ett ytterligare uttag av djurskyddstillsynsavgifter med uppskattningsvis 18 mkr. Av de tillsynsavgifter som kommunerna uppbär bör 10 % betalas till resp. länsstyrelse. (Lämpligen bör medlen erläggas till den centrala myndigheten som vidarebefordrar dessa till länsstyrelserna.) På detta sätt finansieras en del av kostnaden för det stöd som läns-

² Uppskattningen utgår från att 60 000-70 000 besättningar, ridskolor kennlar etc. kommer att omfattas av skyldigheten att erlagga tillsynsavgift, att den genomsnittliga avgiften kommer att vara ca 500 kr, och att 25 % av anläggningarna av kommunerna kommer att befrias från avgiftsskyldighet.

styrelserna skall ge kommunerna inom djurskyddstillsynen. Att en del av de kommunala djurskyddstillsynsavgifterna skall betalas till länsstyrelserna talar också för att centralt bestämma taxornas storlek.

Inom ramen för upphandlingen av veterinära tjänster har jag föreslagit att viss ersättning skall utgå för jourförrättningar som påbörjas vardagar före kl 07.00 och efter kl 19.00 eller som företas under helger. Det bör även vara möjligt för staten att vid sidan av upphandlingsavtalen teckna avtal som enbart avser tillhandahållande av jour. Storleken av den ersättning som skall utgå får avgöras vid förhandlingar mellan parterna. Enligt min uppfattning bör som tidigare anförts en ersättning utgå som svarar mot viss procentandel av det arvode djurägaren betalar. En rimlig nivå anser jag vara ca 30 %. Med denna utgångspunkt kan kostnaden för den ersättning för jourförrättningar som utges av staten beräknas till 11,2 mkr per år³. Det beräknade beloppet kan jämföras med statens nuvarande kostnad för jourverksamheten vilken beräknas till 30 mkr per år exkl. kostnader för vikarier under den kompensationsledighet som distriktsveterinärerna är berättigade till på grund av jourverksamheten. Den ersättning för jourförrättningar som skall utgå från staten bör finansieras över statsbudgeten.

Ersättningen för det arbete som utförs av banveterinärer vid trav- och galopptävlingar utgår i enlighet med ett avtal mellan Svenska Travsportens Centralförbund och Sveriges Veterinärförbund. Övriga banveterinärer ersätts enligt överenskommelse mellan berörd veterinär och tävlingsarrangör. En avveckling av det statliga huvudmannskapet för den veterinära fältverksamheten kan komma att innebära att ersättningsnivån höjs. Kostnaden för banveterinärerna bör även i fortsättningen täckas av dem som anordnar tävlingarna.

8.2.4 Smittskydd

Den centrala myndigheten kommer att få utökade arbetsuppgifter genom de ökade internationella kontakter som följer av ett framtida EG-medlemskap. Beträffande gränsskyddet innebär emellertid ett EG-medlemskap minskade uppgifter för den centrala myndigheten eftersom gränskontrollen endast kommer att kunna upprätthållas gentemot

³ Beräkningen utgår från 60 000 jourförrättningar per år och att veterinärernas arvode är förhöjt med 100 % vid jourförrättning. Beträffande storleken av veterinärernas arvode, se avsnitt 8.3.1 nedan.

länder som inte tillhör EG. Inom gränsskyddet finns centralt 3,5 veterinärtjänster och 5 assistenttjänster. Vid ett EG-medlemskap torde behovet av personal för uppgifter inom gränsskyddet minska. Som tidigare nämnts kommer handeln med levande djur inom EG att bygga på friskintyg utfärdade på avsändarorten. Även detta system kommer dock att kräva viss personal inom den centrala myndigheten. Sammantaget bedömer jag att det inom smittskyddsområdet finns behov av en resursförstärkning motsvarande 2 veterinärtjänster. Kostnaden för detta beräknas till 1,1 mkr⁴.

Jag har föreslagit att länsstyrelserna vid en upplösning av distriktsveterinärorganisationen bör upphäva beslut om spärrförklaring som fattats av enskilda veterinärer. Detta är en arbetsuppgift av mycket liten omfattning. Vidare bör länsstyrelserna vid ett EG-medlemskap utfärda sådana friskintyg som krävs vid export av djur. De utökade arbetsuppgifter för länsstyrelserna som följer av upphävande av spärrförklaring som fattats av enskilda veterinärer och utfärdande av friskintyg bör kunna utföras inom ramen för den föreslagna regionala samverkan. Kostnaderna för länsstyrelsernas regionala samverkan behandlas under avsnitt 8.2.11.

Jag har föreslagit att staten skall upphandla de veterinära tjänster som krävs vid sjukdomsutbrott. Ersättning bör utgå enligt timtaxa som fastställs efter förhandlingar mellan parterna i samband med upphandlingen. Den ersättning som utgår till distriktsveterinärerna för denna typ av uppgifter är 90 kr per påbörjad halvtimme. Distriktsveterinärerna kompenseras emellertid också genom att de uppbär en statlig tjänstelön. Då någon sådan tjänstelön inte är aktuell vid en avveckling av det statliga huvudmannaskapet är en timersättning på nuvarande nivå inte längre realistisk. Utöver arvodet uppbär distriktsveterinärerna resekostnadsersättning med 26 kr per mil. Resekostnadsersättningen skall motsvara faktisk resekostnad. Många distriktsveterinärer har dock svårt att täcka sina resekostnader med denna ersättning. Jordbruksverket betalar inte LKP på arvode och resekostnadsersättning. Verket erlägger emellertid moms. (Då distriktsveterinären i detta avseende torde vara att betrakta som arbetstagarer borde LKP men inte moms betalas.) Enligt min bedömning får man i

⁴ Beräkningen utgår från en månadslön om 25 000 kr. LKP 42.5 %. Direkt påverkansbara kringkostnader såsom resor, traktamenten, telefon, m.m. har beräknats till 25 % av den totala lönekostnaden.

framtiden räkna med en timtaxa kring 440 kr⁵, dvs. en höjning av timtaxan med ca 145 %, och en resekostnadsersättningen uppgående till 30 kr per mil, dvs. en höjning med ca 15 %. Då aktuella tjänster sannolikt kommer att handlas upp av enskilda veterinärer som bedriver näringsverksamhet, av bolag eller av organisationer skall LKP inte erläggas av det centrala verket. Med hänsyn till att veterinärerna utför dessa tjänster inom ramen för sin eller sin arbetsgivares näringsverksamhet kommer dock moms att debiteras det centrala verket. Momsen är emellertid s.k. budgetneutral. Den nuvarande kostnaden för bekämpning av smittsamma sjukdomar som utförs av distriktsveterinärer (och ett fåtal privata veterinärer) uppgår till ca 0,5 mkr exkl. moms. Resekostnadsersättningen uppgår till ca 0,1 mkr exkl. moms. Mot bakgrund av det anförda kan den framtida kostnaden för tjänster som upphandlas för bekämpning av smittsamma sjukdomar uppskattas till 1,3 mkr exkl. moms.

Den ersättning som utgår till gränsveterinärer för besiktning eller annan förrättning uppgår till 170 kr första halvtimmen och till 85 kr för varje påbörjad halvtimme därefter. Det är rimligt att anta att man i framtiden även beträffande gränsveterinärerna får räkna med en timtaxa kring 440 kr.

Vid ett EG-medlemskap har jag föreslagit att fältveterinärer efter förordnande skall utföra provtagning och annan undersökning som krävs som underlag för friskintygen. Jag utgår från att timtaxan även på detta område kommer att uppgå till ca 440 kr. Den totala kostnaden för provtagning och annan undersökning som krävs som underlag för friskintygen torde med hänsyn till det begränsade antal levande djur som exporteras till EG-området kunna uppskattas till högst 1 mkr⁶.

Huvuddelen av den centrala myndighetens och länsstyrelsernas kostnader för uppgifter inom smittskyddet bör även i fortsättningen finansieras över statsbudgeten. Kostnaden för friskintyg bör finansieras ge-

⁵ Beloppet utgår från antagandet att en veterinär som arbetar 220 dagar per år och i genomsnitt debiterar fem timmar per dag - inställelsearvode eller annan tidsspillan debiteras ej särskilt - bör ha en månadslön uppgående till 25 000 kr. Arbetsgivaravgifter/egenavgifter har beräknats till 35 %. Driftkostnaderna har beräknats till 80 000 kr per år exklusive resekostnader.

⁶ I den mån friskintyg även måste utfärdas vid förflyttning av djur mellan besättningar inom landet kan dock denna kostnad bli högre.

nom avgifter. Kostnader för besiktning utförd av gränsveterinär bör liksom hittills gäldas av importören.

8.2.5 Livsmedelskontroll

Jag har föreslagit att länsstyrelsen övertar den direkta tillsynen av livsmedelsanläggningar och den prövning av frågor om godkännande av livsmedelslokaler som tidigare utförts av Livsmedelsverket. I enlighet med vad som anförts under avsnitt 6.2.5 skulle detta innebära att den centrala myndigheten kan minska antalet inspektörstjänster med åtta. Hänsyn har då tagits till den centrala myndighetens ökade internationella kontakter som följer av EES-avtalet och ett framtida EG-medlemskap (motsvarande 5 tjänster). Besparingen av att antalet tjänster och resor minskar kan uppskattas till 4,9 mkr⁷. Jag har inte lämnat några förslag till förändringar avseende besiktningsveterinärorganisationen. Den centrala myndighetens kostnader för denna organisation bedöms därför bli oförändrade med undantag för kostnaderna för den köttbesiktning och exportkontroll som utförs av externa veterinärer. Jag har föreslagit att dessa tjänster skall upphandlas. Ersättning bör utgå enligt timtaxa som fastställs efter förhandlingar mellan parterna i samband med upphandlingen. För dessa uppgifter utgår i dag ersättning med 90 kr per påbörjad halvtimme. Livsmedelsverket betalar semesterersättning och LKP. En timmas arbete kostar således Livsmedelsverket ca 290 kr⁸. Utöver arvodet uppbär distriktsveterinärerna resekostnadsersättning med 26 kr per mil. Då LKP erläggs på belopp överstigande 12 kr per mil motsvarar detta en kostnad uppgående till 32 kr per mil. Moms utgår varken på arvodet eller resekostnadsersättningen. Som framgått under 8.2.4 får man enligt min bedömning i framtiden räkna med en timtaxa kring 440 kr. Med hänsyn till att aktuella tjänster sannolikt kommer att handlas upp av enskilda veterinärer som bedriver näringsverksamhet, av bolag eller av organisationer skall i fortsättningen LKP inte erläggas av det centrala verket. Timkostnaden kommer således att öka med ca 50 %.

⁷ Beräkningen utgår från en genomsnittlig lön för en inspektör av 23 000 kr. LKP 42,5 %. Direkt påverkbara kringkostnader såsom resor, traktamenten, telefon, m.m. har beräknats till 25 % av den totala lönekostnaden. Resekostnaderna beräknas minska med 50 %, eller 1 mkr.

⁸ Semesterersättning 13% och LKP 42,5 %.

Vidare har jag antagit att resekostnadsersättningen kommer att höjas till 30 kr, vilket med hänsyn till att det centrala verket inte kommer att betala LKP innebär i stort sett oförändrade kostnader. Då veterinärerna utför dessa tjänster inom ramen för sin eller sin arbetsgivares näringsverksamhet kommer dock moms att debiteras det centrala verket. Momsen är emellertid s.k. budgetneutral. Den nuvarande lönekostnaden för den köttbesiktning och exportkontroll som utförs av externa veterinärer uppgår till ca 4,5 mkr. Resekostnadsersättningen kan uppskattas till ca 0,4 mkr. Mot bakgrund av det anförda kan kostnaden för den framtida upphandlingen av här aktuella uppgifter uppskattas till 7,2 mkr exkl. moms.

Länsstyrelserna föreslås i väsentligt högre grad än tidigare ge stöd till kommunerna inom livsmedelskontrollen. De utökade arbetsuppgifter som följer av detta utökade stöd samt övertagandet av den direkta tillsynen över livsmedelsanläggningar och den prövning av frågor om godkännande av livsmedelslokaler som tidigare utförts av den centrala myndigheten, bör kunna utföras inom ramen för den föreslagna regionala samverkan. Kostnaderna för länsstyrelsernas regionala samverkan behandlas under avsnitt 8.2.11.

Några förändringar av kommunens uppgifter inom livsmedelskontrollen har inte föreslagits. Det utökade stödet från länsstyrelserna kommer dock att innebära en effektivisering och kvalitetshöjning av livsmedelstillsynen. En sådan effekt kan även bli följden av det förordade närmare samarbetet mellan kommunerna. Det är dock tveksamt om förändringarna innebär några minskade kostnader för kommunerna. Jag utgår därför från att kommunens kostnader blir oförändrade. (För det fall de under avsnitt 3.5 omnämnda styckningsanläggningarna skall stå under veterinär kontroll kommer dock detta att innebära ökade kostnader för kommunerna med uppskattningsvis 2,5 mkr⁹.)

Den centrala myndighetens kostnader för uppgifter beträffande normgivning, samordning och internationella kontakter bör huvudsakligen finansieras över statsbudgeten. Kostnaderna för köttbesiktning och exportkontroll bör även fortsättningsvis avgiftsfinansieras.

⁹ Omfattningen av arbetet motsvarar ca 5 årsarbetskrafter. Beräkningen utgår från en månadslön om 25 000 kr. Arbetsgivaravgifter har beräknats till 35%. Direkt påverkbara kringkostnader såsom resor, traktamenten, telefon, m.m. har beräknats till 25 % av den totala lönekostnaden.

Vad beträffar livsmedelstillsynen i övrigt bör den som driver verksamhet genom att framställa, bereda, behandla, förvara, förpacka, omförpacka, saluhålla, försälja eller servera livsmedel betala en årlig avgift för den tillsyn som enligt livsmedelslagen utövas av Livsmedelsverket, länsstyrelsen eller miljö- och hälsoskyddsnämnden. Avgift bör därutöver utgå vid provning av tillstånd, godkännande eller liknande, för uppföljning av prov som lett till anmärkning samt för att bekosta kontroll av rester av bekämpningsmedel och veterinärmedicinska preparat i vissa i landet producerade livsmedel. Livsmedelsverket bör även i fortsättningen bestämma årlig tillsynsavgift genom att meddela föreskrifter om hur de olika verksamheterna skall delas in i avgiftsgrupper med hänsyn till kontrollbehovet och hur avgiftsgrupperna skall delas in i klasser med hänsyn till omsättning eller årsarbetskraft. Tillsynsmyndigheten bör bestämma vilken avgift som enligt Livsmedelsverkets föreskrifter skall betalas för varje avgiftspliktig verksamhet. Föreskrifter om andra avgifter i samband med livsmedelstillsyn (t.ex. avgifter för tillstånd, godkännanden, provtagning, m.m.) bör meddelas av Livsmedelsverket. Kommunerna betalar för närvarande 15 % av de årliga tillsynsavgifterna till Livsmedelsverket. Kommunerna tar ut ca 80 mkr i tillsynsavgifter vilket innebär att ca 12 mkr överförs till Livsmedelsverket. Genom att länsstyrelserna övertar huvuddelen av den centrala myndighetens direkta tillsyn över livsmedelsanläggningar måste det anses rimligt att den del av avgifterna som tillkommer Livsmedelsverket minskas från 15 % till 10 %, eller med 4 mkr. De kostnader som är förenade med länsstyrelsernas stöd till kommunerna inom livsmedelstillsynen bör till viss del finansieras genom de kommunala tillsynsavgifterna. Jag anser att 10 % av dessa tillsynsavgifter, eller 8 mkr, via den centrala myndigheten bör överföras till länsstyrelserna. Kostnaden för kommunens införselkontroll bör liksom tidigare, i den utsträckning och enligt de villkor som Livsmedelsverket föreskriver, ersättas av importören. Ersättningen bör även i fortsättningen uttas enligt taxa som fastställs av kommun efter förslag av miljö- och hälsoskyddsnämnden.

8.2.6 Behörighetsfrågor och tillsyn över utövningen av veterinäryrket

Jag har inte föreslagit några förändringar vad gäller behörighetsfrågor och tillsyn över utövningen av veterinäryrket. Den centrala myn-

dighetens kostnader bedöms därför bli i huvudsak oförändrade. Länsstyrelsernas utökade tillsyn över utövningen av veterinäryrket som blir följderna av en avveckling av det statliga huvudmannskapet för den veterinära fältverksamheten bör kunna utföras inom ramen för den föreslagna regionala samverkan. Kostnaderna för länsstyrelsernas regionala samverkan behandlas under avsnitt 8.2.11. Den centrala myndighetens och länsstyrelsernas uppgifter beträffande behörighetsfrågor och ansvaret för tillsynen över utövningen av veterinäryrket bör även i fortsättningen finansieras över statsbudgeten.

8.2.7 Militär veterinärverksamhet och den civila veterinärverksamhetens krigsorganisation

Jag har inte föreslagit några förändringar beträffande den militära veterinärverksamheten eller krigsorganisationen av den civila veterinärverksamheten varför jag bedömer att kostnaderna inom dessa områden blir oförändrade. Kostnaderna bör även i fortsättningen finansieras över statsbudgeten.

8.2.8 Etableringsbidrag och driftsbidrag

Jag har föreslagit att etableringsbidrag skall utgå vid nyetablering av flerveterinärstation med 300 000 kr och vid nyetablering av tvåveterinärstation med 120 000 kr. Etableringsbidraget bör vara tillgängligt under en tidsperiod av två år. När det gäller befintliga distriktsveterinärstationer skall dessa kunna tas över antingen av de vid stationen verksamma distriktsveterinärerna eller av andra. Ett övertagande av en befintlig veterinärstation bör inte ge rätt till etableringsbidrag. I stationen befintlig utrustning bör dock utan ersättning överlåtas till den som övertar driften av stationen under förutsättning att driften upprätthålls under en tid av i vart fall 3 år. De veterinärer som erhållit reducerat etableringsbidrag och fortfarande bedriver veterinärfältverksamhet vid den veterinärstation för vilken bidrag utgått, bör emellertid erhålla mellanskillnaden mellan det bidrag som tidigare utgått och det etableringsbidrag som maximalt kunde utgå vid aktuell tidpunkt uppräknat med konsumentprisindex. De som övertar en tvåveterinärstation och utökar antalet veterinärer bör erhålla ett etableringsbidrag motsvarande mellanskillnaden av vad som föreslås utgå för etablering av fler- resp. tvåveterinärstation. Jag har räknat med

ett totalt antal veterinärstationer uppgående till 98 stycken, varav 78 flerveterinärstationer och 20 tvåveterinärstationer. Av de 20 flerveterinärstationer som redan är etablerade uppskattar jag att 16-17 kan övertas. Av de 19 tvåveterinärstationer som är etablerade kan sannolikt 16-17 övertas, varav 13-14 förmodligen kommer att utökas till flerveterinärstationer. 15 flerveterinärstationer och 7 tvåveterinärstationer har fått reducerat etableringsbidrag och kan således få visst ytterligare bidrag. Sammantaget innebär detta att den totala kostnaden inte torde överstiga 21 mkr. Etableringsbidragen bör finansieras över statsbudgeten.

För att skapa förutsättningar för att på ett tillfredsställande sätt täcka behovet av veterinär verksamhet i de sex nordligaste länen har jag föreslagit ett statligt driftsbidrag. Detta bör vara den enda bidragsformen som utgår för att upprätthålla veterinär verksamhet i djurglesa områden. Då förutsättningarna för den veterinära fältverksamheten är högst varierande får storleken av driftsbidragen avgöras vid förhandlingar mellan staten och dem som förklarar sig intresserade av att bedriva veterinär fältverksamhet i aktuella områden. Med utgångspunkt från de beräkningar som redovisas under avsnitt 8.3.1 kan det totala driftsbidraget uppskattas till ca 17 mkr per år. Det kan jämföras med statens nuvarande kostnader för att bedriva veterinär fältverksamhet i de sex nordligaste länen som uppgår till ca 35 mkr. Driftsbidraget bör finansieras över statsbudgeten.

Jag har föreslagit att den centrala myndigheten skall administrera etablerings- och driftsbidragen. Erforderlig kompetens att utföra dessa uppgifter torde finnas inom det centrala verket. Omfattningen av uppgifterna kan inte anses vara större än att de kan utföras inom ramen för befintliga resurser.

8.2.9 Beskattning av etableringsbidrag och driftsbidrag, m.m.

I den mån distriktsveterinärorganisationen ersätts av en privatpraktikbaserad fältverksamhet kommer beskattningssituationen för fältveterinärerna att bli densamma som för övriga privatpraktiserande veterinärer. Veterinärinkomsterna kommer således i normalfallet att beskattas i inkomstslaget näringsverksamhet och eventuella statliga bidrag till verksamheten kommer att beskattas enligt reglerna för näringsbidrag. Detta gäller antingen verksamheten bedrivs under enskild firma

eller i bolagsform. Motsvarande torde även gälla om fältverksamheten bedrivs av hushållningssällskap eller husdjursförening.

Definitionen av näringsbidrag finns i 22 § anv p 9 kommunalskattelagen. Där finns också reglerna om beskattning av näringsbidrag. Såsom näringsbidrag är definierat i lagtexten torde det täcka såväl etablerings- som driftsbidrag.

Sammanfattningsvis gäller följande för beskattning av näringsbidrag:

- Används näringsbidraget för direkt avdragsgilla kostnader t.ex löner och hyror utgör bidraget skattepliktig intäkt. Återbetalas bidraget får motsvarande avdrag göras.

- Om näringsbidraget används för att anskaffa en tillgång vilken är föremål för årliga värdeminskingsavdrag t.ex kontorsinventarier, röntgen- och laboratorieutrustning skall bidraget inte tas upp som intäkt. I stället skall som avskrivningsunderlag räknas den verkliga utgiften minskad med näringsbidraget. Återbetalas bidraget skall motsvarande belopp läggas till avskrivningsunderlaget.

- Används näringsbidraget för att anskaffa tillgångar som är avsedda för förbrukning eller omsättning t. ex. medicin, bandage och andra förbrukningsvaror skall den del av anskaffningskostnaden som täcks av bidraget inte medräknas vid värdering av lagret vid bokslut.

- Näringsbidrag är ej skattepliktigt som intäkt av näringsverksamhet om det används för att täcka en utgift som inte är avdragsgill vare sig direkt eller i form av årliga värdeminskingsavdrag, t.ex. utgift för inköp av mark.

8.2.10 Upphandling

Jag har föreslagit att eventuell upphandling som omfattar hela eller delar av Norrland eller andra områden som omfattar fler än ett regionalt samverkansområde bör skötas av den centrala myndigheten liksom utformningen av standardavtal som skall användas av länsstyrelserna vid upphandling av veterinära tjänster från enskilda veterinärstationer/privatpraktiker. Detta innebär en viss ökning av den centrala myndighetens arbetsuppgifter. Dessa uppgifter synes dock inte så omfattande att de förutsätter någon särskild resursökning. De utökade arbetsuppgifter för länsstyrelserna som blir en följd av en regional upphandling bör kunna utföras inom ramen för den föreslagna regionala samverkan. Kostnaderna för länsstyrelsernas regionala samverk-

an behandlas under avsnitt 8.2.11. Kostnaden för upphandlingsförfarandet bör finansieras över statsbudgeten.

8.2.11 Regional samverkan

Avvecklingen av det statliga huvudmannaskapet för den veterinära fältverksamheten innebär minskade administrativa uppgifter för länsstyrelserna. Tillsynen över veterinärernas yrkesutövning kommer dock att få ökad betydelse. Vidare skall länsstyrelserna ge ett utökat stöd till kommunerna inom djurskydds- och livsmedelstillsynen. Länsstyrelserna skall också överta vissa förordnanden av banveterinärer från Jordbruksverket. Dessutom föreslås att länsstyrelsen skall upphäva beslut om spärrförklaring som fattats av enskilda veterinärer och vid ett EG-medlemskap utfärda s.k. friskintyg. Därutöver kommer länsstyrelserna att få ombesörja viss upphandling. Totalt sett innebär detta utökade uppgifter för länsstyrelserna. Många av de tillkommande uppgifterna är emellertid av mindre omfattning. Som tidigare konstaterats krävs dock en resursförstärkning dels för att klara en ökning av arbetsuppgifterna, dels för att få till stånd en nödvändig kompetenshöjning. Genom regional samverkan skapas enligt min uppfattning förutsättningar för en sådan resursförstärkning.

Den under avsnitt 6.3.2 föreslagna regionala samverkan förutsätter totalt en förstärkning med 3 länsveterinärtjänster och 8 livsmedelstekniker samt anlitande av stadsveterinärer motsvarande 1-2 tjänster. Kostnaden för detta kan beräknas till ca 5,8 mkr¹⁰. (En annan regional indelning kan självklart innebära högre kostnader.) Den regionala samverkan torde även innebära ett mindre behov av assistentpersonal. Det finns för närvarande ca 30 årsarbetskrafter. Jag finner att en genomsnittlig bemanning på 2 årsarbetskrafter per regional veterinär-enhet är rimlig inte minst med hänsyn till att en stor del av assistentpersonalens arbetsuppgifter består i att administrera distriktsveterinärernas löner, reseräkningar, semestrar, beredskap, m.m. och att administrera djursjukvårdsavgifterna. Detta innebär att assistentbehovet minskar med 10 tjänster, vilket motsvarar en besparing uppgående till

¹⁰ Beräkningen utgår från en genomsnittlig lön av 25 000 kr för länsveterinärer och 20 000 kr för livsmedelstekniker. LKP 42,5 %. Direkt påverkbara kringkostnader såsom resor, traktamenten, telefon, m.m. har beräknats till 25 % av den totala lönekostnaden. Kostnaden för att anlita stadsveterinärer har uppskattats till totalt 45 000 kr per månad.

2,6 mkr¹¹. Uppgifterna inom upphandlingen skapar dock behov av viss juridisk och ekonomisk kompetens. I den mån sådan finns tillgänglig inom länsstyrelserna bör denna utnyttjas. I annat fall måste denna kompetens tillföras länsstyrelserna. Jag har beräknat länsstyrelsernas kostnader för detta till motsvarande 0,25 tjänst per region eller 1,1 mkr¹². De föreslagna förändringarna innebär således en total kostnadsökning för den regionala nivån uppgående till 4,3 mkr förutsatt att den föreslagna regionala samverkan kommer till stånd. Kostnaderna för friskintygen bör finansieras genom avgifter. De kostnader som är förenade med djurskydds- och livsmedelstillsynen bör till viss del finansieras genom avgifter och i övrigt över statsbudgeten. Övriga kostnader bör finansieras över statsbudgeten.

8.2.12 Överflyttning av Jordbruksverkets djuravdelning m.m. till Livsmedelsverket

Jag har föreslagit att Jordbruksverkets djuravdelning, smittskyddsenheten samt en eller två verksjurister överflyttas till Livsmedelsverket. Överflyttningen kommer att innebära en ökad samordning och därmed en effektivare organisation. På vissa områden kan den ökade samordningen även innebära en kvalitetshöjning. Vidare skapas bättre förutsättningar för internationella kontakter. Att på detta sätt förlägga all veterinär verksamhet till ett verk torde dock inte medföra några ökade kostnader. Det är i stället troligt att kostnaderna på sikt kommer att minska.

8.2.13 Den sammanlagda ekonomiska betydelsen för stat och kommun

Jag beräknar att kostnaderna för de centrala myndighetsuppgifter som inte finansieras över anslaget F. 4 Bidrag till distriktsveterinärorganisationen eller genom djursjukvårdsavgifter totalt minskar med ca 3,9 mkr. (Besparing med 0,6 mkr inom djurens hälso- och sjukvård,

¹¹ Beräkningen utgår från en genomsnittlig lön för en assistenterna av 12 000 kr per månad. LKP 42,5 %. Direkt påverkbara kringkostnader såsom resor, traktamenten, telefon, m.m. har beräknats till 25 % av den totala lönekostnaden.

¹² Beräkningen utgår från en månadslön om 20 000 kr. LKP 42,5 %. Direkt påverkbara kringkostnader såsom resor, traktamenten, telefon, m.m. har beräknats till 25 % av den totala lönekostnaden.

kostnadsökning inom djurskyddet med 0,5 mkr, kostnadsökning inom smittskyddet med 1,1 mkr och besparing med 4,9 mkr inom livsmedelskontrollen. I övrigt oförändrade kostnader.) Kostnadstäckningen minskar dock med 4 mkr, eftersom den centrala myndighetens andel av de avgifter som tas in av kommunen för livsmedelstillsynen minskar från 15 % till 10 %.

Vidare beräknar jag att kostnaderna för de regionala myndighetsuppgifterna ökar med 4,3 mkr. Länsstyrelsernas kostnadsäckning ökar emellertid med 10,5 mkr, dels genom att länsstyrelsernas kostnader för stödet till kommunerna inom djurskyddstillsynen delvis finansieras genom att länsstyrelserna erhåller 10 %, eller 2,5 mkr, av de kommunala djurskyddstillsynsavgifterna, dels genom att kostnaderna för stödet inom livsmedelstillsynen delvis finansieras genom att länsstyrelserna erhåller 10 %, eller 8 mkr, av de avgifterna för livsmedelstillsynen som uppbärs av kommunerna.

Kostnaderna för de uppgifter som tidigare huvudsakligen utfördes av distriktsveterinärer och som enligt förslaget skall upphandlas eller på annat sätt ersätts av staten kan uppskattas till 37,7 mkr. (Journörrättningar - 11,2 mkr, bekämpning av smittsamma sjukdomar - 1,3 mkr, friskintyg - 1,0 mkr, köttbesiktning och exportkontroll - 7,2 mkr, driftsbidrag - 17 mkr. Övriga uppgifter som kommer att utföras efter förordnande ersätts direkt av importör, tävlingsarrangör, m.fl.) Av dessa finansieras köttbesiktning, exportkontroll och friskintyg genom avgifter. De kostnader som kommer att finansieras över statsbudgeten uppgår således till 29,5 mkr. Denna kostnad skall jämföras med de medel som budgetåret 1992/93 anslagits för distriktsveterinärorganisationen och bidrag till avlägset boende djurägare för veterinärvård samt kostnaden för bekämpning av smittsamma sjukdomar som utförs av distriktsveterinär eller annan veterinär, sammanlagt 117,8 mkr. Det bör dock noteras att anslaget för distriktsveterinärorganisationen budgetåret 1990/91 och 1991/92 inte räckte för att bedriva verksamheten och att man räknar med underskott även budgetåret 1992/93. Med den höjning av djursjukvårdsavgiften som infördes fr.o.m den 1 juli 1992 kan dessutom befaras att intäkterna av djursjukvårdsavgifterna inte blir så stora som man beräknat (40,3 mkr). Att djursjukvårdsavgifterna tas bort torde inte innebära att statens inkomster minskar med mer än 30 mkr.

När det gäller den ersättning som distriktsveterinärerna uppbär från staten (tjänstelön, jämförelselön) betalar Jordbruksverket LKP.

På distriktsveterinärernas arvode har LKP inte utgått. Trots detta har distriktsveterinärerna uppburit pension räknat efter jämförelselönen. Distriktsveterinärerna har således uppburit pension motsvarande en högre lön än för vilket LKP utgått. I framtiden måste arbetsgivaravgifter/egenavgifter erläggas för de arvoden veterinärerna uppbär. Jag beräknar att staten för närvarande går miste om ca 23,2 mkr årligen i uteblivet LKP¹³.

Mot bakgrund av det anförda hävdar jag att de föreslagna förändringarna, förutom att de medför en höjning av kvaliteten på den veterinära verksamheten och ökar kompetensen, innebär besparingar och ökade intäkter för staten med omkring 85 mkr per år:

Minskade kostnaderna för centrala myndighetsavgifter	+3,9 mkr
Minskad kostnadstäckning för Livsmedelsverket	- 4,0 mkr
Ökade kostnader för regionala myndighetsavgifter	- 4,3 mkr
Ökad kostnadstäckning för länsstyrelserna	+10,5 mkr
Kostnader för upphandling som finansieras över statsbudgeten och driftsbidrag	-29,5 mkr
Nuvarande kostnader för distriktsveterinärorganisationen m.m	+117,8 mkr
Avskaffande av djursjukvårdsavgiften	-30,0 mkr
Sociala avgifter som tidigare ej uttagits	+ <u>23,2 mkr</u>
TOTALT	+ <u>87,6 mkr</u>

Vid avvecklingen av det statliga huvudmannskapet tillkommer en engångskostnad för etableringsbidrag. Denna kostnad torde inte överstiga 21 mkr.

Kommunernas kostnader bedöms bli oförändrade. Kommunernas kostnadstäckning ökar dock med totalt 11,5 mkr. En höjning från 15 % till 20 % av den andel av livsmedelstillsynsavgifterna som skall betalas till staten innebär visserligen att kommunerna får behålla ca 4 mkr mindre av dessa avgifter men genom de föreslagna djurskydds-

¹³ Distriktsveterinärernas genomsnittliga tjänste- och jämförelselön uppgår till 7 433 resp. 21 185 kr per månad. Distriktsveterinärerna uppbär jämförelselön under i genomsnitt tre månader per år. Antalet distriktsveterinärer har beräknats till 340. Vikariernas genomsnittliga tjänste- och jämförelselön uppgår till 5 929 resp. 16 897 kr per månad. Vikarierna har antagits uppbära jämförelselön under två månader per årsarbetskraft. Antalet vikarier har uppskattats till motsvarande 115 årsarbetskrafter. LKP 42,5 %

tillsynsavgifterna kommer kommunerna att erhålla ytterligare avgiftsmedel med uppskattningsvis 15,5 mkr¹⁴.

8.3 Andra uppgifter än statliga och kommunala

8.3.1 Djurens hälso- och sjukvård

Fältverksamhet

Vid en avveckling av det statliga huvudmannaskapet för den veterinära fältverksamheten finns inte längre någon anledning att veterinär-taxan skall beslutas av staten. Det bör således bli en fri taxesättning. Sveriges Veterinärförbund kommer dock sannolikt, liksom motsvarande organisationer i andra länder t.ex. Schweiz, Danmark och Norge, att utarbeta en rådgivande taxa. En sådan rådgivande taxa torde få stor betydelse för prisbildningen.

På vilken nivå taxan kommer att hamna är givetvis svårt att bedöma. Jag har emellertid gjort ett försök att beräkna ett genomsnittligt arvode i de delar av landet inom vilka driftsbidrag inte kommer att utgå (södra och mellersta Sverige). Som utgångspunkt för beräkningarna har jag valt en genomsnittlig månadsinkomst uppgående till 25 000 kr, dvs. något mer än den högsta jämförelselön som för närvarande utgår¹⁵. Jag utgår från att driftskostnaderna exkl. resekostnader uppgår till 80 000 kr per veterinär och år. Arbetsgivaravgifter/egenavgifter beräknas till 35 %. Genomsnittlig inkomst av arvodet för statliga uppgifter uppskattas till 31 500 kr¹⁶. I södra och mellersta Sverige utförs ca 300 000 förrättningar per år. Av dessa är ca 50 000 jourförrättningar. Jag räknar med ett oförändrat antal förrättningar för jordbrukets djur och en ökning med 100 förrättningar per veterinär och år vad gäller hästar och sällskapsdjur. För jourförrätt-

¹⁴ Kommunernas ökade intäkter p.g.a. den föreslagna djurskyddstillsynsavgiften har tidigare beräknats till 18 mkr. Kommunen skall överföra 2,5 mkr till länsstyrelserna.

¹⁵ Som anförts under avsnitt 2.2.3 skall jämförelselönen motsvara en genomsnittlig månadsinkomst. Vissa veterinärer uppbär dock betydligt högre månadsinkomst.

¹⁶ I beloppet ingår både ersättning som utgår från staten och ersättning som betalas direkt av tävlingsarrangörer, importörer m.fl. Beloppet har beräknats genom att öka den nuvarande genomsnittliga inkomsten av denna typ av uppdrag för en distriktsveterinär i södra och mellersta Sverige med 50 %. Den nuvarande genomsnittliga inkomsten har uppskattats till 21 000 kr per år. (Motsvarande inkomst i de sex nordligaste länen uppskattas till 38 000 kr.)

ningarna bör ett förhöjt arvode utgå. Jag utgår från samma antal jourförrättningar som tidigare och att taxan vid jourförrättningar är förhöjd med 100 %. Enligt mitt förslag kommer viss ersättning att utgå från staten vid jourförrättningar. Jag räknar med att staten bidrar med ett belopp motsvarande 30 % av det belopp som erläggs av djurägaren. Vidare utgår jag från att fältveterinärerna tar ut fem veckors semester per år, deltar i kurser under två veckor per år och är frånvarande ytterligare en vecka per år på grund av sjukdom eller av annan anledning. Om den veterinära fältverksamheten i framtiden huvudsakligen kommer att bedrivas i veterinärstationer bedömer jag att minst hälften av denna frånvaro kommer att kunna klaras inom veterinärstationen. Högst en månad per år torde extern vikarie behöva tas i anspråk till en kostnad av uppskattningsvis 37 000 kr¹⁷. I södra och mellersta Sverige beräknas i framtiden antalet verksamma fältveterinärer uppgå till 256, se bilaga 5. Mot denna bakgrund kan ett genomsnittligt arvode i södra och mellersta Sverige beräknas till ca 310 kr per förrättning exkl. moms och resekostnadsersättning. Det genomsnittliga arvodet är i dag ca 240 kr per förrättning exkl. moms (både inställelse- och förrättningsarvode inräknat) vilket innebär att höjningen av arvodet kan uppskattas till ca 30 %. Som framgår under avsnitt 8.2.4 torde resekostnadsersättningen i framtiden uppgå till ca 30 kr per mil, vilket motsvarar en höjning med ca 15 %.

I de sex nordligaste länen utförs fler statliga uppgifter per distriktsveterinär än i södra och mellersta Sverige. Det är därför rimligt att anta att fältveterinärerna i de sex nordligaste länen kommer att få relativt sett större inkomster från statliga uppgifter än fältveterinärerna i södra och mellersta Sverige. Trots detta är en höjning av arvodet med 30 % långt i från tillräcklig för att fältveterinärerna vid en avveckling av det statliga huvudmannaskapet för den veterinära fältverksamheten skall kunna ta ut en månadslön uppgående till 25 000 kr. En motsvarande beräkning som den ovan för de sex nordligaste länen ger vid handen att en genomsnittlig månadslön på denna nivå skulle kräva ett genomsnittligt arvode uppgående till ca 520 kr per förrättning

¹⁷ Jag räknar med att vikarien erhåller en månadslön om 20 000 kr, semesterersättning (13 %), resan till och från veterinärstationen (2 x 1000 kr) betald och traktement med 150 kr per dag. Arbetsgivaravgifterna har beräknats till 35 %.

exkl. moms och resekostnadsersättning¹⁸. Detta visar behovet av ett driftsbidrag i de sex nordligaste länen. Storleken av driftsbidraget för att kunna hålla samma arvodesnivå som i södra och mellersta Sverige kan beräknas till 16,6 mkr. Beträffande driftsbidrag, se även avsnitt 8.2.8.

Även om arvodeshöjningen inte synes bli särskilt stor kan dock höjningen av arvodet innebära ett ökat intresse för en försäkringslösning. Befintliga försäkringsformer för animalieproduktionens djur omfattar normalt inte veterinärkostnader. Försäkringsaktiebolaget Agria kommer dock, enligt uppgift till utredningen, vid en avveckling av det statliga huvudmannskapet för den veterinära fältverksamheten att allvarligt överväga att tillhandahålla en försäkring för animalieproduktionens djur som även omfattar veterinärkostnader.

Vidare kan en veterinärstation eller annan som bedriver veterinär fältverksamhet vid en avveckling av det statliga huvudmannskapet komma att erbjuda ett "abonnemang". För ett visst belopp per år erbjuder sig veterinärerna att tillhandahålla viss grundservice. Åtgärder därutöver debiteras separat.

Organiserad hälsokontroll och annan förebyggande hälsovård

Jag har föreslagit att samtliga veterinärer, således även djurhälsovet-
erinärerna, åläggs en skyldighet att anmäla missförhållanden i fråga om djurs vård och behandling. Detta kan inte innebära några ökade kostnader. Vidare har jag förordat en ökad samordning mellan den veterinära fältverksamheten och den verksamhet som bedrivs av husdjursföreningarna och Slakteriförbundets djurhälsovård. På sikt kan samordningen innebära en kostnadsminskning för djurägarna. Då omfattningen av samordningen är svår att förutse utgår jag dock från oförändrade kostnader på detta område. Kostnaderna för bekämpningsprogrammen för Aujeszky's sjukdom och leukos liksom viss del av djurhälsovården bör som tidigare finansieras över statsbudgeten. Övriga kostnader bör även i fortsättningen finansieras genom avgifter från djurägarna.

¹⁸ Genomsnittligt arvode för statliga uppgifter beräknas till 57 000 kr, jfr not 16. I detta område utförs ca 66 000 förrättningar per år varav 10 000 jourförrättningar. Antal förrättningar som avser smådjur förväntas inte öka. I de sex nordligaste länen beräknas i framtiden antalet verksamma fältveterinärer uppgå till 88. I övrigt samma förutsättningar som för södra Sverige.

Djursjukhus, djurklinik och annan privatpraktik

Jag har föreslagit att veterinärerna vid djursjukhus, djurklinik och annan privatpraktik, liksom övriga veterinärer, åläggs en skyldighet att anmäla missförhållanden i fråga om djurs vård och behandling. Detta kan inte innebära några ökade kostnader. I övrigt har jag inte föreslagit några förändringar på detta område varför jag bedömer att kostnaderna blir oförändrade. Kostnaderna bör även i fortsättningen huvudsakligen finansieras genom avgifter från djurägarna. Den del av kostnaderna som avser jour kommer sannolikt till viss del att täckas av bidrag från kommunerna. Sällskaps- och sportdjur torde även i framtiden i hög grad vara försäkrade.

8.3.2 Seminverksamhet och överföring av befruktade ägg

Jag har inte föreslagit några förändringar på detta område. Jag bedömer därför att kostnaderna blir oförändrade. Om djurägarna i större utsträckning själva kommer att inseminera nötboskap skapas dock förutsättningar för en minskning av kostnaderna på detta område. Kostnaderna bör även i fortsättningen finansieras genom avgifter från djurägarna.

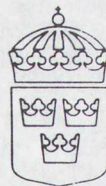
8.3.3 Förslagets sammanlagda ekonomiska betydelse för djurägarna

Fältveterinärernas totala arvodeshöjning kan beräknas till 30,7 mkr¹⁹ och höjningen av resekostnadsersättningen till 5,1 mkr²⁰, dvs. en sammanlagd höjning av 35,8 mkr exkl. moms. Med hänsyn till att djursjukvårdsavgifterna tas bort blir dock kostnadsökningen i detta avseende endast ca 5,8 mkr exkl. moms. Därtill kommer ökade djurskyddstillsynsavgifter med 18 mkr. I övrigt blir kostnaderna oförändrade. De föreslagna förändringarna kommer således att sammanlagt öka djurägarnas kostnader med ca 24 mkr. Ökningen är obetyd-

¹⁹ Höjning med 30 % av de totala arvoden som nu beräknas utgå. Beträffande nuvarande arvoden, se avsnitt 2.17.3.

²⁰ Höjning med 15 % av den totala resekostnadsersättningen som nu utgår. Genomsnittlig resekostnadsersättning f.n. ca 75 000 kr. Antalet distriktsveterinärer har beräknats till 340, antalet vikarier till motsvarande 115 årsarbetskrafter. Antalet vikarier kommer visserligen att minska. Det mindre antalet veterinärer kommer dock sannolikt att utföra ett större antal förrättningar per person.

ligt större än vad som motsvaras av de ytterligare arbetsgivaravgifter m.m. som redan nu borde utgå för att distriktsveterinärernas pension skall motsvara erlagda avgifter. Den besparing som föreslagna förändringar innebär för staten åstadkomms således inte genom att övervältra kostnaderna på djurägarna utan genom att åstadkomma en effektivare verksamhet.

Kommittédirektiv

Dir. 1991:35

Översyn av veterinärväsendet

Dir. 1991:35

Beslut vid regeringssammanträde 1991-05-08

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Hellström, anför.

Mitt förslag

En särskild utredare tillkallas med uppgift att se över veterinärväsendets uppgift, organisation och finansiering. Utredaren skall

- analysera nuvarande och framtida behov av veterinär verksamhet,
- föreslå ansvarsfördelning, dimensionering och organisation av det framtida veterinärväsendet,
- belysa kostnaderna och finansieringen av organisationsförslaget,
- i sina förslag beakta Sveriges närmande till EG.

Bakgrund

Veterinärväsendet är ett samlingsnamn för all veterinär verksamhet i landet. Ca 1 500 veterinärer är sysselsatta inom veterinärväsendet. Arbetsuppgifterna är fördelade på ett femtontal olika verksamhetsområden. De stora verksamhetsområdena, inom vilka ca 80 % av veterinärkåren är yrkesverksam, utgörs av distriktsveterinärorganisationen, besiktningsveterinärorganisationen, djursjukhus, privata praktiker och veterinärmedicinska fakulteten vid Sveriges lantbruksuniversitet.

Centrala organisationer

Lantbruksstyrelsen

Lantbruksstyrelsen är central förvaltningsmyndighet för bl.a. djurskyddet och djurens hälso- och sjukvård och är tillika chefsmyndighet för lantbruks-

nämnderna och distriktsveterinärorganisationen. Lantbruksstyrelsen skall bl.a. särskilt främja ett gott hälsotillstånd bland husdjuren, leda och övervaka bekämpningen av smittsamma husdjursjukdomar, se till att lagstiftningen om djurskydd efterlevs samt ha tillsynen över veterinärväsendet med den begränsning som följer av att sådan tillsyn också utövas av bl.a. livsmedelsverket och lantbruksuniversitetet. Inom lantbruksstyrelsen finns en särskild nämnd, veterinärväsendets ansvarsnämnd, som handlägger disciplinära frågor vad gäller flertalet veterinärer. Lantbruksstyrelsen meddelar även, med stöd av lagen (1965:61) om behörighet att utöva veterinäryrket m.m., legitimation som veterinär.

Riksdagen beslutade den 14 december 1989 (prop. 1988/89:154, BoU9, rskr. 89) om en samordning av länsförvaltningen som bl.a. innebär att lantbruksnämnderna från den 1 juli 1991 skall ingå som en del i den nya länsförvaltningen. Lantbruksstyrelsen upphör därmed att vara chefsmyndighet för lantbruksnämnderna. Riksdagen beslutade den 18 april 1991 (prop. 1990/91:100, JoU22, rskr. 202) att en ny central jordbruksmyndighet, statens jordbruksverk, bildas den 1 juli 1991 samtidigt som lantbruksstyrelsen och statens jordbruksnämnd upphör. Den nya myndigheten skall bl.a. handha frågor om djurskyddet och veterinärväsendet.

Statens livsmedelsverk

Statens livsmedelsverk är central förvaltningsmyndighet för frågor som rör livsmedel samt är chefsmyndighet för besiktningsveterinärorganisationen. Livsmedelsverket skall bl.a. särskilt utöva tillsyn enligt livsmedelslagen (1971:511) samt leda och samordna livsmedelskontrollen.

Bestämmelserna om livsmedelskontrollen skärptes under år 1989 genom ett riksdagsbeslut (prop. 1988/89:68, JoU14, rskr. 263). Genom detta beslut stärktes livsmedelsverkets centrala tillsynsroll. Det blev också obligatoriskt för alla företag som hanterar livsmedel att ha ett kontrollprogram för egen-tillsyn.

En utgångspunkt för den offentliga kontrollen är att ansvaret för kvaliteten hos produkten alltid ligger hos den som har tillverkat eller säljer varan. Inriktningen på livsmedelskontrollen går mot ökad egenkontroll, där den offentliga kontrollen följer upp företagens egna kontrollprogram.

Näringsens centrala djurhälsoorganisationer

Slakteriförbundet och Svensk Husdjursskötsel har en veterinär verksamhet som bl.a. innefattar förebyggande djurhälsovård inom ramen för lagen (1985:342) om kontroll av husdjur m.m. För detta ändamål har man såväl en

central som en regional veterinärorganisation. Verksamheten riktar sig mot en viss typ av djurhållning eller mot en viss sjukdom hos ett djurslag. Medlemskap i dessa hälsokontroller är frivilligt för djurägarna.

Därutöver finns ett antal andra mindre organisationer med såväl regional som central verksamhet.

Regionala organisationer

Länsveterinärer – länsexpenter

Enligt veterinärinstruktionen är en länsveterinär tjänsteman hos länsstyrelsen och fullgör i denna egenskap uppgifter enligt den instruktion som gäller för länsstyrelsen. Dessutom är han chef för den veterinära enheten vid lantbruksnämnden. Den 1 juli 1991 träder förordningen (1990:1510) med länsstyrelseinstruktion i kraft. Enligt den nya länsstyrelseinstruktionen svarar länsstyrelsen bl.a. för regionala frågor om djurskyddet, livsmedelskontrollen och lantbruket. Länsstyrelsen svarar också för distriktsveterinärorganisationen i länet och utövar tillsyn över andra praktiserande veterinärers verksamheter samt leder och samordnar åtgärder mot djursjukdomar. Inom den nya länsstyrelsen skall det bl.a. finnas en länsexpert för livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinärfrågor.

Distriktsveterinärorganisationen

I veterinärinstruktionen regleras distriktsveterinärorganisationens uppgifter och organisation. Distriktsveterinärorganisationen är främst avpassad för att tillgodose behovet av hälso- och sjukvård inom animalieproduktionen samt för hästar som används i jord- och skogsbruket. Om det är påkallat av djurskyddsskäl eller om annan veterinärvård inte kan anvisas, är distriktsveterinären skyldig att utöva djursjukvård även för övriga husdjur. Vidare skall distriktsveterinären se till att föreskrifterna om hälso- och sjukvården bland husdjuren och inom djurskyddet efterlevs. Distriktsveterinärorganisationen skall i samarbete med främst den organiserade hälsokontrollverksamheten medverka vid förebyggande åtgärder.

Riksdagen beslutade den 28 april 1982 (prop. 1981/82:122, JoU31, rskr. 261) att stimulera en veterinär samverkan genom att stödja inrättandet av flerveterinärstationer. Ett årligt anslag till lantbruksstyrelsen på 500 000 kr. har lett till att det för närvarande finns 32 veterinärstationer där samverkan främst sker mellan distriktsveterinärer, men där även annan veterinär samverkan förekommer i begränsad omfattning, såsom samarbete mellan semin-veterinärer och distriktsveterinärer.

Antalet tjänster inom distriktsveterinärorganisationen får uppgå till högst

390 tjänster. Så många tjänster har dock aldrig tillsatts, för närvarande uppgår antalet till ca 330. Utöver de fast anställda distriktsveterinärerna finns ett betydande antal veterinärer som tjänstgör som vikarier för distriktsveterinärerna.

Distriktsveterinären uppbär lön från staten samt erhåller, enligt veterinär-taxeförordningen (1975:539), arvoden och kostnadsersättningar från djurägarna. Enligt veterinär-taxeförordningen är distriktsveterinären skyldig att av djurägaren ta ut en djursjukvardsavgift, som skall betalas in till statsverket.

Besiktningveterinärorganisationen

I veterinärinstruktionen regleras uppgifter och organisation för besiktningveterinärorganisationen. Denna utför köttkontroll, hygienövervakning och tillsyn vid kontrollslakterier och exportkontrollanläggningar med stöd av livsmedelslagen (1971:511).

Organisationen är dimensionerad för 85 besiktningveterinärer och 140 besiktningssistenter. Veterinärerna är ansvariga för köttkontrollen och tillsynen medan assistenterna utför rutinbesiktning under ledning av en veterinär.

Med stöd av 29a § livsmedelslagen tas avgifter ut från de kontrollerade objekten för att finansiera besiktningveterinärorganisationen. Statens livsmedelsverk fastställer dels bemanningen vid kontrollslakterierna, dels de avgifter som kontrollslakterier och exportkontrollanläggningar skall erlagga. Avgifterna från kontrollslakterierna motsvarar ca 80 % av de totala intäkterna för organisationen.

Djurhälsokontrollen

Den regionala organisationen för djurhälsokontrollen är huvudsakligen uppbyggd inom slakteriföreningarnas organisation eller inom husdjursföreningarnas organisation.

Övrig veterinär verksamhet

Övriga veterinärer i offentlig tjänst

Veterinärer verksamma vid Sveriges lantbruksuniversitets veterinärmedicinska fakultet och vid statens veterinärmedicinska anstalt, militärveterinärer och stadsveterinärer utgör övriga veterinärkategorier som är offentligt anställda. Stadsveterinärerna är kommunalt anställda och övriga kategorier är anställda av staten.

Veterinärer i enskild tjänst

Ca 350 veterinärer i enskild tjänst arbetar på djursjukhus eller som privatpraktiserande. Deras verksamhetsområde utgörs framför allt av vård av sjuka sällskapsdjur och sporthästar. Övriga veterinärer i enskild tjänst arbetar inom den förebyggande hälsokontrollen och seminverksamheten samt veterinärmedicinska laboratorier och inom industriell verksamhet.

Övriga veterinärer

En stor grupp veterinärer är yrkesverksamma utan att ha en fast anställning. Denna grupp arbetar i första hand som vikarier inom distrikts- och besiktningsveterinärorganisationen och består till största delen av nyligen utexaminerade veterinärer. Därutöver finns ca 300 pensionerade veterinärer av vilka en del är yrkesverksamma.

Antal husdjur och slakterier i Sverige

Av stor vikt för bedömningen av behovet av veterinär service i landet är utvecklingen av antalet husdjur. Antalet djur inom animalieproduktionen påverkar även behovet av slakterier. Av följande tabeller framgår utvecklingen de senaste åren. Viss osäkerhet föreligger beträffande uppgifterna om antalet hästar, hundar och katter.

Antal djur	1980	1986	1990
Nötkreatur ¹	1 935 022	1 715 536	1 718 443
Svin ¹	2 714 197	2 438 668	2 263 943
Häst ²	115 500	130 350	155 000
Hund ³	700 000	700 000	700 000
Katt ⁴	800 000	1 000 000	1 000 000

Antal besättningar ¹	1980	1986	1990
Nötkreatur	70 503	55 328	47 292
Svin	26 017	18 498	14 301

Antal distriktsveterinär- förrättningar ²	1986/87	1989/90
Animalieproducerande djur	352 923	291 229
Sällskapsdjur	76 176	74 461
Totalt	429 094	365 690

Antal slakterier⁵	1986	1990
Kontrollslakteri	49	51
Fjäderfäkontrollslakteri	16	18
Renkontrollslakteri	31	35
Köttbesiktningsbyrå	40	40

- Källor:** 1 Statistiska Centralbyrån
 2 Lantbruksstyrelsen
 3 Svenska Kennelklubben
 4 Sveriges Kattklubbars Riksförbund
 5 Statens livsmedelsverk

Målen för den veterinära verksamheten

Samhällets mål för den veterinära verksamheten har bl.a. kommit till uttryck i besluten om organisation och finansiering av djurens hälso- och sjukvård m.m. (prop. 1981/82:122, JoU31, rskr. 261), om djurskyddslag (prop. 1987/88:93, JoU22, rskr. 327) och om livsmedelskontroll (prop. 1988/89:68, JoU14, rskr. 263) samt i ett flertal författningar.

Ett centralt mål med livsmedelspolitiken är att den skall uppfylla livsmedelslagstiftningens hygien- och redlighetskrav samtidigt som prisutvecklingen på livsmedel skall vara rimlig i förhållande till prisutvecklingen på övriga varor och tjänster. I jordbruksutskottets betänkande JoU 1981/82:31 anges att djurens hälsa och därmed djurens hälso- och sjukvård liksom den förebyggande djurhälsovården i detta sammanhang har ett betydande samhällsintresse. Vidare framhålls också betydelsen av en god beredskap mot smittsamma sjukdomar och av tillgång till expert och serviceorgan hos de myndigheter som svarar för bekämpandet av sådana sjukdomar. Det fastslogs även att det från regionalpolitisk synpunkt är angeläget att en viss jordbruksproduktion upprätthölls i norra Sverige. Detta medför bl.a. att djurägarna i dessa delar av landet måste få tillgång till veterinär service till rimliga kostnader.

I jordbruksutskottets betänkande JoU 1988/89:14 (prop. 1988/89:68, rskr. 263) anges att avsikten med livsmedelslagstiftningen och den offentliga livsmedelskontrollen är att skydda konsumenterna mot hälsorisker och oredligt förfarande.

De samhälleliga målen har även uttryckts i flera författningar. I 2 § djurskyddslagen (1988:534) sägs att "djur skall behandlas väl och skyddas mot onödigt lidande och sjukdom". I epizootilagen (1980:369) och lagen (1983:738) om bekämpande av salmonella hos djur finns bestämmelser om att vissa smittsamma sjukdomar skall bekämpas. I den veterinära införselkungörelsen (1958:551) ges bestämmelser till förebyggande av att djursjuk-

domar förs in i riket m.m. I livsmedelslagen (1971:511) ges bestämmelser om livsmedlens innehåll och hantering. I olika följdförfattningar finns ytterligare detaljbestämmelser med anledning av tidigare nämnda författningar. Genomförandet av intentionerna i dessa författningar förutsätter tillgång till och medverkan av veterinär personal.

Behovet av översyn

Veterinärväsendet påverkas av flera förändringar i det svenska samhället och vår omvärld.

Av tabellerna över antalet husdjur framgår att antalet nötkreatur och svin och framför allt antalet djurbesättningar har minskat under den senaste tioårsperioden. En ökning av antalet hästar kompenserar inte bortfallet av nötkreatur och svin. Antalet förrättningar utförda av distriktsveterinärer har därför kontinuerligt minskat. Den minskade djurhållningen har naturligtvis till följd att även antalet slaktade djur minskar. Ett minskande antal djur kan leda till ett minskat behov av veterinär service.

Riksdagen beslutade den 9 juni 1990 att införa en ny livsmedelspolitik (prop. 1989/90:146, JoU25, rskr. 327). En utgångspunkt för livsmedelspolitiken bör enligt beslutet vara att produktionen i princip skall vara underkastad samma villkor som andra näringar. Beslutet innebär bl.a. att gränsskyddet gentemot omvärlden behålls, medan den interna marknaden avregleras. Avvecklingen av den interna marknadsregleringen inleds den 1 juli 1991. En avsikt med beslutet är att balans skall uppnås mellan tillgång och efterfrågan på jordbruksprodukter, vilket medför att bl.a. mjölkproduktionen kommer att minska. Som konsekvens härav kommer antalet mjölkkor att minska, vilket sannolikt kommer att påverka behovet av veterinär service. En ytterligare konsekvens blir strukturförändringar i uppsamlings- och förädlingsleden inom livsmedelsindustrin vilket torde innebära såväl en koncentration i förädlingsledet som en ökning av lokal livsmedelsproduktion t.ex. gårdsslakteri.

Den nya djurskyddslagen innebär att djur inom husdjurskötseln skall hållas och skötas i en god djurmiljö och på ett sådant sätt att det främjar deras hälsa och ger dem möjligheter att bete sig naturligt. I lagen anges att djur skall behandlas väl och skyddas mot onödigt lidande och sjukdom. Genom den nya djurskyddslagen har djurskyddet fått en väsentligt ökad betydelse i djurhållningen. Härigenom ställs nya och utökade krav på veterinärer och på dem som har ansvaret för djurskyddstillsynen och rådgivningen i djurskyddsfrågor. Miljö- och hälsoskyddsnämnderna utövar tillsyn enligt djurskyddslagen inom kommunerna. I prop. 1989/90:118 (JoU23, rskr. 342) om tillsyn enligt djurskyddslagen framhålls att kommunerna i vissa fall bör anlita veterinär. Detta kan gälla i ärenden som rör omhändertagande av djur, när

djur, när det i övrigt finns anledning att befara missförhållanden eller när det annars finns särskilda skäl för att anlita veterinär sakkunskap. Kommunerna bör också i sin verksamhetsplanering anlita veterinär. Detta kommer att leda till ett ökat samarbete mellan veterinärer och kommuner. Den nya djurskyddslagen kommer även av detta skäl att leda till utökade arbetsuppgifter för veterinärkåren.

Sveriges närmande till EG kan även komma att medföra att veterinären får en ny roll anpassad till de krav som EG ställer. Den veterinära införselkontrollen kan därigenom komma att få en ny inriktning med utökad kontroll på destinationsorten och minskad gränskontroll. Vidare kan antalet veterinärförrättningar öka vid export av djur eftersom förutsättningarna för internationella transporter inom EG bygger på intyg utfärdade i ursprungsbesättningen. Skall kontroll i form av provtagning utföras inom en viss tid måste ett nära samarbete mellan den kontrollerande veterinären och det veterinärmedicinska laboratoriet etableras. Inom ramen för en fri inre marknad ligger också kravet på att varje land kan dokumentera sitt sjukdomsläge. Detta kommer sannolikt att innebära ökade veterinära insatser.

En allmän tendens inom veterinärmedicinen är att den förebyggande vården fått och förväntas få en allt större betydelse – framför allt inom animalieproduktionen. Såväl djurhälsoveterinärer som distriktsveterinärer deltar i det förebyggande arbetet. Med hänsyn till att utvecklingen går mot allt mer förebyggande åtgärder kommer sannolikt även behovet av ett utvidgat samarbete mellan dessa veterinärkategorier att öka. Den samlade erfarenheten från såväl djursjukvård som förebyggande åtgärder kan då läggas till grund för åtgärdsprogram i besättningarna. Även uppgifter om förekomst av sjukliga förändringar vid slakt bör öka behovet av ett samarbete mellan besättningsveterinärerna och besiktningsveterinärorganisationen.

Förebyggande åtgärder är inte enbart av rent veterinärmedicinsk karaktär utan förutsätter även ett samarbete med andra yrkeskategorier. Detta kommer att medföra vissa förändringar av veterinärens uppgifter.

Riksdagen godkände år 1986 en överenskommelse mellan regeringen och Lantbrukarnas förhandlingsdelegation om finansieringen av kostnaderna för djurens hälso- och sjukvård. Mot bakgrund av detta beslut finansieras kostnaderna budgetåret 1990/91 med 52,8 milj. kr. av kollektiva medel från jordbruksnäringen. Återstående kostnader finansieras med djursjukvårdsavgifter (20,5 milj. kr.), införselavgifter utanför fördelningsplanen (28,3 milj. kr.) samt med bidrag av budgetmedel (6,5 milj. kr.). Utöver nyss nämnd finansiering så får distriktsveterinärerna också intäkter genom att den enskilde djurägaren vid varje vårdtillfälle betalar distriktsveterinären för djursjukvård enligt veterinärtaxeförordningen (1975:539). Fr.o.m. budgetåret 1991/92 förändras förutsättningarna för finansieringen genom att finansiering med medel inom jordbruksprisregleringen inte längre är möjlig. Riksdagen be-

slutade den 18 april 1991 (prop. 1991/92:100, JoU22, rskr. 202) att kostnaderna för djurens hälso- och sjukvård för budgetåret 1991/92 skall finansieras uteslutande med djursjukvårdsavgifter (24,5 milj.kr.) och med bidrag av budgetmedel (85 milj.kr.). Den föreslagna finansieringen är av tillfällig natur i avvaktan på att frågan utreds närmare.

Därutöver beslutade riksdagen att staten bidrar till kostnaderna för veterinärvård till avlägset boende djurägare till en beräknad kostnad av ca 2,2 milj.kr. Vidare föreslås att 29,3 milj.kr. skall anvisas för djurhälsovård och djurskyddsbefrämjande åtgärder samt närmare 40 milj.kr. för bekämpande av smittsamma husdjursjukdomar.

Sedan början av 1980-talet har andelen kvinnor som antagits till veterinärutbildningen ökat. De veterinärer som utexamineras under i vart fall första delen av nittiotalet kommer att till största delen vara kvinnor. Av lantbruksstyrelsens rapport "Veterinär arbetsmarknad under 1990-talet" framgår dock att yngre kvinnliga distriktsveterinärer utgör en mindre del av yngre distriktsveterinärer trots att de utgör ett betydande flertal bland de nyligen utexaminerade veterinärerna. Som orsak härtill har bl.a. framförts att arbetssituationen för distriktsveterinärerna inte är anpassad till dagens samhälle. Arbetstidslagstiftningen är t.ex. inte tillämplig på distriktsveterinärarbetet. Den nuvarande organisationen är dimensionerad så att veterinärerna i ett distrikt förmår upprätthålla veterinär service hela dygnet. Detta leder tidvis till långa arbetspass som till en del är förlagda till obehövlig arbetstid. Härigenom försvåras möjligheterna att leva ett normalt socialt liv. Det finns följaktligen ett behov av att anpassa arbetet till de förutsättningar som råder i dagens samhälle.

Rekryteringen av personal till distrikts- och besiktningsveterinärorganisationerna har varit förenad med problem framför allt i Norrland. Såväl lantbruksstyrelsen som statens livsmedelsverk har gjort betydande insatser och prövat nya metoder för personalrekrytering. Trots dessa insatser har det varit svårt att besätta tjänsterna. Rekryteringen till besiktningsveterinärorganisationen har dock förbättrats under hösten 1990.

Besiktningsveterinärorganisationen har under senare år också vidkänts en snabb kostnadsökning som bl.a. bottnar i bristande flexibilitet i nuvarande organisation. De förändringar som nu kan förväntas inom animalieproduktionen kommer att ytterligare accentuera problemen.

Statens livsmedelsverk har studerat flera alternativ till nuvarande utformning av besiktningsveterinärorganisationen och arbetar för närvarande med ett åtgärdsprogram som bl.a. syftar till att göra den rationellare och mindre kostnadskrävande.

Utbildningen av veterinärer kan även komma att påverkas av en förändrad roll för veterinären och av ett närmande till EG. Dessutom kan förändringar av den internationella handeln medföra att kunskaperna måste för-

bättras i fråga om smittsamma sjukdomar som inte förekommer i Sverige eller är sällsynta här.

Sveriges veterinärförbund har i skrivelse till regeringen framställt önskemål om förändringar av veterinärväsendets ansvarsnämnds sammansättning och ansvarsområde.

Sammantaget innebär vad jag nu har anfört att det finns ett starkt behov av att se över veterinärväsendets uppgift, organisation och finansiering.

Utgångspunkter för översynen

De övergripande målen för den veterinära verksamheten skall vara en god djurhälsa och en väl fungerande hälso- och sjukvård för djur i hela landet, en djurhållning i enlighet med djurskyddslagens krav och en livsmedelskontroll så att konsumenterna tillförsäkras livsmedel som är säkra från hygienisk synpunkt. Införselkontrollen av levande djur och livsmedel skall bedrivas så att den gynnsamma sjukdomssituationen och den höga livsmedelshygieniska nivån bibehålls i Sverige eller om möjligt förbättras. Att undersöka förekomst av rests substanser av läkemedel och fodertillsatser m.m. är en viktig del av importkontrollen. Vår exportkontroll skall innebära en garanti för att exporterade djur och livsmedel uppfyller kraven från importländerna. En utgångspunkt för utredningen bör därför vara att skapa förutsättningar för att uppnå dessa mål. Därvid bör en utgångspunkt vara att såväl de personella som de ekonomiska resurserna bör användas på ett optimalt sätt. Ett samarbete mellan olika veterinärkategorier och med veterinärmedicinen närstående verksamhet bör främjas.

Det är primärt djurägarens ansvar att se till att djuren får den hälso- och sjukvård som behövs för att tillgodose de mål som samhället ställt upp i bl.a. lagstiftningen om djurskydd. Det är vidare naturligt att det ligger i varje djurägares intresse att sörja för djurens välbefinnande. En god hälso- och sjukvård inom animalieproduktionen kan vara av avgörande betydelse för ett företags ekonomi eftersom kostnader för bl.a. djursjukvård utgör en del av de totala produktionskostnaderna i animalieproduktionen. En viktig utgångspunkt bör därför vidare vara att djurägarna skall svara för kostnaderna för djurens hälso- och sjukvård där inte allmänna samhällsintressen motiverar annat. Med allmänna samhällsintressen avses tillsyn och kontroll av gällande lagstiftning, bekämpande eller förebyggande av allmänfarliga smittsamma djursjukdomar och möjligheten att upprätthålla en tillfredsställande veterinär service i glesbygd. Att det allmänna samhällsintresset tillgodoses ankommer på staten att ombesörja. En ytterligare utgångspunkt bör vara att avlasta statsbudgeten kostnader för djurens hälso- och sjukvård som inte motiveras av samhällsintresset.

Med dessa utgångspunkter bör en ny organisation utformas som tillgodo-

ser samhällets intresse av veterinär verksamhet samtidigt som förutsättningar skapas för att effektivt utnyttja de totala resurserna inom sektorn.

Förslaget till organisation av veterinärväsendet skall även beakta behovet av ett ökat samarbete mellan olika veterinärkategorier och veterinärmedicinen närstående verksamheter. En utgångspunkt bör därvid vara erfarenheterna från den samverkan som bedrivits vid veterinärstationerna. Att stimulera en fortsatt samordning inom dessa områden är av allmänt samhällsintresse.

Åtgärder för att komma till rätta med de nuvarande rekryteringsproblemen och de som förväntas i framtiden bör föreslås.

Utredningen bör även följa utvecklingen av det åtgärdsprogram som statens livsmedelsverk genomför och utvärdera effekterna av programmet.

Vid översynen bör också beaktas konsekvenserna av en eventuell svensk EG-anslutning.

Översynen bör även innehålla en internationell jämförelse och erfarenheter från andra länder bör beaktas i de förslag som läggs fram.

I översynen skall även veterinärväsendets ansvarsnämnds uppgifter och organisation granskas och förslag läggas fram om de ändringar som kan vara motiverade med hänsyn bl.a. till veterinärförbundets skrivelse till regeringen.

Uppdraget

Jag föreslår mot bakgrund av vad jag anfört att en särskild utredare tillkallas med uppdrag att göra en översyn av veterinärväsendet.

Utredaren bör analysera nuvarande behov av veterinär verksamhet och vilket behov som förväntas i framtiden. Mot bakgrund av denna analys bör förslag lämnas till ansvarsfördelning, dimensionering och framtida organisation i fråga om veterinärväsendet i dess helhet. I förslaget skall såväl kostnaderna som finansieringen av verksamheten belysas. En utgångspunkt är att avlasta statsbudgetens kostnader för djurens hälso- och sjukvård som inte motiveras av samhällsintresset. Utredningsarbetet bör bedrivas i nära kontakt med berörda myndigheter och organisationer. Arbetet skall bedrivas i perspektivet av regeringens program för att förnya den offentliga sektorn vars huvudpunkter finns redovisade i prop. 1990/91:100, bil. 2.

Arbetet skall vara avslutat senast den 1 juli 1992.

Utredaren bör beakta vad som sägs i direktiven till statliga kommittéer och särskilda utredare angående utredningsförslagets inriktning (dir. 1984:5) samt beaktande av EG-aspekterna (dir. 1988:43). Förslag till åtgärder skall tas fram med beaktande av regelreformeringsaspekten (jfr. prop. 1990/91:100, bil. 2, s. 48-53).

Hemställen

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen be-
myndigar chefen för jordbruksdepartementet

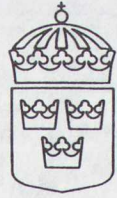
att tillkalla en särskild utredare – omfattad av kommittéförordningen
(1976:119) – med uppdrag att göra en översyn av veterinärväsendet och
att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat biträde åt ut-
redningen.

Vidare hemställer jag att regeringen beslutar att kostnaderna skall belasta
nionde huvudtitelns anslag Utredningar m.m.

Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller
hans hemställan.

(Jordbruksdepartementet)

Kommittédirektiv

Dir. 1992:62

Tilläggsdirektiv till utredningen (Jo 1991:03) om översyn av veterinärväsendet

Dir. 1992:62

Beslut vid regeringssammanträde 1992-05-14

Chefen för Jordbruksdepartementet, statsrådet Olsson, anför.

Mitt förslag

Utredarens uppdrag begränsas på så sätt att detta inte skall omfatta översyn av veterinärväsendets ansvarsnämnd (numera veterinära ansvarsnämnden).

Bakgrund

Genom beslut den 8 maj 1991 bemyndigade regeringen chefen för Jordbruksdepartementet att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att göra en översyn av veterinärväsendet (dir. 1991:35). I utredarens uppdrag ingår att analysera nuvarande behov av veterinär verksamhet och vilket behov som förväntas i framtiden. Mot bakgrund av denna analys bör förslag lämnas till ansvarsfördelning, dimensionering och framtida organisation av veterinärväsendet i dess helhet. I förslaget skall såväl kostnaderna som finansieringen av verksamheten belysas. I översynen ingår att granska veterinära ansvarsnämndens uppgifter och organisation och lägga fram förslag till de ändringar som kan vara motiverade. Arbetet skall vara avslutat senast den 1 juli 1992.

Utredarens uppdrag begränsas

Det är viktigt att utredningsuppdraget i sina grundläggande delar genomförs inom utsatt tid. För att möjliggöra detta bör översynen av den veterinära ansvarsnämnden utgå ur utredningsuppdraget. Denna översyn är enligt min mening av en sådan karaktär att den bör kunna genomföras inom Jordbruksdepartementet. Utredarens uppdrag bör därför begränsas i berört avseende.

Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen beslutar att begränsa utredningsuppdraget på det sätt jag nu har föreslagit.

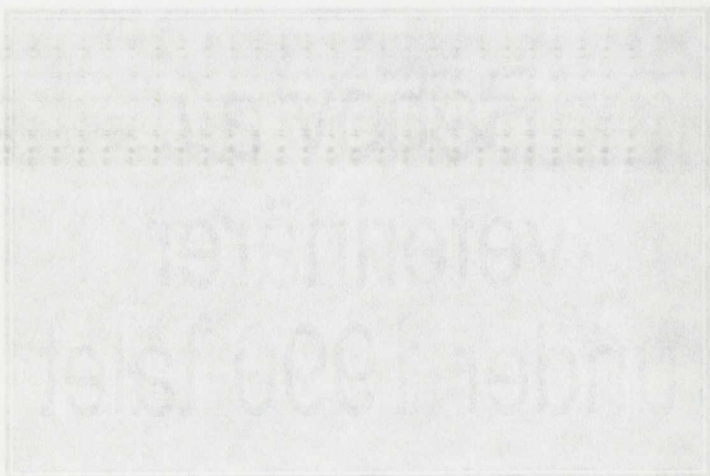
Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Jordbruksdepartementet)

Behov av veterinärer under 1990-talet

och när det gäller de olika typerna av metamorfoser har man fått en ökad kunskap om deras betydelse för miljön och människans hälsa.

*När man minns hur tokigt man tänkt och hur fel man fått
Och hur annorlunda det faktiskt i regel har gått
Och hur världen har drabbats av sällsamma metamorfoser
Får man ärligen mindre och mindre respekt för prognoser*

Alf Henrikson

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. **Bakgrund**
2. **Arbetsätt**
3. **Nulägesbeskrivning**
4. **Tillgång på veterinärer**
 - 4.1 Allmänt
 - 4.2 Intagning och examination
 - 4.3 Nordisk arbetsmarknad
 - 4.4 EES-avtal respektive EG-medlemskap
 - 4.5 Verksamhetsgrad
 - 4.6 Sociala reformer
 - 4.7 Pensionärernas arbetsbenägenhet
 - 4.8 Bortfall före 65 års ålder
5. **Antalet yrkesverksamma veterinärer 1997 och 2002**
6. **Faktorer som påverkar behovet av veterinär arbetskraft**
7. **Sammanställning över prognos för veterinärverksamheten under perioden 1992 - 96**
 - 7.1 Central administration
 - 7.2 Länsveterinärer
 - 7.3 SLU
 - 7.4 SVA
 - 7.5 SVELAB
 - 7.6 Fältveterinärer (animalieproduktion mm) - tidigare distriktsveterinär
 - 7.7 Hälsokontroll och ai-verksamhet
 - 7.8 Besiktningveterinärer
 - 7.9 Stadsveterinärer
 - 7.10 Livsmedelsindustri
 - 7.11 Annan industri
 - 7.12 Privatpraktik/djursjukhus (sällskapsdjur och hästar)
 - 7.13 Militärveterinärer
 - 7.14 Utlandstjänst
 - 7.15 Icke veterinära institutioner
 - 7.16 Obefordrade veterinärer
 - 7.17 Ej yrkesverksamma veterinärer
8. **Tillgång och efterfrågan på veterinärer 1997 och 2002**
9. **Slutsats**

Bilagor

- 1-20 Ålders- och könsfördelning av veterinärer inom olika verksamhetsområden
- 21 Beräknat antal yrkesverksamma veterinärer 1.1.1997
- 22 Beräknat antal yrkesverksamma veterinärer 1.1.2002
- 23 Prognos över antalet veterinärtjänster till 1.1.1997

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1-20	Ålders- och könsfördelning av veterinärer inom olika verksamhetsområden	1
21	Beräknat antal yrkesverksamma veterinärer 1.1.1997	2
22	Beräknat antal yrkesverksamma veterinärer 1.1.2002	3
23	Prognos över antalet veterinärtjänster till 1.1.1997	4
		5
		6
		7
		8
		9
		10
		11
		12
		13
		14
		15
		16
		17
		18
		19
		20
		21
		22
		23
		24
		25
		26
		27
		28
		29
		30
		31
		32
		33
		34
		35
		36
		37
		38
		39
		40
		41
		42
		43
		44
		45
		46
		47
		48
		49
		50
		51
		52
		53
		54
		55
		56
		57
		58
		59
		60
		61
		62
		63
		64
		65
		66
		67
		68
		69
		70
		71
		72
		73
		74
		75
		76
		77
		78
		79
		80
		81
		82
		83
		84
		85
		86
		87
		88
		89
		90
		91
		92
		93
		94
		95
		96
		97
		98
		99
		100

1. Bakgrund

Under de senaste decennierna har lantbruksstyrelsen med 5-årsintervaller genomfört en prognosverksamhet över det beräknade behovet av veterinär arbetskraft. Det har påverkat antalet antagna studenter till veterinärutbildningen både med ökning och minskning. För närvarande antas 65 nya studenter årligen på veterinärlinjen vid Sveriges lantbruksuniversitet i Uppsala. Lantbruksstyrelsens senaste prognos gjordes 1987.

Enligt veterinärutredningens direktiv skall nuvarande och framtida behov av veterinär verksamhet belysas. Mot denna bakgrund har utredningen givit jordbruksverket i uppdrag att göra en prognos över det framtida veterinärbehovet med beaktande av utredningens förslag. Beskrivning över utvecklingen av antalet tjänster under sista femårsperioden görs i tabell 1. I denna redovisas antal veterinärer i november 1986, prognostiserat antal tillkommande veterinärtjänster de kommande fem åren samt verkligt utfall i november 1991. Av tabellen framgår att det tillkommit 28 tjänster fler än vad som beräknades i föregående prognos. Under perioden tillkom således totalt 147 veterinärtjänster. Detta visar att det alltid finns stora svårigheter med att upprätta en prognos. Inom vissa områden har antalet verksamma veterinärer minskat (veterinärmedicinska fakulteten, distriktsveterinärorganisationen) medan det inom andra områden skett en ökning utöver vad prognosen angav (bl a privatpraktik och djursjukhus).

Tabell 1 Prognos gjord 1986 över antalet nya veterinärtjänster 1991 och prognosutfallet (exklusive obefordrade veterinärer)

Kategori	Antal veterinärer nov- 86	Prognostiserat antal nya veterinärtjänster till nov -91	Antal veterinärer nov -91	Differens i förhållande till prognos
Administration	20	0	19	-1
Länsveterinär	29	0	35	+6
Vet fakultet	166	+10	146	-30
SVA	48	0	51	+3
Svelab	19	0	21	+2
Distr vet	359	-10	328	-21
Hälsokontroll	37	+5	30	0
Ai-vet	39	0	46	76
Besvet	76	0	89	+13
Stadsvet	17	-3	20	+6
Livsm industri	8	+2	8	-2
Annan industri	46	+10	59	+3
Privat praktik	137		241	+38
Djursjukhus	193	+ 100	227	468
Militärtjänst	8	0	8	±0
Utlandstjänst	30	+5	43	+8
Icke vet inst	19	0	22	+3
Summa yrkesverks	1251	+119	1393	+28

2. Arbetsätt

I föregående prognoser har man gått tillväga på två olika sätt - antingen har man intervjuat företrädare för olika veterinära arbetsgivare eller också har man utarbetat ett enkätmaterial som sänts till dessa. På basis härav har man sedan utarbetat en prognos.

För att få ett underlag för en prognos för i första hand den kommande femårsperioden har jordbruksverket valt att tillskriva en del företrädare/arbetsgivare för olika veterinära arbetsområden och bett dem redovisa/bedöma behovet av veterinär verksamhet/medverkan inom sitt verksamhetsområde idag, om 5 år resp om 10 år. Man begärde också kommentarer kring angivna siffror, behov av särskilda insatser, svårigheter med rekrytering etc. För vissa områden har bedömningen gjorts av jordbruksverket med den kunskap som här finns om den veterinära arbetsmarknaden.

I avsnitt 7 lämnas en översiktlig sammanställning av de bedömningar som kommit fram vid undersökningen.

3. Nulägesbeskrivning

I tabell 2 redovisas antal veterinärer verksamma inom olika yrkeskategorier i november 1986 respektive 1991. Vid båda tillfällena utgår uppgifterna från veterinärkalendern utgiven av jordbruksverket (lantbruksstyrelsen). Av tabellen framgår också könsfördelningen för varje grupp.

Som redan angivits under avsnitt 1 finns en större eller mindre skillnad mellan prognosen som gjordes 1987 över situationen 1991 och det verkliga utfallet enligt tabell 1. Störst är "felet" för gruppen privatpraktiker/djursjukhusanställda. Det verkliga utfallet var 38 fler än vad som prognostiserats. Denna grupp har flera gånger tidigare visat sig vara svår att prognostisera och man har alltid legat i underkant.

Tabell 2 Antal veterinärer kategorivis 1986 och 1991

Kategori	november 1986			november 1991		
	män	kvinnor	S.a	män	kvinnor	S:a
Administration	18	2	20	13	6	19
Länsveterinärer	26	3	29	26	9	35
Vet fakultet	93	73	166	76	70	146
SVA	34	14	48	35	16	51
Svelab	17	2	19	14	7	21
Distriktsvet	331	28	359	277	51	328
Hälsokontroll	27	10	37	19	11	30
Ai-vet	24	15	39	25	21	46
Besvet	53	23	76	52	37	89
Stadsvet	16	1	17	10	10	20
Livsmed ind	8	-	8	8	-	8
Annan ind	35	11	46	49	10	59
Privatpraktik	76	61	137	109	132	241
Djursjukhus	102	91	193	103	124	227
Militärvet	8	-	8	8	-	8
Utlandstjänst	20	10	30	23	20	43
Icke vet inst	16	3	19	16	6	22
Obefordrade	36	64	100	40	98	138
S:a yrkesverksam	940	411 (30,4%)	1351	903	628 (41,0%)	1531
Ej yrkesverksam	21	9	30	18	13	31
Pensionärer	289	9	298	317	15	332
Totalantal vet	1250	429 (25,5%)	1679	1238	656 (34,6%)	1894

Källa: Jordbruksverkets veterinärmatrikel

4. Tillgång på veterinärer

4.1 Allmänt

Tillgången på veterinärer påverkas av en rad faktorer som behandlas i detta avsnitt. Den viktigaste är antalet examinerade veterinärer. Andra faktorer, som påverkar tillgången och som behandlas i detta avsnitt, är nordisk arbetsmarknad, verksamhetsgrad, sociala reformer, pensionärernas arbetsbenägenhet samt bortfall före 65 års ålder på grund av dödsfall.

4.2 Intagning och examination

Tillgången på veterinärer påverkas främst av antalet antagna studerande till veterinärutbildningen. På grund av samhällets ökade efterfrågan på veterinär arbetskraft ökade studerandantalet successivt från 1930-talet till och med 1982 enligt följande tablå

År	Antal nyinskrivna studerande
1933-36	15
1937-45	20
1946-47	30
1948-52	35
1953-64	30
1965-66	40
1967-77	50
1978-82	75
1983-	65

Av de inskrivna studerande slutar ett antal under utbildningens gång. Detta antal varierar från år till år men rör sig i allmänhet om 2-4 studenter per år. Några få svenskar fullföljer en utomlands påbörjad utbildning och veterinärer som avlagt examen utomlands kompletterar sin utbildning (specialstuderande) för att kunna erhålla svensk legitimation/behörighet som veterinär. Härigenom kompenseras i någon mån bortfallet genom att svenska studenter slutar före avlagd examen. Under senare år har ett ökat antal svenskar som erhållit utbildning på kontinenten - främst i Tyskland - återvänt till Sverige. Många har genom att skaffa sig norsk behörighet kunnat erhålla svensk legitimation genom enklare komplettering än om man kommit direkt från t ex Tyskland. De senaste åren har det varit ca fem veterinärer årligen som på detta sätt erhållit svensk behörighet. Härtill kommer också att ett mindre antal utländska veterinärer vid veterinärfakulteten årligen kompletterar sin utbildning för att få svensk behörighet.

4.3. Nordisk arbetsmarknad

Idag råder en fri nordisk arbetsmarknad för veterinärer. För att få tjänstgöra krävs det kunskap i ett skandinaviskt språk samt genomgången tentamen i författningskunskap, läkemedelslära, epizootologi och livsmedelskunskap.

Den gemensamma nordiska arbetsmarknaden har hittills inte givit något större resultat i veterinärstatistiken. Arbetsmarknaden är god i samtliga länder och det råder en relativ balans mellan tillgång till veterinärer och arbetsmarknadens efterfrågan på sådan arbetskraft.

4.4 EES-avtal respektive EG-medlemskap

Den fria rörlighet för arbetskraft som kommer att gälla inom ramen för ett EES-avtal respektive vid ett medlemskap i EG kan komma att påverka tillgången till veterinär arbetskraft i landet. Det blir möjligt att, med den behörighet man har i sitt hemland, också kunna utöva veterinäryrket i t ex Sverige utan att man måste genomgå en omfattande komplettering av utbildningen.

Det är utredningens bedömning att språksvårigheter liksom också veterinärverksamhetens uppbyggnad i vårt land kommer att göra att endast ett fåtal "kontinentala veterinärer"

kommer att söka sig till Sverige. Någon större påverkan på prognosutfallet har därför inte bedömts föreligga.

Vid de centrala verken uppkommer behov av ytterligare veterinär arbetskraft för att klara av ett EES-avtal respektive medlemskap i EG. Sammanlagt beräknas detta vara 8 - 10 veterinärtjänster.

4.5 Verksamhetsgrad

En viktig faktor som påverkar tillgången på veterinär arbetskraft är yrkesverksamhetsgraden hos yngre och äldre respektive manliga och kvinnliga veterinärer. I tidigare prognosarbete har lantbruksstyrelsen vid flera tillfällen samarbetat i dessa frågor med SCB. Man har därvid kunnat konstatera att yrkesverksamhetsgraden för veterinärer är mycket hög (upp mot 95 %).

För att kunna göra en bedömning av hur många veterinärer som erfordras för att upprätthålla ett visst antal veterinära tjänster har man tagit hänsyn till diverse faktorer som påverkar yrkesverksamhetsgraden. Det har bl a omfattat

- deltidstjänstgöring
- föräldraledighet
- delpension
- förkortad arbetstid
- stor procent veterinäräktenskap (15-20 %)

I tidigare prognoser har man ansett det vara svårt att bedöma hur framtida kvinnliga veterinärer kommer att vara yrkesverksamma. Man har dock ansett det troligt att fler kvinnliga veterinärer innebär ett större tryck på arbetsgivarna att tillgodose kraven på deltid. Man antog därför att antalet deltidsverksamma veterinärer skulle öka under 1990-talet till följd av att andelen kvinnliga veterinärer ökar upp till 50 % av andelen yrkesverksamma veterinärer mot slutet av seklet.

När det gäller föräldraledighet torde denna komma att öka såväl med tanke på den ökade andelen kvinnliga veterinärer som med tanke på tendensen till att fler pappor tar ledigt för vård av barn. Delpension och förkortad arbetstid beräknas däremot påverka prognosen mindre.

De föregående av lantbruksstyrelsen gjorda prognoserna över veterinärbehovet för olika tidsperioder har, utifrån de olika faktorerna som påverkar yrkesverksamhetsgraden, gjort en omräkning av det antal kvinnliga respektive manliga veterinärer som åtgår för att upprätthålla ett visst antal heltidstjänster. Man har därvid använt sig av olika omräkningstal - ett högt och ett lågt. I 1987 års prognos använde man sig endast av det lägre. Det finns inget som idag talar för att ändra på detta.

För att upprätthålla 100 heltidstjänster beräknas det därför, enligt detta lägre omvandlingstal, åtgå 120 kvinnliga resp 105 manliga veterinärer.

4.6 Sociala reformer

Under 1970-talet infördes en delpensionsreform. Denna har utnyttjats endast av ett fåtal veterinärer.

Distriktsveterinärerna har inte reglerad arbetstid idag. I en kommande "organisation" byggd på i första hand privatpraktiserande veterinärer som sköter djursjukvården för bl a animalieproduktionens djur finns inte behov av att ha någon reglering av arbetstiden. Man kan därför räkna med att i många fall arbetstiden kommer att vara likartad den som idag föreläggat för de statliga distriktsveterinärerna. I en organisation med särskild huvudman för viss del av fältorganisationen (Norrländ) måste man dock räkna med en reglering av arbetstiden.

Frågan om 6 timmars arbetsdag för småbarnsföräldrar har av och till diskuterats under senare år. Det är dock inte troligt att det blir någon politisk enighet om detta under prognosperioden. Någon hänsyn har därför inte tagits här till i den nu uppgjorda prognosen.

4.7 Pensionärernas arbetsbenägenhet

I lantbruksstyrelsens prognoser har hänsyn inte tagits till att pensionerade veterinärer har möjlighet till fortsatt arbete som privatpraktiserande veterinärer. I vissa fall kan de dock få förordnande inom livsmedelsområdet, som banveterinärer eller gränsveterinärer. Både jordbruksverket och livsmedelsverket har 70 år som en övre åldersgräns för sådana förordnanden. I framtiden kan man förutse mera begränsade möjligheter till sådana förordnanden vid ett genomförande av veterinärutredningens förslag till upphandling av statliga tjänster, då denna upphandling förutsätter en ensamrätt för avtalsparten. Detta kan komma att innebära behov av fler veterinärer i "yrkesverksam ålder".

Sannolikt spelar yrkesverksamhetsgraden hos pensionerade veterinärer en viss roll när det gäller i första hand etablering av andra privatpraktiserande veterinärer inom ett visst område eller på viss ort. Enligt jordbruksverkets bedömning har detta endast betydelse under en begränsad period för den enskilda orten. Pensionsavgångarna framgår av tabell 3. För de tre kommande 5-årsperioderna är den 85, 134 respektive 125 veterinärer. Den mera exakta statistiken framgår av bilagorna 1-20.

Tabell 3

Pensionsavgång under kommande tre 5-årsperioder

Kategori	Pension 1992-96			Pension 1997-01			Pension 2002-06			Summa 1992-2006
	män	kvinnor	S:a	män	kvinnor	S:a	män	kvinnor	S:a	
Administration	1	-	1	2	-	2	3	-	3	6
Länsvet	5	-	5	7	-	7	9	3	12	24
Vet fakultet	7	1	8	8	1	9	7	1	8	25
SVA	3	-	3	6	-	6	3	-	3	12
Svelab	-	1	1	1	-	1	4	-	4	6
Distriktsvet (eller motsvarande)	31	1	32	41	-	41	36	1	37	110
Hälsokontroll	1	-	1	4	-	4	3	-	3	8
Ai-vet	1	-	1	2	-	2	1	1	2	5
Besvet	8	2	10	14	2	16	5	1	6	32
Stadsvet	1	-	1	1	-	1	4	-	4	6
Livsmedelsind	2	-	2	1	-	1	1	-	1	4
Annan industri	4	-	4	4	-	4	6	-	6	14
Privatpraktik	6	4	10	10	3	13	11	6	17	40
Djursjukhus	3	-	3	9	1	10	7	-	7	20
Militärvet	-	-	-	4	-	4	1	-	1	5
Utlandstjänst	2	-	2	5	1	6	3	1	4	12
Icke vet inst	1	-	1	6	1	7	4	1	5	13
Obefordrade vet	-	-	-	-	-	-	1	1	2	2
Summa	76	9	85	125	9	134	109	16	125	344

4.8 Bortfall före 65 års ålder

Dödsriskberäkningen före uppnådd pensionsålder har i tidigare prognoser byggt på uppgifter från det försäkringsbolag där Sveriges Veterinärförbund har sina kollektiva försäkringar. Uppgifter från försäkringsstatistiken har då visat att ca 5 veterinärer per år avlider före 65 års ålder. Härtill kommer ett visst "bortfall" till följd av långvarig sjukdom och yrkesskada. Jordbruksverket har i nu genomförd prognos räknat med ett sammanlagt "bortfall" av 6 veterinärer per år. Det är samma siffra som användes vid prognosen som gjordes 1987. Med tanke på att antalet veterinärer ökar kontinuerligt kan denna siffra möjligen vara för låg.

5. Antalet yrkesverksamma veterinärer 1997 och 2002

Prognos över antal yrkesverksamma veterinärer har utarbetats för två femårsperioder fram till 1997 respektive 2002, bilagorna 22 och 23. Jordbruksverket har därvid - liksom vid föregående prognosarbete - studerat tre olika nivåer med 50, 65 respektive 75 intagna studenter per år. Idag är intagningen 65 studenter per år.

Antalet kvinnliga studenter har för prognosperioden beräknats vara ungefär som under senare år dvs ca 80% av de antagna studenterna. För varje 5-årsperiod har vidare antagits att 10 veterinärer inte kommer att vara yrkesverksamma som veterinärer. Vidare antas, som

angivits under avsnitt 4.8, att 30 veterinärer "bortfaller" under varje 5-årsperiod före uppnådd pensionsålder.

Det kan erfarenhetsmässigt antas att samtliga studerande, som antagits till veterinärutbildning, inte avlägger examen. Gruppen har beräknat bortfallet till 7-8 per 75 studerande, 5-6 per 65 och 2-3 per 50. I genomsnitt tillkommer 1-2 studerande per år för att komplettera en utländsk examen. En viss ökning har skett under de allra senaste åren genom att svenska studenter som erlagt veterinärexamen i ett centraleuropeiskt land återkommer till Sverige efter att också skaffat sig norsk examen (vilket är enklare än att göra fullständig komplettering i Sverige!).

Jordbruksverket räknar med att det den 1.1.1997 kommer att finnas 1794 yrkesverksamma veterinärer, varav drygt hälften är kvinnor. Den 1.1.2002 är motsvarande siffra 1930 om antalet antagna studerande är oförändrat 65 per år.

6. Faktorer som påverkar behovet av veterinär arbetskraft

Det är naturligtvis många faktorer som påverkar behovet av veterinär arbetskraft. Den föreslagna ändringen av den veterinära fältverksamheten med avveckling av det statliga huvudmannskapet, inrättandet av fler veterinärstationer mm kommer att påverka behovet. Detta gäller inte minst behovet av vikarier (se avsnitt 7.6 och 7.16).

Djuranålet i landet har också en påverkan på behovet av veterinärer även om det inte finns ett "linjärt samband" mellan dessa två. Jordbruksverket har inhämtat uppgifter om förväntad utveckling av djuranålet under 1990-talet.

En väsentlig minskning i djuranålet är att vänta för mjölkkor. Enligt prognoser från Svensk Husdjurskötsel (SHS) blir minskningen i storleksordningen 20-25 % under perioden 1990 - 2000. En intensitetshöjning torde dock komma att öka veterinärinsatsen per ko.

Ett minskat djurantal är även att vänta för svin. Enligt en prognos från LRF och Slakteriförbundet minskar antalet modersuggor och antalet producerade slaktsvin med 20 - 25 % resp 10 % under perioden. Redan under 1991 och 1992 har en betydande reduktion skett.

Antalet kor för köttproduktion väntas enligt SHS-prognosen öka till 150 - 200 000 år 2000. Får, fjäderfä och renar är djurslag som enbart kräver relativt små veterinärinsatser och därmed inte påverkar veterinärprognosen i någon större utsträckning.

Den antalsmässiga utvecklingen för hästar torde bli en svag ökning till år 2000. Totalantalet hundar och katter torde vara relativt konstant. Trots ett oförändrat djurantal torde efterfrågan på veterinärtjänster successivt komma att öka. Detta sammanhänger med ökade vårdinsatser per djur.

Bland jordbrukets djur förutses sålunda ett minskat antal mjölkkor och svin, medan antalet kor för köttproduktion ökar. Samtidigt ökar behovet av veterinärtjänster, då intensiteten i

animalieproduktionen ökar och den förebyggande djurhälsovården byggs ut. Sammantaget torde behovet av veterinärtjänster för jordbrukets djur komma att bli i stort oförändrat. Behovet av veterinärtjänster för sporthästar och sällskapsdjur kommer sannolikt att öka.

7. Sammanställning över prognos för veterinärverksamheten under perioden 1992-96

Som framgår av avsnittet 2 har jordbruksverket för att få ett underlag tillskrivit en del företrädare/arbetsgivare för olika veterinära arbetsområden och bitt dem redovisa/bedöma behovet av veterinär verksamhet/medverkan inom sitt verksamhetsområde under resten av 1990-talet och runt sekelskiftet. För vissa områden har bedömningen gjorts av jordbruksverket.

Nedan följer en kortfattad redovisning av de nämnda bedömningarna.

7.1. Central administration (+ 8 - 10 veterinärer)

- * Sannolikt fortsatt krav om minskning av anslagen till myndigheterna och därmed också någon minskning av antalet tjänster.
- * EES-avtal och EG-medlemskap kan under perioden medföra behov av 8 - 10 nya veterinära tjänster.

7.2. Länsveterinärer (+ 5 veterinärer)

- * Man kan räkna med ett starkt behov av regional veterinär ledning även i framtiden för att ansvara för djurskydd, smittskydd och tillsyn av veterinär verksamhet (livsmedel och djursjukvård mm).
- * EG-medlemskap kommer att kräva insatser av "officiella veterinärer". Den kommande regionala organisationen blir härvid av vital betydelse bl a för utfärdande av friskintyg i samband med handel. Man kan eventuellt se ett behov av en förstärkning på regionalplanet med sammanlagt ca 5 tjänster.

7.3. SLU (+ 5-10 veterinärer)

- * Vid den veterinärmedicinska fakulteten planeras fn ingen utvidgning av verksamheten, vilket innebär att forskar- och lärarstaben kommer att vara oförändrad under perioden.
- * Samtliga universitet och högskolor har ålagts att fördubbla antalet doktorsexamina under den kommande 10-årsperioden. Om man lyckas med detta på den

veterinärmedicinska fakulteten kan det möjligen innebära att vissa tjänster som idag innehas av icke-veterinärer (naturvetare) i framtiden kan komma att besättas med veterinärer. Antalet sådana tjänster bedöms dock som litet (5-10 tjänster).

7.4. SVA (+ 5 veterinärer)

- * Vid företagen bedömning av behovet för den kommande femårsperioden har inte någon säker förändringstendens framkommit. Man kan därför se samma antal veterinärer som under den senaste femårsperioden, dvs oförändrat antal.
- * En osäkerhet ligger i vad ett EG-medlemskap (och EES-avtal) kan innebära ifråga om sjukdomskontroller. Man kan beräkna ett ökat behov av insatser från SVA och det uppskattas till 5 tjänster under perioden.

7.5. SVELAB (+ 5 - 10 veterinärer)

- * Svelab bedriver idag verksamhet vid 10 laboratorier.
- * Enligt Svelabs bedömning kan verksamheten inom 5-10 år komma att utökas till 15 laboratorier. Detta medför ett behov av ytterligare 10 veterinärer.

7.6. Fältveterinärer (animalieproduktion mm) - tidigare distriktsveterinär (+/- 0 veterinärer)

- * Antalet tillsatta distriktsveterinärtjänster har under den senaste femårsperioden minskat med ett 30-tal tjänster enligt statistiken i tabell 1. Det har varit flera anledningar till detta. Bl a har det varit svårt att besätta tjänster inom glesbygdsområdena med ordinarie innehavare. Vissa tjänster har också dragits in i olika delar av landet beroende på ffa minskat praktikunderlag men också på rationaliseringar i organisationen till följd av inrättande av veterinärstationer. En sådan uppbyggnad har ökat under den senaste femårsperioden. Idag finns det ca 40 veterinärstationer vid vilka sammanlagt arbetar drygt 100 distriktsveterinärer.
- * Uppbyggnaden av veterinärstationer har prioriterats av statsmakterna.
- * Att prognostisera framtida behov av veterinärer som kommer att syssla med djursjukvård på animalieproduktionens djur är mycket svår. Dagens antal fältveterinärer (distriktsveterinärer) beräknas i framtiden i stort svara mot behovet av veterinära insatser för dessa djur. Man kan dock räkna med vissa nya arbetsområden för de fältarbetande veterinärerna som t ex besiktning i samband med s k småskalig slakt liksom sjukdomskontroll och besiktning i samband med handel med djur i enlighet med EG:s regler.

7.7. Hälsokontroll och ai-verksamhet (+ 5-10 veterinärer)

- * Den framtida arbetssituationen är svårbedömlig. Omorganisation pågår eller diskuteras. Sammanslagningar av t ex husdjursföreningar kan innebära ändrat behov av veterinär medverkan.
- * Trots att antalet animalieproducerande djur minskar kommer det ändå att finnas behov av veterinär service inte minst inom ramen för ett närmare europasamarbete. I och med att gränserna mot EG öppnas får vi exempelvis vara beredda på att behovet av provtagningsverksamhet och intygsskrivning ökar liksom aktivare insatser för att övervaka sjukdomsläget i landet. Ev nya sjukdomskontrollprogram kan också komma att medföra behov av veterinär medverkan.

7.8. Besiktningsveterinärer (- 15 veterinärer)

- * Situationen är svårbedömlig. Slakterier fusioneras och detta påverkar behovet av besiktningsveterinärer. Livsmedelsverket gör bedömningen att behovet minskar med 15 veterinärer.
- * Ett ökat antal slakterier för småskalig slakt kan komma att medföra behov av deltidsvirksamma besiktningsveterinärer.

7.9. Stadsveterinärer (+/- 0 veterinärer)

- * Antalet stadsveterinärer har minskat sett över en längre tidsperiod. Hur situationen blir under den närmaste femårsperioden är oklar. Stadsveterinärens roll inom den direkta livsmedelskontrollen kan komma att minska. Kvar blir då import/exportkontroll och djurskyddsfrågor.
- * Stadsveterinär kommer troligen bara att finnas i de större kommunerna (Stockholm, Göteborg, Malmö, Norrköping) på längre sikt kanske främst beroende på stor importkontrollverksamhet. I flera andra större städer köper man stadsveterinärfunktionen från Svelab.
- * Hur ett EG-medlemskap kommer att påverka den veterinära medverkan i livsmedelskontrollen (kontroll av styckning, charkuteriproduktion, färdiglagad mat mm) råder det idag stor osäkerhet om. Det kan komma att medföra behov av ökad veterinär medverkan.
- * Under femårsperioden beräknas antalet tjänster vara oförändrat.

7.10. Livsmedelsindustri (+/- 0 veterinärer)

- * Man beräknar ingen förändring i förhållande till nuläget.

7.11. Annan industri (än livsmedelsindustri) (+ 15 veterinärer)

- * Inom detta område återfinns veterinärer verksamma främst inom läkemedelsindustrin.
- * Veterinärutbildningen av idag är en bra grundutbildning för arbete inom läkemedelsindustrin. Speciellt värdefull är den breda biologiskt-medicinska utbildning som ges i grundläggande ämnen som cellbiologi, kemi, fysiologi, patologi mm.
- * Läkemedelsindustrin har också behov av specialister dvs forskarutbildade veterinärer framför allt inom patologi, toxikologi, fysiologi och farmakologi. När det gäller toxikologisk patologi är gnagarpatologin idag speciellt viktig. Denna saknas i veterinärutbildningen och måste skaffas på annat sätt.
- * Läkemedelsindustrin kommer även framgent att vara en viktig veterinär arbetsplats. Hur många som kommer att vara verksamma där beror främst på intresset hos veterinärerna. Många veterinärer har en negativ inställning till djurförsök och väljer därför bort detta verksamhetsalternativ.
- * Under den närmaste femårsperioden räknar läkemedelsindustrin med ett behov av ytterligare 15 veterinärer.

7.12. Pivatpraktik/djursjukhus (sällskapsdjur och hästar) (+ 75 veterinärer)

- * I samband med lantbruksstyrelsens prognosarbete för fem år sedan beräknade man att ca 500 veterinärer på heltid skulle kunna ägna sig åt praktik på sällskapsdjur (enligt beräkningar med utgångspunkt från hundskatteregistret) innan man når en "mättnad" på marknaden.
- * I nu tillgänglig statistik sysslar 468 veterinärer på hel- eller deltid med praktik på sällskapsdjur och/eller sporthästar. Det har inte varit möjligt omvandla detta till heltidstjänster. Man kan väl dock räkna med att det motsvarar ca 350 - 400 heltidstjänster.
- * Teoretiskt finns det således "utrymme" för ytterligare veterinärer på "sällskapsdjurs- och sporthästmarknaden". Det är dock omöjligt att ange någon siffra med säkerhet bl a beroende på att även inom den veterinära fältorganisationen - oberoende av organisationsform - kommer veterinärverksamhet bland sällskapsdjur och sporthästar att vara av väsentlig betydelse i framtiden. Man kan mycket väl tänka sig att till en veterinärstation knyta en eller flera specialiserade veterinärer inom dessa områden för att få en "komplett" verksamhet på stationen.

- * Under den kommande femårsperioden beräknas, trots de osäkerhetsmoment som föreligger, att ytterligare 75 veterinärer kommer att arbeta med sällskapsdjur.

7.13. Militärveterinärer (+/- 0 veterinärer)

- * Även om det kommer att ske en förändring av antalet milostaber i landet kommer det inte att påverka antalet veterinärer i nämnvärd grad. Inom militärområdet är idag endast ett fåtal veterinärer verksamma.

7.14. Utlandstjänst (+ 10 veterinärer)

- * Vid ett svenskt medlemskap i EG kan man räkna med ett behov av 2 - 4 veterinärer som är verksamma centralt i EG. Redan under "EES-tiden" kan det uppkomma behov av någon eller några svenska veterinärer i EFTA:s organ.
- * Antalet veterinärer verksamma utomlands - vid i första hand andra veterinära utbildningsinstanser liksom inom industrin - kan inte påverkas av svenska förhållanden. Under den senaste femårsperioden har ytterligare ett drygt 10-tal veterinärer förlagt sin verksamhet utomlands.
- * Inom denna sektor inräknas inte veterinärer verksamma i U-landstjänst. Under den senaste 10-årsperioden har av och till endast någon enstaka veterinär varit verksam inom sådana projekt och i november 1991 var det ingen. Hur framtiden blir inom detta område är svårbedömbart - möjligen några enstaka tjänster.
- * Utlandsverksamma veterinärer kan komma att öka under den kommande femårsperioden med ca 10 stycken.

7.15. Icke veterinära institutioner (+/- 0 veterinärer)

- * Till denna kategori räknas veterinärer verksamma vid andra statliga institutioner än de rent veterinära. Det går inte att säkert se tendenser till någon förändring inom denna sektor.

7.16. Obefordrade veterinärer

- * Till denna kategori hänförs veterinärer utan fast anställning/verksamhet såsom t ex vikarier inom distrikts- och besiktningsveterinärorganisationerna.
- * Under årens lopp har inom denna kategori funnits 100-150 veterinärer. Inte minst inom distriktsveterinärorganisationen har det varit nödvändigt att ha tillgång till vikarier för att klara lagstadgad ledighet för ordinarie tjänsteinnehavare.

- * Hur det, efter avvecklingen av den nuvarande distriktsveterinärorganisationen, blir med det framtida behovet av vikarier inom djursjukvården för animalieproduktionens djur är mycket svårt att förutse. Man torde kunna beräkna ett minskat behov av korttidsvikarier vid en utökning av antalet veterinärstationer. Inom dessa bör det vara möjligt att i ökad utsträckning kunna klara sådana vikariebehov. Vikariebehovet vid annan typ av ledighet kommer sannolikt också att minska. Det minskade behovet kan vara så högt som motsvarande 60 - 70 veterinärer vid en övergång till veterinärstationer i enlighet med veterinärutredningens förslag.

7.17. Ej yrkesverksamma veterinärer

- * Antalet ej yrkesverksamma veterinärer har under en lång följd av år varit relativt konstant, kring 30-35 personer. Det finns inget som talar för en drastisk förändring under den kommande femårsperioden.

8. Tillgång och efterfrågan på veterinärer 1997 och 2002

Tillgång

I november 1991 fanns det 1531 yrkesverksamma veterinärer i Sverige. Enligt jordbruksverkets beräkningar kommer det att finnas 1794 yrkesverksamma den 1.1.1997 till följd av att 65 elever under senare år intagits på veterinärlinjen vid lantbruksuniversitetet. Den 1.1.2002 kommer det med samma förutsättningar att finnas 1930. Hur tillgången på yrkesverksamma veterinärer påverkas om intagningen ändras till 50 respektive 75 redovisas i bilaga 22.

Nettotillskottet av veterinärer som skall finna sysselsättning blir alltså 263 under perioden 1992-96 och 136 under perioden 1997-01 med oförändrat antal nya studenter varje år.

Efterfrågan

Efter inhämtande av uppgifter för de olika områdena redovisade i avsnitt 7 gör jordbruksverket bedömningen att ytterligare ca 125 - 130 veterinärer kommer att efterfrågas på arbetsmarknaden fram t o m 1996 (bilaga 23).

Tillgång - efterfrågan 1997

Skillnaden mellan tillgång och efterfrågan på veterinär arbetskraft den 1.1.1997 kommer alltså att bli ca 135 (263-128). Frågan är, kommer dessa veterinärer att finna sysselsättning? Detta är en fråga som man mycket lite kan påverka genom att "start- och bromssträckan" för en mångårig utbildning som veterinärutbildningen är lång. Den närmaste 5-årsperioden

som med viss säkerhet kan överblickas på efterfrågesidan är relativt "ointressant" eftersom tillgången i stort sett är given. Det viktigaste instrumentet för att reglera tillgång och efterfrågan finns inte. Det längre perspektivet är därför det intressantaste men här är efterfrågesituationen svårare att överblicka. Vid jordbruksverkets kontakter med olika veterinära arbetsgivare är det endast ett fåtal, som velat blicka längre än den närmaste 5-årsperioden. Det är alltför många idag oöverblickbara faktorer som gör det möjligt att med någon grad av säkerhet blicka framåt mot början av nästa sekel.

För att närmare analysera frågan om sysselsättningen för de ca 135 "extra veterinärer" som tillförs arbetsmarknaden 1992-96 kan man med fördel titta i backspegeln. Vad trodde man för fem år sedan och hur blev utvecklingen? I november 1986 fanns det 1351 yrkesverksamma veterinärer. Fram till november 1991 skulle, enligt den prognos som gjordes 1987, arbetsmarknaden netto tillföras 244 yrkesverksamma veterinärer till den 1.1.1992. I rapporten från 1987 prognostiserades 119 nya tjänster under samma period - i verkligheten blev det 147. Idag kan man konstatera att det prognostiserade "överskottet" på ca 100 veterinärer försvann under perioden. En stor del förklaras av den kraftiga expansionen på sällskapsdjursområdet. Antalet obefordrade ökade också med ett 40-tal. Härigenom har det varit möjligt att klara vikariebehovet inom distriktsveterinärorganisationen. En del har också uppehållit vakanser i framför allt norra Sverige. Detta kan vara en del av förklaringen till att det inte registrerats någon arbetslöshet trots att veterinärkåren ökat så kraftigt.

Veterinärutredningens förslag kommer sannolikt att påverka vikariebehovet inom framför allt "fältorganisationen" och bl a detta gör att frågorna om storleken på det framtida "överskottet" av veterinärer blir mera aktuell.

Efterfrågan 1998 till 2002

Det är omöjligt att göra någon "säker" prognos för denna period, vilket också har framgått av den osäkerhet veterinära arbetsgivare känner inför utvecklingen runt sekelskiftet. Den mycket kraftiga expansion som under flera decennier skett på sällskapsdjursområdet bör mot slutet av 90-talet plana ut. Kanske kan hästsektorn komma att behöva ytterligare veterinära insatser om sporthästintresset i landet fortsätter att öka. Den veterinära fältorganisationen måste under denna period ha funnit sina former. Om organisationen kommer att sysselsätta fler eller färre veterinärer än idag är svårt att ha någon säker uppfattning om. Ett ökat önskemål om reglerad arbetstid för de veterinärer som kan komma att anställas av en huvudman i t ex Norrland skulle emellertid kunna komma att "kräva" ytterligare 30 - 40 veterinärer.

Det finns sannolikt en viss "utvecklingspotential" inom några områden bl a inom läkemedelsindustrin, där behovet av veterinärer fortsatt kommer att vara relativt stort. I ett öppnare Europa utan krav på tilläggsutbildning för att få behörighet att utöva veterinäryrket blir också arbetsmarknaden för svenska veterinärer större. Hur många som kommer att påverkas härav är dock omöjligt att ange.

9. Slutsats

Den veterinära arbetsmarknaden kommer under den närmaste 10-årsperioden att utsättas för vissa påfrestningar. 1992 - 2001 kommer arbetsmarknaden att netto tillföras ca 400 veterinärer. Om hänsyn tas till yrkesverksamhetsgrad och omräkning görs enligt vad som tidigare angivits i avsnitt 4.5 klarar dessa 400 veterinärer av att upprätthålla drygt 300 tjänster med hänsyn till att många av dessa på arbetsmarknaden tillkomna veterinärer under prognosperioden kommer att vara småbarnsföräldrar.

Prognosen på efterfrågan på veterinär arbetskraft 1992 - 2001 talar för att ytterligare upp mot 200 tjänster kan komma att tillskapas inom den traditionella veterinära arbetsmarknaden, vilket motsvarar ett större antal veterinärer när hänsyn tas till deltidstjänstgöring mm. Den lagda prognosen innehåller dock flera osäkerhetsmoment.

Det är alltså en differens mellan tillgång och efterfrågan på veterinär arbetskraft under den närmaste 10-årsperioden på ca 100 heltidstjänster.

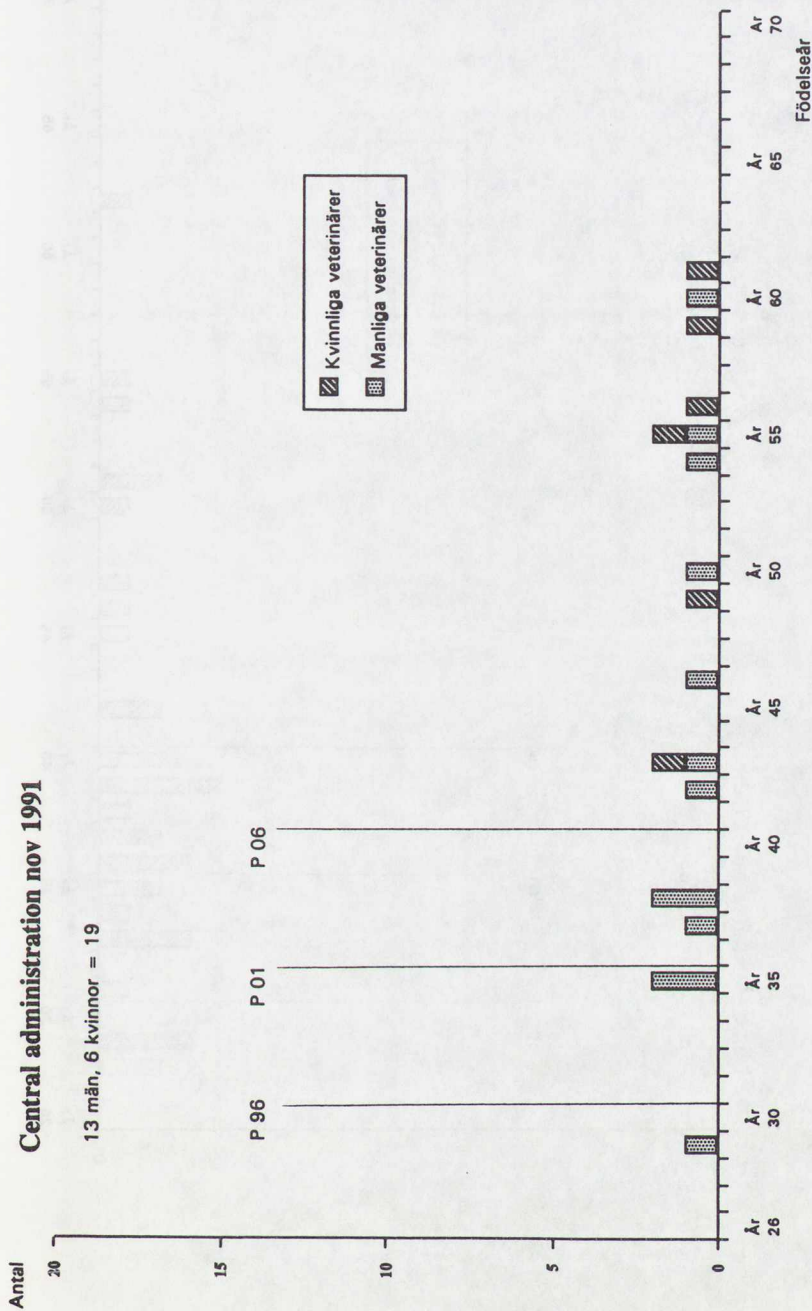
Det är idag inte möjligt att säga om "överskottet" av veterinärer kommer att resultera i arbetslöshetsproblem i slutet av seklet. Sett i ett perspektiv bakåt kan man dock konstatera att motsvarande "överskott" inte har lett till ett sådana problem.

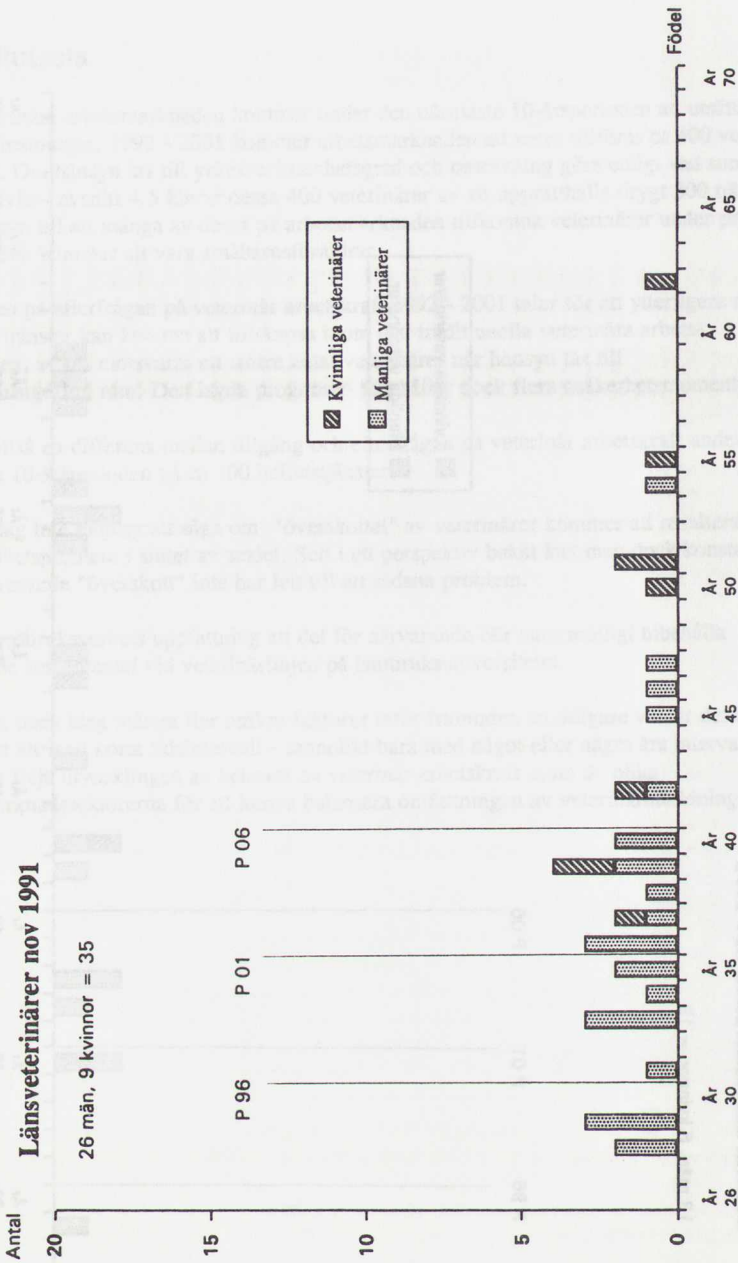
Det är jordbruksverkets uppfattning att det för närvarande bör vara möjligt bibehålla nuvarande studentantal vid veterinärinlinjen på lantbruksuniversitetet.

Det finns dock idag många fler osäkra faktorer inför framtiden än tidigare varför det är angeläget att med korta tidsintervall - sannolikt bara med något eller några års intervall - noggrant följa utvecklingen av behovet av veterinär arbetskraft inom de olika arbetsmarknadssektorerna för att kunna balansera omfattningen av veterinärutbildningen.

Central administration nov 1991

13 män, 6 kvinnor = 19

Länsveterinärer nov 1991

26 män, 9 kvinnor = 35

P 96 P 01 P 06

Föd

År 26 30 35 40 45 50 55 60 65 70

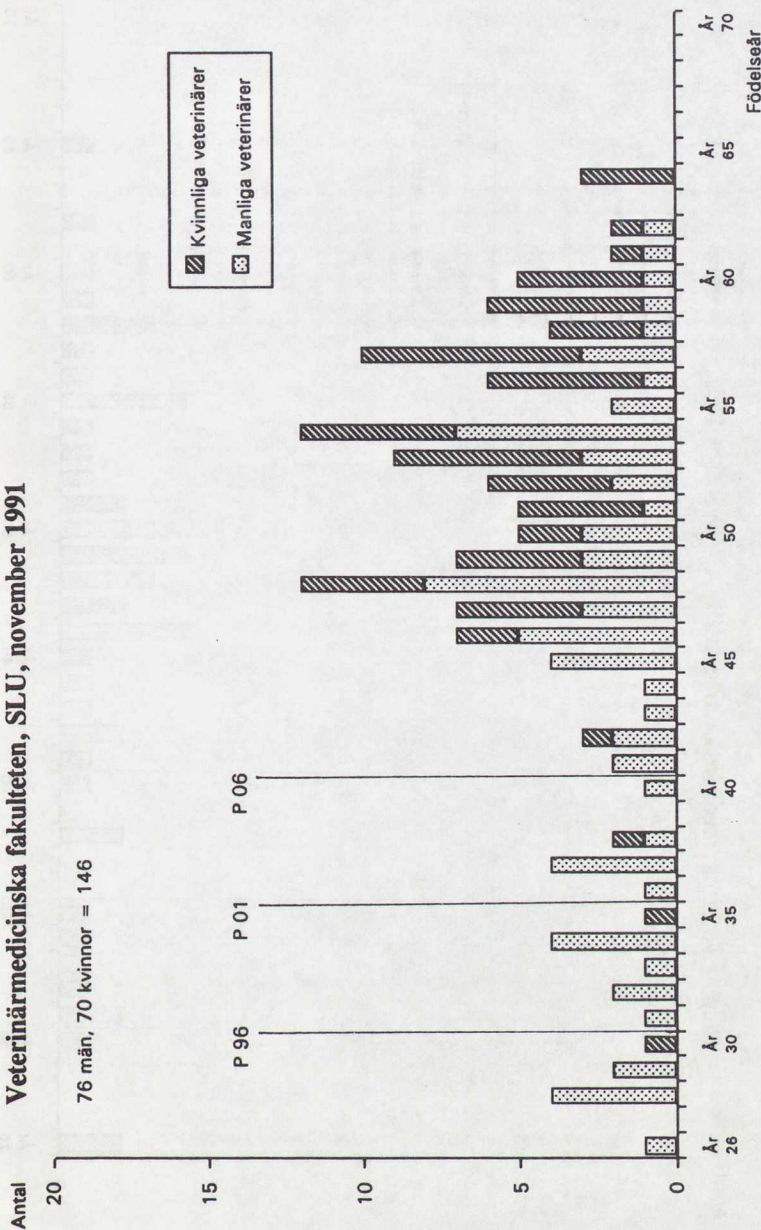
 Kvinnliga veterinärer
 Manliga veterinärer

Antal

20 15 10 5 0

Veterinärmedicinska fakulteten, SLU, november 1991

76 män, 70 kvinnor = 146

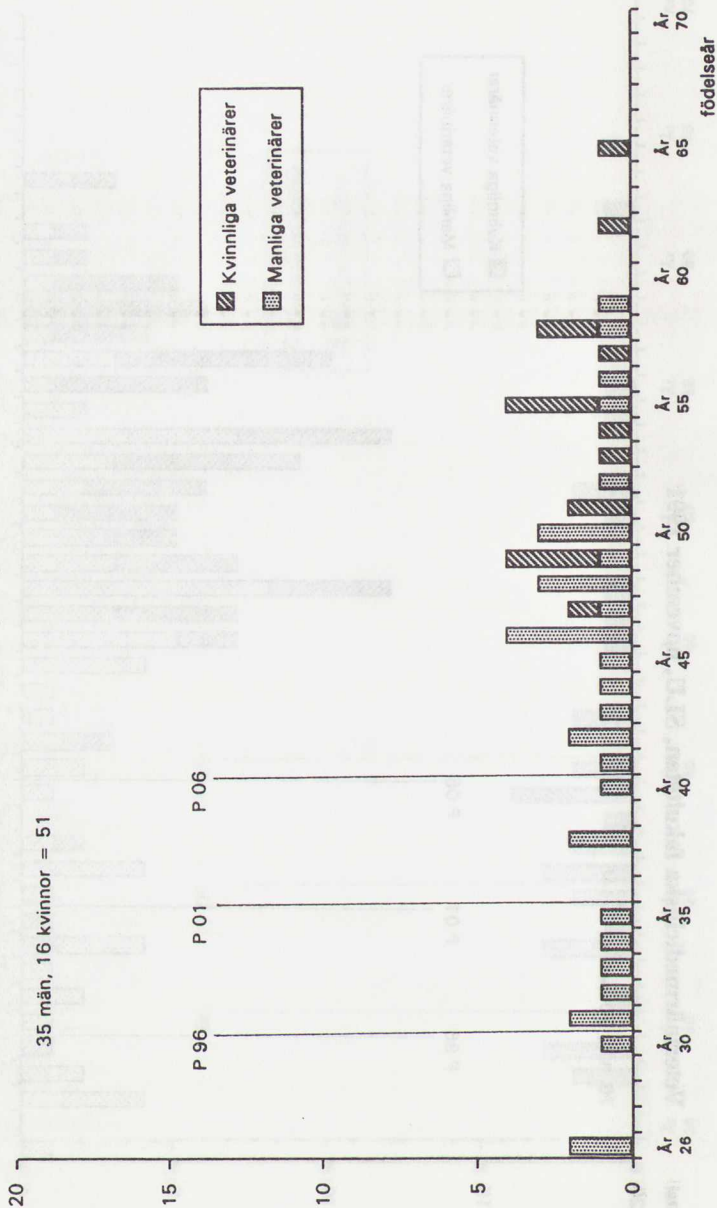

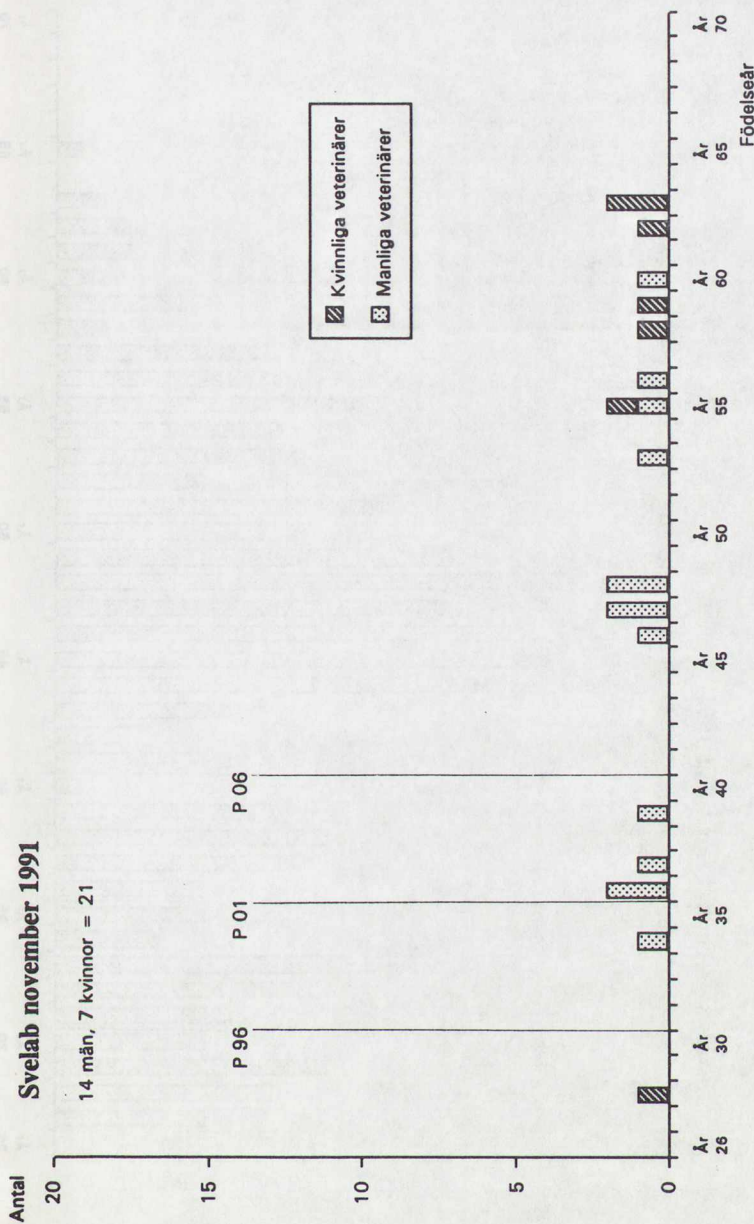
Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA) november 1991

Antal

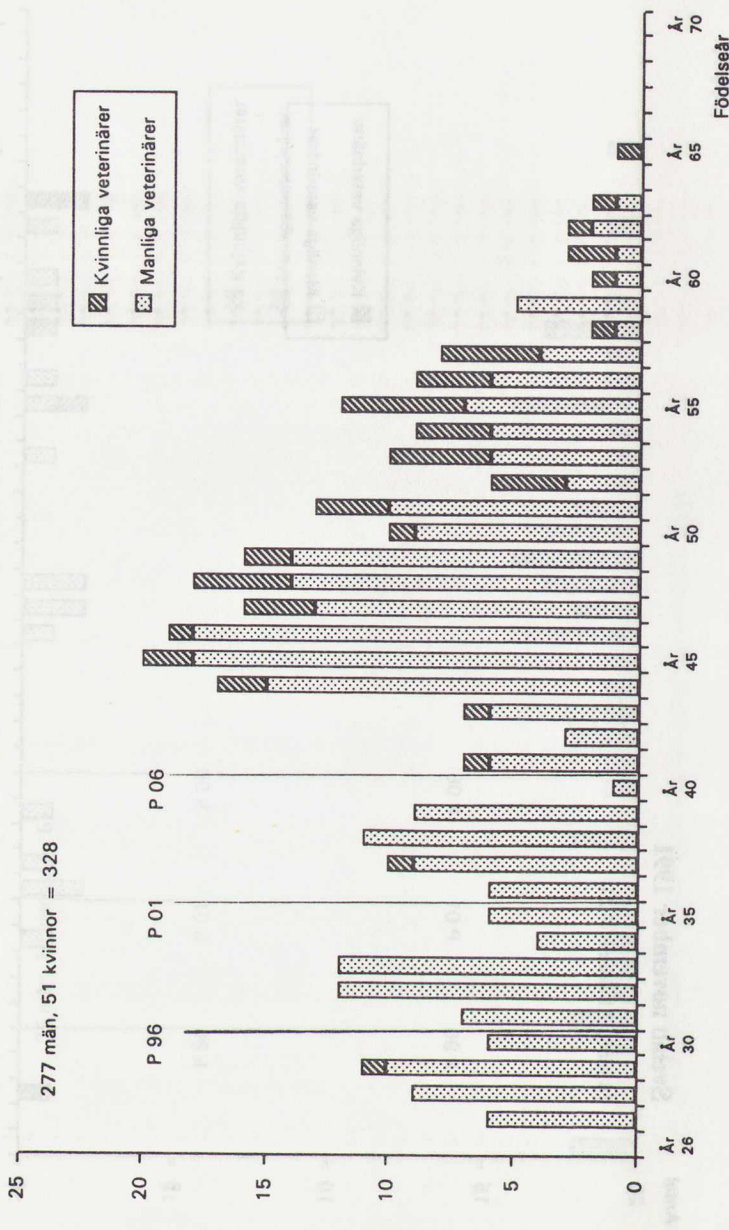
35 män, 16 kvinnor = 51

 Kvinnliga veterinärer
 Manliga veterinärer

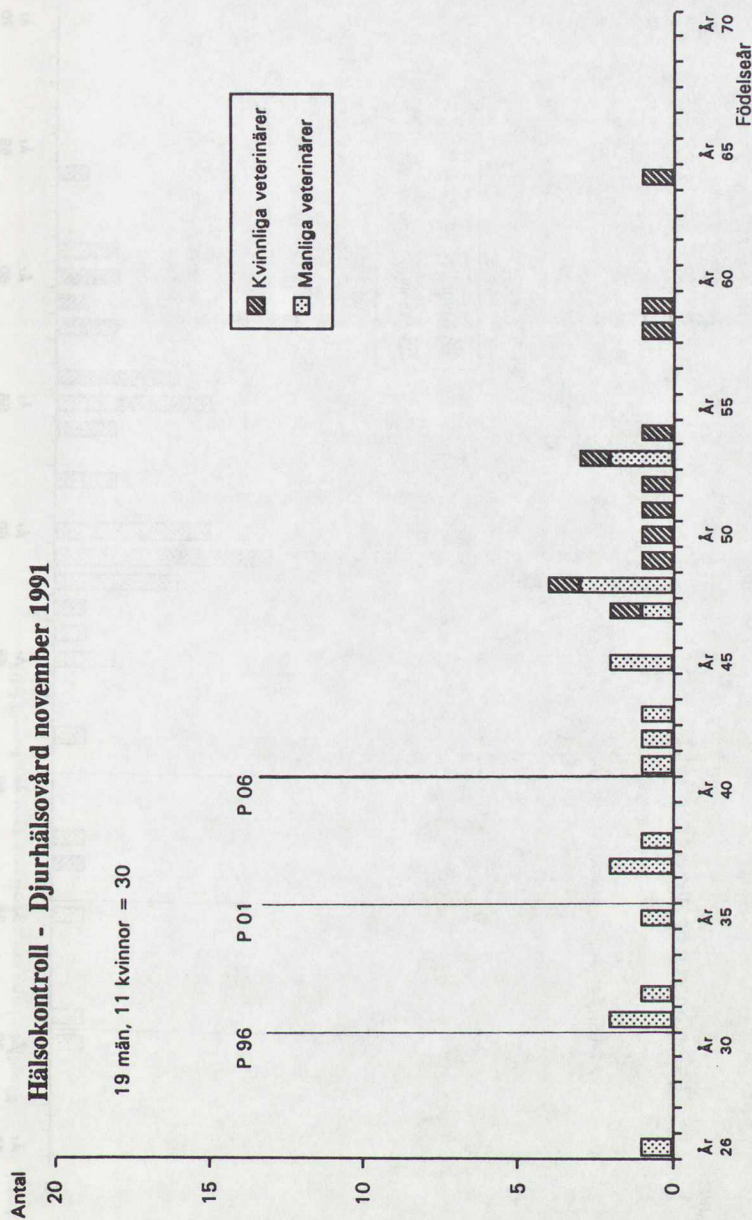

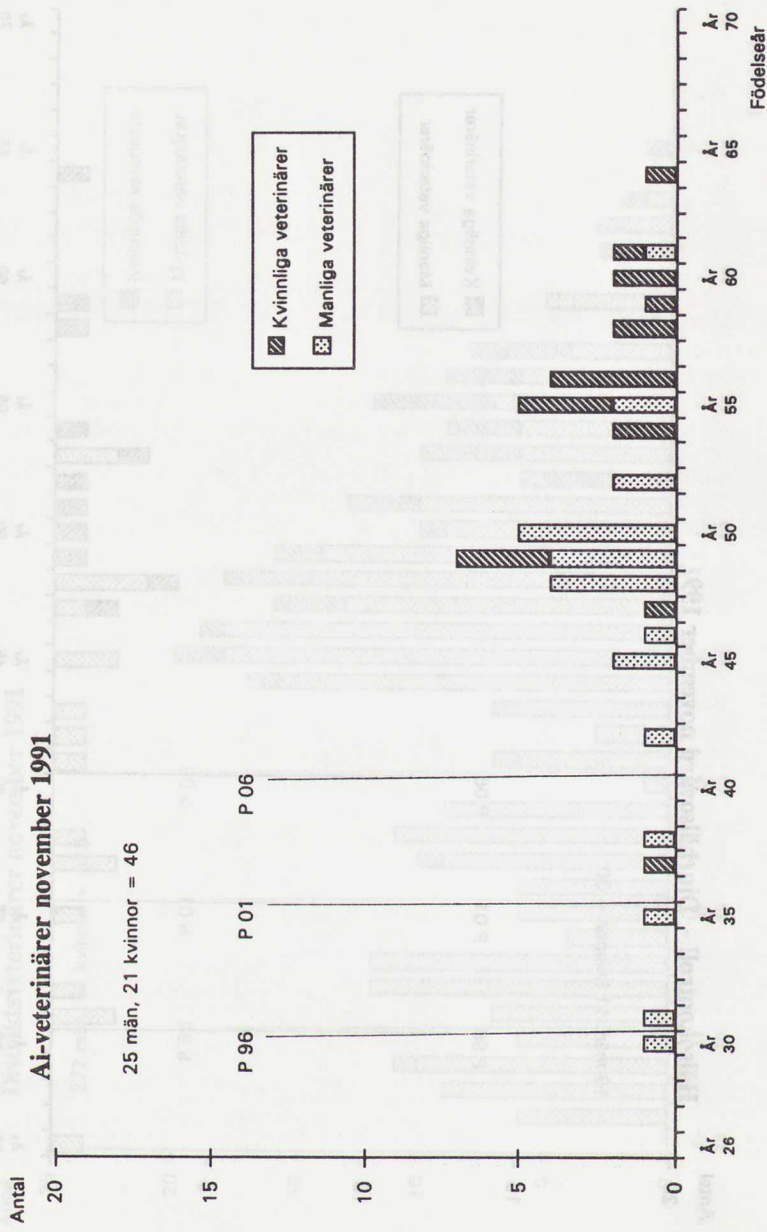
Distriktsveterinärer november 1991

Hälsokontroll - Djurhälsovård november 1991

19 män, 11 kvinnor = 30

Kvinnliga veterinärer
 Manliga veterinärer

P 96 P 01 P 06

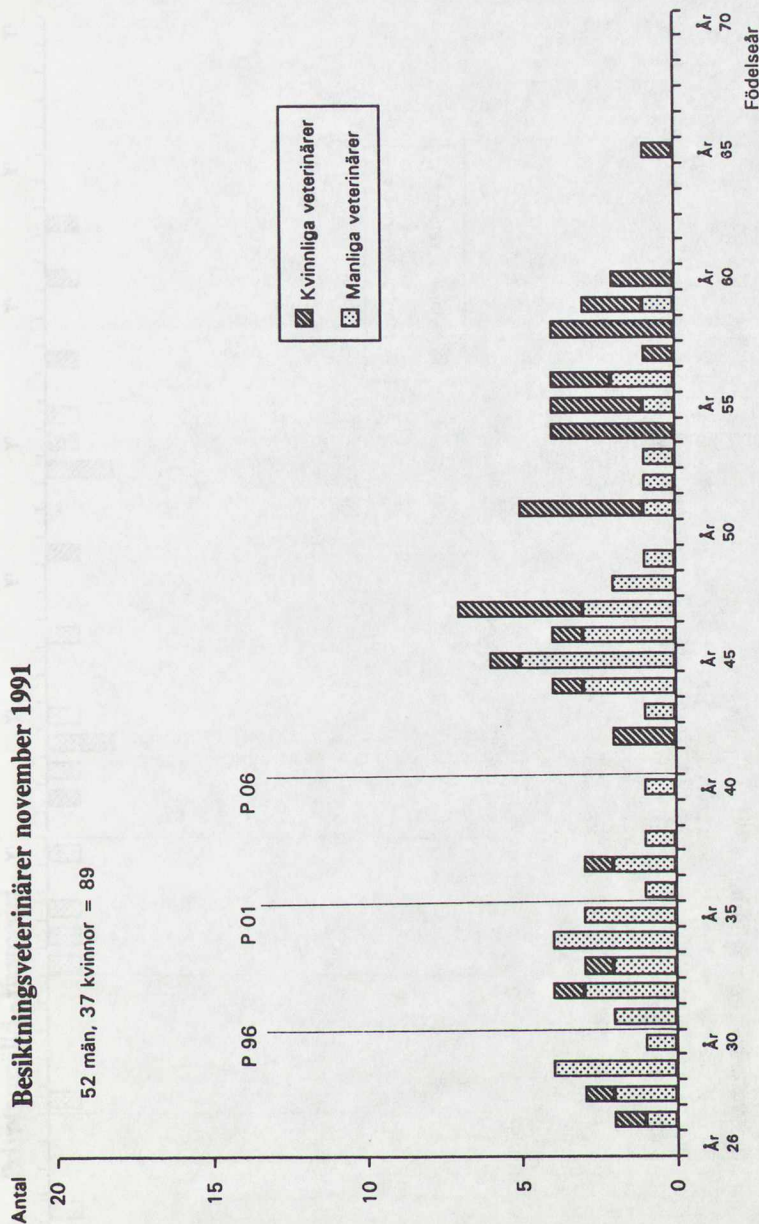
Antal

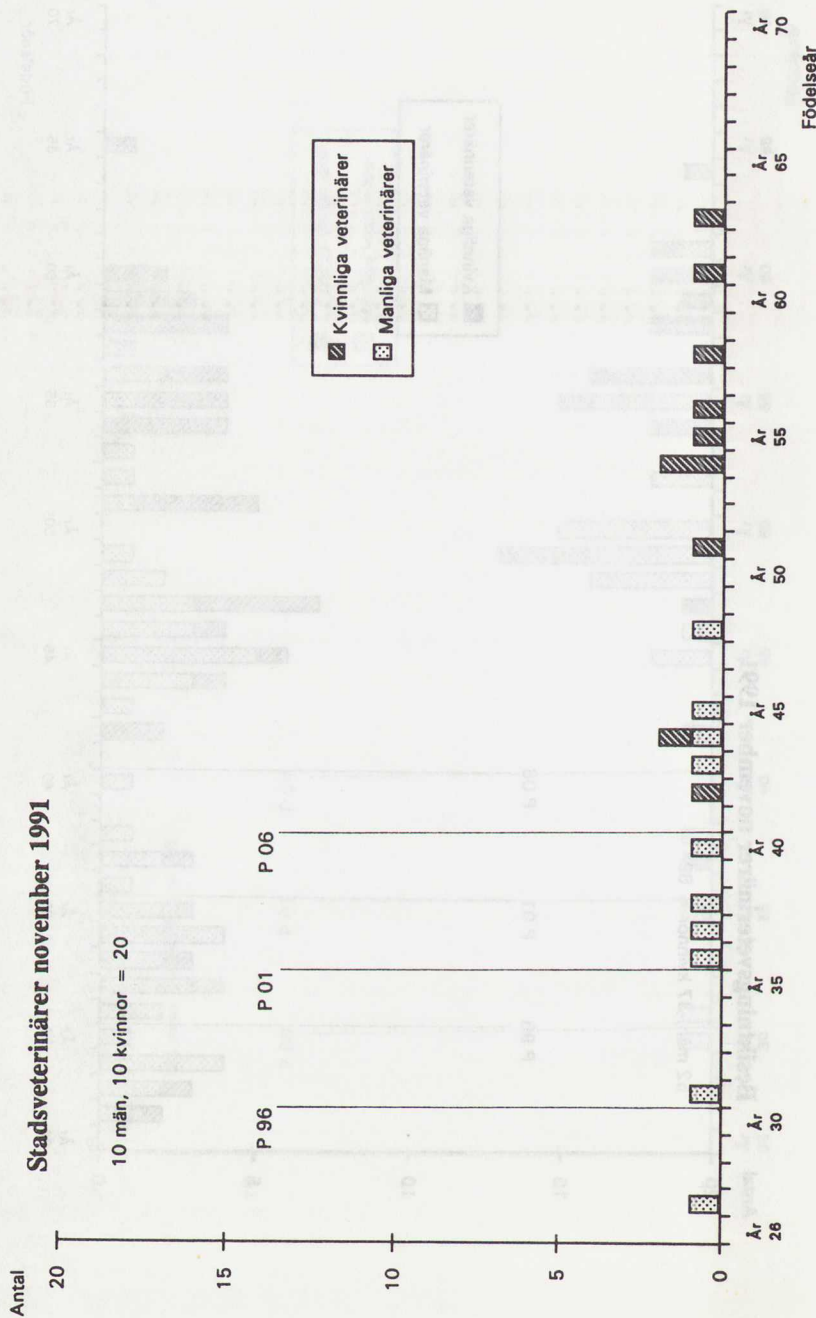
År

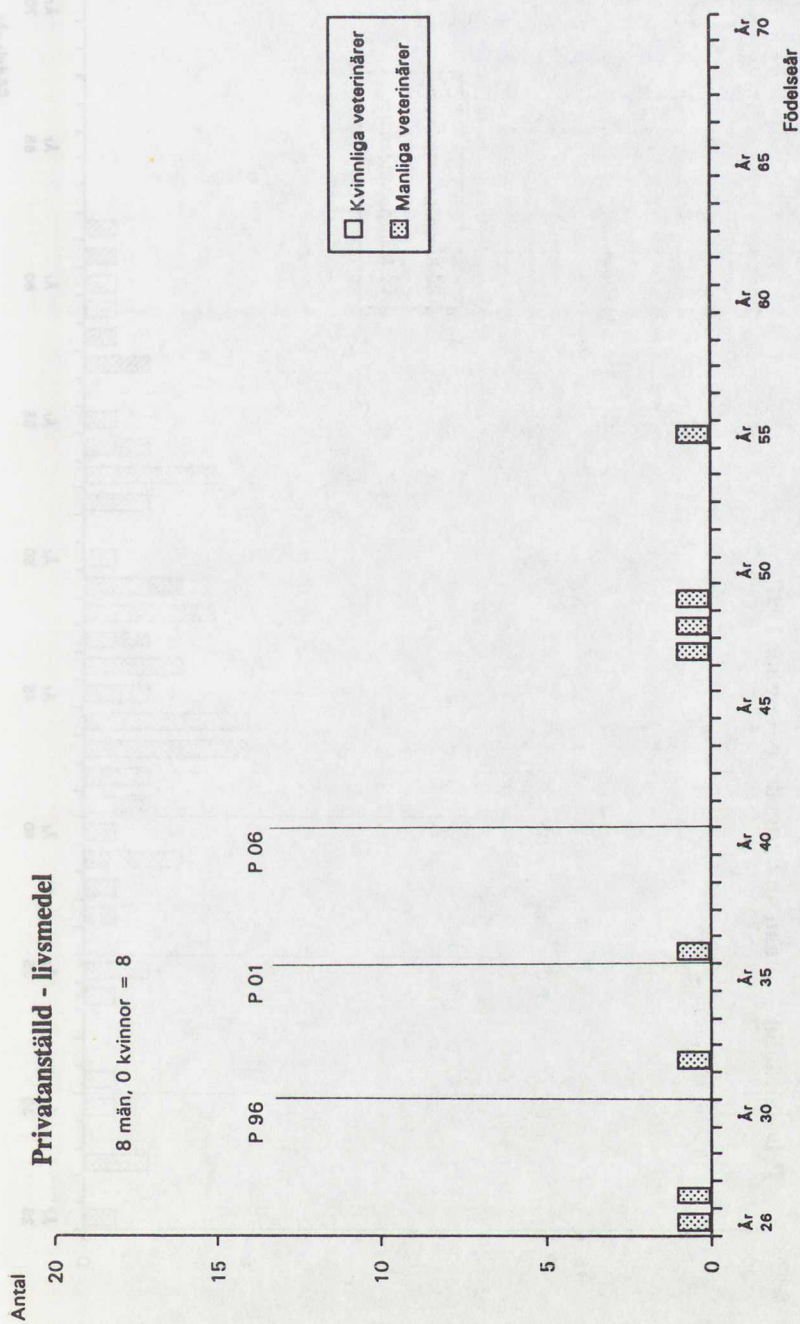
Födelseår

Besiktningsveterinärer november 1991

52 män, 37 kvinnor = 89

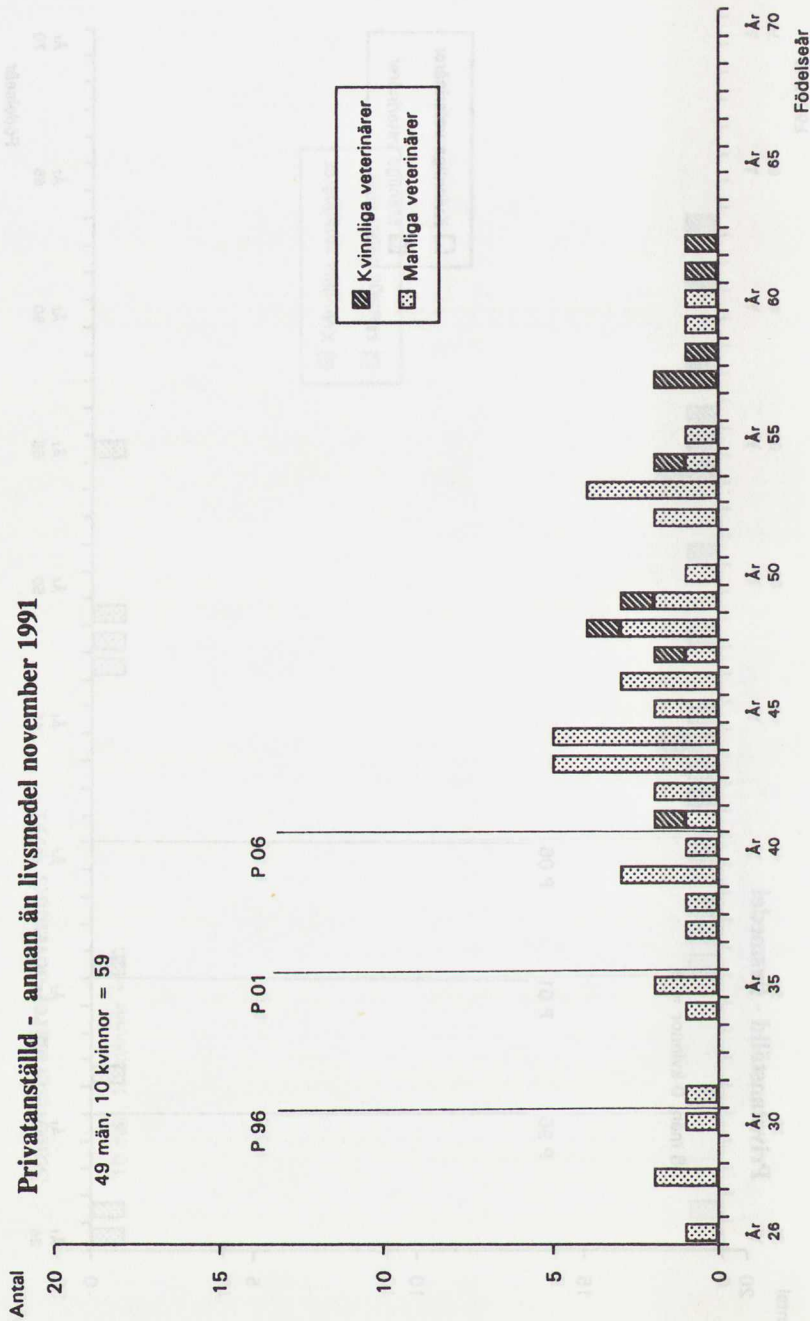

Privatanställd - annan än livsmedel november 1991

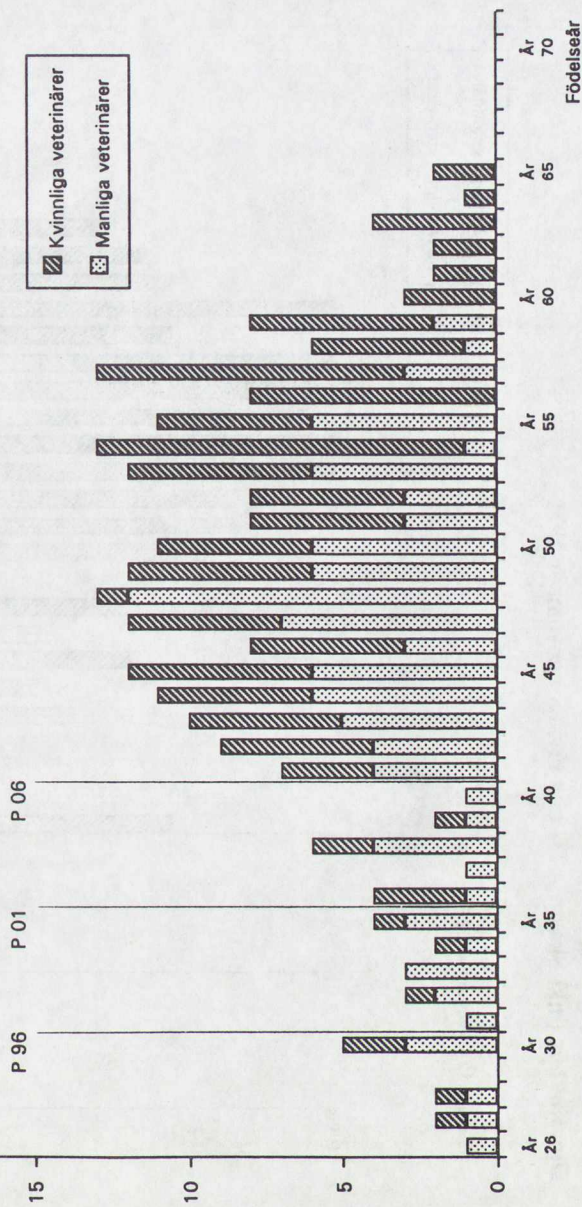
49 män, 10 kvinnor = 59

Antal

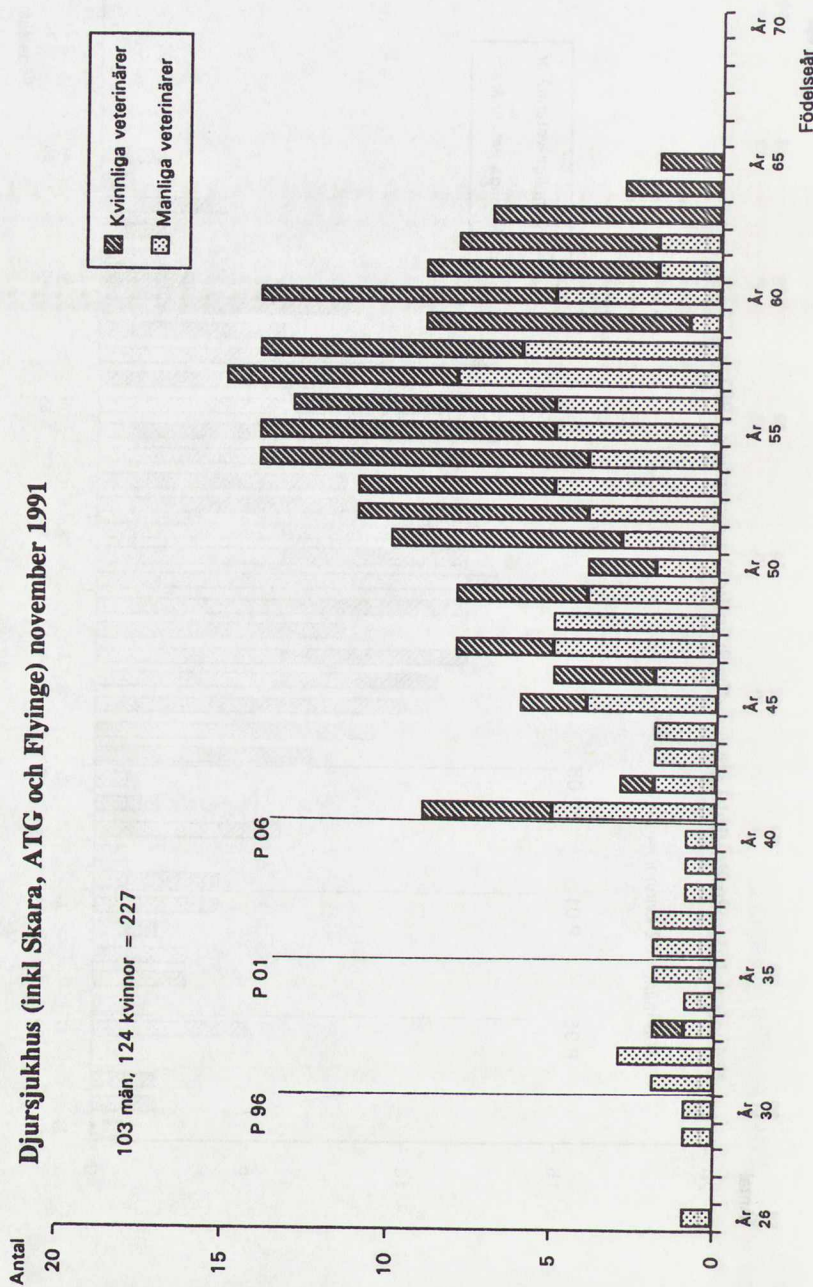
Privatpraktiserande (inkl större djurkliniker) november 1991

109 män, 132 kvinnor = 241

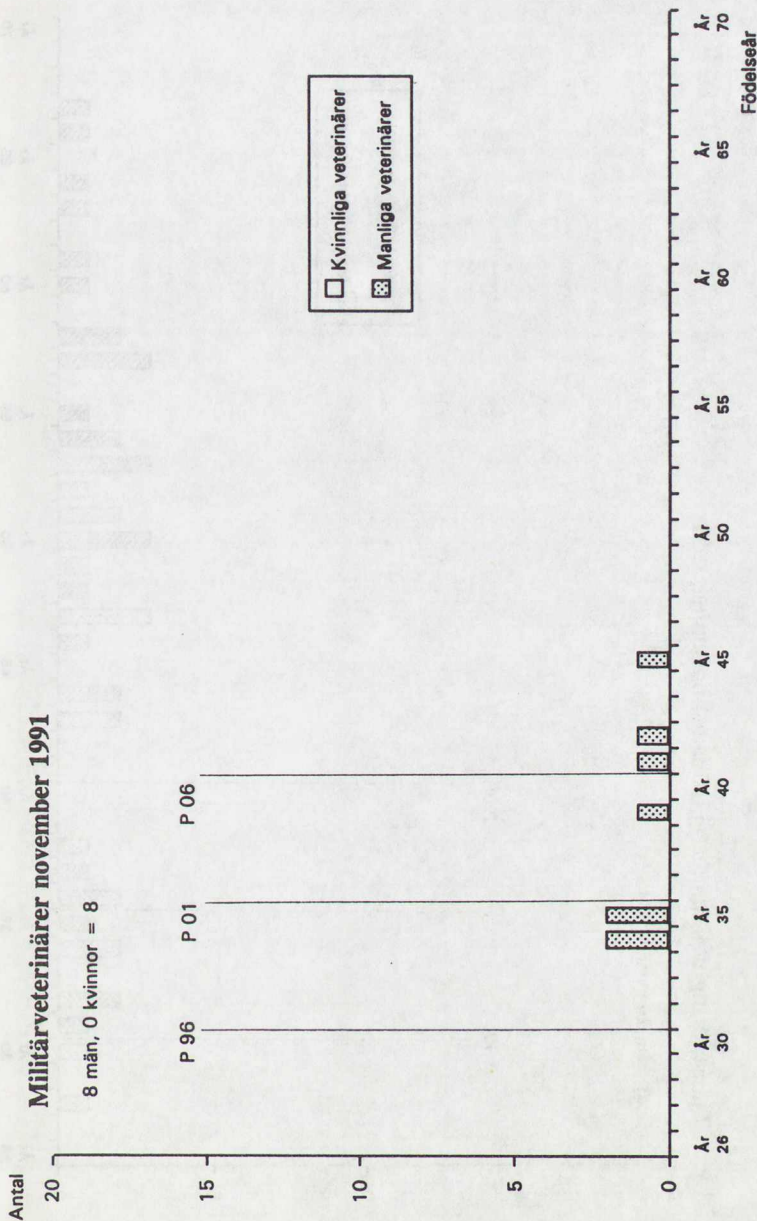
Djursjukhus (inkl Skara, ATG och Flyinge) november 1991

103 män, 124 kvinnor = 227

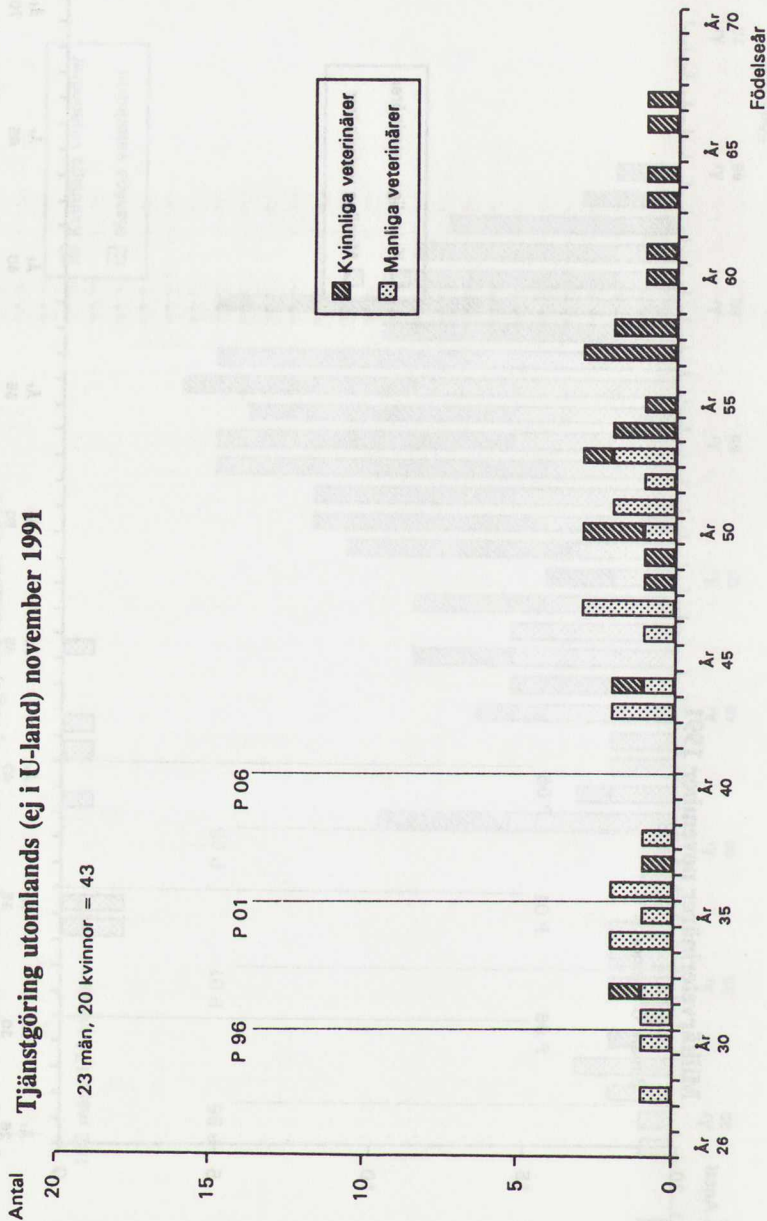
Militärveterinärer november 1991

8 män, 0 kvinnor = 8

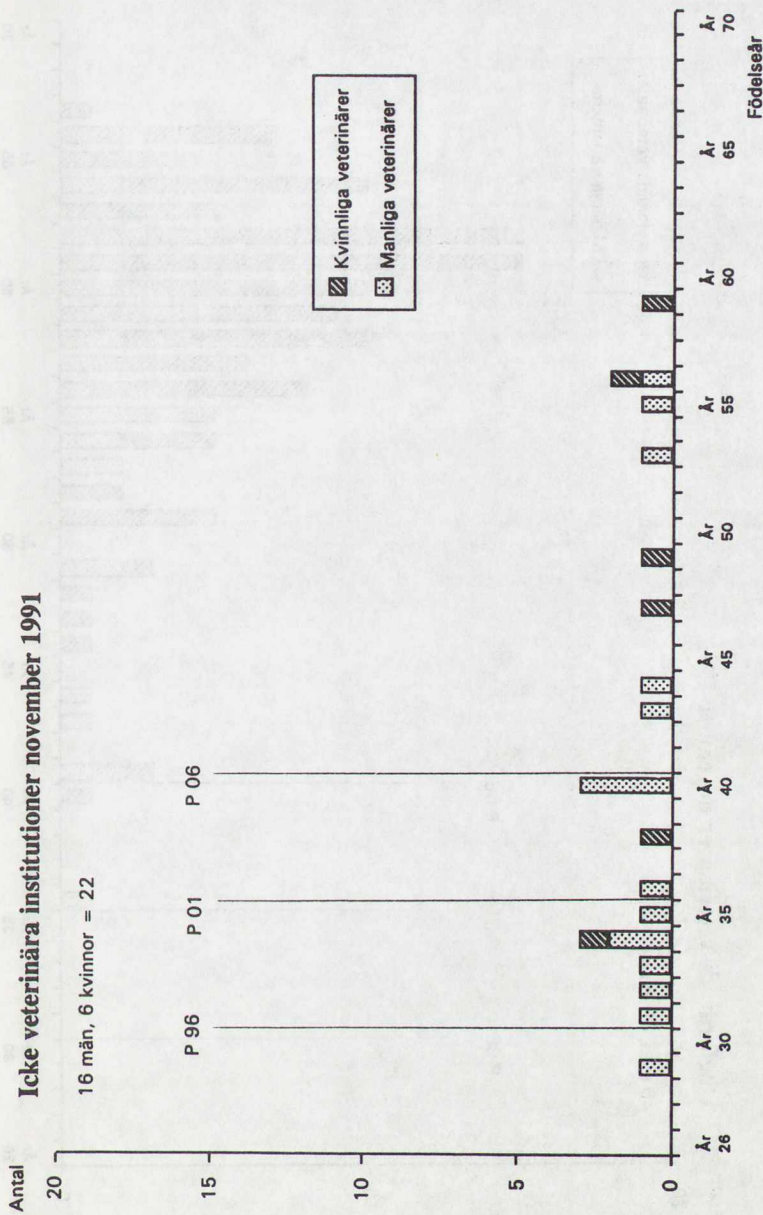
Tjänstgöring utomlands (ej i U-land) november 1991

23 män, 20 kvinnor = 43

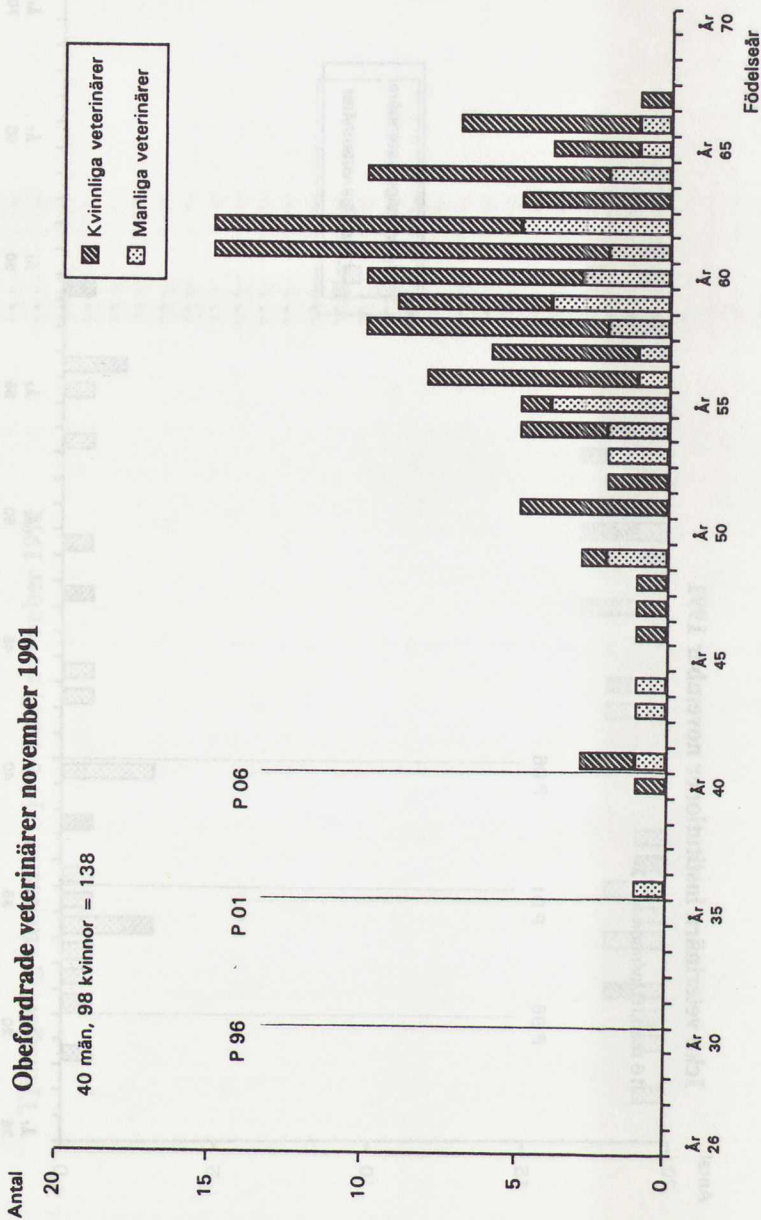

Icke veterinära institutioner november 1991

16 män, 6 kvinnor = 22

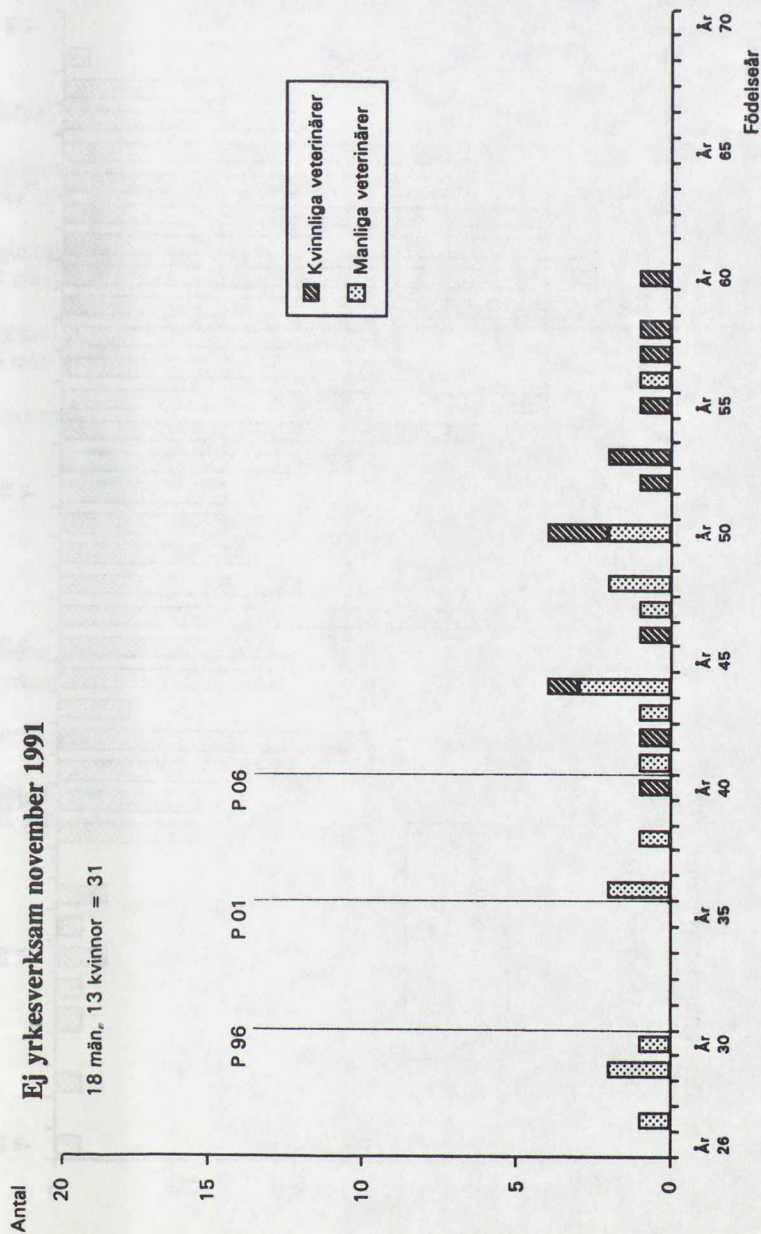

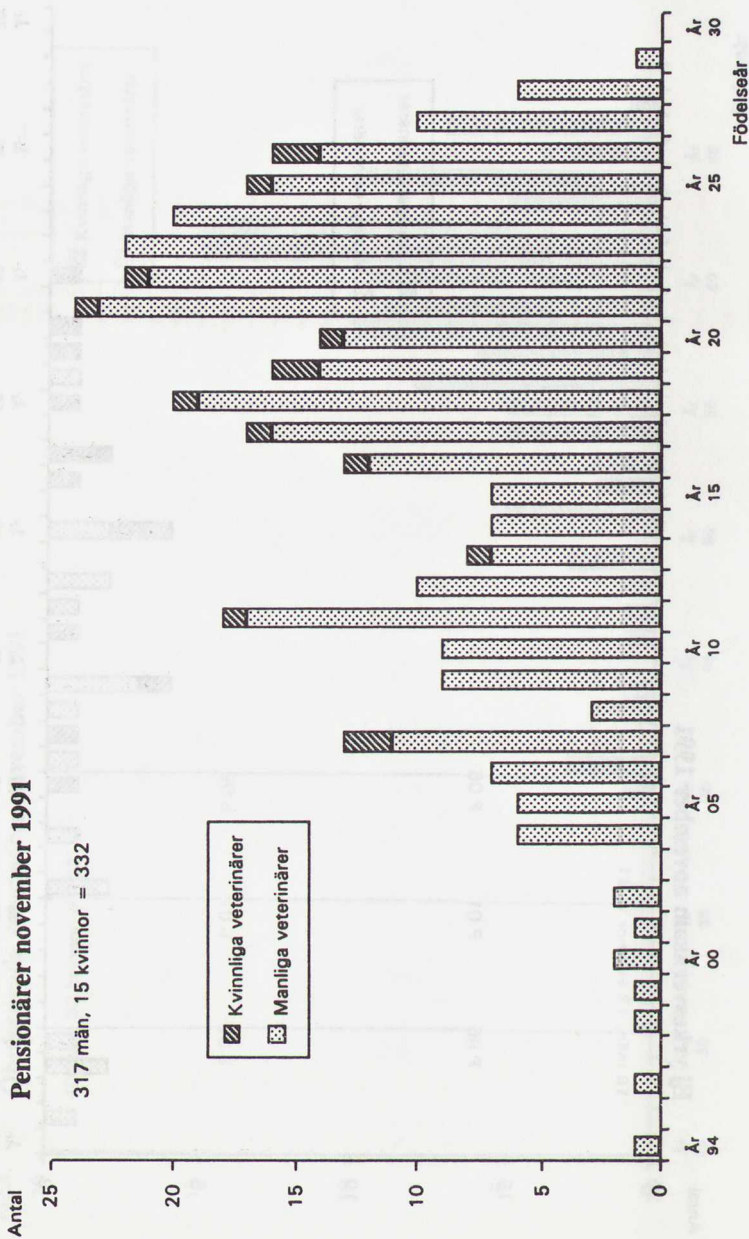
Obefordrade veterinärer november 1991

Ej yrkesverksam november 1991

18 män, 13 kvinnor = 31

Beräknat antal yrkesverksamma veterinärer 1.1. 1997

Antal yrkesverksamma veterinärer (< 65 år) november 1991 (903 män + 628 kvinnor)		1531
+ Legitimerade december 1991 (14 män + 49 kvinnor)		+ 63
- Pension till 1997-01-01 (76 män + 9 kvinnor)		- 85
+ Nyexaminerade till 1997-01-01		+ 315
	- 92	63 (13 män + 50 kvinnor)
	- 93	63 (15 män + 48 kvinnor)
	- 94	63 (13 män + 50 kvinnor)
	- 95	63 (18 män + 45 kvinnor)
	- 96	63 (10 män + 53 kvinnor)
+ Tillskott utländska veterinärer		+ 10
- Ej yrkesverksamma		- 10
- Bortfall före 65 års ålder (25 män + 5 kvinnor)		- 30
Antal veterinärer 1997-01-01 (885 män + 909 kvinnor)		1794

Beräknat antal yrkesverksamma veterinärer 1.1.2002

Antal yrkesverksamma veterinärer 1794
(< 65 år) 970101 (885 män + 909 kvinnor)

- Pension till 2002-01-01 - 134
(125 män + 9 kvinnor) 1660

+ Nyexaminerade till 2002-01-01
Från hösten 1997

År	50 elever/år	65 elever/år	75 elever/år
1997	60 (15 m + 45 k)	60 (15 m + 45 k)	60 (15 m + 45 k)
1998	48 (12 m + 36 k)	60 (15 m + 45 k)	68 (20 m + 48 k)
1999	48 (12 m + 36 k)	60 (15 m + 45 k)	68 (20 m + 48 k)
2000	48 (12 m + 36 k)	60 (15 m + 45 k)	68 (20 m + 48 k)
2001	48 (12 m + 36 k)	60 (15 m + 45 k)	68 (20 m + 48 k)
	252 (63 m + 189 k)	300 (75 m + 225 k)	332 (95 m + 237 k)
<small>m = män; k = kvinnor</small>			
	1912	1960	1992
+ Tillskott utl vet	+ 10	+ 10	+ 10
- Ej yrkesverksamma	- 10	- 10	- 10
	1912	1960	1992
- bortfall före 65 års ålder	- 30	- 30	- 30
Antal yrkesverksamma veterinärer 2002-01-01	1882	1930	1962

Prognos över antalet nya veterinärtjänster till 1.1.1997

Kategori	Nya tjänster 1.1.1992 - 1.1.1997
Administration	+8 -10
Länsveterinärer	+5
Veterinärfakulteten	+5 -10
SVA	+5
Svelab	+5 -10
Distriktsveterinärer	0
Hälsokontroll + Ai	+5 -10
Besiktningsveterinärer	-15
Stadsveterinär	0
Livsmedelsindustri	0
Annan industri	+15
Privatpraktik + djursjukhus	+75
Militärveterinär	0
Utlandstjänst	10
Icke veterinär institution	0
Summa nya tjänster	118 - 135

Jordbruksverkets rapporter 1992

- 1 Livsmedelsindustrin och EG. Del 1 Kartläggning – prisutjämning
- 2 Marknadsöversikt – Vegetabilier
- 3 Tillsyn enligt djurskyddslagen 1991
- 4 Stödet till jordbruket och livsmedelsindustrin i norra Sverige 1992/93
- 5 Utvärdering av den livsmedelspolitiska reformen
- 6 Sektorskalkyl för jordbruket
- 7 Jordbruket i EG - Effekter av EG-kommissionens reformförslag
- 8 Lagring av stallgödsel i stuka direkt på mark
- 9 Miljökonsekvensbeskrivningar inom jordbruket (utkommer augusti -92)
- 10 Livsmedelskonsumtionen 1988–1991
- 11 Investeringar och kapacitetsutnyttjande i mjölkproduktionen
- 12 Livsmedelsindustrin och EG. Del 2 Branschbeskrivningar i EES-avtalet
- 13 Jordbruket i EG – EGs jordbruksreform
- 14 Marknadsöversikt – Animalier
- 15 Omställningsarealernas användning
- 16 Faktorer för värdeberäkning 1992 — Lantbruksfastigheter
- 17 Jämförelse mellan mjölk- och mejerivarusektorn i Sverige och EG
- 18 Jämförelse mellan nötköttssektorn i Sverige och EG
- 19 Jämförelse mellan grisköttssektorn i Sverige och EG
- 20 Jämförelse mellan äggsektorn i Sverige och EG
- 21 Jämförelse mellan fågelköttssektorn i Sverige och EG
- 22 Livsmedelsberedskapen och EG

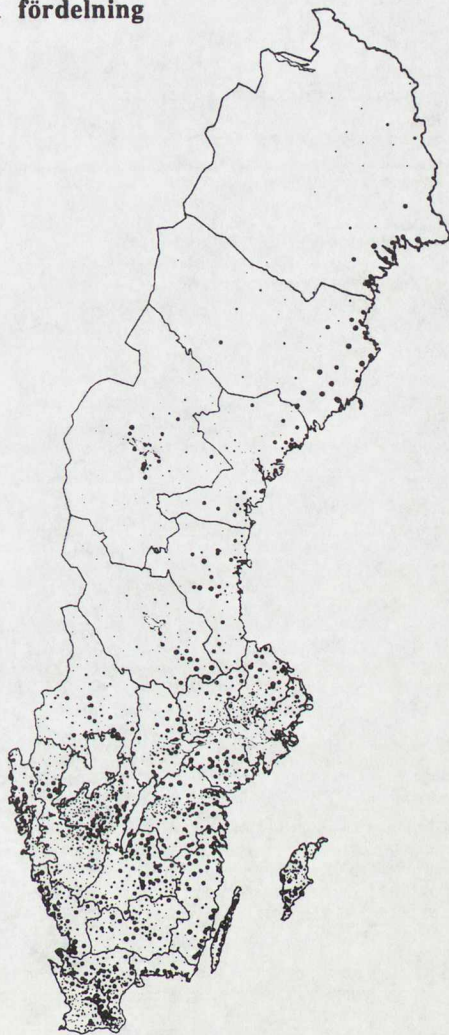
Jordbruksverkets Rapport kan beställas från
Informationsenheten, Jordbruksverket, 551 82 Jönköping
telefon 036-15 51 75 (direkt), 15 50 00 (växel)

Geografisk fördelning av mjölkkor, får, svin och höns

Mjölkornas geografiska fördelning

Antal per församling

- 1-200
- 201-400
- 401-900
- 901-

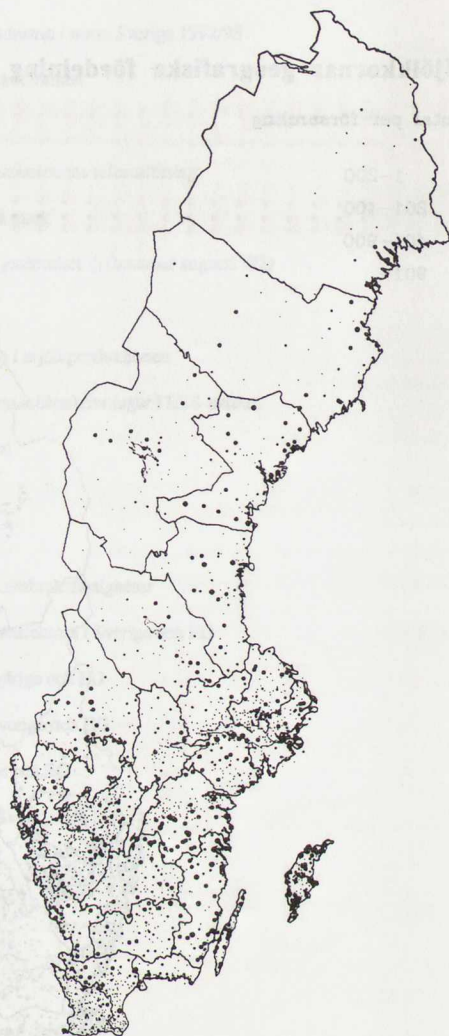

Källa: Statistiska centralbyrån, (SCB)

Fårens geografiska fördelning 1990

Antal per församling

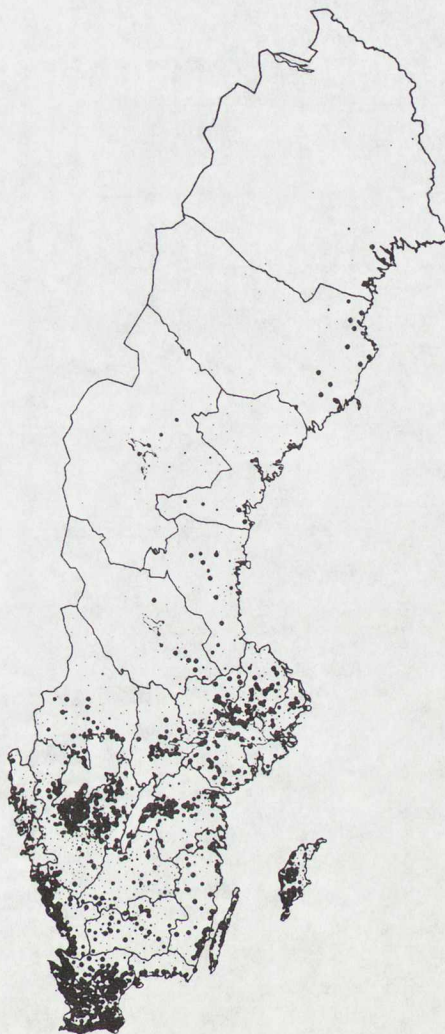
- 1-200
- 201-400
- 401-900
- 901-

Källa: Statistiska centralbyrån (SCB)

Svinens geografiska fördelning 1990

Antal per församling

- 1-200
- 201-400
- 401-900
- 901-

Källa: Statistiska centralbyrån (SCB)

Hönsens geografiska fördelning 1990

Antal per församling

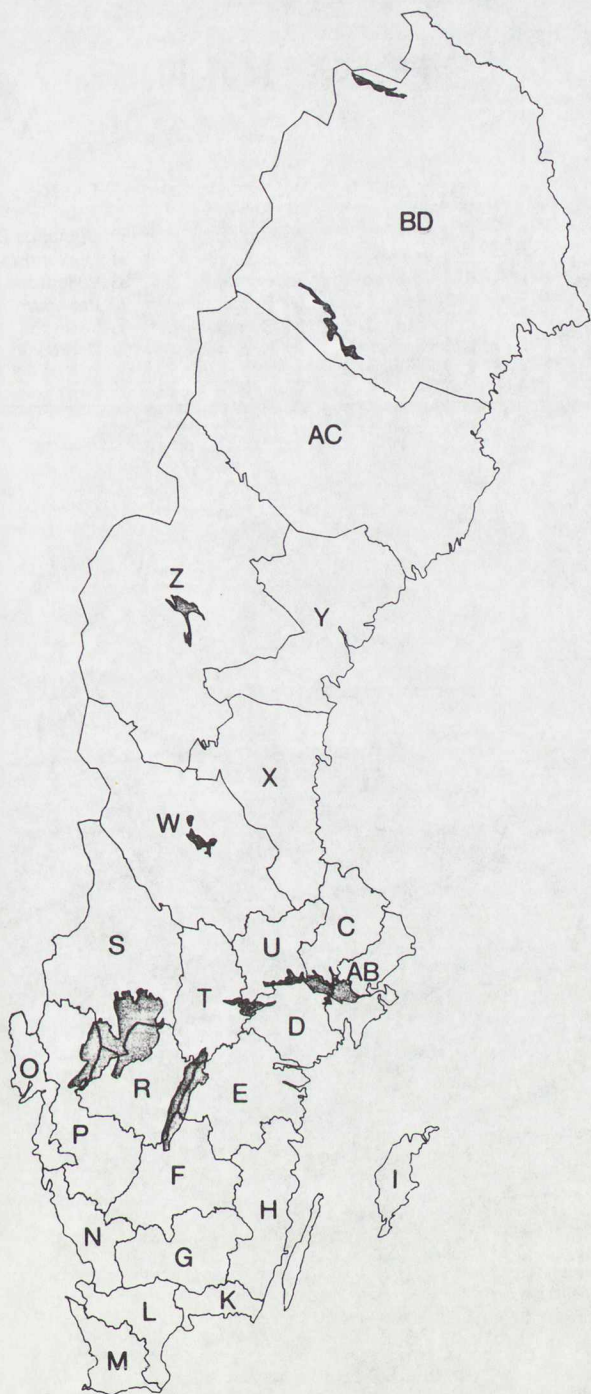
- 1-200
- 201-400
- 401-900
- 901-

Källa: Statistiska centralbyrån (SCB)

Förslag till områdesindelning för etableringsbidrag

Inom utredningen har analyserats hur många veterinärstationer som behövs och var dessa skulle vara placerade för att tillhandahålla en tillfredsställande veterinär service i hela landet. Analysen har resulterat i en indelning av landet i 99 områden. I varje sådant område bör, med undantag för det område inom vilket Sveriges lantbruksuniversitet bedriver fältverksamhet, finnas en veterinärstation. För att stimulera bildandet av veterinärstationer i dessa områden har jag föreslagit införandet av ett etableringsbidrag. Endast ett sådant bidrag bör kunna utgå för varje område. För att undvika en alltför hård styrning anser jag att etableringsbidraget inte bör kopplas till en i förväg bestämd ort. Jag har dock lämnat förslag på lämpliga stationeringsorter och bemanning, främst med utgångspunkt från att aktuellt område skall få optimal teckning. Det bör påpekas att veterinärstationernas verksamhetsområden inte behöver sammanfalla med områdena för etableringsbidrag. Veterinärstationernas verksamhetsområden kommer att styras av angränsande veterinärstationers placering och efterfrågan av veterinära tjänster.

Närmast redovisas ovan nämnda områden, därefter redovisas förslagen på lämpliga stationeringsorter och bemanning.

STOCKHOLMS LÄN AB

04 Botkyrka	40 Nynäshamn	72 Tyresö
08 Danderyd	44 Salem	76 Täby
12 Ekerö	48 Sigtuna	80 Upplands-Bro
16 Haneje	52 Sollentuna	84 Upplands-Väsby
20 Huddinge	56 Solna	88 Vallentuna
24 Järfälla	60 Stockholm	92 Vaxholm
28 Lidingö	64 Sundbyberg	96 Värmdö
32 Nacka	68 Södertälje	99 Österåker
36 Norrtälje		

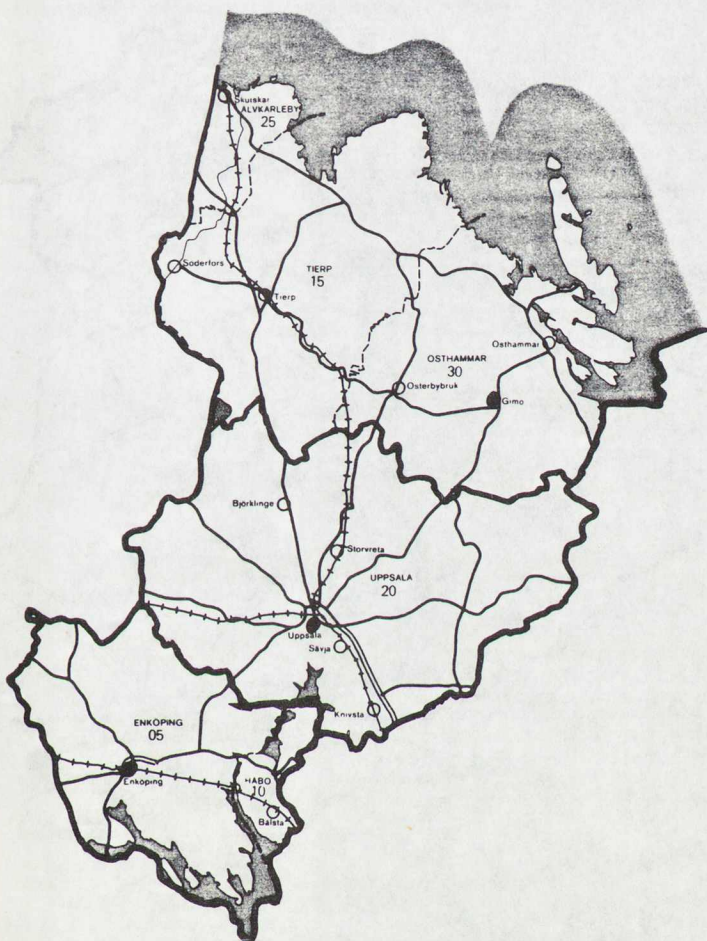

UPPSALA LÄN

C

05 Enköping	20 Uppsala
10 Håbo	25 Älvkarleby
15 Tierp	30 Östhammar

0 10 20 30 40 km

SÖDERMANLANDS LÄN D

05 Eskilstuna	25 Oxelösund
10 Flen	30 Strängnäs
15 Katrineholm	35 Vingåker
20 Nyköping	

ÖSTERGÖTLANDS LÄN

E

05 Boxholm	30 Motala	55 Ydre
10 Finspång	35 Norrköping	60 Åtvidaberg
15 Kinda	40 Söderköping	65 Ödeshög
20 Linköping	45 Vadstena	
25 Mjölby	50 Valdemarsvik	

JÖNKÖPINGS LÄN

F

05 Aneby	35 Sävsjö
10 Eksjö	40 Tranås
15 Gislaved	45 Vaggeryd
20 Gnosjö	50 Vetlanda
25 Jönköping	55 Värnamo
30 Nässjö	

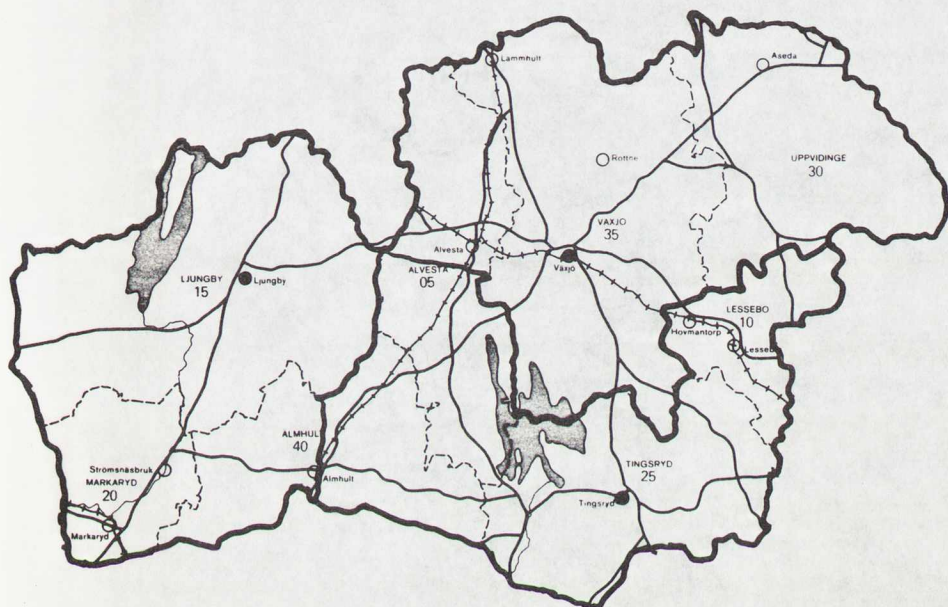

KRONOBERGS LÄN

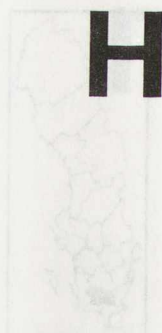
G

05 Alvesta	25 Tingsryd
10 Lessebo	30 Uppvidinge
15 Ljungby	35 Växjö
20 Markaryd	40 Älmhult

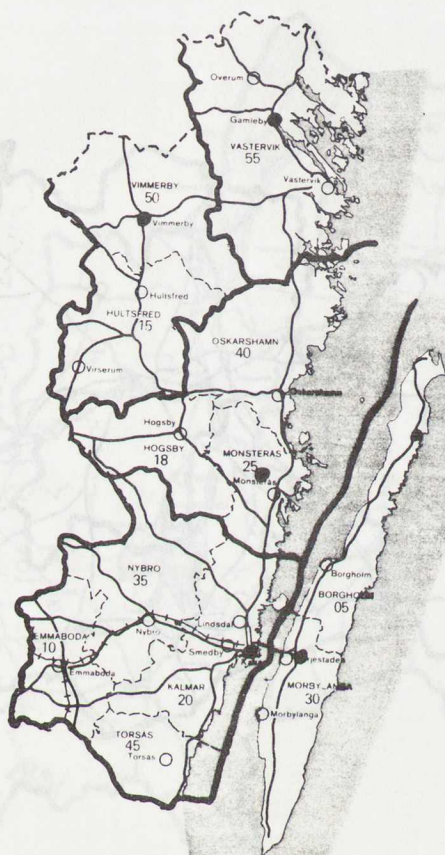

KALMAR LÄN

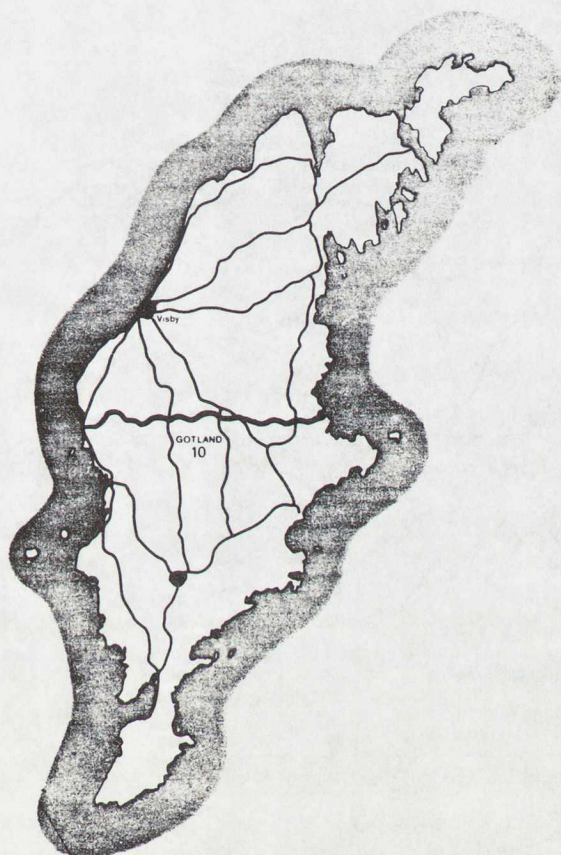
05 Borgholm	30 Möryblånga
10 Emmaboda	35 Nybro
15 Hultsfred	40 Oskarshamn
18 Högsby	45 Torsås
20 Kalmar	50 Vimmerby
25 Mönsterås	55 Västervik

GOTLANDS LÄN

10 Gotland

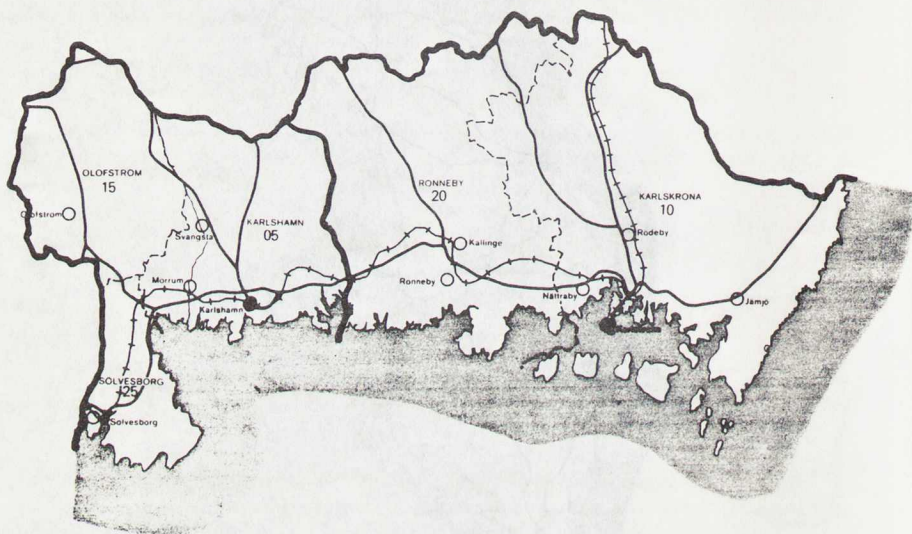

BLEKINGE LÄN

K

05 Karlshamn 20 Ronneby
10 Karlskrona 25 Sölvesborg
15 Olofström

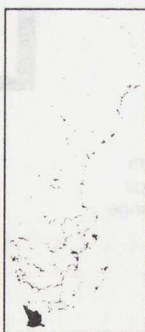

KRISTIANSTADS LÄN

L

05 Bromölla	30 Osby	50 Åstorp
10 Båstad	35 Perstorp	55 Ängelholm
15 Hässleholm	40 Simrishamn	60 Örkelljunga
20 Klippan	45 Tomelilla	65 Östra Göinge
25 Kristianstad		

MALMÖ HUS LÄN

M

04 Bjuv	32 Kävlinge	60 Staffanstorp
08 Burlöv	36 Landskrona	64 Svalöv
12 Eslöv	40 Lomma	68 Svedala
16 Helsingborg	44 Lund	72 Trelleborg
20 Höganäs	48 Malmö	76 Vellinge
24 Hörby	52 Sjöbo	80 Ystad
28 Höör	56 Skurup	

HALLANDS LÄN

N

05 Falkenberg	25 Kungälv
10 Halmstad	30 Laholm
15 Hylte	35 Varberg

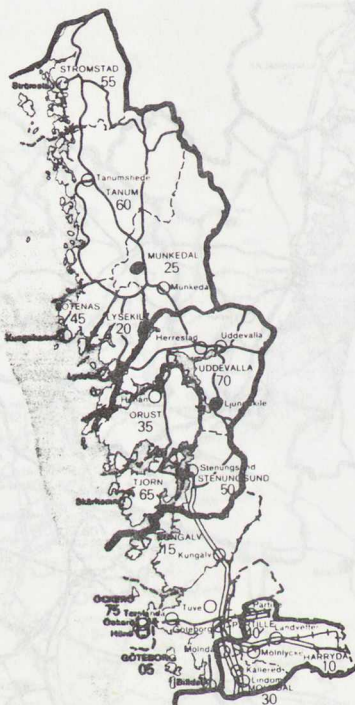

GÖTEBORGS- OCH BOHUSLÄN

O

05 Göteborg	30 Mölndal	55 Strömstad
10 Härryda	35 Orust	60 Tanum
15 Kungälv	40 Partille	65 Tjörn
20 Lysekil	45 Sotenäs	70 Uddevalla
25 Munkedal	50 Stenungsund	75 Öckerö

80 Hövde	85 Tvede	90 Ytterbo
95 Hälvö	98 Östbo	

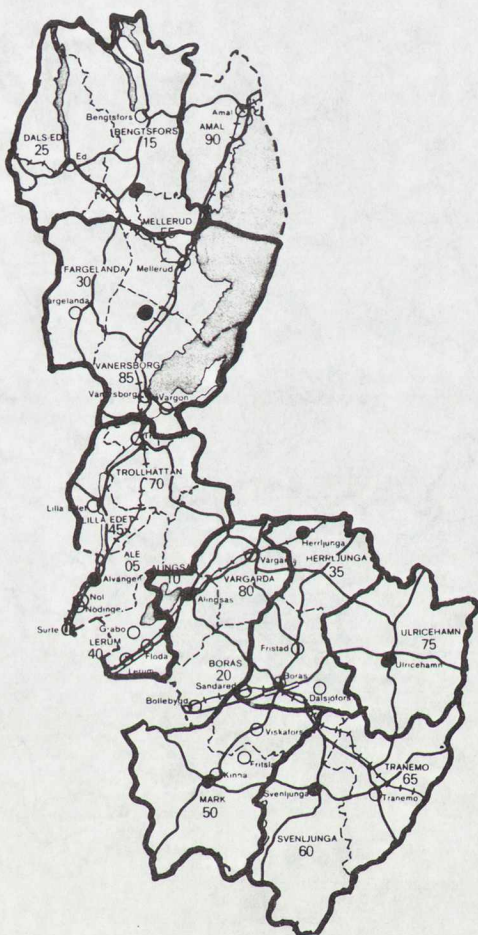

ÄLVSBORGS LÄN

P

05 Ale	35 Herrljunga	65 Tranemo
10 Alingsås	40 Lerum	70 Trollhättan
15 Bengtsfors	45 Lilla Edet	75 Ulricehamn
20 Borås	50 Mark	80 Vårgårda
25 Dals-Ed	55 Mellerud	85 Vänersborg
30 Färgelanda	60 Svenljunga	90 Amal

SKARABORGS LÄN

R

05 Essunga	35 Hjo	65 Skövde
10 Falköping	40 Karlsborg	70 Tibro
15 Grästorp	45 Lidköping	75 Tidaholm
20 Gullspång	50 Mariestad	80 Töreboda
25 Götene	55 Mullsjö	85 Vara
30 Habo	60 Skara	

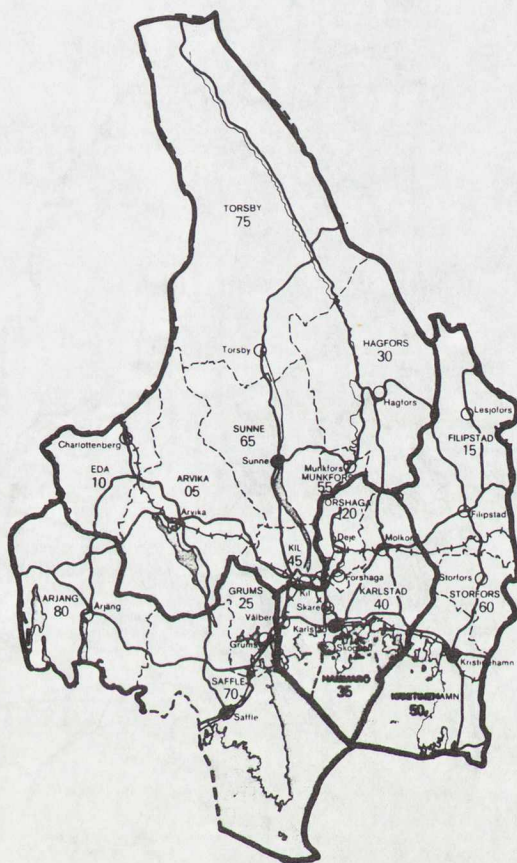

VÄRMLANDS LÄN

S

05 Arvika	35 Hammarö	60 Storfors
10 Eda	40 Karlstad	65 Sunne
15 Filipstad	45 Kil	70 Säffle
20 Forshaga	50 Kristinehamn	75 Torsby
25 Grums	55 Munkfors	80 Ärjäng
30 Hagfors		

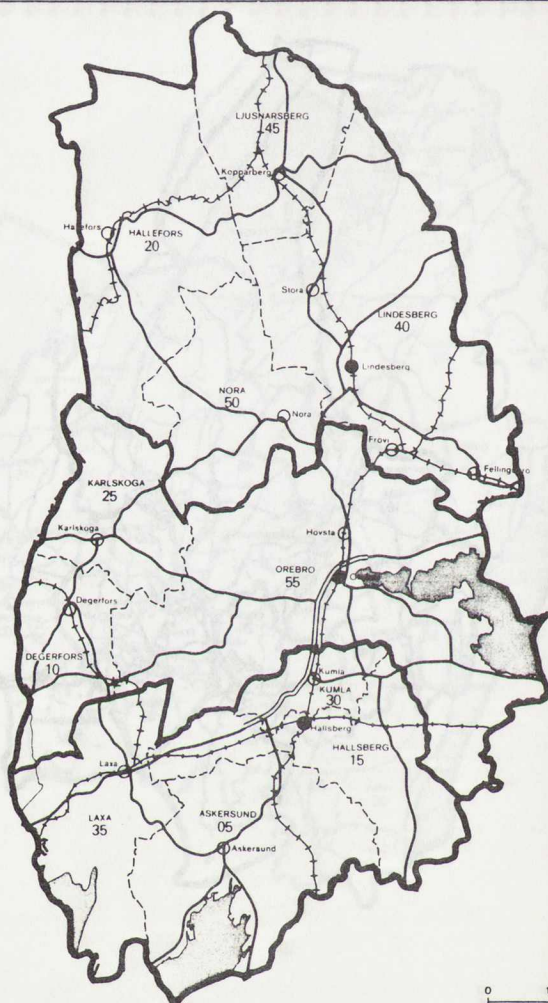

ÖREBRO LÄN

T

05 Askersund	35 Laxå
10 Degerfors	40 Lindesberg
15 Hallsberg	45 Ljusnarsberg
20 Hällefors	50 Nora
25 Karlskoga	55 Örebro
30 Kumla	

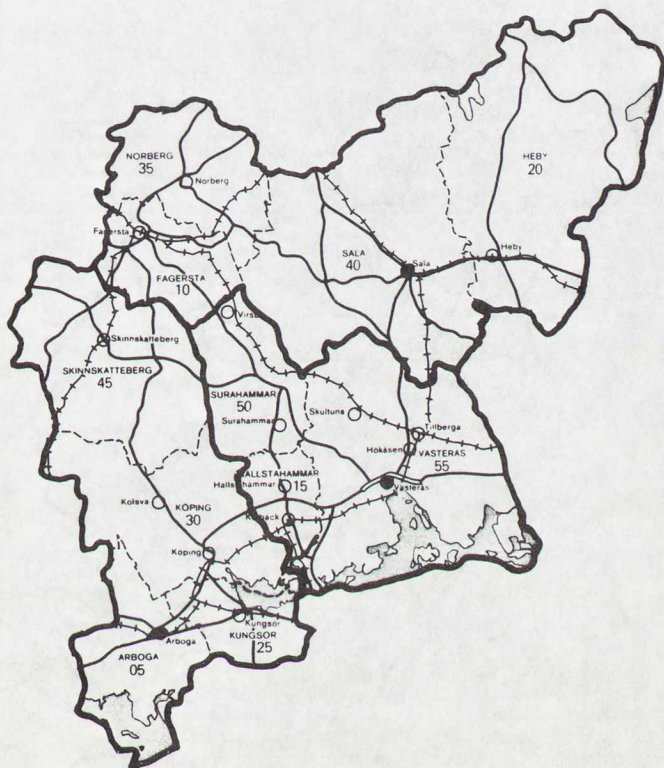

VÄSTMANLANDS LÄN

U

05 Arboga	25 Kungsör	45 Skinnskatteberg
10 Fagersta	30 Köping	50 Surahammar
15 Hallstahammar	35 Norberg	55 Västerås
20 Heby	40 Sala	

KOPPARBERGS LÄN

W

05 Avesta	30 Leksand	55 Rättvik
10 Borlänge	35 Ludvika	60 Smedjebacken
15 Falun	40 Malung	65 Säter
20 Gagnef	45 Mora	70 Vansbro
25 Hedemora	50 Orsa	75 Älvdalen

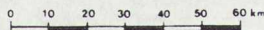
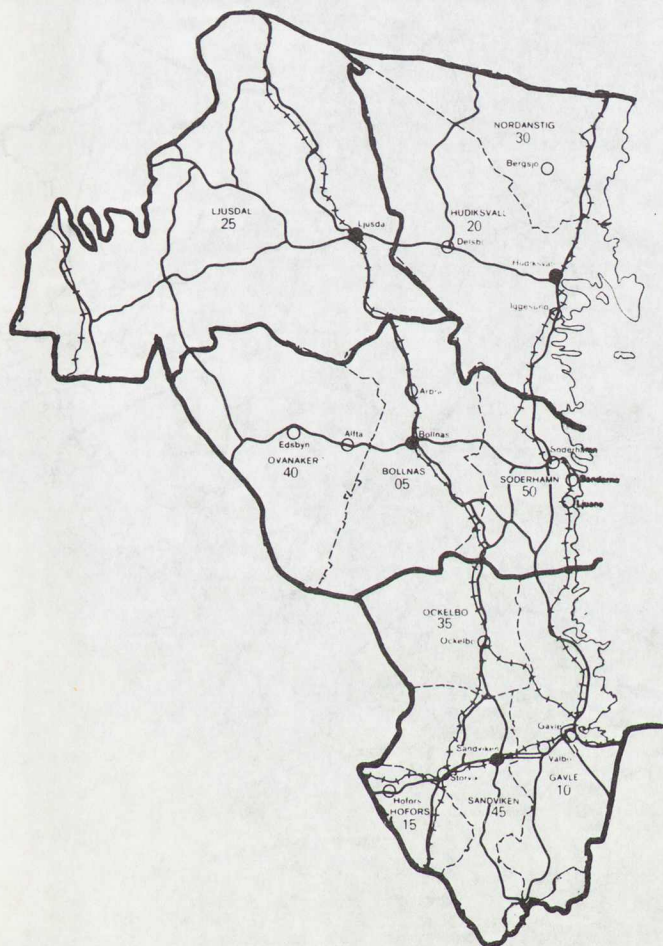

GÄVLEBORGS LÄN

05 Bollnäs	30 Nordanstig
10 Gävle	35 Ockelbo
15 Hofors	40 Ovanåker
20 Hudiksvall	45 Sandviken
25 Ljusdal	50 Söderhamn

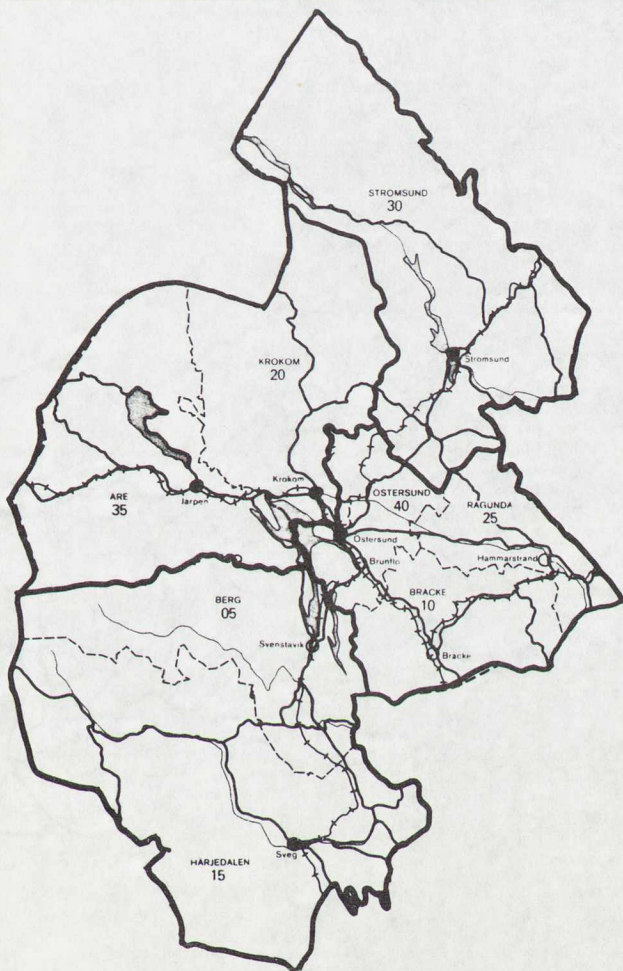

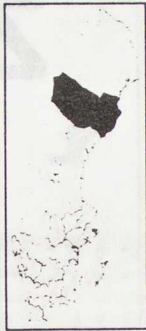
JÄMTLANDS LÄN

Z

05 Berg	25 Ragunda
10 Bräcke	30 Strömsund
15 Härjedalen	35 Åre
20 Krokoms	40 Östersund

0 20 40 60 80 100 km

VÄSTERBOTTENS LÄN

AC

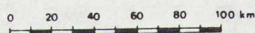
05 Bjurholm	30 Norsjö	55 Umeå
10 Dorotea	35 Robertsfors	60 Vilhelmina
15 Lycksele	40 Skellefteå	65 Vindeln
20 Malå	45 Sorsele	70 Vännäs
25 Nordmaling	50 Storuman	75 Åsele

NORRBOTTENS LÄN **BD**

05 Arjeplog	30 Jokkmokk	55 Piteå
10 Arvidsjaur	35 Kalix	60 Älvsbyn
15 Boden	40 Kiruna	65 Övertorneå
20 Gällivare	45 Luleå	70 Övertorneå
25 Haparanda	50 Pajala	

REPORT OF THE
COMMISSIONERS OF THE
LAND OFFICE

SÖDRA OCH MELLERSTA SVERIGE

Stockholms län

<u>Stationeringsort:</u>	<u>Bemanning:</u>
Norrtälje	4 veterinärtjänster
Upplands-Väsby	2 veterinärtjänster
Södertälje	2 veterinärtjänster

Totalt Stockholms län: 3 veterinärstationer och 8 veterinärtjänster.

Uppsala län

<u>Stationeringsort:</u>	<u>Bemanning:</u>
Gimo	4 veterinärtjänster
(Uppsala)	(Veterinärhögskolans ambulatoriska klinik)
Enköping	3 veterinärtjänster

Totalt Uppsala län: 2 veterinärstationer och 7 veterinärtjänster.

Södermanlands län

<u>Stationeringsort:</u>	<u>Bemanning:</u>
Eskilstuna	2 veterinärtjänster
Katrineholm	3 veterinärtjänster
Flen	3 veterinärtjänster
Nyköping	4 veterinärtjänster

Totalt Södermanlands län: 4 veterinärstationer och 12 veterinärtjänster.

Östergötlands län

<u>Stationeringsort:</u>	<u>Bemanning:</u>
Borensberg	3 veterinärtjänster
Mjölby	3 veterinärtjänster
Linköping	4 veterinärtjänster
Norrköping	4 veterinärtjänster

Totalt Östergötlands län: 4 veterinärstationer och 14 veterinärtjänster.

Jönköpings län

<u>Stationeringsort:</u>	<u>Bemanning:</u>
Jönköping	4 veterinärtjänster
Tranås	4 veterinärtjänster
Vetlanda	4 veterinärtjänster
Värnamo	4 veterinärtjänster

Totalt Jönköpings län: 4 veterinärstationer och 16 veterinärtjänster.

Kronobergs län

<u>Stationeringsort:</u>	<u>Bemanning:</u>
Ljungby	4 veterinärtjänster
Växsjö	4 veterinärtjänster
Tingsryd	3 veterinärtjänster

Totalt Kronobergs län: 3 veterinärstationer och 11 veterinärtjänster.

Kalmar län

<u>Stationeringsort:</u>	<u>Bemanning:</u>
Gamleby	4 veterinärtjänster
Vimmerby	4 veterinärtjänster
Fliseryd	4 veterinärtjänster
Kalmar	5 veterinärtjänster
Algutsrum	5 veterinärtjänster varav en placerad i Löttorp

Totalt Kalmar län: 5 veterinärstationer och 22 veterinärtjänster.

Gotlands län

<u>Stationeringsort:</u>	<u>Bemanning:</u>
Visby	3 veterinärtjänster
Hemse	3 veterinärtjänster

Totalt Gotlands län: 2 veterinärstationer och 6 veterinärtjänster.

Blekinge län

<u>Stationeringsort:</u>	<u>Bemanning:</u>
Karlskrona	5 veterinärtjänster
Karlshamn	3 veterinärtjänster

Totalt Blekinge län: 2 veterinärstationer och 8 veterinärtjänster.

Kristianstads län

<u>Stationeringsort:</u>	<u>Bemanning:</u>
Hässleholm	4 veterinärtjänster
Kristianstad	4 veterinärtjänster
Smedstorp	5 veterinärtjänster
Ängelholm	5 veterinärtjänster

Totalt Kristianstads län: 4 veterinärstationer och 18 veterinärtjänster.

Malmöhus län

<u>Stationeringsort:</u>	<u>Bemanning:</u>
Hörby	4 veterinärtjänster
Sjöbo	4 veterinärtjänster
Anderslöv	4 veterinärtjänster
Eslöv	4 veterinärtjänster
Mörarp	5 veterinärtjänster

Totalt Malmöhus län: 5 veterinärstationer och 21 veterinärtjänster.

Hallands län

<u>Stationeringsort:</u>	<u>Bemanning:</u>
Kungsbacka	4 veterinärtjänster
Varberg	4 veterinärtjänster
Vessigebo	4 veterinärtjänster
Halmstad	4 veterinärtjänster
Laholm	4 veterinärtjänster

Totalt Hallands län: 5 veterinärstationer och 20 veterinärtjänster.

Göteborgs och Bohus län

<u>Stationeringsort:</u>	<u>Bemanning:</u>
Dingle	5 veterinärtjänster
Ljungskile	4 veterinärtjänster

Totalt Göteborgs och Bohus län: 2 veterinärstationer och 9 veterinärtjänster.

Älvsborgs län

<u>Stationeringsort:</u>	<u>Bemanning:</u>
Bäckefors	2 veterinärtjänster
Brålanda	5 veterinärtjänster
Älvängen	4 veterinärtjänster
Alingsås	2 veterinärtjänster
Herrljunga	4 veterinärtjänster
Ulricehamn	4 veterinärtjänster
Svenljunga	4 veterinärtjänster
Skene	2 veterinärtjänster

Totalt Älvsborgs län: 8 veterinärstationer och 27 veterinärtjänster.

Skaraborgs län

<u>Stationeringsort:</u>	<u>Bemanning:</u>
Töreboda	4 veterinärtjänster
Tibro	4 veterinärtjänster
Tidaholm	3 veterinärtjänster
Falköping	4 veterinärtjänster
Vara	4 veterinärtjänster
Skara	4 veterinärtjänster

Totalt Skaraborgs län: 6 veterinärstationer och 23 veterinärtjänster.

Värmlands län

<u>Stationeringsort:</u>	<u>Bemanning:</u>
Sunne	3 veterinärtjänster
Säffle	5 veterinärtjänster
Karlstad	3 veterinärtjänster
Kristinehamn	3 veterinärtjänster

Totalt Värmlands län: 4 veterinärstationer och 14 veterinärtjänster.

Örebro län

<u>Stationeringsort:</u>	<u>Bemanning:</u>
Lindesberg	3 veterinärtjänster
Örebro	5 veterinärtjänster
Hallsberg	4 veterinärtjänster

Totalt Örebro län: 3 veterinärstationer och 12 veterinärtjänster.

Västmanlands län**Stationeringsort:**

Sala

Västerås

Arboga

Bemanning:

4 veterinärtjänster

2 veterinärtjänster

2 veterinärtjänster

Totalt Västmanlands län: 3 veterinärstationer och 8 veterinärtjänster.

TOTALT SÖDRA OCH MELLERSTA SVERIGE: 69
veterinärstationer och 256 veterinärtjänster.

NORRA SVERIGE

Kopparbergs län

<u>Stationeringsort:</u>	<u>Bemanning:</u>
Mora	3 veterinärtjänster
Rättvik	2 veterinärtjänster
Dala-Järna	2 veterinärtjänster
Borlänge	3 veterinärtjänster
Hedemora	5 veterinärtjänster

Totalt Kopparbergs län: 5 veterinärstationer och 15 veterinärtjänster.

Gävleborgs län

<u>Stationeringsort:</u>	<u>Bemanning:</u>
Hudiksvall	4 veterinärtjänster
Ljusdal	3 veterinärtjänster
Bollnäs	4 veterinärtjänster
Sandviken	4 veterinärtjänster

Totalt Gävleborgs län: 4 veterinärstationer och 15 veterinärtjänster.

Västernorrlands län

<u>Stationeringsort:</u>	<u>Bemanning:</u>
Örnsköldsvik	4 veterinärtjänster
Sollefteå	2 veterinärtjänster
Kramfors	3 veterinärtjänster
Sundsvall	3 veterinärtjänster

Totalt Västernorrlands län: 4 veterinärstationer och 12 veterinärtjänster.

Jämtlands län

<u>Stationeringsort:</u>	<u>Bemanning:</u>
Strömsund	2 veterinärtjänster
Ås	4 veterinärtjänster varav en placerad i Järpen
Östersund	4 veterinärtjänster
Sveg	2 veterinärtjänster

Totalt Jämtlands län: 4 veterinärstationer och 12 veterinärtjänster.

Västerbottens län

<u>Stationeringsort:</u>	<u>Bemanning:</u>
Skellefteå	3 veterinärtjänster
Ånäset	2 veterinärtjänster
Vännäs	4 veterinärtjänster
Lycksele	2 veterinärtjänster
Storuman	2 veterinärtjänster
Vilhelmina	2 veterinärtjänster

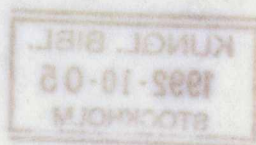
Totalt Västerbottens län: 6 veterinärstationer och 15 veterinärtjänster.

Norrbottens län

<u>Stationeringsort:</u>	<u>Bemanning:</u>
Kalix	6 veterinärtjänster varav en placerad i Pajala
Kiruna	2 veterinärtjänster
Gällivare	2 veterinärtjänster
Luleå	4 veterinärtjänster
Piteå	2 veterinärtjänster
Arvidsjaur	3 veterinärtjänster varav en placerad i Jokkmokk

Totalt Norrbottens län: 6 veterinärstationer och 19 veterinärtjänster.

TOTALT NORRA SVERIGE: 29 veterinärstationer och 88 veterinärtjänster.

KUNGL. BIBL.
1992-10-05
STOCKHOLM

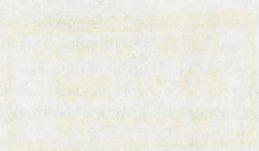
Statens offentliga utredningar 1992

Kronologisk förteckning

1. Frihet – ansvar – kompetens. Grundutbildningens villkor i högskolan. U.
2. Regler för risker. Ett seminarium om varför vi tillåter mer föroreningar inne än ute. M.
3. Psykiskt stördas situation i kommunerna – en probleminventering ur socialtjänstens perspektiv. S.
4. Psykiatri i Norden – ett jämförande perspektiv. S.
5. Koncession för försäkringsammanslutningar. Fi.
6. Ny mervärdesskatt.
– Motiv, Del 1.
– Författningstext och bilagor. Del 2. Fi.
7. Kompetensutveckling – en nationell strategi. A.
8. Fastighetstaxering m.m. – Bostadsrätter. Fi.
9. Ekonomi och rätt i kyrkan. C.
10. Ett nytt bolag för rundradiosändningar. Ku.
11. Långtidsutredningen. Fi.
12. Konstnärlig högskoleutbildning. U.
13. Bundna aktier. Ju.
14. Mindre kadmium i handelsgödsel. Jo.
15. Ledning och ledarskap i högskolan – några perspektiv och möjligheter. U.
16. Kroppen efter döden. S.
17. Den sista undersökningen – obduktionen i ett psykologiskt perspektiv. S.
18. Tvångsvård i socialtjänsten – ansvar och innehåll. S.
19. Långtidsutredningen 1992. Fi.
20. Statens hundskola. Ombildning från myndighet till aktiebolag. S.
21. Bostadsstöd till pensionärer. S.
22. EES-anpassning av kreditupplysningslagen. Ju.
23. Kontrollfrågor i tulldatoriseringen m.m. Fi.
24. Avreglerad bostadsmarknad. Fi.
25. Utvärdering av försöksverksamheten med 3-årig yrkesinriktad utbildning i gymnasieskolan. U.
26. Rätten till folpkopning – kvalifikationsregler i internationella förhållanden. S.
27. Årsarbetstid. A.
28. Kartläggning av kasinospel – enligt internationella regler. Fi.
29. Smittskyddsinstitutet – ny organisation för Sveriges nationella smittskyddsfunktioner. S.
30. Kreditförsäkring – Några aktuella problem. Fi.
31. Lagstiftning om satellitändningar av TV-program. Ku.
32. Nya Inlandsbanan. K.
33. Kasinospelverksamhet i folkrorelsernas tjänst? C.
34. Fastighetsdatasystemets datorstruktur. M.
35. Kart- och mätningutbildningar i nya skolformer. M.
36. Radio och TV i ett. Ku.
37. Psykiatri och dess patienter – levnadsförhållanden, vårdens innehåll och utveckling. S.
38. Fristående skolor. Bidrag och elevavgifter. U.
39. Begreppet arbetsskada. S.
40. Risk- och skadehantering i statlig verksamhet. Fi.
41. Angående vattenskotrar. M.
42. Kretslopp – Basen för hållbar stadsutveckling. M.
43. Ecocycles – The Basis of Sustainable Urban Development. M.
44. Resurser för högskolans grundutbildning. U.
45. Miljöfarligt avfall – ansvar och riktlinjer. M.
46. Livskvalitet för psykiskt långtidssjuka – forskning kring service, stöd och vård. S.
47. Avreglerad bostadsmarknad, Del II. Fi.
48. Effektivare statistikstyrning – Den statliga statistikens finansiering och samordning. Fi.
49. EES-anpassning av marknadsföringslagstiftningen. C.
50. Avgifter och högkostnadsskydd inom äldre- och handikappomsorgen. S.
51. Översyn av sjöpolisen. Ju.
52. Ett samhälle för alla. S.
53. Skatt på dieselolja. Fi.
54. Mer för mindre – nya styrformer för barn- och ungdomspolitik. C.
55. Råd för forskning om transporter och kommunikation. K.
Råd för forskning om transporter och kommunikation. Bilagor. K.
56. Färjor och farleder. K.
57. Beskattning av vissa naturaförmåner m.m. Fi.
58. Miljöskulden. En rapport om hur miljöskulden utvecklas om vi ingenting gör. M.
59. Läraruppråget. U.
60. Enklare regler för statsanställda. Fi.
61. Ett reformerat åklagarväsende. Del. A och B. Ju.
62. Forskning och utveckling för totalförsvaret – förslag till åtgärder. Fö.
63. Regionala roller – en perspektivstudie. C.
64. Utsikt mot framtidens regioner – sju debattinlägg. C.
65. Kartboken. C.
66. Västsverige – region i utveckling. C.
67. Fortsatt reformering av företagsbeskattningen. Del 1. Fi.
68. Långsiktig miljöforskning. M.
69. Meningsfull vistelse på asylförläggning. Ku.
70. Telelag. K.
71. Bostadsförmedling i nya former. Fi.
72. Det kommunala medlemskapet. C.

Kronologisk förteckning

73. Vålfärd och valfrihet – service, stöd och vård för psykiskt störda. S.
74. Prova privat – Provning och mätteknik inom SP och SMP i europaperspektiv. N.
75. Ekonomisk politik under kriser och i krig. Fi.
76. Skogspolitiken inför 2000-talet. Huvudbetänkande. Skogspolitiken inför 2000-talet. Bilagor I. Skogspolitiken inför 2000-talet. Bilagor II. Jo.
77. Psykiskt störda i socialförsäkringen – ett kunskapsunderlag. S.
78. Utredningen om vissa internationella insolvensfrågor. Ju.
79. Statens fastigheter och lokaler – ny organisation. Fi.
80. Kriminologisk och kriminalpolitisk forskning. Ju.
81. Trafikpolisen mer än dubbelt bättre. Ju.
82. Genteknik – en utmaning. Ju.
83. Aktiebolagslagen och EG. Ju.
84. Ersättning för kränkning genom brott. Ju.
85. Förvaltning av försvarsfastigheter. Fö.
86. Ett nytt betygssystem. U.
87. Åtgärder för att förbereda Sveriges jordbruk och livsmedelsindustri för EG – förslag om vegetabiliesektorn, livsmedelsexporten och den ekologiska produktionen. Jo.
88. Veterinär verksamhet – behov, organisation och finansiering. Jo.

Statens offentliga utredningar 1992

Systematisk förteckning

Justitiedepartementet

- Bundna aktier. [13]
EES-anpassning av kreditupplysningslagen. [22]
Översyn av sjöpolisens. [51]
Ett reformerat åklagarväsende. Del A och B. [61]
Utredningen om vissa internationella insolvensfrågor. [78]
Kriminologisk och kriminalpolitisk forskning. [80]
Trafikpolisens mer än dubbelt bättre. [81]
Genteknik – en utmaning. [82]
Aktiebolagslagen och EG. [83]
Ersättning för kränkning genom brott. [84]

Försvarsdepartementet

- Forskning och utveckling för totalförsvaret – förslag till åtgärder. [62]
Förvaltning av försvarsfastigheter. [85]

Socialdepartementet

- Psyiskt stördas situation i kommunerna – en probleminventering ur socialtjänstens perspektiv. [3]
Psykiatri i Norden – ett jämförande perspektiv. [4]
Kroppen efter döden. [16]
Den sista undersökningen – obduktionen i ett psykologiskt perspektiv. [17]
Tvångsvård i socialtjänsten – ansvar och innehåll. [18]
Statens hundskola. Ombildning från myndighet till aktiebolag. [20]
Bostadsstöd till pensionärer. [21]
Rätten till folkpension – kvalifikationsregler i internationella förhållanden. [26]
Smittskyddsinstitutet – ny organisation för Sveriges nationella smittskyddsfunktioner. [29]
Psykiatri och dess patienter – levnadsförhållanden, vårdens innehåll och utveckling. [37]
Begreppet arbetsskada. [39]
Livskvalitet för psykiskt långtidssjuka – forskning kring service, stöd och vård. [46]
Avgifter och högkostnadsskydd inom äldre- och handikappomsorgen. [50]
Ett samhälle för alla. [52]
Välfärd och valfrihet – service, stöd och vård för psykiskt störda. [73]
Psyiskt störda i socialförsäkringen – ett kunskapsunderlag. [77]

Kommunikationsdepartementet

- Nya Inlandsbanan. [32]
Råd för forskning om transporter och kommunikation.
Råd för forskning om transporter och kommunikation. Bilagor. [55]
Färjor och farleder. [56]
Telelag. [70]

Finansdepartementet

- Koncession för försäkringssammanslutningar. [5]
Ny mervärdesskattelag.
– Motiv. Del 1.
– Författningstext och bilagor. Del 2. [6]
Fastighetstaxering m.m. – Bostadsrätter. [8]
Fastighetsskatt. [11]
Långtidsutredningen 1992. [19]
Kontrollfrågor i tull datoriseringen m.m. [23]
Avreglerad bostadsmarknad. [24]
Kartläggning av kasinospel – enligt internationella regler. [28]
Kreditförsäkring – Några aktuella problem. [30]
Risk- och skadehantering i statlig verksamhet. [40]
Avreglerad bostadsmarknad, Del II. [47]
Effektivare statistikstyrning – Den statliga statistikens finansiering och samordning. [48]
Skatt på dieselolja. [53]
Beskattning av vissa naturaförmåner m.m. [57]
Enklare regler för statsanställda. [60]
Fortsatt reformering av företagsbeskattningen. Del 1. [67]
Bostadsförmedling i nya former. [71]
Ekonomisk politik under kriser och i krig. [75]
Statens fastigheter och lokaler – ny organisation. [79]

Utbildningsdepartementet

- Frihet – ansvar – kompetens. Grundutbildningens villkor i högskolan. [1]
Konstnärlig högskoleutbildning. [12]
Ledning och ledarskap i högskolan – några perspektiv och möjligheter. [15]
Utvärdering av försöksverksamheten med 3-årig yrkesinriktad utbildning i gymnasieskolan. [25]
Fristående skolor. Bidrag och elevavgifter. [38]
Resurser för högskolans grundutbildning. [44]
Läraryrket. [59]
Ett nytt betygssystem. [86]

Statens offentliga utredningar 1992

Systematisk förteckning

Jordbruksdepartementet

- Mindre kadmium i handelsgödsel. [14]
Skogspolitiken inför 2000-talet. Huvudbetänkande. [76]
Skogspolitiken inför 2000-talet. Bilagor I. [76]
Skogspolitiken inför 2000-talet. Bilagor II. [76]
Åtgärder för att förbereda Sveriges jordbruk och livsmedelsindustri för EG – förslag om vegetabilie-sektorn, livsmedelsexporten och den ekologiska produktionen. [87]
Veterinär verksamhet – behov, organisation och finansiering. [88]

Arbetsmarknadsdepartementet

- Kompetensutveckling - en nationell strategi. [7]
Årsarbetstid. [27]

Kulturdepartementet

- Ett nytt bolag för rundradiosändningar. [10]
Lagstiftning om satellitsändningar av TV-program. [31]
Radio och TV i ett. [36]
Meningsfull vistelse på asylförläggning. [69]

Näringsdepartementet

- Prova privat – Provning och mätteknik inom SP och SMP i europaperspektiv. [74]

Civildepartementet

- Ekonomi och rätt i kyrkan. [9]
Kasinospelsverksamhet i folkrörelsernas tjänst? [33]
EES-anpassning av marknadsföringslagstiftningen. [49]
Mer för mindre – nya styrformer för barn- och ungdomspolitiken. [54]
Regionala roller – en perspektivstudie. [63]
Utsikt mot framtidens regioner – sju debattinlägg. [64]
Kartboken. [65]
Västsverige – region i utveckling. [66]
Det kommunala medlemskapet. [72]

Miljö- och naturresursdepartementet

- Regler för risker. Ett seminarium om varför vi tillåter mer föroreningar inne än ute. [2]
Fastighetsdatasystemets datorstruktur. [34]
Kart- och mätningutbildningar i nya skolformer. [35]
Angående vattenskotrar. [41]
Kretslopp – Basen för hållbar stadsutveckling. [42]
Ecocycles – The Basis of Sustainable Urban Development. [43]
Miljöfarligt avfall – ansvar och riktlinjer. [45]
Miljöskulden. En rapport om hur miljöskulden utvecklas om vi ingenting gör. [58]
Långsiktig miljöforskning. [68]